BIBLIOTECA POLIROM

José Saramago

Evanghelia după Isus Cristos

POLIROM

José Saramago

Evanghelia după Isus Cristos

Traducere și postfață de Mioara Caragea

POLIROM
2003

José Saramago s-a născut la 16 noiembrie 1922 la Azinhaga (Ribatejo) într-o familie de obîrşie modestă. În pofida vicisitudinilor, destinul său scriitoricesc a avut o traiectorie uluitoare, încununată de recunoaştere internaţională, prin decernarea titlului de *doctor honoris causa* de către numeroase universităţi şi a unor prestigioase premii, culminînd cu Premiul Nobel pentru literatură (1998).

După debutul din 1947 cu un roman renegat ulterior de scriitor, urmat de o tăcere de aproape două decenii, Saramago a publicat volume de poeme, cronici literare şi politice, nuvele, piese de teatru, nenumărate traduceri (peste 5.000 de pagini de literatură, istorie, estetică, filozofie), revenind la roman abia în 1977 cu *Manual de pictură şi caligrafie*. Romanul *Ridicat de la pămînt* (1980) îi aduce recunoaşterea în spaţiul lusitan şi impune fraza şi punctuaţia care vor constitui de acum înainte marca inconfundabilă a stilului său. Celebritatea internaţională o dobîndeşte cu romanul *Memorialul mînăstirii* (1982), care inaugurează seria narativă cu tematică istorică, scriitorul acordînd o atenţie specială „originii şi identităţii portugheze": *Anul morţii lui Ricardo Reis* (1984) şi *Istoria asediului Lisabonei* (1989).

O cotitură în universul tematic romanesc al lui Jose Saramago o constituie seria de ficţiuni ucronice şi alegorice începută cu *Pluta de piatră* (1986) şi urmată de „trilogia involuntară", cum o defineşte autorul, alcătuită din *Eseu despre orbire* (1995), *Toate numele* (1997), *Caverna* (2000), serie pe care Editura Polirom o va oferi integral cititorilor săi. În 2002, Saramago publică *Omul duplicat*.

Cel mai polemic roman al lui José Saramago, *Evanghelia după Isus Cristos* (1991) reconstruieşte o viaţă apocrifă a lui Isus şi se axează pe tema vinii şi a responsabilităţii. Deşi fusese înştiinţat că se pregătea masacrul pruncilor, Iosif îşi salvează doar propriul copil, devenind, prin omisiune, complicele crimei lui Irod. Inseparabil de diavol, umbra şi acolitul său, Dumnezeu nu ezită să-şi condamne la moarte unicul fiu pentru a-şi satisface nemărginita sete de putere care, după sacrificiul lui Isus, va cere noi şi noi vărsări de sînge: martiri, victimele Inchiziţiei, nenumărate asasinate din timpul războaielor religioase.

Pentru Pilar

„Fiindcă mulţi s-au apucat să alcătuiască o istorisire amănunţită despre lucrurile care s-au petrecut printre noi, după cum ni le-au încredinţat cei ce le-au văzut cu ochii lor de la început, şi au ajuns slujitori ai Cuvîntului, am găsit şi eu cu cale, preacinstite Teofil, după ce am făcut cercetări cu de-amănuntul asupra tuturor acestor lucruri de la obîrşia lor, să ţi le scriu în şir unele după altele, ca să poţi cunoaşte astfel temeinicia învăţăturilor pe care le-ai primit prin viu grai.“

LUCA, 1, 1-4

„Quod scripsi, scripsi.“
PILAT

Soarele se iveşte într-unul dintre colţurile superioare ale dreptunghiului, cel care se află la stînga privitorului, reprezentînd, astrul rege, un cap de om din care ţîşnesc raze de lumină ascuţită şi flăcări sinuoase, precum o roză a vînturilor indecisă încotro ar trebui să arate, iar acest cap are o faţă care plînge, crispată de o durere fără leac, scoţînd pe gura larg deschisă un strigăt pe care nu-l vom putea auzi, căci nici unul dintre aceste lucruri nu este real, ce se înfăţişează ochilor este hîrtie şi vopsea, nimic mai mult. Dedesubtul soarelui vedem un bărbat gol, legat de un trunchi de arbore, cu şalele încinse de o pînză care-i acoperă părţile pe care le numim ruşinoase, iar tălpile lui stau pe ce a mai rămas dintr-o creangă laterală tăiată, deşi, pentru mai multă siguranţă, ca să nu alunece de pe acel suport natural, două piroane le susţin, înfipte adînc în carne. După expresia chipului, care arată o inspirată suferinţă, şi după direcţia privirii, îndreptată în sus, trebuie să fie Tîlharul cel Bun. Părul cîrlionţat este un alt indiciu care nu înşală, ştiindu-se că aşa îl poartă îngerii şi arhanghelii, iar criminalul pocăit, după toate aparenţele, este deja pe cale să se strămute în lumea creaturilor cereşti. Nu va fi cu putinţă să verificăm dacă acest trunchi încă mai este copac, adaptat numai, prin mutilare selectivă, la rolul de instrument de supliciu, dar continuînd totuşi să se hrănească din sol prin rădăcini, căci toată partea lui inferioară este ascunsă de un bărbat cu barbă lungă, în veşminte largi, bogat împodobite, care, deşi îşi ridică privirea, nu se uită la cer.

Această postură solemnă, această tristă față, nu pot fi decît ale lui Iosif din Arimateea, căci Simon din Cirene, fără îndoială o altă ipoteză posibilă, judecînd după corvoada pe care a fost silit s-o facă, ajutîndu-l pe condamnat să-şi poarte crucea, conform protocoalelor acestor execuţii, s-a dus la treburile sale, mult mai preocupat de consecinţele întîrzierii pentru afacerea pe care o stabilise decît de ucigătoarele chinuri ale nefericitului ce-avea să fie răstignit. Or, Iosif din Arimateea este omul acela înstărit şi bun la suflet care a oferit cu dragă inimă un mormînt care-i aparţinea pentru ca în el să se aşeze corpul principal, dar generozitatea nu-i va fi de mare folos în ceasul sanctificărilor, nici barem în acela al beatificărilor, căci nu are, împrejurul capului, decît turbanul cu care iese pe stradă în fiecare zi, spre deosebire de femeia pe care o vedem aici, în plan apropiat, cu părul despletit peste spinarea curbată şi îndoită, dar încununată de gloria supremă a unei aureole, în cazul ei migălită precum o broderie lucrată în casă. Fără îndoială, femeia se numeşte Maria, căci dinainte ştiam că toate femeile ce se vor aduna aici poartă acest nume, numai una dintre ele, numindu-se în plus Magdalena, se distinge onomastic de celelalte, or, orice observator, dacă are cît de cît cunoştinţă de datele elementare ale vieţii, va jura, de la prima privire, că numita Magdalena este aceasta, pentru că numai o persoană ca ea, cu un trecut destrăbălat, ar fi îndrăznit să se înfăţişeze, în ceasul tragic, cu un decolteu atît de răscroit, şi cu un corsaj atît de strîns, încît îi ridică şi îi reliefează rotunjimea sînilor, motiv pentru care, inevitabil, atrage şi captează privirea avidă a bărbaţilor în trecere, cu mare prejudiciu pentru sufletele lor, atrase astfel spre pierzanie de trupul infam. Este, totuşi, plină de o îndurerată tristeţe expresia chipului ei, iar abandonul trupului nu exprimă decît

suferința unui suflet, desigur ascuns de carnea ispititoare, dar căreia se cuvine să-i dăm atenție, vorbim de suflet, bineînțeles, femeia ar putea fi complet dezbrăcată, dacă astfel ar fi vrut să fie înfățișată, însă noi tot trebuie să-i arătăm respect și cinstire. Maria Magdalena, dacă într-adevăr de ea este vorba, ține, și parc-ar vrea să sărute, într-un gest de compasiune ce nu poate fi tradus în cuvinte, mîna altei femei, aceasta într-adevăr prăbușită la pămînt, ca și cum forțele ar fi părăsit-o sau ar fi fost rănită de moarte. Numele ei este tot Maria, al doilea în ordinea prezentării, dar, fără îndoială, cea dintîi ca importanță, dacă înseamnă ceva locul central pe care-l ocupă în regiunea inferioară a compoziției. Cu excepția chipului înlăcrămat și a mîinilor fără vlagă, nimic nu se poate zări din restul trupului, acoperit de cutele multiple ale mantiei și tunicii, legată peste mijloc cu o cingătoare a cărei asprime e ușor de ghicit. Este mai vîrstnică decît prima Marie, iar aceasta e, probabil, o bună explicație, deși nu singura, pentru desenul mai complex al aureolei sale, cel puțin așa s-ar considera autorizat să gîndească cel care, nedispunînd de informații precise despre precedențele, nivelurile și ierarhiile în vigoare în această lume, ar fi obligat să formuleze o opinie. Totuși, luînd în considerație gradul de difuzare, prin artele majore și minore, a acestei iconografii, numai un locuitor de pe altă planetă, presupunînd că acolo nu s-a jucat niciodată, repetată sau poate chiar în premieră, această dramă, numai o astfel de ființă, în fond de neînchipuit, ar ignora că nefericita femeie este văduva unui tîmplar numit Iosif și mama multor fii și fiice, deși doar unul dintre ei, din porunca destinului sau a celui care-l guvernează, a ajuns să prospere, modest în timpul vieții, mult mai mult după moarte. Înclinată spre stînga, Maria, mama lui Isus, omul la care am făcut adineauri

aluzie, îşi sprijină antebraţul pe coapsa altei femei, şi ea îngenuncheată, şi ea numită Maria, şi poate, de fapt, deşi nu-i putem vedea, nici bănui decolteul, adevărata Magdalenă. Precum prima din această treime de femei, ea îşi arată lungul păr despletit, revărsat pe spate, dar pletele ei par bălaie, dacă n-o fi fost o simplă întîmplare deosebirea de linie, mai subţire în acest caz şi lăsînd spaţii goale între şuviţe, lucru care l-a ajutat evident pe gravor să lumineze tonul general al capului reprezentat. Prin asemenea consideraţii nu vrem să afirmăm că Maria Magdalena ar fi fost, într-adevăr, bălaie, ne conformăm numai curentului majoritar de opinie care se încăpăţînează să vadă în blonde, atît în cele naturale cît şi în cele vopsite, cele mai eficace instrumente de păcat şi pierzanie. Fiind Maria Magdalena, aşa cum ştim cu toţii, o femeie atît de păcătoasă, pierdută ca nimeni alta, este de aşteptat să fie în plus şi blondă pentru a nu dezminţi convingerile, pe drept sau nedrept dobîndite, a unei jumătăţi din specia umană. Totuşi, nu pentru că această a treia Marie pare, prin comparaţie cu prima, mai deschisă la chip şi la plete, insinuăm noi şi propunem, împotriva zdrobitoarelor mărturii ale unui decolteu adînc şi ale unui piept ce se dezvăluie, c-ar fi ea Magdalena. Altă dovadă, de astă dată foarte grăitoare, întăreşte şi afirmă identificarea, şi anume că pomenita femeie, deşi sprijinind-o uşor, cu o mînă distrată, pe istovita mamă a lui Isus, îşi ridică, într-adevăr, privirea spre înălţimi, iar această privire, care este de autentică şi înflăcărată iubire, se înalţă cu o asemenea forţă, încît pare a trage după sine întreg trupul, toată fiinţa de carne, precum o radioasă aureolă în stare să facă să pălească nimbul ce-i înconjoară fruntea, împrejmuindu-i gîndurile şi emoţiile. Numai o femeie care a iubit atît de mult cît ne imaginăm că a iubit Maria Magdalena ar putea

avea o asemenea privire, drept care, în sfîrşit, s-a adeverit că ea nu poate fi decît aceasta şi numai aceasta, şi nimeni altcineva, excluzînd-o aşadar pe cea care îi stă alături, a patra Marie, în picioare, cu mîinile pe jumătate ridicate, într-o pioasă demonstraţie de evlavie, dar cu o privire vagă, făcînd companie, în această parte a gravurii, unui bărbat tînăr, ieşit de curînd din adolescenţă, care cu graţie căutată îşi îndoaie piciorul stîng, aşa, din genunchi, în vreme ce mîna dreaptă, cu palma deschisă, arată, cu o atitudine afectată şi teatrală, spre grupul de femei căruia i-a fost dat să reprezinte, pe sol, acţiunea dramatică. Acest personaj, aşa de tinerel, cu părul buclat şi buzele tremurătoare, este Ioan. Precum Iosif din Arimateea, şi el acoperă cu trupul trunchiul copacului care, sus, în loc de cuibare, ridică în văzduh un al doilea bărbat gol, legat şi bătut în cuie ca şi primul, însă acesta are părul drept, îşi lasă capul în jos pentru a privi, dacă mai poate, pămîntul, iar chipul lui, slab şi tras, inspiră milă, spre deosebire de tîlharul din partea opusă, care, chiar în acest moment final, de suferinţă agonică, încă mai are suficientă obrăznicie pentru a ne arăta un chip pe care, fără greutate, ni-l imaginăm rubicond, îi mergea bine pe vremea cînd fura, deşi acum culoarea i s-a stins. Slab, cu părul neted, cu capul aplecat spre pămîntul ce-l va înghiţi, de două ori condamnat, la moarte şi la infern, acest hoit mizerabil nu poate fi decît Tîlharul cel Rău, de fapt, un bărbat foarte cinstit, căruia conştiinţa nu i-a îngăduit să se prefacă a crede, sub acoperămîntul legilor divine şi umane, că o clipă de căinţă e de ajuns pentru a răscumpăra o viaţă întreagă de răutăţi sau un simplu ceas de slăbiciune. Deasupra lui, jeluindu-se şi ţipînd ca şi soarele care îi stă în faţă, vedem luna cu chip de femeie, cu un incongruent cercel împodobindu-i urechea, licenţă pe care nici un

artist sau poet nu şi-a permis-o înainte şi e îndoielnic că şi-o va permite după aceea, în ciuda exemplului. Acest soare şi această lună iluminează pămîntul în mod egal, însă lumina ambiantă este circulară, fără umbre, de aceea putem vedea atît de limpede tot ce se află la orizont, în fundal, turnuri şi ziduri, un pod mobil deasupra unui şanţ unde lucește apa, nişte metereze gotice, şi, în spate, pe culmea ultimei coline, aripile încremenite ale unei mori. Ceva mai aproape, graţie iluziei perspectivei, patru cavaleri cu coif, lance şi armură îşi cabrează bidiviii în figuri de înaltă şcoală, dînd însă de înţeles c-au ajuns la finalul spectacolului, salută, cum s-ar spune, un public invizibil. Aceeaşi impresie de sfîrşit de petrecere este sugerată de soldatul de infanterie care schiţează un pas de retragere, ducînd în mîna stîngă ceea ce, de la această distanţă, pare o pînză care atîrnă, dar care prea bine ar putea fi o mantie sau o tunică, în timp ce alţi doi militari dau semne de nervozitate şi de ciudă, dacă este posibil, de atît de departe, să descifrăm un sentiment pe minusculele chipuri, precum acela al unui ins care a jucat şi a pierdut. Deasupra acestor banalităţi, ţinînd de miliţie şi oraş fortificat, plutesc patru îngeri, doi se văd în întregime, plîng şi protestează şi se jeluiesc, cu excepţia unuia, cu profilul grav, care aşteaptă, absorbit, să curgă într-o cupă, pînă la ultima picătură, şuvoiul de sînge care ţîşneşte din partea dreaptă a pieptului Răstignitului. În acest loc, numit Golgota, mulţi sînt cei care au avut acest destin fatal şi mulţi alţii îl vor mai avea, însă bărbatul gol, cu mîinile şi picioarele pironite pe cruce, fiul lui Iosif şi al Mariei, pe nume Isus, este singurul căruia viitorul îi va conferi onoarea majusculei iniţiale, ceilalţi vor rămîne întotdeauna doar nişte răstigniţi minori. El este, în sfîrşit, cel pe care îl privesc Iosif din Arimateea şi Maria Magdalena,

cel care face să plîngă soarele și luna, cel care adineauri l-a lăudat pe Tîlharul cel Bun și l-a disprețuit pe cel Rău, neînțelegînd că nu e nici o deosebire între unul și celălalt, sau, dacă există vreo deosebire, ea nu se află aici, căci Binele și Răul nu există în sine, fiecare este numai absența celuilalt. Are deasupra capului, strălucind cu mii de raze, mai multe decît soarele și luna la un loc, o inscripție, scrisă cu litere romane, care îl proclamă Regele Iudeilor, și, încingîndu-i fruntea, o dureroasă coroană de spini, așa cum poartă, și n-o știu, chiar și cînd trupul nu le sîngerează, oamenii cărora nu le e îngăduit să fie regi în propria ființă. Isus nu are parte de un reazem pentru picioare, așa cum au tîlharii, întreaga povară a trupului ar atîrna, suspendată de mîinile pironite în cuiele înfipte în lemn, dacă în el nu s-ar afla încă un strop de viață, atîta cît să-i țină încordați genunchii țepeni, viață care însă repede se va sfîrși, continuînd sîngele să curgă din rana de la piept, așa cum am mai spus. Între cele două pene care țin crucea în picioare, introduse ca și ea într-o neagră crăpătură din sol, o rană a pămîntului la fel de nevindecat precum orice mormînt omenesc, se află un craniu, și, de asemenea, o tibie și un omoplat, însă craniul ne interesează, pentru că asta înseamnă Golgota, craniu, un cuvînt nu pare a spune același lucru ca și celălalt, dar am observa deosebirea dacă în loc de a scrie craniu și Golgota am scrie golgotă și Craniu. Nu se știe cine a așezat aceste oseminte și în ce scop va fi făcut-o, dacă este doar un ironic și macabru avertisment pentru nefericiții executați asupra stării lor viitoare, înainte de a deveni țărînă, praf și nimic. Unii însă afirmă că acesta ar fi craniul lui Adam, urcat din negura profundă a straturilor geologice arhaice, iar acum, fiindcă la ele nu se poate întoarce, condamnat pe veci să i se aștearnă în fața ochilor pămîntul, unicul său paradis

posibil, pentru totdeauna pierdut. În spate, pe aceeași cîmpie unde cavalerii își execută ultima voltijă, un om se îndepărtează, aruncîndu-ne o privire peste umăr. În mîna stîngă duce o găleată și o trestie în mîna dreaptă. La capătul trestiei există probabil un burete, de aici e greu de desluşit, iar găleata, mai c-am pune pariu, conține apă amestecată cu oțet. Acest om, într-o zi, iar apoi pentru veșnicie, va fi victima unei calomnii, că, din răutate sau batjocură, i-a dat lui Isus oțet, cînd a cerut apă, deși adevărul este că i-a dat să bea din amestecul pe care-l duce, oțet cu apă, băutură răcoritoare excelentă pentru a stinge setea, așa cum, pe vremea aceea, se știa și se practica. Pleacă, nu stă pînă la sfîrșit, a făcut ce-a putut pentru a alina cumplita sete a celor trei condamnați, și n-a făcut nici o deosebire între Isus și tîlhari, din simplul motiv că toate astea sînt lucruri ale pămîntului, care vor rămîne pe pămînt, și din ele se va face singura istorie posibilă.

Noaptea mai are încă viaţă lungă. Opaiţul de ulei, atîrnat într-un cui lîngă uşă, este aprins, însă flacăra, vibrînd ca o mică migdală luminoasă, cu greu reuşeşte, tremurătoare, instabilă, să reziste masei întunecate care o înconjoară şi umple casa de sus pînă jos, pînă în ultimele unghere, acolo unde beznele sînt atît de dese, încît par a fi devenit solide. Iosif se trezi tresărind, de parcă cineva brusc l-ar fi zgîlţîit de umăr, dar va fi fost iluzia unui vis risipit de îndată, căci, în această casă, nu trăieşte decît el şi femeia, care nu s-a mişcat şi doarme. Nu-i stă în obicei să se trezească astfel, în miez de noapte, în general nu se deşteaptă pînă cînd larga crăpătură a uşii nu începe să răsară din întuneric, cenuşie şi rece. De nenumărate ori se gîndise c-ar trebui s-o astupe, nimic mai uşor pentru un tîmplar, să potrivească şi să bată în cuie o simplă scîndurică de lemn care i-a prisosit de la o lucrare, însă era atît de obişnuit să dea cu ochii, de cum îi deschidea, de acea fîşie verticală de lumină, vestitoare a zilei, încît ajunsese să-şi imagineze, fără să-i pese de absurditatea ideii, că dacă ea ar lipsi, poate n-ar mai fi în stare să se smulgă din beznele somnului, ale trupului său şi ale lumii. Crăpătura uşii făcea parte din casă, ca şi pereţii şi tavanul, cuptorul sau podeaua de pămînt bătătorit. În şoaptă, ca să nu-şi trezească femeia, care dormea în continuare, rosti prima binecuvîntare a zilei, cea care trebuie spusă ori de cîte ori ne întoarcem din misterioasa ţară a somnului, Laudă ţie, Doamne, Dumnezeul nostru, regele universului, pentru că, prin puterea mizericordiei tale, astfel îmi restitui,

viu şi aidoma, sufletul. Poate pentru că nu-i erau la fel de treze toate cele cinci simţuri, în măsura în care, în epoca despre care vorbim, oamenii nu erau cumva încă pe cale să se iniţieze în unele dintre ele sau, dimpotrivă, să le piardă pe altele care azi ne-ar fi de folos, Iosif se vedea pe sine însuşi ca şi cum ar fi vegheat, de la distanţă, lenta ocupare a trupului său de către un suflet care revenea încetul cu încetul, precum nişte fire de apă care, înaintînd şerpuitoare de-a lungul unui jgheab, ar fi îmbibat pămîntul pînă la cele mai adînci rădăcini, transportînd seva, după aceea, înăuntrul tulpinilor şi frunzelor. Şi văzînd cît de anevoioasă era întoarcerea şi privindu-şi nevasta culcată lîngă el, se simţi tulburat la gîndul că, astfel adormită, ea era cu adevărat un trup fără suflet, căci sufletul nu e prezent în trupul care doarme, altfel ce rost ar avea să-i mulţumim Domnului în fiecare zi pentru că ni-l înapoiază în momentul trezirii, iar atunci o voce dinăuntrul său întrebă, Ce visează în noi tot ce visăm, Poate că visele sînt amintirile pe care sufletul le are despre trup, îşi spuse el după aceea, iar acesta era un răspuns. Maria se mişcă, poate că sufletul ei se afla pe aproape, pe undeva prin casă, totuşi nu se trezi, erau numai frămîntările somnului, şi, după ce scoase un suspin profund, sugrumat ca un oftat, se apropie de bărbatul ei, cu o mişcare unduitoare, deşi inconştientă, pe care, trează, n-ar fi îndrăznit-o niciodată. Iosif îşi trase velinţa groasă şi aspră pînă la umeri şi se aşeză mai comod pe rogojină, fără a se îndepărta. Simţi cum căldura femeii, încărcată de mirosuri, ca un cufăr închis unde ar fi stat ierburi la uscat, pătrundea încetul cu încetul prin ţesătura tunicii, adăugîndu-se căldurii propriului trup. Apoi, închizîndu-şi încet pleoapele, cu gîndurile deja uitate, cu sufletul desprins de trup, se lăsă pradă somnului ce revenea.

Se trezi din nou numai cînd se auzi cîntatul cocoşului. Prin crăpătura uşii se strecura o culoare cenuşie şi imprecisă, de acuarelă murdară. Timpul, dînd dovadă de răbdare, se mulţumise să aştepte să obosească forţele nopţii, iar acum pregătea lumea pentru sosirea dimineţii, ca ieri şi ca întotdeauna, cît e de adevărat că nu ne mai aflăm în fabuloasele zile cînd soarele, căruia îi datoram deja atît de mult, şi-a împins bunăvoinţa pînă la a-şi opri, deasupra Gabaonului călătoria, dîndu-i lui Ioşua răgazul să învingă după plac pe cei cinci regi care îi asediau oraşul. Iosif se ridică în capul oaselor, dădu la o parte învelitoarea, şi chiar atunci cocoşul cîntă pentru a doua oară, amintindu-i că era în întîrziere cu o binecuvîntare, cea care se cuvine meritelor ce i-au revenit cocoşului atunci cînd Creatorul le-a împărţit între creaturile sale, Lăudat fii tu, Doamne, Dumnezeul nostru, regele universului, care i-ai dat cocoşului inteligenţa de a deosebi ziua de noapte, spuse Iosif, iar cocoşul cîntă a treia oară. De obicei, la primul semn al zorilor, cocoşii din vecini îşi răspundeau unii altora, dar astăzi rămaseră muţi, ca şi cum pentru ei noaptea nu se terminase încă ori de-abia începuse. Nedumerit, Iosif privi trupul femeii, mirîndu-se de somnul ei greu, ea care se trezea la cel mai uşor zgomot, ca o pasăre. Era ca şi cum o forţă din afară, coborînd, ori plutind, deasupra Mariei, i-ar fi lipit trupul de pămînt, totuşi nu cu atîta putere încît s-o imobilizeze complet, se observa chiar, în ciuda penumbrei, că era străbătută de subite tremurături, ca apa unui eleşteu atinsă în răspăr de vînt. I-o fi rău, se întrebă, dar iată că un semnal de urgenţă îi mută gîndul de la neliniştea incipientă, o nevoie grabnică de a urina, şi ea foarte neobişnuită, căci, la el, aceste necesităţi se manifestau de obicei mai tîrziu, şi niciodată atît de intens. Se sculă, precaut, să nu simtă femeia ce-avea să facă, fiindcă e scris că prin toate

mijloacele trebuie păstrată demnitatea bărbatului, doar dacă e absolut inevitabil, şi, deschizînd încet uşa care scîrţîia, ieşi în curte. Era ceasul cînd crepusculul dimineţii presară cenuşă pe culorile lumii. Se îndreptă spre un şopron scund, care era adăpostul asinului, şi aici se uşură, ascultînd, cu o satisfacţie numai pe jumătate conştientă, zgomotul puternic al urinei pe paiele care acopereau pămîntul. Măgarul îşi întoarse capul, sticlindu-şi în întuneric ochii bulbucaţi, apoi îşi scutură cu putere urechile păroase şi îşi băgă din nou botul în iesle, pipăind cu buzele groase şi sensibile resturile tainului de mîncare. Iosif se apropie de vasul de abluţiuni, îl înclină, dădu drumul apei să-i curgă peste mîini, iar apoi, în timp ce şi le ştergea de tunică, îi aduse laude lui Dumnezeu pentru că, în nesfîrşita sa înţelepciune, a format şi a creat la om orificiile şi vasele ce sînt necesare vieţii, căci, dacă unul dintre ele s-ar închide ori s-ar deschide, fără trebuinţă, moarte sigură omul şi-ar afla. Iosif privi cerul, şi inima i se umplu de uimire. Soarele e în întîrziere, în tot spaţiul ceresc nu există nici cel mai palid indiciu al tonurilor rubinii ale zorilor, nici măcar o tuşă uşoară de roz sau de cireaşă care dă-n copt, nimic, ci numai, de la un orizont la altul, atît cît zidurile curţii îi permiteau să vadă, pe întreaga întindere a unui nemărginit plafon de nori joşi, care semănau cu nişte ghemotoace turtite, toate la fel, o singură culoare violetă care, începînd să vibreze luminoasă în locul de unde se va ivi soarele, se întunecă treptat, pînă devine una cu ce a mai rămas încă din noapte, în partea opusă. Niciodată în viaţă, Iosif nu văzuse un cer ca acesta, deşi, în nesfîrşitele conversaţii ale bărînilor, nu erau rare poveştile despre fenomene atmosferice prodigioase, toate dovezi ale puterii lui Dumnezeu, curcubeie care acopereau jumătate din bolta cerească, scări ameţitoare care cîndva au legat firmamentul de

pămînt, ploi providențiale aducătoare de mană, dar niciodată această culoare misterioasă, care deopotrivă putea fi din cele dintîi sau din cele din urmă, plutind și zăbovind deasupra lumii, un pod alcătuit din mii de nori mărunți care aproape se atingeau, presărați în toate direcțiile ca pietrele-n deșert. Inima i se umplu de spaimă, își închipui că a venit sfîrșitul lumii, iar el era singurul martor al sentinței finale a lui Dumnezeu, da, singurul, o tăcere absolută a pus stăpînire pe pămînt și pe cer, nici un sunet nu răzbate din casele vecine, barem un glas, un scîncet de copil, o rugăciune sau o imprecație, o boare de vînt, un behăit de capră, lătratul unui cîine. De ce nu cîntă cocoșii, murmură, și repetă întrebarea, îngrijorat, ca și cum în cîntatul cocoșilor ar fi stat cea din urmă speranță de salvare. Atunci, cerul începu să se schimbe. Încetul cu încetul, aproape imperceptibil, violetul se colora și se lăsa îmbibat de un roz palid pe toată cuprinderea acoperișului de nori, înroșindu-se apoi și dispărînd, a fost aici, acum nu mai e, și deodată spațiul explodă într-un vînt luminos, se multiplică în lănci de aur, lovind în plin și străpungînd norii, care, fără să știe de ce și cînd, crescuseră, formidabili, corăbii gigantice arborînd pînze incandescente și navigînd pe un cer în sfîrșit eliberat. Se liniști sufletul lui Iosif, acum eliberat de teamă, ochii i se dilatară de uimire și venerație, cum se și cuvenea, mai ales că fusese singurul spectator, iar gura lui rosti cu glas răsunător laudele datorate creatorului operelor naturii, cînd eterna maiestate a cerurilor, devenită pură expresie a inefabilului, n-așteaptă de la om decît cuvintele cele mai simple, Lăudat fii tu, Doamne, pentru asta, pentru aia, pentru ailaltă. Le rosti, și, în aceeași clipă, murmurul vieții, ca și cum glasul său l-ar fi convocat, ori brusc ar fi intrat pe o poartă deschisă larg de cineva care nu se gîndise

prea mult la consecinţe, puse stăpînire pe spaţiul care înainte aparţinuse tăcerii, lăsîndu-i numai mici teritorii ocazionale, suprafeţe infime, precum băltoacele minuscule pe care pădurile fremătătoare le înconjoară şi le ascund. Dimineaţa urca, se răspîndea, şi într-adevăr era o viziune de o frumuseţe aproape de nesuportat, două mîini imense eliberînd în văzduh şi în zbor o scînteietoare şi imensă pasăre a paradisului, desfăcîndu-şi într-un radios evantai roata cu mii de ochi a cozii de păun-regal, făcînd să cînte, în apropiere, simplu, o pasăre fără nume. O adiere de vînt chiar acolo născut atinse faţa lui Iosif, îi agită perii din barbă, îi scuturǎ tunica, iar apoi se roti în jurul lui ca un vîrtej traversînd deşertul, sau poate nu era decît ameţeala provocată de o subită tulburare a sîngelui, un frison sinuos care îi cobora pe coloană ca un deget de foc, semnalul altei nevoi mai stăruitoare.

Ca şi cum s-ar fi mişcat înăuntrul rotitoarei coloane de aer, Iosif intră în casă, închise uşa după el şi stătu acolo rezemat un minut, aşteptînd ca ochii să i se deprindă cu penumbra. Lîngă el, opaiţul pîlpîia palid, aproape fără a iradia lumină, inutil. Maria, întinsă pe spate, era trează şi atentă, privea fix un punct din faţa ei şi părea că aşteaptă. Fără a rosti nici un cuvînt, Iosif se apropie şi îndepărtă încet velinţa ce o acoperea. Ea îşi întoarse ochii, ridică puţin partea inferioară a tunicii, dar abia o ridicase peste pîntece, că el se şi aplecase, procedînd în acelaşi fel cu propria-i tunică, în timp ce Maria îşi desfăcea picioarele, sau şi le desfăcuse în vis şi rămăsese aşa, fie dintr-o neobişnuită indolenţă matinală, fie din presentiment de femeie căsătorită care-şi cunoaşte îndatoririle. Dumnezeu, care se află pretutindeni, era şi aici de faţă, dar, fiind ceea ce este, un pur spirit, nu putea să vadă cum pielea unuia atinge pielea celuilalt, cum carnea lui pătrunde-n carnea ei, şi una şi alta create

tocmai în acest scop, și, probabil, nu va mai fi aici când sămînța sacră a lui Iosif se va fi revărsat în sacrul interior al Mariei, sacre amîndouă pentru că sînt izvorul și cupa vieții, e adevărat că sînt lucruri pe care nici Dumnezeu nu le înțelege, deși chiar el le-a creat. Ieșind deci în curte, Dumnezeu n-a putut auzi sunetul agonic, ca un horcăit, care a scăpat din gura bărbatului în clipa crizei, și cu atît mai puțin foarte ușorul geamăt pe care femeia n-a fost în stare să-l reprime. Doar un minut, ori nici atît, se odihni Iosif pe trupul Mariei. În timp ce ea își trăgea în jos tunica și se acoperea cu velința, ascunzîndu-și apoi fața cu antebrațul, el, în picioare în mijlocul casei, cu mîinile ridicate, uitîndu-se la tavan, rosti binecuvîntarea, cea mai cumplită dintre toate, rezervată bărbaților, Lăudat fii tu, Doamne, Dumnezeul nostru, regele universului, pentru că nu m-ai făcut femeie. Numai că, în acest moment, Dumnezeu trebuie să fi plecat și din curte, căci nu s-au cutremurat și nu s-au prăvălit pereții casei, și nici pămîntul nu s-a căscat. Dar, pentru prima dată, s-a auzit Maria, spunînd cu un glas umil, așa cum se așteaptă întotdeauna de la femei, Lăudat fii tu, Doamne, care m-ai făcut după voința ta, or, în aceste cuvinte și celelalte, cunoscute și aclamate, nu există nici o deosebire, luați aminte, Iată roaba lui Dumnezeu, facă-se în mine voia ta, e evident că cine a spus un lucru îl putea spune, la urma urmei, și pe celălalt. Apoi, nevasta tîmplarului Iosif se sculă de pe rogojină, o făcu sul împreună cu cea a bărbatului și împături velința comună.

Trăiau Iosif şi Maria într-un cătun numit Nazaret, un loc neroditor şi cu oameni puţini din ţinutul Galileii, într-o casă aproape la fel ca toate celelalte, semănînd cu un cub strîmb, construit din cărămizi şi lut, săracă între săraci. Fantezii de artă arhitectonică, nici una, numai banalitatea uniformă a unui model la nesfîrşit repetat. Pentru a face economie de materiale, o clădiseră pe coasta dealului, rezemată de stînca înclinată, scobită pe dinăuntru, creîndu-se astfel un perete complet, cel din fund, cu avantajul suplimentar de a se uşura accesul la terasa de pe acoperiş. Ştim deja că Iosif este tîmplar de meserie, destul de priceput în meşteşugul lui, deşi lipsit de harul perfecţiunii dacă i se cere vreo lucrare de mai mare finețe. Aceste neajunsuri n-ar trebui să-i scandalizeze pe nerăbdători, fiindcă timpul şi experienţa, fiecare curgînd cu ritm domol, n-au fost încă îndestulătoare pentru a îmbogăţi, atît cît să se bage de seamă în munca de fiecare zi, priceperea meşteşugărească şi sensibilitatea estetică a unui om care de-abia a împlinit douăzeci de ani şi trăieşte într-un ţinut atît de zgîrcit în resurse şi încă şi mai zgîrcit în nevoi. Totuşi, necuvenindu-se să măsurăm meritele oamenilor numai după etalonul competenţelor profesionale, se cade să spunem că, în ciuda vîrstei tinere, acest Iosif este dintre cei mai cucernici şi mai drepţi bărbaţi care pot fi găsiţi în Nazaret, punctual la sinagogă, riguros în îndeplinirea datoriilor, şi deşi n-a avut atîta noroc încît să-l fi înzestrat Dumnezeu cu o elocvenţă ce l-ar putea deosebi de muritorii de rînd, se pricepe

să lege bine frazele şi să facă comentarii potrivite, mai ales dacă se brodeşte să introducă în discurs vreo imagine sau metaforă legată de meseria lui, de exemplu, şarpanta universului. Totuşi, pentru că i-a lipsit dintru început bătaia de aripă a unei imaginaţii cu adevărat creatoare, niciodată în scurta sa viaţă nu va reuşi să producă vreo parabolă memorabilă, vreo vorbă de duh ce-ar fi meritat să rămînă gravată în memoria oamenilor din Nazaret şi lăsată moştenire urmaşilor, cu atît mai puţin una dintre acele pilde ce merg drept la ţintă şi a căror lecţie exemplară se percepe de îndată în transparenţa cuvintelor, atît de limpede, încît, mai tîrziu, ea va respinge orice glosă băgăreaţă, ori, dimpotrivă, suficient de obscură, sau de ambiguă, pentru a deveni în viitor alimentul preferat al erudiţilor şi altor specialişti.

Cît priveşte darurile Mariei, le-am descoperi deocamdată doar căutînd foarte mult, şi nici atunci n-am găsi altceva decît e legitim să aşteptăm de la cine n-a împlinit nici şaisprezece ani şi, deşi femeie măritată, nu e decît o copilă fragilă, cum s-ar zice, un mărunţiş de femeie, căci, alţii fiind banii în vremea aceea, mărunţişul totuşi nu lipsea. Deşi măruntă şi slăbuţă, Maria munceşte la fel ca celelalte femei, deapănă, toarce şi ţese rufele casei, coace în toate zilele sfinte pîinea familiei în cuptorul casei, coboară la fîntînă după apă, apoi urcă coasta, pe cărările abrupte, cu un vas plin pe cap, un ulcior rezemat la şold iar, mai tîrziu, la căderea serii, cutreieră aceste drumuri şi pîrloage ale Domnului, culegînd vreascuri şi smulgînd coceni, ducînd şi un coş unde va strînge baligi uscate de vite, precum şi ciulini şi scaieţi, care abundă pe povîrnişurile Nazaretului, dintre cele mai bune lucruri inventate de Dumnezeu pentru a aprinde un foc şi a împleti o coroniţă. Tot acest calabalîc, pus claie peste grămadă, ar însemna o povară tocmai bună

pentru a fi dusă acasă în cîrca măgarului, dacă acesta n-ar fi în exclusivitate menit să-l slujească pe Iosif şi să transporte lemne. Desculţă merge Maria la fîntînă, desculţă merge la cîmp, în veşmintele ei sărăcăcioase care, la muncă, şi mai mult se murdăresc şi se uzează, şi pe care tot timpul trebuie să le spele şi să le cîrpească, stofele noi sînt pentru bărbat ca şi îndatoririle cele mai însemnate, femeia trebuie să se mulţumească cu puţin. Maria se duce la sinagogă, intră pe uşa laterală, pe care legea o prescrie femeilor, şi dacă, e o simplă presupunere, ar întîlni înăuntru încă treizeci de femei din Nazaret sau chiar tot neamul muieresc din Galileea, ele tot ar trebui să aştepte să vină cel puţin zece bărbaţi pentru ca serviciul religios, la care vor participa doar ca spectatoare pasive, să poată fi oficiat. Spre deosebire de Iosif, bărbatul ei, Maria nu este nici evlavioasă, nici dreaptă, totuşi nu ea e vinovată de aceste neajunsuri morale, vina e a limbii pe care o vorbeşte, dacă nu cumva a bărbaţilor care au născocit-o, căci, în ea, cuvintele drept şi evlavios pur şi simplu n-au feminin.

Or, s-a întîmplat că, într-o bună zi, la vreo patru săptămîni după dimineaţa de neuitat cînd norii de pe cer se coloraseră în violetul acela extraordinar, Iosif se afla în casă, era ceasul asfinţitului, şi îşi mînca cina, aşezat pe pămînt şi băgîndu-şi mîna în farfurie cum era pe atunci obiceiul general, iar Maria, în picioare, aştepta să isprăvească pentru a putea şi ea să mănînce, tăcînd amîndoi, unul pentru că nu avea nimic de spus, celălalt pentru că nu ştia cum să spună ce-i trecea prin minte, s-a întîmplat aşadar că a bătut la poartă un cerşetor sărman, ceea ce, nefiind o raritate absolută, era puţin frecvent, dată fiind modestia locului şi a majorităţii locuitorilor, fără a mai pune la socoteală isteţimea şi experienţa neamului milog, ori de cîte

ori trebuie să recurgă la calculul probabilităţilor, iarnme în acest caz. Cu toate acestea, din lintea cu ceapă tăiată mărunt şi din terciul de năut care urmau să-i fie cina, Maria puse într-o strachină o porţie zdravănă şi se duse să i-o dea cerşetorului, care se aşeză pe jos să mănînce, dincolo de poartă, de al cărei prag nu trecuse. Maria nu trebuise să rostească cu glas tare permisiunea bărbatului, chiar să i-o dăduse voie sau i-o poruncise cu un semn din cap, căci se ştie că vorbele sînt inutile în aceste vremuri cînd un simplu gest e de ajuns pentru a ucide sau a lăsa să trăiască, aşa cum se întîmplă în jocurile de circ unde cezarii arată cu degetul mare în jos sau în sus. Deşi diferit, apusul era o frumuseţe, cu mii de scame de nori risipite pe boltă, roz, sidef, somon, vişină, sînt moduri pămîntene de-a vorbi pentru a ne putea înţelege, căci aceste culori, şi toate celelalte, n-au primit, din cîte ştim, nume de la cer. Fără îndoială, cerşetorul nu mîncase de trei zile, asta e foamea adevărată, căci, în cîteva minute, a curăţat şi a lins farfuria, şi uite că acum bate la poartă pentru a înapoia strachina şi a mulţumi pentru caritate. Maria ieşi să deschidă, cerşetorul stătea în faţa porţii, în picioare, însă părea neaşteptat de mare, mult mai înalt decît i se păruse mai devreme, e adevărat deci ce se spune, că e uriaşă diferenţa între a avea burta plină sau goală, căci acestui bărbat îi strălucea faţa şi îi străfulgerau ochii, iar straiele ce le purta, vechi şi zdrenţăroase, se agitau bătute de o pală de vînt care nu se ştia de unde vine, continua lor mişcare tulbura vederea, astfel că deodată zdrenţele se preschimbară în stofe fine şi somptuoase, lucru pe care, doar fiind de faţă, îl crezi. Maria întinse mîinile pentru a primi strachina de lut, care, în urma unei iluzii optice cu adevărat uimitoare, provocată poate de luminile schimbătoare ale cerului, arăta de parcă ar fi fost transmutată

în aurul cel mai curat, şi, chiar în clipa cînd strachina trecea dintr-o mînă într-alta, cerşetorul rosti cu o voce tunătoare, căci pînă şi glasul amărîtului se transformase, Domnul să te binecuvînteze, femeie, şi să-ţi dea cîţi copii îşi va dori bărbatul tău, dar să nu vrea Domnul să ajungi să-i vezi aşa cum mă vezi acum pe mine, căci nu am, oh, viaţă de o mie de ori dureroasă, unde să-mi odihnesc capul. Maria ţinea strachina în căuşul palmelor lipite, o cupă pusă în altă cupă, de parcă l-ar fi aşteptat pe cerşetor să pună ceva înăuntru, şi el aşa făcu, fără să dea vreo explicaţie, se aplecă pînă la pămînt şi luă un pumn de ţărînă, iar apoi, ridicînd mîna, îi dădu drumul să se scurgă încet printre degete, în timp ce spunea cu o voce surdă, dar răsunătoare, Ţărîna se întoarce la ţărînă, pulberea la pulbere, pămîntul la pămînt, nimic nu începe fără a se sfîrşi, tot ce începe se naşte din ce s-a sfîrşit. Se tulbură Maria şi întrebă, Ce vrei să spui, iar cerşetorul se mărgini să-i răspundă, Femeie, porţi un fiu în pîntece, şi acesta-i unicul destin al oamenilor, să înceapă şi să se sfîrşească, să se sfîrşească şi să înceapă, De unde ştii că sînt gravidă, Pîntecele încă n-a crescut, însă pruncii strălucesc deja în ochii mamelor, Dacă e adevărat, bărbatul meu ar fi trebuit să-mi vadă în ochi pruncul pe care în mine l-a zămislit, Poate că el nu te priveşte cînd tu îl priveşti, Dar tu cine eşti, de n-a trebuit s-o auzi din gura mea, Sînt un înger, dar să nu spui la nimeni.

În aceeaşi clipă, straiele strălucitoare s-au preschimbat din nou în zdrenţe, omul care semăna cu un gigant titanic scăzu şi se chirci ca şi cum l-ar fi lins o subită limbă de foc, iar prodigioasa transformare se petrecu la ţanc, slavă Domnului, urmată de îndată de o prudentă retragere, căci Iosif se apropia de poartă, atras de murmurul de glasuri, mai surd decît e firesc într-o conversaţie

permisă, dar, mai ales, de exagerata întîrziere a povestei, Ce mai voia de la tine milogul, întrebă, iar Maria, neştiind cu ce cuvinte proprii ar fi putut să răspundă, nu reuşi să spună decît, Că ţărîna se întoarce la ţărînă, pulberea la pulbere, pămîntul la pămînt, nimic nu începe fără a se sfîrşi, nimic nu se sfîrşeşte fără să înceapă, Asta a spus, Da, şi a mai spus că fiii bărbaţilor strălucesc în ochii femeilor, Uită-te la mine, Mă uit, Mi se pare că văd o strălucire în ochii tăi, acestea au fost cuvintele lui Iosif, iar Maria răspunse, E fiul tău. Amurgul devenise albăstrui, se înveşmînta deja în prima culoare a nopţii, acum se putea vedea că dinăuntrul strachinei iradia un soi de lumină neagră, care desena pe chipul Mariei trăsături pe care nu le avusese niciodată, ochii ei păreau să aparţină cuiva mult mai bătrîn. Eşti gravidă, întrebă, într-un tîrziu, Iosif, Da, sînt gravidă, răspunse Maria, De ce nu mi-ai spus pînă acum, Voiam să ţi-o spun astăzi, aşteptam să sfîrşeşti de mîncat, Şi atunci a sosit cerşetorul, Da, Şi ce-a mai spus, căci a avut răgazul să spună mai multe, Să-mi dea Domnul toţi pruncii pe care ţi-i vei dori, Ce ai în strachină de străluceşte aşa de tare, Ţărînă, Huma e neagră, argila e verde, nisipul e alb, din ele numai nisipul străluceşte dacă e bătut de soare, iar acum e noapte, Sînt femeie, nu mă pricep să explic, cerşetorul a luat ţărîna de pe jos şi a pus-o înăuntru, zicînd, Ţărîna să se întoarcă la ţărînă, Da.

Iosif se duse să deschidă poarta, privi într-o parte şi într-alta. Nu-l mai văd, a dispărut, rosti, dar Maria se îndepărta liniştită spre casă, ştia că cerşetorul, dacă într-adevăr era cine anunţase, doar de-ar fi vrut s-ar fi lăsat văzut. Puse strachina pe plita de la cuptor, scoase din spuza vetrei un tăciune cu care aprinse opaiţul, suflînd în el pînă cînd reuşi să aprindă o flăcăruie pîlpîitoare. Iosif intră, avea un aer interogativ, o privire nedumerită

şi bănuitoare, pe care încerca s-o ascundă mişcîndu-se cu o încetineală şi o solemnitate de patriarh, care nu-i stătea bine, fiind el atît de tînăr. Discret, străduindu-se să nu bată la ochi, se apropie să examineze strachina, pămîntul luminos, afişînd o expresie de scepticism ironic, totuşi, dacă încerca să facă o demonstraţie de bărbăţie, efortul era inutil, Maria stătea cu ochii aplecaţi, părea absentă. Cu un beţigaş, Iosif scormoni prin ţărînă, intrigat că se întuneca la culoare cînd o răscolea, recăpătîndu-şi apoi strălucirea, deasupra luminozităţii constante, parcă amorţită, şerpuiau rapide scînteieri, Nu înţeleg, aici se ascunde cu siguranţă un mister, ori poate chiar el a adus pămîntul şi tu ai crezut că l-a luat de pe jos, sînt scamatorii de magician, nimeni n-a văzut vreodată strălucind pămîntul din Nazaret. Maria nu răspunse, mînca puţinul care-i rămăsese din lintea cu ceapă şi terciul de năut, însoţindu-le cu o bucată de pîine, unsă cu ulei de măsline. Cînd a rupt pîinea, a spus, aşa cum scrie în lege, însă cu tonul modest care-i stă bine femeii, Lăudat fii tu, Adonai, Dumnezeul nostru, regele universului, care faci să iasă pîinea din pămînt. Mînca în tăcere, în vreme ce Iosif, lăsîndu-şi gîndurile să se înlănţuie ca atunci cînd comenta în sinagogă un verset din Tora sau cuvîntul profeţilor, reconsidera fraza pe care o rostise femeia şi pe care el însuşi o recitase făcînd acelaşi gest de a rupe pîinea, şi încerca să-şi închipuie ce soi de orz ar fi acela care ar răsări şi rodi dintr-un pămînt ce străluceşte, ce soi de pîine ar da, ce lumină am purta înăuntrul nostru, dacă din ea ne-am hrăni. Eşti sigură că cerşetorul a luat ţărîna de pe jos, întrebă el încă o dată, iar Maria răspunse, Da, sînt sigură, Şi înainte nu strălucea, Pe jos, nu strălucea. Atîta fermitate ar trebui să zdruncine atitudinea de sistematică neîncredere pe care trebuie s-o arate orice bărbat cînd se confruntă cu

spusele şi faptele femeilor în general şi a lui în particular, dar, pentru Iosif, ca pentru toţi bărbaţii timpului şi locului, era o doctrină foarte pertinentă cea care definea bărbatul înţelept ca fiind omul care cel mai bine ştie să se păzească de şiretenia şi viclenia feminină. A le vorbi puţin şi a le asculta încă şi mai puţin, aceasta e deviza oricărui bărbat prudent, care n-a uitat avertismentele rabinului Iozafat ben Iohanan, cuvinte înţelepte între toate, în ceasul morţii, bărbatului i se va cere socoteală pentru fiecare conversaţie inutilă pe care a avut-o cu nevasta lui. Iosif se întrebă dacă această conversaţie cu Maria putea fi socotită din numărul celor necesare, şi, ajungînd la concluzia afirmativă, avînd în vedere caracterul singular al evenimentului, îşi jură totuşi că nu va da uitării niciodată sfintele cuvinte ale omonimului său, rabinul, trebuie spus că Iozafat e totuna cu Iosif, pentru a nu avea tardive remuşcări în ceasul morţii, să vrea Domnul să fie liniştită. Şi, în sfîrşit, întrebîndu-se dacă s-ar cuveni să-i înştiinţeze pe înţelepţii sinagogii despre suspecta întîmplare cu cerşetorul necunoscut şi ţărîna lui luminoasă, se hotărî că aşa va face, pentru liniştea conştiinţei sale şi pacea căminului său.

Maria termină de mîncat. Duse afară străchinile ca să le spele, dar, e inutil s-o spunem, nu şi pe aceea din care mîncase cerşetorul. În casă pîlpîiau acum două lumini, cea a opaiţului, împotrivindu-se cu greu nopţii care se înstăpînise, şi acea aureolă luminescentă, vibratilă, dar constantă, ca a unui soare care nu se decide să răsară. Aşezată pe pămînt, Maria îşi aştepta încă bărbatul să-i adreseze din nou cuvîntul, dar Iosif nu mai are nimic să-i spună, acum se străduieşte să-şi compună în minte frazele discursului pe care mîine îl va rosti în faţa sfatului bătrînilor. Îl enervează faptul că nu ştie cu exactitate tot ce s-a petrecut între femeie

şi cerşetor, ce alte lucruri îşi vor fi zis unul altuia, dar nu vrea să întrebe, căci, nefiind de crezut că ea ar avea de adăugat ceva nou la tot ce-i povestise, el ar fi nevoit să accepte ca adevăr o poveste spusă de două ori, şi dacă ea, de fapt, îl minte, el n-o să poată şti, însă ea, în schimb, va şti că minte şi c-a minţit, şi va rîde de el pe ascuns, aşa cum avem motive întemeiate să credem că Eva a rîs de Adam, desigur, cu şi mai multă discreţie, căci, pe atunci, n-avea unde se-ascunde. Ajuns în acest punct, gîndul lui Iosif făcu următorul şi inevitabilul pas, şi iată că şi-l zugrăveşte pe misteriosul cerşetor ca pe un emisar al Ispititorului, care, cum mult s-au schimbat timpurile şi fiind oamenii azi avertizaţi, n-a mai fost atît de naiv ca să repete oferta unui simplu fruct natural, mai curînd pare a fi venit pentru a aduce promisiunea unui pămînt diferit, luminos, servindu-se, ca de obicei, de credulitatea şi viclenia femeilor. Iosif îşi simte capul în flăcări, dar e mulţumit de sine şi de concluziile la care a ajuns. La rîndul ei, neavînd habar de meandrele analizei demonologice în care se vîrîse mintea bărbatului, nici de responsabilităţile ce îi erau puse în seamă, Maria încearcă să înţeleagă strania senzaţie de carenţă pe care o simte de cînd şi-a anunţat soţul că e gravidă. Nu e o absenţă interioară, desigur, pentru că ea ştie prea bine că este, de acum înainte, şi în sensul cel mai exact al termenului, ocupată, ci, dimpotrivă, e o absenţă exterioară, de parcă lumea s-ar fi şters sau s-ar fi îndepărtat deodată. Îşi aminteşte, dar ca şi cum şi-ar aminti de altă viaţă, că după ultima masă a zilei, şi înainte de a întinde rogojinile pentru dormit, îşi găsea mereu cîte ceva de făcut, aşa îşi trecea timpul, însă acum se gîndeşte că n-ar fi trebuit să se mişte de unde se află, aşezată pe pămînt, uitîndu-se la lumina care o priveşte pe deasupra marginii străchinii şi aşteptînd să i se nască fiul. Să precizăm, din respect pentru adevăr,

că gîndul nu i-a fost chiar atît de clar, gîndul este, în fond, aşa cum alţii au zis-o sau poate n-a fost decît unul singur, precum un mare ghem făcut dintr-un singur fir răsucit, slăbit pe alocuri, ori strîns pînă la sufocare şi gîtuire, e aici, înăuntrul minţii, dar e cu neputinţă să-i cunoşti întinderea întreagă, ar trebui desfăşurat, întins, şi, în fine, măsurat, dar asta, oricît am încerca, sau ne-am preface că încercăm, n-o putem face fără ajutor, cineva va trebui să vină într-o zi şi să spună în ce loc trebuie tăiat cordonul ce leagă omul de buricul său şi cum se înlănţuie gîndul de cauza ce l-a născut.

A doua zi de dimineaţă, după o noapte agitată, trezit tot timpul de un coşmar în care se vedea căzînd iar şi iar într-o imensă strachină răsturnată, care semăna cu cerul înstelat, Iosif se duse la sinagogă să ceară sfat şi soluţii cărturarilor. Povestea lui insolită era atît de extraordinară, el însuşi ignorînd în ce măsură, lipsindu-i, cum ştim, miezul istoriei, şi anume cunoaşterea esenţei, încît, dacă n-ar fi fost excelenta opinie pe care o aveau despre el veteranii din Nazaret, ar fi trebuit poate să se întoarcă pe acelaşi drum, izgonit, cu urechile în flăcări, auzind, ca pe un răsunător dangăt de bronz, sentinţa Ecleziastului cu care aceştia l-ar fi fulminat, Cine crede cu uşurinţă are o inimă uşuratică, iar el, sărmanul, înarmat cu acelaşi Eclezias t, dar fără destulă prezenţă de spirit pentru a răspunde amintindu-şi de visul ce-l bîntuise toată noaptea, Oglinda şi visele se aseamănă, sînt precum imaginea omului pus faţă în faţă cu sine. Odată terminată povestirea, bătrînii s-au privit unii pe alţii, apoi cu toţii l-au privit pe Iosif, iar cel mai bătrîn dintre ei spuse, traducînd într-o întrebare directă discreta neîncredere a consiliului, Ceea ce ne-ai povestit e adevărul, întregul adevăr şi numai adevărul, iar tîmplarul răspunse, Adevărul, tot adevărul şi nimic altceva decît adevărul, Domnul

mi-e martor. Bătrînii au discutat îndelung între ei, în timp ce Iosif aştepta de-o parte, şi, în sfîrşit, l-au chemat pentru a-l anunţa că, persistînd diferenţele de opinie asupra procedurilor celor mai potrivite, se hotărîseră să trimită trei emisari pentru a o interoga personal pe Maria cu privire la straniile evenimente, ca să se lămurească cine era, în definitiv, cerşetorul pe care nimeni altcineva nu-l văzuse, cum arăta, care erau exact cuvintele pronunţate, dacă venea cu regularitate în Nazaret ca să ceară de pomană, aflînd delegaţia în drum şi informaţiile pe care le puteau da vecinii despre misteriosul personaj. Se bucură Iosif în adîncul inimii, căci, deşi nu voia s-o recunoască, îl intimida ideea că trebuia să-şi înfrunte singur nevasta, cu ciudata ei purtare de acum, cu ochii plecaţi desigur, aşa cum porunceşte discreţia, dar şi cu o expresie provocatoare, imposibil de ascuns, expresia cuiva care ştie mai mult decît are de gînd să spună şi vrea să se observe. Adevăr vă spun, viclenia femeilor e fără margini, mai ales a celor mai inocente.

Au pornit aşadar emisarii, cu Iosif în frunte, arătîndu-le drumul, iar ei erau Abiatar, Dotaim şi Zahia, nume pe care le înregistrăm aici pentru a pune stavilă oricărei suspiciuni de fraudă istorică, şi care ar putea, mai ştii, să persiste în spiritul acelora care cunosc aceste fapte şi versiunile lor prin intermediul altor izvoare, poate mai acreditate de tradiţie, dar nu şi mai autentice. Acum am enunţat numele şi am dovedit existenţa efectivă a personajelor ce le-au purtat, îndoielile care cumva au rămas îşi pierd mult din forţă, deşi nu şi din legitimitate. Neîntîmplîndu-se aşa ceva în fiecare zi, au ieşit în stradă trei înţelepţi emisari, aşa cum o arăta demnitatea particulară a mersului, tunicile şi bărbile care le fluturau în vînt, curînd se strînseră cîţiva copii în jurul lor, care, dedîndu-se exceselor proprii vîrstei, cîteva hohote de rîs, ţipete, alergătură, îi însoţiră pe delegaţii sinagogii pînă

la casa lui Iosif, pe care zgomotosul și denunțătorul cortegiu îl scotea din sărite. Atrase de zgomot, femeile din casele învecinate s-au ițit pe la uși și, presimțind noutatea, și-au trimis fiii să afle ce era cu înghesuiala de la poarta vecinei lor Maria. A fost zadarnic pentru că n-au intrat decît bărbații. Ușa se închise cu autoritate, nici pînă în ziua de azi femeile curioase din Nazaret n-au reușit să afle ce s-a petrecut atunci în casa tîmplarului Iosif. Și, cum trebuiau să-și imagineze ceva pentru a-și hrăni curiozitatea nesatisfăcută, au făcut din cerșetorul, pe care nu-l văzuseră niciodată, un ajutor de case, mare nedreptate, căci îngerul, dar nu spuneți la nimeni ce era, ce-a mîncat n-a furat și, pe deasupra, a lăsat și un zălog supranatural. Și toate astea pentru că, în timp ce înțelepții mai înaintați în vîrstă o interogau în continuare pe Maria, cel mai puțin bătrîn dintre cei trei, Zahia, se duse prin vecini să adune amintiri despre un cerșetor așa și pe dincolo, după semnalmentele date de nevasta tîmplarului, dar nici o vecină n-avu nimic de spus, nu, domnule, ieri n-a trecut pe aici nici un cerșetor, și, dac-o fi trecut, la ușa mea n-a bătut, o fi fost vreun hoț în tranzit, care, găsind casa cu oamenii în ea, s-a prefăcut că e un sărman milog și-apoi și-a luat tălpășița spre alte meleaguri, e un truc știut de cînd e lumea lume.

Zahia se întoarse în casa lui Iosif fără nici o veste despre cerșetor în clipa cînd Maria repeta pentru a treia sau a patra oară ceea ce deja știm. Se aflau cu toții în casă, ea în picioare, ca un acuzat de crimă, strachina pe podea, și înăuntru, insistent ca inimă care pulsează, pămîntul enigmatic, Iosif lîngă ea, și, așezați în fața lor ca niște judecători, bătrînii, iar Dotaim, cel mijlociu ca vîrstă, spunea, Nu că n-am vrea să credem ce ne povestești, dar uite că ești singura persoană care l-ai văzut pe acest om, dacă o fi fost chiar un om, bărbatul tău i-a auzit doar glasul, iar acum Zahia

ne spune că nici una dintre vecinele tale nu l-a văzut, Voi fi martoră în faţa Domnului, el ştie că adevărul grăieşte prin gura mea, Adevărul, da, dar cine ştie dacă e tot adevărul, Voi bea din apa încercării lui Dumnezeu şi el va arăta dacă sînt vinovată, Încercarea apelor amare e pentru femeile suspecte de infidelitate, n-ai putut fi infidelă bărbatului tău, timpul n-a fost suficient, Minciuna, se spune, e totuna cu infidelitatea, Alt fel de minciună, nu asta, Gura mea e la fel de fidelă ca şi mine. Luă atunci cuvîntul Abiatar, cel mai bătrîn dintre cei trei moşnegi, şi spuse, Nu te vom mai întreba, Domnul te va răsplăti de şapte ori pentru adevărul pe care-l vei fi spus ori te va pune să plăteşti de şapte ori minciuna cu care ne-ai înşelat. Tăcu şi continuă să tacă, apoi rosti, adresîndu-se lui Zahia şi lui Dotaim, Ce vom face cu pămîntul care străluceşte, aici nu trebuie să rămînă, aşa ne sfătuieşte prudenţa, căci se prea poate să fie o capcană a demonului. Dotaim spuse, Să se-ntoarcă în pămîntul de unde a venit, să fie din nou negru ca înainte. Zahia spuse, N-am aflat cine e cerşetorul, nici de ce a vrut să-l vadă doar Maria, nici ce înseamnă cînd un pumn de ţărînă străluceşte pe fundul unei străchini. Dotaim spuse, S-o ducem în deşert şi s-o risipim acolo, departe de ochii oamenilor, şi vîntul s-o împrăştie în imensitate şi ploaia s-o stingă. Zahia spuse, Dacă acest pămînt este un lucru bun, nu trebuie luat de unde se află, iar dacă, dimpotrivă, este un lucru rău, să-i rămînă supuşi numai cei care au fost aleşi ca să-l primească. Abiatar întrebă, Ce propui atunci, şi Zahia răspunse, Să fie săpată o groapă aici şi strachina să fie pusă la fund, acoperită ca să nu se amestece cu pămîntul natural, binele, chiar îngropat, nu se pierde, iar răul va avea mai puţină putere departe de ochi. Abiatar spuse, Ce părere ai, Dotaim, iar acesta răspunse, E just ce propune

Zahia, să facem cum a spus. Atunci Abiatar îi spuse Mariei, Retrage-te şi lasă-ne să ne vedem de treabă, Unde să mă duc, întrebă ea, iar Iosif, cuprins de o neliniște subită, Dacă îngropăm strachina, să fie afară, nu vreau să dorm cu o lumină îngropată sub mine. Abiatar spuse, Așa să facem, iar Mariei, Tu rămîi aici. Bărbaţii ieşiră în curte, Zahia ducînd strachina. Curînd se auziră lovituri de sapă, repetate şi seci, era Iosif care săpa, şi, după cîteva minute, glasul lui Abiatar spunînd, Ajunge, e destul de adînc. Maria se uită prin crăpătura uşii, îşi văzu bărbatul astupînd strachina cu un ciob rotunjit de ulcior, iar apoi coborînd-o, cît de adînc îi ajungea braţul, în interiorul gropii, în sfîrşit se ridică şi, luînd din nou lopata, începu să împingă pămîntul înăuntru, bătătorindu-l apoi cu picioarele.

Bărbaţii mai rămaseră cîtva timp în curte, vorbind şi uitîndu-se la pata de pămînt proaspăt, de parcă tocmai ar fi ascuns o comoară şi ar fi încercat să-şi fixeze locul în memorie. Însă, desigur, nu despre asta era vorba, căci deodată se auzi, mai puternic, glasul lui Zahia cu un ton care părea de mustrare surîzătoare, Zău, Iosif, ce fel de tîmplar mai eşti şi tu, că nu eşti în stare să faci un pat, acum cînd femeia ta aşteaptă un copil. Ceilalţi rîseră şi Iosif împreună cu ei, cam încurcat, precum cel care a fost prins pe picior greşit, dar nu vrea s-o arate. Maria îi văzu îndreptîndu-se spre poartă şi ieşind, iar acum, aşezată pe marginea sobei, îşi rotea ochii prin casă, căutînd locul unde ar putea să pună patul, dacă bărbatul se va hotărî să-l facă. Nu voia să se gîndească la strachina de lut, nici la pămîntul luminos, şi cu atît mai puţin dacă cerşetorul a fost cu adevărat un înger ori un glumeţ venit să se distreze pe socoteala ei. O femeie, dacă i se promite un pat pentru casă, trebuie să se gîndească la locul unde va sta cel mai bine.

Toate astea s-au petrecut la trecerea din luna Tamuz în luna Av, cînd se culegeau strugurii în podgorii şi primele smochine coapte începeau să se rumenească în umbra verde a viţei aspre, întîmplări, unele curente şi obişnuite, precum faptul că un bărbat s-a apropiat carnal de femeia lui şi că, la timpul potrivit, ea i-a spus, Port în pîntece copilul tău, altele de-a dreptul extraordinare, precum faptul că cel care a făcut primul vestirea a fost un cerşetor în trecere, care, stînd strîmb şi judecînd drept, n-avea nimic de-a face cu această poveste, fiind totuşi autorul minunii, pînă azi fără explicaţie, a pămîntului luminos, cu neputinţă de atins şi cercetat din pricina neîncrederii lui Iosif şi a prudenţei moşnegilor. Vor sosi în curînd căldurile cele mari, cîmpurile par jupuite, numai paie şi uscăciune, Nazaret este un sat cafeniu, înconjurat de muţenie şi singurătate în sufocantele ceasuri ale zilei, aşteptînd să sosească noaptea înstelată pentru a auzi răsuflarea peisajului ascuns în întuneric şi muzica pe care o scot sferele cereşti alunecînd unele peste celelalte. După cină, Iosif se ducea să se aşeze în curte, în dreapta porţii, la aer, îi plăcea să simtă cum îi adie peste faţă, răsfirîndu-i barba, prima boare răcoroasă a amurgului. După ce se lăsa întunericul, Maria venea şi ea şi se aşeza pe pămînt, ca şi bărbatul, însă de cealaltă parte a porţii, şi stăteau amîndoi fără să vorbească, ascultînd murmurele din casa vecinilor, viaţa familiilor, ceea ce ei încă nu erau, neavînd copii, Să dea Domnul să fie băiat, se ruga Iosif de mai multe ori pe zi, iar Maria îşi spunea, Să dea

Domnul să fie băiat, însă motivele nu erau aceleași. Pîntecele Mariei creștea fără grabă, au trecut săptămîni și luni pînă cînd starea ei a devenit vizibilă, și, nefiind ea femeia care să-și viziteze prea des vecinele, atît de modestă și discretă, surpriza a fost generală în împrejurimi, de parcă s-ar fi procopsit peste noapte cu o sarcină deja înaintată. Poate că tăcerea Mariei avea și alt motiv, mai tainic, dorința ca niciodată, dar chiar niciodată, să nu poată fi stabilită vreo legătură între sarcina ei și vizita cerșetorului misterios, precauție care ar trebui să ni se pară pur și simplu absurdă, știind cum s-au petrecut lucrurile, dacă, în ceasurile cînd trupul se abandonează și mintea rătăcește liber, Maria n-ar fi ajuns să se întrebe, oare de ce, Doamne Sfinte, înspăimîntată de îndoiala smintită și tulburată totodată de un fior intim, cine era, real și adevărat, tatăl copilului care înăuntrul ei prindea formă. E știut că femeile, în starea lor interesantă, sînt predispuse la pofte stranii și la fantezii, cîteodată mult mai grave decît asta, asupra cărora vom păstra însă secretul pentru a nu cădea vreo pată pe buna reputație a viitoarei mame.

Timpul a trecut, o lună lentă urmînd alteia, luna Elul, arzătoare ca un cuptor, cu vîntul deșerturilor din sud măturînd și încingînd văzduhul, vremea cînd curmalele și smochinele se preschimbă-n picături de miere, luna Tișri, cînd primele ploi de toamnă moaie pămîntul și cheamă plugurile să are pentru semănături, iar luna următoare, Marșevan, a culesului de măsline, răcorindu-se în sfîrșit zilele, Iosif s-a hotărît să meșterească un culcuș destul de rustic, căci știm că pentru a face un pat demn de acest nume nu-i ajunge priceperea, unde Maria, după ce a așteptat atît, a putut să-și odihnească pîntecele greu și incomod. În ultimele zile ale lunii Chislau și aproape toată luna Tavet au căzut ploile cele mari, așa că Iosif a fost nevoit să-și întrerupă

munca în curte, profitînd de scurtele înseninări doar pentru piesele de mari dimensiuni, acum lucra de obicei în casă, căutînd să prindă lumina ce intra pe uşă, aici făţuia şi geluia jugurile pe care le lăsase în stare brută, umplînd podeaua împrejur cu aşchii şi cu rumeguş, pe care, apoi, Maria le mătura şi le zvîrlea în curte.

În luna Şevat au înflorit migdalii, şi intraseră deja în luna Adar, după sărbătorile Purimului, cînd au apărut în Nazaret cîţiva soldaţi romani, dintre cei care umblau pe atunci prin Galileea, din sat în oraş, din oraş în cătun, în timp ce alţii străbăteau celelalte ţinuturi ale regatului lui Irod, vestind noroadele că, din ordinul lui Cezar August, toate familiile ce-şi aveau domiciliul în provinciile guvernate de consulul Publius Sulpicius Quirinus erau obligate să se înscrie şi că numărătoarea, menită, ca şi altele, să aducă la zi cadastrul platnicilor Romei, va trebui făcută, fără nici o abatere, în locurile de unde aceste familii erau originare. Majorităţii celor ce se adunaseră în piaţă ca să audă anunţul puţin le păsa de avertismentul imperial, căci fiind de obîrşie din Nazaret sau statorniciţi aici de generaţii, chiar aici urmau să se înscrie. Totuşi, unii, care veniseră din diferite regiuni ale regatului, din Gaulanitida sau Samaria, din Iudeea, Pereea sau Idumeea, de colo sau de dincolo, de aproape sau de departe, prinseră de îndată să-şi pună treburile în ordine şi să se pregătească de drum, murmurînd împotriva capriciilor şi cupidităţii Romei, şi plîngîndu-se de pagubele pe care le va aduce lipsa braţelor de muncă, acum cînd se apropia vremea de cules inul şi orzul. Iar cei care aveau familii numeroase, cu copii mici sau părinţi şi bunici bătrîni şi decrepiţi, dacă n-aveau suficiente mijloace proprii de transport, se gîndeau deja cui ar putea cere cu împrumut sau cu chirie pe un preţ cinstit asinul sau asinii necesari,

mai ales dacă era vorba de o călătorie lungă şi anevoioasă, cu destule provizii pentru drum, burdufuri de apă dacă trebuiau să traverseze deşertul, rogojini şi pături pentru dormit, vase pentru mîncare, vreun adăpost suplimentar, căci ploile şi frigul încă nu se duseseră de tot şi poate vor fi nevoiţi să doarmă uneori sub cerul liber.

Iosif a aflat despre edict mai tîrziu, cînd soldaţii plecaseră deja să ducă vestea cea bună pe alte meleaguri, un vecin din casa de alături, pe nume Anania, a venit să-i dea de ştire cu sufletul la gură. El făcea parte dintre cei care nu trebuiau să plece din Nazaret la numărătoare, scăpase ca prin urechile acului, şi cum se hotărîse că, din pricina culesului, anul ăsta nu se va duce la Ierusalim, la sărbătoarea Paştelui, scăpase de o călătorie, iar pe cealaltă n-avea obligaţia s-o facă. Vine aşadar Anania să-şi încunoştinţeze vecinul, aşa cum e de datoria lui, şi e plin de mulţumire, deşi expresia chipului pare a exagera întrucîtva demonstraţia acestui sentiment, să dea Domnul să nu fie purtătorul vreunei veşti neplăcute, căci pînă şi cei mai cumsecade oameni sînt supuşi celor mai grave contradicţii, şi pe acest Anania nu-l cunoaştem îndeajuns pentru a şti dacă în acest caz e vorba de reiterarea unui comportament obişnuit sau e efectul tentaţiei maligne a unui înger al Satanei, care, în momentul cu pricina, n-avea altceva mai bun de făcut. Veni aşadar Anania şi bătu la poartă, chemîndu-l pe Iosif, care, la început, nu-l auzi pentru că mînuia cu zgomot ciocanul şi cuiele. Maria, în schimb, avea un auz mai fin, dar îl căutau, de fapt, pe soţ, cum ar fi putut ea să-l tragă de mîneca tunicii spunînd, Eşti surd, n-auzi că te strigă. Strigă mai tare Anania, şi atunci bocănitul încetă, Iosif veni să afle ce voia vecinul. Anania intră şi, achitîndu-se rapid de saluturi, întrebă, cu tonul celui care vrea să se asigure, Tu de unde

eşti de loc, Iosif, iar Iosif, fără să ştie despre ce era vorba, răspunse, Sînt din Betleemul Iudeii, Care e aproape de Ierusalim. Da, foarte aproape, Şi te duci la Ierusalim să sărbătoreşti Paştele, nu-i aşa, întrebă Anania, iar Iosif răspunse, Nu, anul acesta m-am hotărît să nu mă duc, că nevasta mea stă să nască, Ah, Dar tu, de ce întrebi. Atunci Anania îşi ridică braţele la cer, luîndu-şi în acelaşi timp o expresie de regret inconsolabil, Vai, sărmanul de tine, ce trudă te aşteaptă, ce chin, ce osteneală nemeritată, prins de datoriile meseriei, dar acum va trebui să laşi totul baltă şi s-o porneşti la drum, şi atît de departe, lăudat fie Domnul care judecă totul şi ajută. Iosif nu dori să se lase mai prejos în demonstraţia de pietate şi, fără a întreba încă ce motiv avea văicăreala vecinului, spuse, Dacă Domnul va vrea, mă va ajuta şi pe mine, iar Anania, fără a coborî glasul, Da, Domnului nu-i e nimic imposibil, pe toate le ştie şi le înţelege, pe pămînt ca şi în ceruri, lăudat fie El în vecii vecilor, dar în cazul ăsta, Domnul să mă ierte, nu ştiu dacă te va putea ajuta, că eşti în puterea Cezarului, Ce vrei să spui, Că au venit nişte soldaţi romani dînd de ştire că pînă în ultima zi a lunii Nisan toate familiile din Israel vor trebui să meargă să se recenzeze în locurile lor de baştină, iar tu, sărmanul, care vii de atît de departe.

Or, înainte ca Iosif să aibă timp să răspundă, în curte intră nevasta lui Anania, pe numele ei Şua, şi, ducîndu-se drept la Maria, care aştepta în prag, se lamentă ca şi soţul, Vai, sărmana de tine, sărmana, tu care eşti atît de gingaşă, ce se va întîmpla cu tine, atît de aproape să naşti, şi va trebui să mergi nu ştiu unde, În Betleemul Iudeii, informă soţul, Vai, cît e de departe, exclamă Şua, şi n-o zicea ca să se afle-n treabă, căci odată, cînd fusese în pelerinaj la Ierusalim, ajunsese pînă la Betleem, ca să se roage în faţa mormîntului Rahelei.

Maria nu răspunse, aştepta să vorbească mai întîi bărbatul, dar Iosif era supărat, o veste de o asemenea importanţă el ar fi trebuit s-o comunice primul femeii, folosind cuvintele adecvate şi mai ales tonul just, nu în felul ăsta deşănţat, cu vecinii dînd buzna în casă, vociferînd. Pentru a-şi ascunde nemulţumirea, îşi luă o expresie de gravitate modestă şi rosti, E adevărat că Dumnezeu nu vrea întotdeauna să poată ce poate Cezar, dar Cezar nu poate nimic acolo unde doar Dumnezeu poate. Făcu o pauză, de parcă ar fi vrut să se pătrundă de înţelesul profund al cuvintelor pe care le pronunţase, şi adăugă, Voi celebra Paştele acasă, aşa cum am hotărît, şi voi merge la Betleem, dacă trebuie, şi, dacă Domnul o va îngădui, ne vom întoarce la vreme ca Maria să nască acasă, dar dacă, dimpotrivă, Dumnezeu n-o va îngădui, atunci fiul meu se va naşte pe pămîntul strămoşilor lui, Dacă nu se va naşte pe drum, murmură Şua, nu atît de încet ca să n-o audă Iosif, care spuse, Mulţi au fost copiii lui Israel care s-au născut pe drum, al meu va fi încă unul. Sentinţa avea greutate, era incontestabilă, iar Anania şi nevasta, rămaşi deodată fără cuvinte, au primit-o ca atare. Veniseră să-şi consoleze vecinii pentru supărările unei călătorii forţate şi să se împăuneze cu propria lor bunătate, dar acum li se părea că erau daţi afară, fără pic de cuviinţă, însă atunci Maria se apropie de Şua şi o rugă să intre în casă, fiindcă voia să-i ceară sfat despre o lînă pe care o avea la dărăcit, iar Iosif, vrînd să dreagă tonul sec cu care vorbise, îi spuse lui Anania, Te rog, ca bun vecin, să veghezi cît voi fi absent asupra casei mele, căci, oricît de bine ar merge lucrurile, tot nu mă voi întoarce înainte de o lună, punînd la socoteală timpul călătoriei, plus cele şapte zile de izolare ale femeii, şi mai multe dacă se va naşte o fată, Doamne fereşte. Anania acceptă, să fie liniştit, va avea grijă de

casă ca şi cum ar fi vorba de a lui, şi întrebă, ideea îi veni pe loc, nu se gîndise dinainte, Vrei tu, Iosif, să mă onorezi cu prezenţa ta la celebrarea Paştelui, alăturîndu-te părinţilor şi prietenilor mei, căci n-ai familie în Nazaret, şi nici nevastă-ta nu mai are, după ce i-au murit părinţii, atît de înaintaţi în vîrstă la naşterea ei că şi azi oamenii se întreabă cum de-a putut Ioachim să-i facă Anei o fiică. Iosif rosti, zîmbind mustrător, Oh, Anania, aminteşte-ţi cum a bombănit în barbă Abraham, cînd Domnul l-a vestit că-i va da descendenţă, neîncrezător că un bărbat de o sută de ani ar fi în stare să zămislească şi o femeie de nouăzeci să dea naştere, or, Ioachim şi Ana n-ajunseseră la o vîrstă atît de venerabilă precum Abraham şi Sara în zilele acelea, aşa că mult mai uşor îi va fi fost lui Dumnezeu, căci pentru el nimic nu e imposibil, să le dea o odraslă socrilor mei. Vecinul spuse, Erau alte timpuri, Domnul se manifesta în fiecare zi ca prezenţă, şi nu doar prin lucrările sale, iar Iosif răspunse, tare în subtilităţi de doctrină, Dumnezeu este chiar timpul, vecine Anania, pentru Dumnezeu timpul este unul, iar Anania nu mai ştiu ce să răspundă, nu era momentul să aducă în discuţie controversata şi încă nerezolvata polemică privind puterile, consubstanţiale şi delegate, ale lui Dumnezeu şi ale Cezarului. În ciuda a ceea ce ne-ar putea face să credem această etalare de teologie practică, Iosif nu uitase neaşteptata invitaţie a lui Anania de a sărbători împreună Paştele, numai că nu voise să arate prea mare grabă, acceptînd imediat, aşa cum se şi hotărîse, se ştie că e o dovadă de politeţe şi de bună creştere să primim cu recunoştinţă favorurile ce ni se fac, însă fără o mulţumire exagerată, să nu cumva să se creadă că ne aşteptam la mai mult. Acum, în sfîrşit, îi mulţumea lui Anania, lăudîndu-i sentimentele de generozitate şi de bună vecinătate, în

vreme ce Șua ieșea din casă, însoțită de Maria, căreia îi spunea, Ce mîini pricepute ai la dărăcit, femeie, iar Maria se îmbujora toată, ca o fecioară, pentru că o lăudau în fața bărbatului ei.

Plăcutele amintiri pe care le-a păstrat Maria despre acel Paște atît de plin de făgăduințe s-au datorat faptului că n-a trebuit să participe la pregătirea mîncării și a fost scutită de a-i servi pe bărbați. A cruțat-o de trudă solidaritatea celorlalte femei, Nu te obosi, că abia te ții pe picioare, i-au spus, și știau bine despre ce vorbeau, pentru că aproape toate erau mame. Se mărgini doar să-și servească soțul, care stătea pe jos ca și ceilalți bărbați, aplecîndu-se ca să-i umple paharul sau să-i schimbe în farfurie rusticele bucate, azima, mușchiul de miel, ierburile amare, ca și niște biscuiți preparați din făină de lăcuste uscate, trufanda pe care Anania o prețuia în mod deosebit, fiind tradițională în familie, dar care pe unii invitați îi făcea să strîmbe din nas, deși se rușinau de prost ascunsa repulsie, căci, în sinea lor, se recunoșteau nedemni de exemplul pilduitor al atîtor profeți, care, în deșert, făcuseră din necesitate virtute și din lăcustă mană. Spre sfîrșitul cinei, biata Maria se așezase deoparte, cu pîntecele umflat sprijinit de coapse, scăldată în sudori, abia mai auzind rîsetele, glumele și istorisirile, sau permanentele citate din scripturi, simțindu-se gata, din clipă în clipă, să părăsească definitiv această lume, de parcă ar fi atîrnat de un fir subțire care era ultimul ei gînd, un gînd pur, fără obiect și fără cuvinte, simpla conștiință că gîndești, dar nu poți ști la ce ți în ce scop. Se trezi tresărind, pentru că, în somn, subit, venind dintr-o beznă mai adîncă, îi apăruse chipul cerșetorului, iar apoi trupul lui moare, înveșmîntat în zdrențe, îngerul, dacă înger fusese, i se strecurase în vis fără să dea de veste, nici măcar printr-o amintire întîmplătoare, și o

privea cu un aer absorbit, poate şi cu o foarte vagă expresie de interogativă curiozitate, ori poate că nu, fiindcă timpul de a o remarca venise şi trecuse, iar acum inima Mariei palpita ca o pasăre speriată, şi nu ştia dacă-i fusese teamă ori îi spusese cineva la ureche vreo vorbă neaşteptată şi stînjenitoare. Bărbaţii şi băieţii erau tot acolo, aşezaţi pe pămînt, iar femeile, cu obrajii în flăcări, se duceau şi veneau, oferind ultimele bucate, însă deja se vedeau semnele saţietăţii, doar tonul conversaţiilor, însufleţite de vin, urcase.

Maria se ridică şi nimeni n-o băgă în seamă. Noaptea se lăsase de tot, lumina stelelor, pe cerul curat şi fără lună, părea că produce un soi de rezonanţă, un zumzet care scădea pînă la frontiera cu inaudibilul, dar pe care nevasta lui Iosif o putea simţi pe piele şi în miezul oaselor, într-un mod pe care n-ar fi ştiut să-l explice, ca pe o suavă şi voluptuoasă convulsie care nu se mai termina. Maria traversă curtea şi privi afară. Nu văzu pe nimeni. Poarta de la casa ei, alături, era închisă, la fel cum o lăsase, dar aerul se mişca de parcă cineva ar fi trecut pe acolo, în fugă sau în zbor, nelăsînd în urma trecerii sale decît un semn fugar pe care alţii n-ar şti să-l înţeleagă.

Trei zile mai tîrziu, după ce a ajuns la o înţelegere cu clienţii care îi comandaseră lucrări care acum trebuiau să aştepte pînă se va întoarce, după ce-şi luase rămas-bun de la sinagogă şi încredinţase vecinului Anania casa şi bunurile vizibile existente în ea, tîmplarul Iosif plecă din Nazaret, însoţit de nevastă, luînd drumul Betleemului, unde se vor supune amîndoi numărătorii, aşa cum porunceşte decretele venite de la Roma. Dacă, din pricina vreunei întîrzieri a comunicaţiilor sau a unei dereglări a traducerii simultane, în cer n-a ajuns încă vestea despre aceste ordine, foarte mirat trebuie să fie Domnul Dumnezeu, văzînd peisajul Israelului schimbat în mod atît de radical, cu cete de oameni circulînd în toate direcţiile, cînd, firesc şi normal, în aceste zile venind imediat după Paşte, ar fi să se deplaseze oamenii, în afara unor justificate excepţii, într-un mod cum s-ar zice centrifug, pornind spre casă dintr-un singur punct central, soare terestru ori buric luminos, de Ierusalim vorbim, bineînţeles. Desigur, puterea obiceiului, deşi nu întru totul infailibilă, şi perspicacitatea divină, aceasta, în schimb, absolută, vor facilita recunoaşterea şi identificarea, chiar de la asemenea înălţime, a lentei reveniri a pelerinilor în oraşele şi satele lor, însă ceea ce, totuşi, induce în eroare privirea este întretăierea acelor rute, cunoscute, cu altele, în aparenţă trasate la nimereală, şi care sînt, pur şi simplu, itinerarele celor care, celebrînd sau nu, la Ierusalim, Paştele Domnului, se supun acum ordinelor profane ale lui Cezar, deşi n-ar trebui să fie prea greu să susţinem o teză diferită, şi anume că, de fapt, Cezar

August este cel care, fără să aibă habar, se supune voinţei Domnului, dacă e adevărat că Dumnezeu a hotărît, din motive ştiute doar de el, ca lui Iosif şi nevestei sale să le fie sortit, în acel moment al vieţii lor, să meargă la Betleem. Deşi intempestive, la prima vedere, şi fără legătură cu subiectul, aceste consideraţii trebuie socotite totuşi foarte pertinente, avînd în vedere că, datorită lor, vom putea dezminţi pe baze obiective ceea ce unor spirite le place atît de mult, şi anume, să şi-i închipuie pe călătorii noştri, singuri, străbătînd ţinuturi neprimitoare, pustietăţi neliniştitoare, fără vreun suflet apropiat şi fratern, lăsaţi numai în seama mizericordiei lui Dumnezeu şi a ocrotirii îngerilor. Or, încă de la ieşirea din Nazaret s-a putut vedea că nu aşa se vor petrece lucrurile, împreună cu Iosif şi Maria vor călători încă două familii, din cele numeroase, care adună laolaltă bătrîni, adulţi şi copii, cam vreo douăzeci de persoane, aproape un trib. E adevărat că nu se îndreaptă spre Betleem, una va rămîne la jumătatea drumului, într-o aşezare din apropiere de Ramala, iar cealaltă îşi va continua drumul mult mai spre sud, pînă la Beerşeba, şi, chiar dacă vor trebui să se despartă înainte, mergînd unii mai repede, alţii mai încet, ipoteză cît se poate de probabilă, tot or să apară pe drum noi călători, fără a-i mai socoti pe cei care vor veni din sens opus, poate, mai ştii, pentru a se recenza la Nazaret, de unde aceştia pleacă acum. Bărbaţii merg în frunte, într-un singur grup, şi împreună cu ei merg băieţii care au împlinit treisprezece ani, în vreme ce femeile, fetele şi bătrînele, de toate vîrstele, formează un alt grup pestriţ în spate, însoţite de băieţii mici. În clipa cînd au ieşit în drumul mare, bărbaţii şi-au înălţat glasurile într-un cor solemn pentru a rosti binecuvîntările cuvenite momentului, femeile repetîndu-le discret, aproape în surdină, ca şi cum ar fi ştiut că nimic

nu cîştigă strigînd cel ce are puţine speranţe de a fi auzit, chiar cînd nimic n-a cerut şi nici nu va cere, mărginindu-se să laude totul.

Printre femei, singura care are o sarcină aşa de avansată e Maria şi dificultăţile ei sînt atît de mari încît, dacă Providenţa nu i-ar fi înzestrat pe măgarii pe care i-a creat cu o răbdare infinită şi cu nu mai puţină tărie morală, doar după cîţiva paşi sărmana creatură s-ar fi dat bătută, implorînd să fie lăsată acolo, pe marginea drumului, să-şi aştepte ceasul, care ştim că va sosi curînd, rămîne de văzut unde şi cînd, aceştia însă nu sînt oameni interesaţi de rămăşaguri, curioşi să ghicească unde şi cînd se va naşte fiul lui Iosif, înţeleaptă religie e aceasta care a interzis hazardul. Pînă cînd va sosi momentul şi cît va mai avea de îndurat aşteptarea, gravida se va putea bizui, mai mult decît pe rarele şi distratele semne de atenţie din partea bărbatului ei, absorbit cum va fi de conversaţia bărbaţilor, se va putea bizui, spuneam, pe dovedita blîndeţe şi docila crupă a animalului, care se miră, în măsura în care schimbările de viaţă şi povară pot atinge înţelegerea unui măgar, de lipsa loviturilor de bici şi mai ales de faptul că-i e îngăduit să meargă fără grabă, cu pasul lăsat de natură lui şi semenilor lui, căci mai sînt şi alţii ca el în convoi. Din pricina acestei diferenţe de ritm, ceata de femei întîrzie uneori, iar atunci, bărbaţii, în faţă, se opresc şi aşteaptă să se apropie, dar nu atît încît să se unească cele două grupuri, ba chiar se prefac că s-au oprit numai pentru odihnă, e neîndoielnic că drumul e pentru toată lumea, însă ştim că, acolo unde cîntă cocoşii, găinile n-au voie să cotcodăcească, cel mult doar dacă au făcut un ou, aşa a impus şi poruncit buna orînduială a lumii în care ne-a fost dat să trăim. Înaintează aşadar Maria, legănată de pasul calm al bidiviului ei, regină între femei, căci numai ea merge călare,

ceilalți măgăruși transportă povara obișnuită. Și ca să nu fie totul numai sacrificiu, duce în brațe cînd un copil, cînd pe altul, sau chiar trei deodată, putîndu-se odihni respectivele mame, iar ea obișnuindu-se cu povara ce-o așteaptă în viitor.

În această primă zi de călătorie, cum picioarele încă nu se obișnuiseră cu drumul, distanța străbătută n-a fost prea mare, să nu uităm că sînt și bătrîni și copii mici, unii care, avînd viața în urmă, și-au cheltuit toate forțele, iar acum nu se mai pot preface că le au, alții care, nepricepîndu-se încă să le administreze pe cele pe care încep să le aibă, le irosesc în două ore de alergături zănatice, de parcă lumea ar fi pe sfîrșite și trebuie profitat de ultimele ei clipe. Au poposit într-un sat mare, numit Isreel, unde se afla un caravanserai, pe care, cum zilele erau, așa cum am spus, de trafic intens, l-au găsit într-o dezordine și o hărmălaie de casă de nebuni, deși, pentru a spune adevărul, hărmălaia era mai mare decît dezordinea, fiindcă, după un timp, o dată ce vederea și auzul se obișnuiau, se putea mai întîi presimți, iar apoi recunoaște, în aglomerarea de oameni și animale în permanentă mișcare dintre cei patru pereți, o voință de ordine care nu era organizată, nici conștientă, ca aceea a unui furnicar înspăimîntat care, deși e pe cale să se împrăștie, se străduiește să se recunoască și să se recompună. Chiar în aceste condiții, cele trei familii au avut norocul să se poată adăposti sub o arcadă, instalîndu-se bărbații de o parte, iar femeile de cealaltă, dar asta s-a întîmplat mai tîrziu, cînd a venit noaptea și întreg caravanseraiul, cu animalele și oamenii lui, s-a lăsat pradă somnului. Mai înainte însă femeile au trebuit să facă de mîncare și să umple burdufurile la fîntînă, în timp ce bărbații descărcau măgarii și îi duceau să se adape, dar așteptînd momentele cînd nu erau cămile la adăpătoare, căci acestea goleau

ghenbul din două sorbituri şi trebuia umplut de nenumărate ori pînă cînd se arătau mulţumite. Intr-un tîrziu, după ce mai întîi au hrănit măgarii, călătorii s-au aşezat la masă, începînd cu bărbaţii, căci ştim că femeile în toate sînt secundare, ajunge să mai amintim încă o dată, şi nu va fi ultima, că Eva a fost creată după Adam şi dintr-o coastă de-a lui, cînd oare vom pricepe că pentru a începe să înţelegem anumite lucruri trebuie să ne hotărîm să mergem la surse.

După ce bărbaţii au terminat de mîncat şi în timp ce femeile, în colţul lor, se hrăneau cu ce rămăsese, se întîmplă că un moşneag care, trăind în Betleem, se ducea să se recenzeze în Ramala, şi se numea Simeon, uzînd de autoritatea pe care i-o conferea vîrsta şi de înţelepciunea care se zice că i-ar fi sporit efectul, îl interpelă pe Iosif vrînd să afle cum credea el că va trebui procedat dacă s-ar fi întîmplat, ipoteză perfect plauzibilă, ca Maria, deşi nu-i pronunţă numele, să nu nască înainte de ultima zi a termenului impus pentru numărătoare. Evident, era vorba de o chestiune academică, în măsura în care un astfel de cuvînt e adecvat timpului şi locului, căci numai recenzorii, versaţi în subtilităţile procedurale ale legii romane, sînt chemaţi să decidă în cazuri atît de spinoase, precum faptul că, la numărătoare, se poate prezenta o femeie în burtă c-un copil, Am venit să ne înscriem, nefiind posibil de verificat, in loco, dacă e un băiat sau o fată, fără a mai pomeni de eventualitatea deloc neglijabilă că ar fi vorba de gemeni de acelaşi sau de ambele sexe. Ca un desăvîrşit evreu ce se mîndrea că este, atît în teorie cît şi în practică, niciodată tîmplarului nu i-ar fi trecut prin minte să răspundă, apelînd la simpla logică occidentală, că nu e treaba celui care se supune legii să remedieze lacunele ce-n ea vor fi găsite şi, dacă Roma n-a fost în stare să prevadă această situaţie sau

altele, atunci înseamnă că stă prost cu legislatorii şi cu hermeneuţii. Confruntat astfel cu dificila problemă, Iosif reflectă însă îndelung, căutînd în minte modul cel mai subtil de a da un răspuns, care, demonstrînd adunării reunite în jurul focului darurile sale de argumentaţie, ar avea, în acelaşi timp, o formă sclipitoare. Punînd capăt laborioasei reflecţii şi ridicîndu-şi încet ochii pe care, tot timpul, şi-i ţinuse aţintiţi asupra oscilantelor flăcări ale focului, tîmplarul spuse, Dacă, sosind ultima zi a recensămîntului, fiul meu nu se va fi născut încă, este pentru că Domnul nu vrea ca romanii să ştie că există şi să-l pună pe listele lor. Simeon replică, Mare îţi e înfumurarea, pretinzînd astfel că ştii ce vrea şi ce nu vrea Dumnezeu. Iosif spuse, Domnul îmi cunoaşte toate drumurile şi îmi numără paşii, iar aceste cuvinte ale tîmplarului, pe care le putem găsi în Cartea lui Iov, însemnau, în contextul discuţiei, că aici, în faţa celor prezenţi şi fără a-i exclude pe absenţi, Iosif recunoştea şi îşi proclama supunerea faţă de Dumnezeu, ca şi umilinţa, sentimente, amîndouă, opuse pretenţiei diabolice, insinuate de Simeon, că ar dori să deslușească intenţiile enigmatice ale Domnului. Aşa trebuie să fi înţeles moşneagul, căci păstră tăcerea aşteptînd, iar Iosif profită de ocazie pentru a reveni la atac, Ziua naşterii şi ziua morţii fiecărui om sînt pecetluite şi păzite de îngeri de la începutul lumii, iar Domnul este acela care, cînd îi e pe plac, rupe mai întîi o pecete, apoi pe cealaltă, de multe ori pe amîndouă în acelaşi timp, cu mîna dreaptă şi cu mîna stîngă, şi uneori întîrzie atît de mult să sfarme pecetea morţii încît pare c-a uitat de muritorul cu pricina. Făcu o pauză, ezită o clipă, dar apoi încheie, cu un zîmbet maliţios, Fie ca această conversaţie să nu-i reamintească Domnului de tine. Rîseră cei din jur, dar în barbă, căci era evident că tîmplarul nu ştiuse să păstreze, întreg, respectul

se se datorează unui veteran, chiar dacă inteligența și bunul-simț, din pricina vîrstei, nu dau pe afară din judecățile acestuia. Bătrînul Simeon făcu un gest mînios, smucindu-și tunica, și răspunse, Poate că Domnul a rupt pecetea nașterii tale înainte de vreme și n-ar fi trebuit să fi venit încă pe lume, de vreme ce cu atîta obrăznicie și îngîmfare te porți cu oamenii bătrîni care au trăit mai mult și despre toate știu mai multe decît tine. Iosif spuse, Oh, Simeon, m-ai întrebat ce ar trebui făcut dacă fiul meu nu s-ar naște pînă în ultima zi a recensămîntului, iar răspunsul eu nu ți-l puteam da pentru că nu cunosc legea romanilor, așa cum nici tu nu cred c-o cunoști, N-o cunosc, Și atunci ți-am spus, Știu ce mi-ai spus, nu te obosi să repeți, Tu ești cel care ai început să-mi vorbești cu cuvinte necuvenite cînd m-ai întrebat cine mă cred ca să pretind a cunoaște voința lui Dumnezeu înainte ca ea să se manifeste, dacă apoi te-am jignt, îți cer iertare, dar prima ofensă a venit de la tine, adu-ți aminte că, fiind tu vîrstnic și de acea învățătorul meu, nu se cuvine să dai tu exemplul jignirii. În jurul focului se auzi un murmur discret de aprobare, evident, tîmplarul Iosif ieșise învingător din dezbatere, să vedem însă cum se descurcă Simeon și ce replică va da. Răspunse fără spirit sau imaginație, Dacă mă respectai, trebuia să răspunzi la întrebare, iar Iosif replică, Dacă aș fi răspuns așa cum voiai, s-ar fi văzut pe dată foarte limpede ce găunoasă era întrebarea, așa că ar fi cazul să recunoști, oricît de greu ți-ar fi, că ceea ce am făcut a fost un semn de mai mare respect, dîndu-ți, dar tu n-ai vrut să înțelegi, ocazia de a vorbi despre o temă care interesează pe toată lumea, și anume, dacă Domnul va dori sau va putea vreodată să-și ascundă poporul de ochii vrăjmașilor săi, Acum vorbești de poporul lui Dumnezeu de parcă ar fi totuna cu fiul tău nenăscut, Nu-mi pune în gură,

Simeon, cuvinte pe care nu le-am spus şi nu le voi spune, ascultă ceea ce trebuie înţeles într-un fel şi ceea ce trebuie înţeles în altul. La această tiradă, Simeon nu mai răspunse, se ridică din cerc şi se duse să se aşeze în colţul cel mai întunecat, urmat de ceilalţi bărbaţi din familie, obligaţi să procedeze astfel de solidaritatea de sînge, dar înciudaţi în sinea lor de foarte proasta figură pe care patriarhul o făcuse în duelul verbal. În clipa aceea, printre cei de faţă, acoperind tăcerea care urmase zgomotelor şi şoaptelor celor ce se pregăteau de odihnă, deveni din nou perceptibilă surda tălăzuire a conversaţiilor din caravanserai, întreţiată de cîte o exclamaţie mai sonoră, de gîfîitul şi sforăitul animalelor şi, din cînd în cînd, de mugetul aspru, grotesc, al unei cămile în rut. Atunci, cu toţii într-un glas, armonizîndu-şi ritmul recitării, călătorii din Nazaret, fără să se mai gîndească la discordia recentă, au intonat cu voce joasă, dar zgomotoasă, fiind ei atît de mulţi, ultima şi cea mai lungă dintre multele binecuvîntări adresate lui Dumnezeu în cursul zilei şi care spune aşa, Lăudat fii tu, Dumnezeul nostru, regele universului, care faci să cadă legăturile somnului peste ochii mei şi toropeala peste pleoapele mele şi care nu iei lumina din pupilele mele. Fie voia ta, Doamne Dumnezeul meu, să mă culc acum în pace şi să mă trezesc mîine la o viaţă fericită şi liniştită, îngăduie să mă dedic împlinirii poruncilor tale şi nu mă lăsa să mă obişnuiesc să fac răul. Nu îngădui să cad în puterea păcatului, a ispitei sau a ruşinii. Fă să învingă în mine pornirile bune, nu le lăsa pe cele rele să aibă putere asupra mea. Slobozeşte-mă de înclinaţiile rele şi de bolile ucigătoare şi fă să nu fiu tulburat de vise rele şi de gînduri urîte şi să nu visez la Moarte. După numai cîteva minute, cei mai drepţi, dacă nu şi cei mai obosiţi, adormiseră, unii sforăind fără strop de spiritualitate, iar ceilalţi

n-au mai avut mult de aşteptat, au adormit fără altă protecţie, majoritatea, decît propria tunică, doar cei bătrîni şi cei mai tineri, fragili şi unii şi ceilalţi, beneficiau de confortul unui capăt de cearşaf grosolan sau de o pătură rară. Neîntreţinut, focul îşi dădea duhul, doar cîteva flăcărui palide mai dansau deasupra ultimului vreasc adunat de pe drum cu acest scop util. Sub arcul care îi adăpostea pe oamenii din Nazaret, dormeau cu toţii. Toţi, în afară de Maria. Neputîndu-se întinde din pricina disproporţiei pîntecelui, care dădea impresia că adăposteşte un uriaş, se sprijinea de nişte desagi ale grupului, căutînd reazem pentru şalele martirizate. Ca şi ceilalţi, ascultase dezbaterea dintre Iosif şi bătrînul Simeon şi se bucurase de victoria bărbatului ei, aşa cum este obligaţia oricărei neveste, chiar cînd e vorba de încăierări fără vărsare de sînge, cum fusese aceasta. Dar ceea ce discutaseră i se şterse deja din minte, ori poate că amintirea discuţiei se pierduse printre valurile de senzaţii care îi inundau trupul, semănînd cu mareea oceanelor pe care nu le văzuse niciodată, dar de care auzise vorbindu-se într-o zi, înaintînd şi retrăgîndu-se, cu neliniştitoarea bătaie a valurilor care erau copilul ei mişcîndu-se, totuşi într-un fel aparte, de parcă, stînd în interiorul ei, ar fi vrut s-o ridice, cu toată greutatea, pe umerii lui. Doar ochii Mariei erau deschişi, strălucind în penumbră, şi continuară să strălucească chiar după ce focul se stinsese de tot, dar nu e lucru de mirare, se întîmplă tuturor mamelor de la începutul lumii, totuşi am ştiut-o definitiv atunci cînd nevestei lui Iosif i-a apărut îngerul, căci era un înger, după cum el însuşi a declarat, deşi se înfăţişa sub chipul unui cerşetor itinerant.

Şi în caravanserai începuseră să cînte cocoşi în zorile răcoroase, însă călătorii, negustori, cărăuşi, conducători de cămile, zoriţi de datorie, n-au mai

aşteptat primul cucurigu şi de timpuriu şi-au început pregătirile de drum, încărcînd animalele cu avutul propriu sau cu mărfurile negoţului fiecăruia, şi făcînd astfel un tărăboi care întrecea de departe vacarmul din ajun. După plecarea lor, caravanseraiul va mai petrece cîteva ore destul de liniştite, ca o şopîrlă cenuşie care se lăfăie la soare, căci vor rămîne numai oaspeţii care s-au hotărît să se odihnească aici o zi întreagă, pînă cînd, la apropierea serii, un nou rînd de drumeţi va începe să sosească, unul mai murdar ca altul, dar cu toţii frînţi de oboseală, păstrîndu-şi cu toate acestea intacte şi puternice coardele vocale, nici n-au intrat bine şi deja zbiară de parcă ar fi posedaţi de o mie de diavoli, să ne ferim din calea lor. Că ceata din Nazaret pleacă de aici mai numeroasă nu trebuie să surprindă pe nimeni, i s-au mai alăturat încă vreo zece persoane, mare greşeală face cine a crezut că acest ţinut e un deşert, mai ales într-o epocă atît de festivă, de recensămînt şi de Paşte, aşa cum am mai explicat.

Rămas singur cu sine însuşi, Iosif îşi spusese c-ar fi de datoria lui să cadă la pace cu bătrînul Simeon, nu pentru c-ar fi considerat că, peste noapte, argumentele aduse de el şi-ar fi pierdut din forţă şi adevăr, ci pentru că fusese crescut în respectul faţă de cei mai vîrstnici şi mai ales al celor foarte bătrîni, care, sărmanii, cum trăiseră o viaţă lungă, care acum îşi ia revanşa răpindu-le spiritul şi înţelegerea, sînt prea adeseori trataţi fără respect de tînără generaţie. Se apropie aşadar de bătrîn şi îi spuse, cu un ton măsurat, Am venit să-ţi cer scuze dacă aseară ţi-am părut insolent şi încrezut, n-am avut niciodată intenţia să te jignesc, dar ştii cum sînt lucrurile, un cuvînt cheamă altul, cele bune le atrag pe cele rele, şi sfîrşim întotdeauna spunînd mai mult decît am vrea. Simeon ascultă, cu capul plecat, şi, într-un tîrziu

răspunse, Eşti iertat. În schimbul generosului său gest, Iosif se aştepta, în mod firesc, la un răspuns mai binevoitor din partea încăpăţînatului bătrîn şi, sperînd încă să audă cuvintele pe care credea că le merită, merse alături de el o bună bucată de vreme şi de drum. Dar Simeon, cu ochii pironiţi în pămînt, se prefăcea că nu-i observă prezenţa, pînă cînd tîmplarul, supărat pe bună dreptate, schiţă gestul de a se îndepărta. Atunci bătrînul, de parcă ideea fixă care-l preocupa i-a fi dat deodată drumul din cleşte, făcu un pas rapid şi îl apucă de tunică, Aşteaptă, rosti el. Iosif se întoarse surprins. Simeon se oprise şi repeta, Aşteaptă. Trecură ceilalţi bărbaţi, iar acum cei doi stăteau în mijlocul drumului, pe pămîntul nimănui, între grupul bărbaţilor care se îndepărta şi ceata femeilor, în spate, care se apropia tot mai mult. Deasupra capetelor se zărea silueta Mariei, legănîndu-se în cadenţa pasului măgarului.

Ieşiseră din valea Isreelului. Drumul, străjuit de atunci, urca anevoios primul povîrniş, după care avea să pătrundă în munţii Samariei, prin partea apuseană, traversînd un lanţ de piscuri aride, dincolo de care, prăvălindu-se peste Iordan şi tîrîndu-şi spre sud lama arzătoare, deşertul Iudeii pîrjolea şi mistuia străvechea cicatrice a unui pămînt care, promis mai multora, niciodată nu va şti cui să se dăruiască. Aşteaptă, spusese Simeon, iar tîmplarul îi dăduse ascultare, neliniştit deodată, speriat fără să ştie de ce. Femeile erau aproape. Atunci bătrînul începu iar să meargă, agăţîndu-se de tunica lui Iosif, de parcă îl părăseau puterile, şi spuse, Ieri noapte, după ce m-am retras să mă culc, am avut o vedenie, O vedenie, Da, dar nu o vedenie din acelea în care vezi ceva, cum se întîmplă de obicei, a fost mai mult ca şi cum aş fi putut vedea ce se află în dosul cuvintelor, acelea pe care le-ai spus, că, dacă fiul tău nu se va naşte pînă în ultima zi

a numărătorii, va fi pentru că Domnul nu vrea ca romanii să știe că există și să-l pună pe listele lor. Da, așa am spus, dar tu ce-ai văzut, N-am văzut ceva anume, ci a fost ca și cum, dintr-o dată, aș fi avut certitudinea că ar fi mai bine ca romanii să nu știe de fiul tău, că nimeni n-ar trebui să afle vreodată de existența lui și că, dacă e inevitabil să vină pe lume, cel puțin să trăiască fără durere și fără glorie, precum bărbații care merg în fața noastră și femeile care vin din urmă, neștiut ca oricare dintre noi pînă în ceasul morții și după aceea, Fiindu-i tată acest nimeni care sînt eu, un tîmplar din Nazaret, viața pe care i-o dorești este tot ce poate fi mai sigur pentru el, Nu ești singurul care poate dispune de viața fiului tău, E adevărat, toată puterea aparține Domnului Dumnezeu, el e cel care știe, Așa a fost întotdeauna și așa credem, Dar vorbește-mi de fiul meu, ce-ai aflat despre fiul meu, Nimic, doar acele cuvinte spuse de tine care, într-o străfulgerare, mi s-au părut că ascund un alt înțeles, ca și cum, privind pentru prima dată un ou, aș avea percepția puiului pe care-l conține, Dumnezeu a vrut ce-a făcut și a făcut ce-a vrut, fiul meu e în mîinile lui, eu nu pot face nimic, Într-adevăr, așa este, dar astea sînt încă zilele cînd Dumnezeu împarte cu femeia posesiunea copilului, Care, apoi, dacă va fi băiat, va fi al meu și al lui Dumnezeu, Ori numai al lui Dumnezeu, Cu toții îi aparținem, Nu toți, unii sînt împărțiți între Dumnezeu și Demon, Cum se poate ști, Dacă legea nu le-ar fi silit pe femei să tacă pentru totdeauna, poate că ele, pentru că au inventat primul păcat din care au ieșit toate celelalte, ar ști să ne spună ce încă nu știm, Ce anume, Care sînt părțile, divină și demoniacă, din care sînt compuse, ce soi de umanitate poartă înăuntrul lor, Nu te înțeleg, credeam că vorbești de copilul meu, Nu vorbeam de copilul tău, vorbeam de femei și despre cum

închipuiesc ele fiinţele care sîntem, oare nu cumva din voinţa lor, în măsura în care îşi dau seama, e fiecare dintre noi atît de puţin şi atît de mult, bunătate şi răutate, pace şi război, revoltă şi blîndeţe.

Iosif privi în spate, Maria sosea călare pe măgar, cu un băieţel aşezat în faţa ei, călărind ca un bărbat, şi pentru o clipă îşi închipui că era fiul lui, şi o văzu pe Maria ca şi cum ar fi fost prima dată, înaintînd în fruntea cetei de femei care, între timp, crescuse. Încă îi răsunau în urechi straniile cuvinte ale lui Simeon, totuşi îi venea greu să creadă că o femeie ar fi putut avea atîta importanţă, cel puţin a lui nu-i dăduse niciodată vreun semn, cît de mic, că ar fi fost mai brează ca celelalte. În clipa aceea, dar acum se uita înainte, îi reveni în memorie întîmplarea cu cerşetorul şi cu pămîntul luminos. Se înfioră din cap pînă în picioare, părul i se făcu măciucă şi îi tremură carnea, mai ales că, întorcîndu-se iar spre Maria, văzu limpede, cu propriii săi ochi, mergînd alături de ea, un bărbat înalt, atît de înalt, încît umerii i se zăreau peste capetele femeilor, şi îl recunoscu după aceste semne pe cerşetorul pe care nu-l putuse vedea. Se uită încă o dată, era tot acolo, prezenţă insolită, totală incongruenţă, fără nici o justificare omenească de a se afla acolo, un bărbat printre femei. Iosif vru să-i ceară lui Simeon să privească şi el în urmă, să-i confirme această imposibilitate, însă bătrînul o luase înainte, spusese ce avea de spus, iar acum se alătura bărbaţilor din familie, pentru a-şi relua simplul rol al celui mai în vîrstă, care întotdeauna durează cel mai puţin. Atunci, tîmplarul, fără nici un alt martor, se uită din nou în direcţia femeii. Bărbatul dispăruse.

Traversaseră, în drumul lor spre sud, întreaga regiune a Samariei, în marş forţat, cu un ochi atent la drum, iar cu celălalt scrutînd îngrijoraţi împrejurimile, temîndu-se de sentimentele de ostilitate, deşi mai corect ar fi să spunem aversiune, ale locuitorilor acestor ţinuturi, descendenţi întru rele şi moştenitori într-ale ereziei ai vechilor coloni asirieni care aici sosiseră în vremea lui Salmanasar, regele Ninivei, după expulzarea şi risipirea celor Douăsprezece Triburi, şi care, curgîndu-le prin vine ceva sînge iudeu, dar şi mai mult păgîn, nu recunosc drept lege sacră decît cele Cinci Cărţi ale lui Moise, susţinînd sus şi tare că locul ales de Dumnezeu pentru a-şi înălţa templul n-a fost Ierusalimul, ci, să auzi şi să nu crezi, muntele Gerizim de pe pămîntul lor. Au mers cu mare grabă cei din Galileea, dar tot au fost siliţi să petreacă două nopţi în ţinutul vrăjmaş, sub cerul liber, făcînd pe rînd de pază, pentru eventualitatea că hainii s-ar fi gîndit să-i atace în taina nopţii, în stare cum sînt de cele mai mîrşave acţiuni, ajungînd chiar la extrema cruzime de a-i refuza apa celui care, din trunchi curat evreu, se stinge de sete, neavînd nici un rost să citărn nici o excepţie cunoscută, tocmai pentru că nu este altceva decît o simplă excepţie. Şi atît de intensă a fost neliniştea călătorilor în timpul marşului, încît, împotriva obiceiului, bărbaţii s-au împărţit în două grupuri, în faţa şi în urma femeilor şi copiilor, pentru a-i ocroti de ocări sau de altă năpastă. Însă samaritenii vor fi fost poate în toane paşnice în zilele acelea, fapt este că, în afara celor întîlniţi pe drum,

ei călători, şi care-şi potoleau ranchiuna aruncînd galileenilor ocheade dispreţuitoare şi vorbe răzleţe de ocară, nici o bandă organizată şi cu dreptul de a purta acest nume nu s-a năpustit să-i atace, coborînd în goană povîrnişurile, nici nu i-a bombardat cu pietre, surprinzînd într-o ambuscadă detaşamentul înspăimîntat şi fără apărare.

Puţin înainte de a ajunge în Ramala, unde credincioşii cei mai înfocaţi sau înzestraţi cu nasul cel mai ager jurau că presimt deja preasfînta mireasmă a Ierusalimului, s-au despărţit de grup bătrînul Simeon şi ai lui, care, aşa cum am spus înainte, merg într-un sat din apropiere să fie recenzaţi. Aici, în mijloc de drum, cu prisos de binecuvîntări şi-au luat rămas-bun călătorii, femeile au podidit-o pe Maria cu o mie şi unul de sfaturi, odrasle ale experienţei, şi au purces cu toţii mai departe, unii coborînd valea unde curînd îşi vor găsi tihna după osteneala celor patru zile de umblat, alţii spre Ramala, unde, în caravanserai, îşi vor petrece noaptea ce se apropie. Dar, în cele din urmă, se vor despărţi în Ierusalim cei care au mai rămas din grupul care a pornit din Nazaret, majoritatea îndreptîndu-se spre Beerşeba, la încă două zile de mers, în timp ce tîmplarul şi nevasta lui vor rămîne în apropiere, în Betleem. În mijlocul tumultului de îmbrăţişări şi vorbe de rămas-bun, Iosif l-a tras deoparte pe Simeon şi, cu multă deferenţă, a vrut să afle dacă acesta îşi mai amintise între timp cîte ceva despre vedenie, N-a fost vedenie, ţi-am spus, Orice-o fi fost, doresc să ştiu ce soartă va avea copilul meu, Dacă nici propria soartă nu ţi-o poţi cunoaşte, deşi te afli aici, în viaţă, şi grăieşti, cum vrei a cunoaşte lucruri ce încă n-au dobîndit nici măcar existenţă, Ochii spiritului bat mai departe, de aceea mi-am închipuit că ai tăi, deschişi de Dumnezeu mărturiilor celor aleşi, poate au izbutit să străpungă ceea ce pentru mine e

beznă grea, Poate că soarta copilului tău n-o vei afla niciodată, poate că propria ta soartă se va împlini în curînd, nu întreba, omule, nu încerca să afli, trăieşte doar propria ta zi. Şi, după ce rosti aceste cuvinte, Simeon îşi puse mîna dreaptă pe capul lui Iosif, murmură o binecuvîntare, pe care nimeni n-o putu auzi, şi se alătură alor săi, care îl aşteptau. Pe o cărare şerpuitoare, în şir, porniră spre vale, unde, la poalele altui versant, aproape de nedesluşit printre pietrele care încolţeau din pămînt ca nişte oase obosite, se afla satul lui Simeon. Vreme îndelungată, Iosif nu va mai auzi de el, pînă cînd, mult mai tîrziu, va afla că murise fără a fi apucat recensămîntul.

După cele două nopţi petrecute la lumina stelelor şi în răcoarea cîmpiei pustii, căci, de teama unui atac neaşteptat, nu aprinseseră focuri, s-au bucurat cei din Nazaret atunci cînd şi-au găsit din nou culcuş la adăpostul bolţilor şi zidurilor unui caravanserai. Femeile au ajutat-o pe Maria să coboare de pe măgar, spunînd, pline de milă, Femeie, nu mai ai mult, iar sărmana încuviinţa, aşa trebuia să fie, semnul, pentru toţi era evident, era subita, sau aşa părea, umflare a pîntecelui. Au instalat-o cît au putut de bine într-un ungher ferit şi s-au apucat să pregătească cina tîrzie, din care au mîncat cu toţii. În noaptea aceea nu s-au auzit conversaţii, nici recitări sau istorii povestite în jurul focului, de parcă apropierea de Ierusalim ar fi impus tăcerea, fiecare privind înăuntrul său şi întrebîndu-se, Cine eşti tu, semeni cu mine, dar nu ştiu să te recunosc, nu c-ar fi spus-o cu adevărat, oamenii nu se apucă să vorbească de unii singuri aşa nitam-nisam, ori c-ar fi gîndit-o conştient, dar e neîndoios că o linişte ca aceasta, cînd privim ţintă flăcările, fără glas, dacă am dori s-o traducem în cuvinte, n-am găsi altele, sînt doar acestea, şi ele spun totul. Din locul unde stătea, Iosif vedea profilul

Mariei aureolat de strălucirea focului, flacăra roşiatică, reflectată, îi ilumina palid obrazul, desenîndu-i profilul în lumină şi umbră, şi îşi spuse, mirat de propriul gînd, că Maria era o femeie frumoasă, acum i se putea da acest nume, cu chipul ei de copilă, desigur trupul ei este acum deformat, însă memoria îi aduce o imagine diferită, agilă şi graţioasă, în curînd va fi iar cum a fost, după ce se va naşte copilul. Medita Iosif la toate astea, dar deodată se petrecu ceva, era ca şi cum toate lunile trecute, de castitate forţată, s-ar fi răsculat, deşteptînd o dorinţă urgentă care i se răspîndea prin tot sîngele, în valuri succesive iradiind vagi pofte carnale care, la început, îl ameţeau, pentru ca apoi să revină, mai intense, înfierbîntate de imaginaţie, la locul de obîrşie. O auzi pe Maria gemînd, dar nu se apropie. Îşi amintise, iar amintirea, ca un duş de apă rece, îi îngheţase brusc senzaţiile voluptuoase pe care le simţea, îşi amintise de bărbatul pe care-l văzuse cu două zile în urmă, într-o clipă fugară, mergînd alături de femeie, cerşetorul care îi urmărea de la vestirea sarcinii Mariei, căci acum Iosif nu se mai îndoia că, deşi nu mai apăruse pînă în ziua cînd el însuşi izbutise să-l vadă, misteriosul personaj fusese mereu, în tot timpul celor nouă luni de gestaţie, în gîndurile Mariei. Nu îndrăznise să-şi întrebe femeia cine era bărbatul şi dacă ştia încotro plecase, într-o clipă se făcuse nevăzut, nu voia să audă răspunsul de care îi era teamă, o întrebare uimită, Un bărbat, ce bărbat, şi, dacă ar fi stăruit, cu siguranţă Maria le-ar fi chemat ca martore pe celelalte femei, Aţi văzut vreun bărbat, s-a aflat vreun bărbat în grupul de femei, iar ele ar fi negat şi ar fi clătinat din cap uimărate, şi poate una dintre ele, cu limba mai slobodă, ar fi spus, Nu s-a născut încă bărbatul care, fără a simţi o nevoie trupească, să se apropie de femei şi să rămînă printre ele. Ce nu ghiceşte Iosif

este că, în uimirea Mariei, n-ar exista nici un strop de viclenie, căci ea într-adevăr nu-l văzuse pe cerşetor, fie el din carne şi oase ori vedenie. Dar, cum se poate, era aici, lîngă tine, l-am văzut cu ochii mei, ar întreba Iosif, iar Maria oare ce-ar răspunde, sigură pe dreptatea ei, În toate, aşa mi s-a spus că e scris în lege, femeia îi datorează bărbatului ei respect şi ascultare, deci nu voi repeta că bărbatul acela nu mergea alături de mine, de vreme ce tu susţii contrariul, afirm numai că nu l-am văzut, Era cerşetorul, Şi cum poţi s-o ştii, dacă n-ai apucat să-l vezi în ziua cînd a apărut, El trebuie să fi fost, Poate că era mai degrabă cineva care îşi vedea de propriul drum, şi, pentru că mergea mai încet decît noi, i-am luat-o înainte, mai întîi bărbaţii, apoi femeile, poate că era lîngă mine cînd te-ai uitat, asta a fost, nimic altceva, Va să zică recunoşti, Nu, caut numai o explicaţie care să te mulţumească, aşa cum este de datoria femeilor cuminţi. Printre pleoapele întredeschise, aproape adormit, Iosif încă mai încearcă să descifreze adevărul pe chipul Mariei, dar chipul ei a devenit negru ca cealaltă faţă a lunii, profilul nu mai e decît o linie, decupat de lucirea acum palidă a ultimului jăratic. Iosif îşi lăsă bărbia în piept ca şi cum ar fi renunţat definitiv să înţeleagă, luînd cu sine, înăuntrul somnului, o idee fără cap şi fără coadă, că bărbatul acela ar fi fost o imagine a fiului său ajuns la bărbăţie, care venise din viitor pentru a-i spune, Aşa voi arăta într-o zi, dar tu nu vei apuca să mă vezi astfel. Iosif dormea, cu un surîs de resemnare pe buze, dar trist aşa cum ar fi fost dacă ar fi auzit-o pe Maria spunîndu-i, Să nu dea Dumnezeu, căci ştiu prea bine că omul ăsta n-are pe ce să-şi odihnească fruntea. Adevăr, adevăr grăiesc vouă că multe lucruri s-ar putea afla pe această lume înainte de a se petrece altele pe care le rodesc, dacă ar exista obiceiul să vorbească unul cu celălalt bărbatul cu femeia ca un bărbat cu femeia lui.

A doua zi, dimineaţa devreme, au pornit spre Ierusalim mulţi dintre călătorii care-şi petrecuseră noaptea în caravanserai, dar, din întîmplare, grupurile de drumeţi s-au orînduit în aşa fel încît Iosif, deşi nu-i scăpa din ochi pe cei care mergeau la Beerşeba, îşi însoţea de astă dată femeia, mergînd alături de ea, cot la cot, cum s-ar spune, exact cum făcuse cerşetorul, sau cine o fi fost, în ziua dinainte. Dar Iosif, în acest moment, nu mai vrea să se gîndească la misteriosul personaj. Are certitudinea, intimă şi profundă, că Domnul i-a acordat o favoare specială, i-a îngăduit să-şi vadă propriul fiu chiar înainte de a se fi născut, şi nu învelit în faşe şi scutece, semn de infantilă debilitate, mică fiinţă neterminată, fetidă şi zgomotoasă, ci ca bărbat matur, mai înalt cu peste o palmă decît tatăl său şi măsura obişnuită pentru această rasă. Iosif e fericit pentru că ocupă locul fiului său, e în acelaşi timp tată şi fiu, şi atît de puternic este acest sentiment încît deodată îşi pierde rostul cel care îi este adevăratul fiu, pruncul ce merge alături de el, încă înăuntrul pîntecelui mamei, pe drumul spre Ierusalim.

Ierusalim, Ierusalim, strigă preacredincioşii călători la vederea oraşului ivindu-se deodată ca o vedenie pe culmea dealului de peste vale, oraş cu adevărat ceresc, centru al lumii revărsînd acum o undă de scîntei în toate direcţiile, sub lumina tare a amiezii, coroană de cristal, care, însă, o ştim, se va preschimba în aur curat cînd lumina apusului o va stinge şi va fi albă ca laptele sub clarul de lună, Ierusalim, o, Ierusalim. Templul îşi face apariţia de parcă în clipa aceea Dumnezeu l-ar fi aşezat pe pămînt, iar adierea subită care străbate văzduhul atingînd în treacăt obrazul, părul, hainele pelerinilor şi călătorilor este poate mişcarea aerului, dislocat de gestul divin, căci, dacă vom privi cu atenţie norii de pe cer, vom zări mîna imensă care

se retrage, lungile degete murdare de lut, palma unde sînt desenate toate liniile vieţii şi morţii oamenilor şi ale tuturor celorlalte făpturi din univers şi, de asemenea, e timpul să se afle, linia vieţii şi a morţii lui Dumnezeu. Călătorii îşi ridică în aer braţele care le tremură de emoţie, irezistibil izbucnesc rugăciunile, dar acum nu se mai împletesc într-un cor, fiecare se lasă pradă propriei răpiri, iar unii, prin natura lor mai sobri în aceste mistice forme de expresie, aproape nu se mişcă, se uită la cer şi pronunţă cuvintele cu un soi de asprime ca şi cum, în acest moment, le e îngăduit să vorbească de la egal la egal cu Dumnezeul lor. Drumul se prăvăleşte în pantă şi, pe măsură ce călătorii coboară spre vale, înainte să înceapă noul urcuş care duce la una din porţile oraşului, Templul pare că se înalţă din ce în ce mai sus, ascunzînd treptat, printr-un efect de perspectivă, mult urîtul Turn Antonin, pe care, chiar de la această distanţă, se desluşesc siluetele soldaţilor romani, care supraveghează străzile de dedesubt, şi fulgurări rapide de arme. Aici îşi iau rămas-bun cei doi din Nazaret, fiindcă Maria e frîntă de oboseală şi n-ar mai suporta trapul colţuros al asinului la coborîre, trebuind să urmeze pasul rapid, aproape o prăbuşire precipitată, al celor care încep să alerge la vederea zidurilor oraşului.

Iosif şi Maria au rămas aşadar în mijlocul drumului, ea încercînd să-şi recapete forţele pierdute, el uşor iritat de întîrziere, acum cînd sînt atît de aproape de destinaţie. Soarele bate pieziş în tăcerea ce-i înconjoară pe călători. Deodată, un geamăt surd, nestăpînit, scapă de pe buzele Mariei. Iosif se sperie, întreabă, Începe durerile, iar ea răspunde, Da, însă în aceeaşi clipă o expresie de incredulitate i se răspîndeşte pe chip, de parcă tocmai ar fi întîlnit ceva inaccesibil înţelegerii sale, căci nu în propriul trup simţise ea durerea, ci o simţise ca

pe o durere a altcuiva, a cui, a fiului ce se află înăuntrul său, cum este cu putinţă un trup să poată resimţi o durere străină, ştiind că nu este a sa, şi totuşi simţind-o de parcă i-ar aparţine, sau poate nu chiar în acest fel şi cu aceste cuvinte, să spunem, mai bine, ca pe un ecou care, din vreo stranie perversiune a fenomenelor acustice, s-ar auzi cu o mai mare intensitate decît sunetul ce l-a provocat. Cu băgare de seamă, vrînd şi nevrînd să ştie, Iosif întrebă, Te mai doare, iar ea nu ştie ce să răspundă, ar minţi dac-ar zice nu, ar minţi dac-ar zice da, de aceea tace, dar durerea e acolo şi o simte, totuşi i se pare că doar se uită la ea, fără să poată interveni, înăuntrul pîntecelui o dor durerile fiului, iar ea nu-l poate ajuta, atît de departe se află. N-a fost rostită nici o poruncă, Iosif n-a folosit biciul, dar asinul se îndeamnă singur la mers, o ia în sus pe cărarea abruptă ce duce spre Ierusalim, păşeşte vioi de parc-ar fi auzit că îl aşteaptă o iesle plină şi, în sfîrşit, o binemeritată odihnă, dar ce nu ştie încă e că mai are de bătut o bucată bună de drum înainte de a ajunge la Betleem, iar cînd va ajunge acolo, va înţelege că lucrurile nu sînt deloc aşa de simple precum par, desigur că ar fi frumos să poată anunţa, Veni, vidi, vici, aşa cum a proclamat Iuliu Cezar în vremea gloriei sale, iar apoi s-a întîmplat ce-am văzut, de mîna propriului fiu a ajuns să piară, fără ca acesta să fi avut altă scuză decît că era adoptiv. Vine de demult şi făgăduieşte să nu aibă sfîrşit războiul dintre părinţi şi copii, moştenirea vinovăţiilor, respingerea celui de acelaşi sînge, jertfa inocenţei.

Cînd au intrat pe poarta oraşului, Maria nu-şi putu înăbuşi un ţipăt de durere, acum sfîşietor, de parcă ar fi străpuns-o o lance, A auzit-o doar Iosif, atît de mare era gălăgia pe care-o făceau oamenii, animalele mai puţin, toţi la un loc producînd o

larmă ca de iarmaroc, care de-abia le îngăduia să înţeleagă ce se rostea lîngă urechea lor. Iosif rosti îngrijorat, Nu eşti în stare să mergi mai departe, ar fi mai bine să ne căutăm aici un adăpost, iar mîine voi merge eu la Betleem, la recensămînt, şi voi spune că stai să naşti, vii şi tu după aceea dacă va fi nevoie, căci nu ştiu ce spun legile romanilor, poate ajunge dacă se înfăţişează capul familiei, mai ales într-un caz ca acesta, însă Maria răspunse, Mi-a trecut durerea, şi era adevărat, junghiul care o făcuse să ţipe se preschimbase într-o împunsătură de spin, continuă, ce-i drept, dar suportabilă, ceva care doar amintea că există, ca un ciliciu. Iosif răsuflă uşurat, căci îl neliniştea perspectiva de a trebui să caute un adăpost în labirintul străzilor Ierusalimului în circumstanţe atît de dificile, cu femeia în durerile facerii, iar el, ca orice bărbat, înspăimîntat de responsabilitate, dar nevrînd s-o recunoască. Odată ajunşi în Betleem, îşi spunea, care, ca mărime şi importanţă, nu se putea deosebi prea mult de Nazaret, lucrurile vor fi cu siguranţă mai simple, ştiut fiind că, în aşezările mici, unde toată lumea se cunoaşte, solidaritatea nu e de obicei o vorbă goală. Dacă Maria nu se mai plînge, fie că i-au trecut durerile, fie că reuşeşte să le îndure, că-i aşa ori altminteri, totuna, s-o luăm din loc spre Betleem. Măgarul primeşte o palmă zdravănă peste crupă, gest care, dacă am înţeles bine, e mai puţin un imbold pentru a-l hotărî să iuţească pasul, decizie destul de dificilă în indescriptibila confuzie a tranzitului în care au fost prinşi, decît expresia afectuoasă a uşurării lui Iosif. Tarabele năpădesc uliţele înguste, se bulucesc oameni de mii de rase şi limbi, iar lumea se răreşte ca prin minune, permiţînd trecerea numai cînd apare la capătul străzii cîte o patrulă de soldaţi romani sau o caravană de cămile, e ca şi cum s-ar despărţi apele Mării Roşii. Încetul cu încetul, cu

îndemînare şi răbdare, cei doi din Nazaret şi asinul lor au lăsat în urmă acest gesticulant şi convulsiv bazar, lume ignorantă şi distrată pe care n-ar avea nici un rost s-o informăm. Acesta la care vă uitaţi este Iosif, şi nevasta lui, femeia cu burta la gură, da, numele ei este Maria, merg amîndoi la Betleem la numărare şi dacă e adevărat că n-ar fi de nici un folos binevoitoarele noastre identificări, asta se întîmplă fiindcă trăim într-o ţară atît de bogată în nume predestinate încît cu uşurinţă se găsesc pe aici Iosifi şi Marii de toate vîrstele şi condiţiile, cum s-ar zice, chiar după colţ, şi să nu uităm că cei pe care-i cunoaştem nu pot fi singurii purtînd acest nume care aşteaptă un copil, şi, de asemenea, pentru a spune totul, nu ne-ar surprinde din cale afară dacă, în acest ceas şi în preajma acestor locuri, s-ar naşte în acelaşi timp, despărţiţi doar de o uliţă ori de un ogor, doi copii de acelaşi sex, bărbătesc, dacă dă Dumnezeu, dar care vor avea neîndoielnic destine diferite, chiar dacă, într-o ultimă tentativă de a da substanţă primitivelor astrologii ale acelui timp îndepărtat, le-am da acelaşi nume, Iosua, care e ca şi cum am spune Isus. Să nu se creadă însă că anticipăm evenimentele punîndu-i nume unui copil care încă nu s-a născut, vina este a tîmplarului care de mult a hotărît în minte că acesta va fi numele primului său născut.

Ieşiră drumeţii pe poarta de sud, luînd-o pe drumul spre Betleem, cu sufletul acum uşor pentru că se aflau atît de aproape de ţintă, se vor putea odihni după lunga şi anevoioasa călătorie, cu toate că altă mai mare oboseală o aşteapă pe biata Maria, căci ea şi numai ea va îndura chinurile aducerii copilului pe lume, Dumnezeu ştie unde şi cum. Căci, deşi Betleem, după scripturi, e locul casei şi stirpei lui David din care Iosif afirmă că se trage, cu trecerea timpului i s-au terminat aici rudele, ori,

dacă mai există, tîmplarul nu are cunoştinţă, circumstanţă negativă care ne face să întrezărim, deşi încă mai sîntem pe drum, nu puţine dificultăţi în găzduirea cuplului, într-adevăr, Iosif nu poate, sosind, să bată la o poartă oarecare şi să spună, Aduc cu mine pe fiul meu care vrea să se nască, şi atunci să vină stăpîna casei, rîzînd de bucurie, Intră, intră, Iosif, apa e deja încălzită, rogojina aşternută pe pămînt, pînza de in pregătită, simte-te ca la tine acasă. Aşa s-ar fi petrecut lucrurile în vîrsta cea de aur, cînd lupul, pentru a nu fi nevoit să omoare mielul, se hrănea cu ierburi sălbatice, dar această vîrstă e dură şi de fier, vremea miracolelelor ori a trecut ori încă n-a sosit, în plus, miracolul, orice s-ar spune, nu e un lucru bun, dacă trebuie să răsucim logica şi raţiunea proprie a lucrurilor pentru a le face mai bune. Lui Iosif mai că-i vine să încetinească pasul pentru a sosi cu întîrziere la problemele care-l aşteaptă, dar, amintindu-şi că va avea dificultăţi şi mai mari dacă pruncul i se va naşte în mijlocul drumului, îşi îndeamnă la mers măgarul, resemnat animal care doar el ştie cît e de obosit, fiindcă Dumnezeu, dacă ştie ceva, e despre oameni, şi nu despre toţi, căci fără număr sînt cei care trăiesc ca nişte animale, sau chiar mai rău, iar Domnului nu i-a păsat şi n-a sărit în ajutor. Lui Iosif îi spusese un tovarăş de drum că în Betleem s-ar fi aflat un caravanserai, ajutorare socială care, la prima vedere, ar putea rezolva dificultăţile de instalare pe care cu minuţie le-am analizat, însă pînă şi un rustic tîmplar are dreptul la pudorile sale, închipuiţi-vă ce ruşine ar însemna pentru acest bărbat să-şi vadă propria nevastă supusă curiozităţilor bolnave, un întreg caravanserai mormăind grosolănii, mai ales aceşti cărăuşi şi conducătorii de cămile care sînt la fel de necioplţi precum animalele cu care umblă, ei meritînd însă mai mult ocara, pentru că au primit

divinul dar al vorbirii pe cînd ele nu. Se hotărăşte aşadar Iosif să ceară sfat şi ajutor înţelepţilor de la sinagogă şi, în sinea lui, se miră că nu i-a venit ideea mai devreme. Cu sufletul mai înseninat, îşi spuse că s-ar cuveni s-o întrebe pe Maria cum o mai duce cu durerea, însă nu rosteşte cuvintele, să nu-o amintim că toate astea sînt murdare şi impure, de la fecundare la naştere, înspăimîntătorul sex al femeii, vîrtej şi abis, sălaşul tuturor relelor din lume, interiorul labirintic, sîngele şi umezeala, scurgerile, ruperea apei, repugnanta placentă, Doamne, de ce-ai vrut ca fiii tăi preaiubiţi, oamenii, să se nască în murdărie, cînd ar fi fost mult mai bine, pentru tine şi pentru noi, să ne fi creat din lumină şi transparenţă, ieri, astăzi şi mîine, pe primul, pe cel de la mijloc şi pe ultimul, aidoma pe toţi, fără deosebire între nobili şi plebei, între regi şi tîmplari, ai avea de pus numai un semn de spaimă pe fruntea celor care, crescînd, ar fi sortiţi fără scăpare să devină imunzi. Paralizat de atîtea scrupule, Iosif puse pînă la urmă întrebarea cu un ton aproape nepăsător, ca şi cum, preocupat de chestiuni superioare, ar fi binevoit să se intereseze de un fleac, Cum te mai simţi, rosti, şi, de astă dată, auzi un răspuns nou pentru că, de cîteva clipe, Maria băgase de seamă o înteţire a durerilor pe care le încerca, excelent cuvînt, dar folosit pe dos, căci mai corect ar fi să spunem că, de fapt, durerile o încercau pe ea.

Făcuseră pînă acum peste o oră de drum, Betleemul nu mai putea fi departe. Or, fără a se putea înţelege de ce, căci lucrurile nu-şi poartă cu sine întotdeauna propria explicaţie, drumul fusese pustiu de cînd cei doi ieşiseră din Ierusalim, situaţie vrednică de mirare, pentru că, aflîndu-se Betleemul atît de aproape de oraş, firesc ar fi să se vadă aici o continuă forfotă de oameni şi de animale. Din locul unde drumul, la puţine stadii de Ierusalim,

se bifurca, o ramură spre Beerşeba, aceasta spre Betleem, era ca şi cum lumea s-ar fi recules, adîncită în sine, dacă lumea ar putea fi reprezentată ca o fiinţă, am spune că îşi acoperise ochii cu mantia, ascultînd numai paşii călătorilor, aşa cum ascultăm cîntul păsărilor pe care nu le putem vedea, pitite printre ramuri, ele, dar şi noi, pentru că aşa ne imaginează păsările ascunse în frunziş. Iosif, Maria şi asinul traversaseră deşertul, căci deşertul nu e ce se crede de obicei, deşert e orice duce lipsă de oameni, deşi nu trebuie să uităm că se întîmplă adesea să dăm peste pustiu şi secetă ucigătoare în mijlocul mulţimii. La dreapta se află mormîntul Rahelei, soţia după care Iacob a trebuit să aştepte paisprezece ani, după şapte ani de slujire i-au dat-o pe Lia şi numai după încă o dată pe atît femeia iubită, care va muri în Betleem dînd naştere copilului căruia Iacob îi va da numele de Beniamin, care vrea să însemne fiul mîinii mele drepte, dar pe care ea, înainte de a muri, l-a numit, cu mai mare îndreptăţire, Benoni, adică fiul nefericirii mele, să nu fie asta, Doamne, o prevestire. Acum se zăresc primele case din Betleem, de culoarea pămîntului ca şi cele din Nazaret, dar acestea par plămădite din galben şi cenuşiu, livide sub soare. Maria e aproape fără cunoştinţă, trupul i se dezechilibrează tot timpul deasupra samarului, Iosif e nevoit s-o susţină, iar ea, pentru a se putea ţine mai bine, îşi petrece un braţ peste umărul lui, păcat că sîntem în deşert şi nu e nimeni în preajmă să vadă o imagine atît de frumoasă, atît de neobişnuită. Şi astfel au intrat cei doi în Betleem.

Iosif se duse totuşi să întrebe unde se află caravanseraiul pentru că se gîndise că s-ar fi putut odihni acolo cît mai rămăsese din zi şi la noapte, căci, în ciuda durerilor de care Maria continua să se plîngă, copilul nu părea că se va naşte imediat. Însă caravanseraiul, de cealaltă parte a satului,

murdar şi zgomotos, amestec de bazar şi de staul, deşi, fiind devreme, nu era încă plin, n-avea liber nici un colţişor discret, iar spre sfîrşitul zilei va fi şi mai rău, o dată cu sosirea conducătorilor de cămile şi de măgari. Călătorii făcură cale întoarsă, Iosif o lăsă pe Maria într-o piaţă mică înconjurată de case, la umbra unui smochin, şi se duse să-i caute pe cărturari, aşa cum se gîndise la început. Cel ce se afla în sinagogă, un simplu zelot, nu putu să facă altceva decît să cheme un copilandru care se juca pe acolo şi să-i ceară să-l conducă pe străin la unul dintre înţelepţii bătrîni, care să sperăm că va lua măsurile cuvenite. Vru soarta, ocrotitoarea celor inocenţi atunci cînd îşi aduce aminte de ei, ca Iosif, pornind în căutare, să treacă iar prin piaţa unde îşi lăsase femeia, asta a salvat-o pe Maria, căci umbra malefică a smochinului aproape c-o omorîse, o neglijenţă de neiertat din partea unuia ca şi a celuilalt, pe un pămînt unde cresc din belşug aceşti copaci şi ai obligaţia să ştii ce lucruri bune sau rele poţi aştepta de la ei. De aici plecară cu toţii ca nişte osîndiţi în căutarea bătrînului, care, de fapt, era la cîmp şi nu se va întoarce prea curînd, aşa a sunat răspunsul pe care l-a primit Iosif. Atunci tîmplarul îşi luă inima în dinţi şi întrebă cu glas sonor dacă în casa aia sau în cealaltă, Dacă mă auziţi, nu vrea nimeni, în numele Domnului care pe toate le vede, să-i dea adăpost femeii lui care e pe cale să nască, trebuie să existe undeva un colţişor adăpostit, rogojini are el, Şi unde aş putea găsi în satul ăsta o moaşă s-o ajute la naştere, ruşinat striga bietul Iosif aceste lucruri enorme şi intime, ruşinîndu-se şi mai tare, simţind că roşeşte. Sclava care ieşise la poartă se întoarse înăuntru cu mesajul, cererea şi protestul, zăbovi o vreme, apoi reveni cu răspunsul că nu puteau sta acolo, să caute altă casă, dar să nu creadă că vor găsi, şi că stăpîna ei

spusese că cel mai bine ar fi fost să-şi caute un adăpost într-una din multele grote de pe coastă, Dar moaşa, întrebă Iosif, la care sclava spuse că, dîndu-i stăpînii ei voie şi acceptînd-o el, chiar ea ar putea să dea o mînă de ajutor, în casă nu-i lipsiseră în atîţia ani ocaziile de a vedea şi ajuta. Într-adevăr, nemiloase mai sînt vremurile astea, iar acum s-a dovedit, căci, bătînd la uşa noastră o femeie în durerile facerii, i-am refuzat şopronul din curte şi am trimis-o să nască într-o peşteră ca ursoaicele sau lupoaicele. Am simţit totuşi o înţepătură de conştiinţă şi, sculîndu-ne de unde şedeam, ne-am dus la poartă să vedem cum arată aceia care cer adăpost pentru un motiv atît de grabnic şi de neobişnuit, iar, cînd am zărit dureroasa expresie a nefericitei creaturi, ni s-a înmuiat inima noastră de femeie şi, cu vorbe măsurate, am justificat refuzul explicînd că ne e casa plină, Atît de mulţi sînt fiii şi fiicele în casa asta, nepoţii şi nepoatele, ginerii şi nurorile, de aceea voi nu mai încăpeţi, dar sclava o să vă conducă la o grotă care ne aparţine şi a servit ca staul, nu mai sînt vite acolo, vă veţi simţi în largul vostru, şi, după ce am spus acestea şi am primit mulţumirile celor doi amărîţi, ne-am retras în liniştea căminului nostru, simţind, în adîncul sufletului, tihna inefabilă pe care ţi-o dă pacea conştiinţei.

Cu tot acest du-te-vino, umblet şi aşteptare, cerere şi întrebare, începuse să pălească albastrul viu al cerului, şi soarele nu va întîrzia să se ascundă în dosul dealului. Sclava Zelomi, căci acesta îi e numele, merge înainte, călăuzindu-le paşii, duce un vas cu jăratic pentru foc, o oală de lut pentru încălzitul apei, sare pentru a-l freca pe nou-născut, să nu capete vreo infecţie. Şi cum pînzeturi are Maria destule, iar cuţitul cu care va fi tăiat cordonul ombilical e la Iosif în traistă, dacă Zelomi nu va prefera cumva să-l reteze cu dinţii, copilul

poate să se nască, în fond un staul e la fel de bun ca o casă, şi numai cine n-a avut fericirea să doarmă într-o iesle ignoră că nimic pe lume nu seamănă mai mult cu un leagăn. Măgarul, cel puţin, nu va găsi nici o deosebire, paiele sînt la fel în cer şi pe pămînt. Au ajuns la peşteră spre seară, cînd amurgul, suspendat, încă mai aurea colinele, iar zăbava nu s-a datorat atît distanţei, cît Mariei, care, acum că ştia că o aşteaptă un loc sigur de odihnă, se lăsase cu totul în voia durerii, rugîndu-se de toţi îngerii din cer să o poarte cu grijă, fiecare alunecare a copitelor catîrului pe pietre îi ascuţea chinul pînă la agonie. În cavernă era întuneric, firava lumină de afară nu trecea pragul, însă curînd, apropiind de jăratic un pumn de paie şi suflînd în surcelele uscate de pe jos, sclava făcu un foc care părea o auroră. Apoi aprinse opaiţul, spînzurîndu-l de un colţ de stîncă, şi, după ce-o ajută pe Maria să se întindă, se duse după apă la puţurile lui Solomon, aflate în apropiere. Cînd s-a întors, Iosif se pierduse cu firea, nemaiştiind ce să facă, dar nu trebuie să i-o luăm în nume de rău, fiindcă pe bărbaţi nimeni nu-i învaţă un comportament util în asemenea situaţii, nici ei nu vor să înveţe, maximul de care ei se arată vreodată în stare va fi s-o ţină de mînă pe femeia în suferinţă şi să se aştepte ca totul să se rezolve cu bine. Maria însă e singură, s-ar sfîrşi lumea de uimire dacă vreun evreu de pe vremea aceea s-ar încumeta să facă şi acest puţin. Sclava intră, spuse o vorbă de îmbărbătare, Curaj, apoi se aşeză în genunchi între picioarele desfăcute ale Mariei, căci aşa trebuie să fie femeia, deschisă pentru ce vine şi pentru ce pleacă. Zelomi pierduse deja socoteala copiilor pe care-i văzuse născîndu-se, iar suferinţa acestei biete femei este la fel ca a tuturor celorlalte, aşa cum a hotărît Dumnezeul nostru atunci cînd Eva a păcătuit prin neascultare, Voi mări suferinţele sarcinii tale, cu

durere îţi vei naşte copiii, iar astăzi, după atîtea veacuri, cu atîta durere adunată, Dumnezeu tot nu e mulţumit, iar chinul continuă. Iosif nu se mai zăreşte, s-a îndepărtat de intrarea în peşteră. A fugit ca să nu mai audă ţipetele, dar ţipetele îl urmăresc, pare că pămîntul însuşi ţipă, atît de tare, încît trei păstori, care îşi mînă turmele în preajmă, se apropie de Iosif şi îl întreabă, Ce se întîmplă, parcă ţipă pămîntul, iar el răspunde, Este nevasta mea, care naşte acolo, în peşteră, iar ei îi spun, Nu eşti din părţile astea, nu te cunoaştem, Am venit la Nazaretul Galileii la numărătoare, în ceasul în care am sosit s-au înteţit durerile, iar acum naşte. Apusul umbrea chipul celor patru bărbaţi, curînd toate trăsăturile li se vor şterge, dar glasurile îşi urmau spusa, Ai de mîncare, întrebă unul dintre păstori, Puţină, zice Iosif, apoi acelaşi glas, Cînd totul se va termina, vino să-mi spui şi-ţi voi aduce lapte de la oile mele, pe dată al doilea glas se făcu auzit, Iar eu brînză îţi voi da. Se aşternu o tăcere adîncă, fără înţeles înainte ca al treilea păstor să vorbească. În sfîrşit, cu un glas ce părea că urcă din adîncul pămîntului, acesta rosti, Iar eu pîine îţi voi aduce.

Fiul lui Iosif şi al Mariei se născu la fel ca ceilalţi fii ai oamenilor, murdar de sîngele mamei, vîscos de mucozităţile ei şi suferind în tăcere. A plîns pentru că l-au făcut să plîngă şi va mai plînge din acest unic motiv. Înfăşurat în cîrpe, se odihneşte în iesle, nu prea departe de măgăruş, dar nu e în pericol să fie muşcat, măgarul e legat cu noduri strînse. Zelomi ieşi afară ca să îngroape resturile naşterii, în timp ce Iosif se apropie. Îl aşteptă să intre şi zăbovi puţin, respirînd aerul proaspăt al serii, obosită de parcă ea însăşi ar fi dat naştere, aşa îşi închipuia pentru că n-avusese niciodată copii.

Coborînd povîrnişul se apropie trei bărbaţi. Sînt păstorii. Intră împreună în peşteră. Maria stă rezemată, cu ochii închişi. Iosif, aşezat pe o piatră, îşi sprijină braţul pe marginea ieslei, părînd că îşi păzeşte fiul. Primul păstor înaintează şi spune, Cu aceste mîini ale mele am muls oile şi le-am strîns laptele. Maria, deschizînd ochii, zîmbi. Se apropie şi al doilea păstor şi spuse, la rîndul său, Cu aceste mîini ale mele m-am îngrijit de lapte şi am făcut brînza. Atunci, al treilea păstor făcu şi el un pas înainte, o clipă păru că umple peştera cu statura-i înaltă, şi spuse, fără să privească nici la tatăl, nici la mama copilului născut, Cu aceste mîini ale mele am frămîntat această pîine pe care v-o aduc, cu focul ce nu arde decît în adîncul pămîntului am copt-o. Iar Maria ştiu cine era acela.

Ca întotdeauna de cînd e lumea lume, pentru fiecare om care se naşte, altul agonizează. Cel de acum, vorbim de cel care trage să moară, e regele Irod, care suferă, mai mult decît se poate spune, de o înfiorătoare mîncărime care îl duce pe marginea nebuniei, de parcă o sută de mii de furnici i-ar roade trupul cu mandibulele lor mărunte şi feroce, neobosite. După ce-au încercat, fără nici o ameliorare, toate balsamurile folosite vreodată pînă azi, în toată lumea cunoscută, fără a uita Egiptul şi India, medicii regali, cu capul pierdut sau, pentru a fi mai exacţi, cu spaima de a-l pierde, s-au apucat să pregătească băi şi leacuri la voia întîmplării, amestecînd cu apă sau ulei orice ierburi sau prafuri despre care vreodată s-a zis ceva de bine, chiar dacă sînt contrare indicaţiilor farmacopeii. Regele, posedat de durere şi furie, cu spuma curgîndu-i din gură de parcă l-ar fi muşcat un cîine turbat, ameninţă că-i va urca pe toţi pe cruce dacă nu descoperă cît de repede un leac potrivit pentru suferinţele sale, care, aşa cum am anticipat, nu se mărginesc la fierbinţeala insuportabilă a pielii sau la convulsiile care adesea îl doboară la pămînt, transformîndu-l într-un ghem răsucit, agonic, cu ochii ieşiţi din orbite, sfîşiindu-şi hainele cu mîinile, sub care furnicile, înmulţindu-se, îşi continuă devastatoarea muncă. Cea mai rea, cea mai groaznică este, totuşi, cangrena care a apărut în ultimele zile, şi oroarea fără explicaţie şi fără nume, despre care se vorbeşte în taină în palat, şi anume, viermii care infestează organele genitale ale persoanei regale şi care, aceştia, într-adevăr, îl devorează

de viu. Zbieretele lui Irod răsună prin sălile şi galeriile palatului, eunucii, care îl servesc personal, nu dorm, nici nu se odihnesc, sclavii de rang inferior fug ca să nu i se nimerească în drum. Târîndu-şi trupul care duhneşte a putrefacţie, în ciuda parfumurilor cu care îşi îmbibă hainele şi-şi unge părul vopsit, Irod e ţinut în viaţă doar de furie. Transportat într-o litieră, înconjurat de medici şi de gărzi înarmate, străbate palatul de la un capăt la altul în căutare de trădători, de multă vreme îi vede sau îi ghiceşte pretutindeni, iar degetul lui se întinde deodată acuzator, poate fi un şef al eunucilor, care începea să cîştige prea multă influenţă, ori un fariseu recalcitrant care tot protestează împotriva celor care nu se supun legii, deşi ei ar trebui, primii, s-o respecte. În asemenea cazuri, nici nu e nevoie să pronunţe vreun nume pentru a se şti despre cine e vorba, pot fi chiar propriii lui fii, Alexandru şi Aristobul, arestaţi şi condamnaţi pe loc la moarte de un tribunal de nobili, convocat în grabă pentru a da această sentinţă şi nu alta, căci ce altceva ar fi putut face acest biet rege dacă, în vise halucinante, îşi vede fiii cei răi apropiindu-se cu spada scoasă din teacă şi dacă, în cel mai abominabil coşmar, îşi privea, ca într-o oglindă, propriul cap retezat. De sfîrşitul groaznic a reuşit să scape, acum poate contempla liniştit cadavrele celor care, cu un minut mai devreme, erau încă moştenitorii unui tron, propriii săi fii, vinovaţi de conspiraţie, abuz şi aroganţă, ucişi prin strangulare.

Dar iată acum că alt coşmar, venind din beznele cele mai adînci ale creierului, îl smulge, ţipînd, din scurtele şi frămîntatele perioade de somn, în care cade din pură epuizare, cînd spiritul său tulburat face să-i apară profetul Michea, cel care a trăit în timpul lui Isaia, martor la cumplitele războaie pe care asirienii le-au purtat în Samaria şi Iudeea, şi

vine să protesteze împotriva celor bogaţi şi puternici, aşa cum îi stă bine unui profet şi se cuvine cazului. Acoperit de praful bătăliilor, cu tunica pătată de sînge proaspăt vărsat, Michea intră brusc în vis, cu un bubuit ce nu poate fi de pe lumea asta, ca şi cum cu mîinile din care ţîşnesc fulgere ar împinge nişte enorme porţi de bronz, şi anunţă cu voce tunătoare, Căci iată că Domnul iese din locuinţa lui, se pogoară şi umblă pe înălţimile pămîntului, şi îndată ameninţă, Vai de cei ce cugetă nelegiuirea şi făuresc rele în aşternutul lor, cînd se crapă de ziuă le înfăptuiesc, dacă le stă în putere, apoi denunţă, Dacă poftesc ogoare, pun mîna pe ele, dacă doresc case, le răpesc, asupresc pe om şi casa lui, pe om şi moştenirea lui. Apoi, în fiecare noapte, imediat după ce spune toate astea, ca la un semnal pe care doar el l-a putut auzi, Michea dispare ca risipit în fum. Însă ce-l face pe Irod să se deştepte în spaime şi sudori nu e atît groaza inspirată de răcnetul profetic, ci impresia neliniştitoare că vizitatorul nocturn se retrage exact în momentul cînd, părînd că mai are ceva de spus, o arată braţul care se ridică, gura care se deschide, îşi păstrează spusa pentru data viitoare. Acum, oricine ştie că acest rege Irod nu e omul care să se sperie cu una, cu două de ameninţări, dacă nici o remuşcare nu simte pentru atîtea şi atîtea morţi pe care le poartă în memorie. Să amintim c-a poruncit să fie înecat fratele femeii pe care a iubit-o cel mai mult pe lume, Mariamne, c-a pus să fie strangulat bunicul ei, şi, pînă la urmă, a omorît-o şi pe ea, după ce-a acuzat-o de adulter. E adevărat că, după aceea, a căzut într-un soi de delir, în care o chema pe Mariamne de parcă ar fi fost încă vie, dar s-a vindecat de sminteală la timp ca să descopere că soacra, sufletul altor intrigi anterioare, urzea o conspiraţie pentru a-l da jos de la putere. În mai puţin decît a spune Crezul,

periculoasa intrigantă s-a alăturat panteonului familiei, cu care Irod, în ceas nefast pentru unii şi pentru ceilalţi, se înrudise. Au rămas atunci regelui, ca moştenitori ai tronului, cei trei fii, Alexandru şi Aristobul, de al căror sfîrşit am auzit, şi Antipater, care curînd o va apuca pe acelaşi drum. Dar, cum în viaţă nu e totul doar tragedie şi oroare, să amintim că, pentru desfătarea şi mîngîierea trupului, Irod a ajuns să aibă zece soţii, magnifice în daruri fizice, chiar dacă, în acest moment, nu-i slujesc la nimic, iar el lor nici atît. Acum, faptul că mînioasa fantomă a unui profet vine să bîntuie nopţile puternicului rege al Iudeii şi al Samariei, al Pereii şi Idumeii, al Galileii şi Gaulanitidei, al Traconitidei, Auranitidei şi Bataniei, formidabilul monarh, care este stăpînul şi autorul acestora toate, n-ar însemna mare lucru, dacă n-ar fi nedefinita ameninţare cu care visul se întrerupe de fiecare dată, acea clipă care, deşi a promis, n-a dezvăluit, şi nedezvăluind, păstrează intactă promisiunea unei noi ameninţări, care, cum, cînd.

În acest răstimp, în Betleem, cum s-ar zice, perete în perete cu palatul lui Irod, Iosif şi familia lui trăiesc mai departe în peşteră, căci, fiind atît de scurtă şederea prevăzută, n-avea rost să-şi caute o casă, cu atît mai mult cu cît problema locuinţei era încă de pe atunci o adevărată bătaie de cap, cu circumstanţa agravantă că încă nu se inventaseră locuinţele sociale şi subînchirierea. A opta zi după naştere, Iosif îşi duse primul născut la sinagogă pentru a fi tăiat împrejur, şi sacerdotul tăie cu măiestrie, cu un cuţit de piatră şi cu dexteritatea practicianului, prepuţul copilului scăldat în lacrimi, al cărui destin, de prepuţ vorbim, nu de copil, ar da el singur un subiect de roman, povestit din momentul cînd încă nu era decît un palid inel de piele care de-abia mai sîngera şi pînă la sanctificarea lui glorioasă, pe vremea Papei Pascual Întîiul, în

veacul al optulea al erei noastre. Cine vrea astăzi să-l vadă n-are decît să meargă în parohia Calcata, care e aproape de Viterbo, oraş italian, unde e arătat, într-un relicvariu, întru edificarea credincioşilor habotnici şi distracţia necredincioşilor curioşi. Iosif spuse că fiul lui se va numi Isus, şi astfel a fost recenzat în cadastrele lui Dumnezeu, după ce fusese înscris în registrele lui Cezar. Copilaşul nu se resemna cu diminuarea pe care trupul lui o suferise, fără compensaţia vreunei adăugiri evidente a spiritului, şi plînse tot sfîntul drum pînă la peşteră, unde îl aştepta îngrijorată mama, şi nu e de mirare, fiind primul, Sărăcuţul de el, sărăcuţul, spuse ea, şi, îndată, desfăcîndu-şi tunica, îi dădu să sugă, începînd cu sînul stîng, fără îndoială pentru că e cel mai aproape de inimă. Isus, însă el încă nu ştie că acesta îi e numele, nu e decît o mică fiinţă naturală, ca puişorul unei găini, căţeluşul unei căţele, mieluţul unei oi, Isus, spuneam, suspină cu încîntare, simţind pe obraz suava greutate a sînului, umezeala pielii la contactul cu o altă piele. Gura i se umplu de gustul dulce al laptelui matern, şi supărarea păţită între picioruşe, înainte insuportabilă, se îndepărtă, risipindu-se într-un soi de plăcere care voia să se nască şi nu reuşea, ca şi cum ar fi reţinut-o un prag, o uşă închisă sau o interdicţie. Crescînd, va uita aceste senzaţii primitive, într-atît încît nici nu-şi va putea închipui că le-a simţit vreodată, aşa ni se întîmplă tuturora, oriunde ne-am fi născut, dar întotdeauna din femeie, şi oricare ar fi destinul care ne aşteaptă. Dacă am îndrăzni să-i punem lui Iosif asemenea întrebare, indiscreţie de care ne va feri Dumnezeu, el ne-ar răspunde că preocupările unui şef de familie sînt altele, mult mai serioase, confruntat, de acum înainte, cu problema de a hrăni două guri, exprimare superficială, căreia evidenţa unui copil sugînd direct de la sînul mamei

nul retrage, totuşi, forţa şi proprietatea. Dar e adevărat că Iosif are serioase motive de preocupare, şi acestea sînt cum va trăi familia pînă cînd se vor putea întoarce la Nazaret, căci Maria e slăbită după naştere şi nu va fi în stare să facă lunga călătorie, fără a uita că va trebui să aştepte să se termine timpul în care este impură, treizeci şi trei sînt zilele cît va trebui să stea în sîngele purificării, numărate începînd de astăzi, ziua circumciziei. Banii aduşi din Nazaret, care erau oricum puţini, acum sînt pe sfîrşite, iar lui Iosif îi e cu neputinţă să-şi practice meseria de tîmplar, îi lipsesc instrumentele şi n-are fondurile necesare ca să cumpere lemn. Încă de pe atunci viaţa săracilor era aneroasă, Dumnezeu n-avea vreme să se ocupe de toate. Un scîncet scurt şi nearticulat se auzi dinăuntrul peşterii, semn că Maria îl mutase pe copil de la sînul stîng la cel drept, iar mititelului, frustrat pentru o clipă, îi reînviase durerea din partea rănită. În curînd, sătul, va adormi în braţele mamei şi nu se va trezi cînd ea, cu mii de precauţii, îl va aşeza în poalele ieslei ca în paza unei doici duioase şi fidele. Aşezat la intrarea în peşteră, Iosif continuă să se frămînte, făcîndu-şi socotelile, ştie că în Betleem n-are nici o şansă, nici măcar ca salariat, încercase deja, fără alt rezultat decît răspunsul obişnuit, Cînd o să am nevoie de ajutor, trimit să te cheme, sînt promisiuni care nu umplu burta, deşi acest popor se hrăneşte din ele de cînd s-a născut.

De mii de ori experienţa a demonstrat, chiar la inşi fără mare aplecare spre reflecţie, că modul cel mai bun de a ajunge la o idee bună este să laşi să curgă gîndul după placul propriilor capricii şi înclinaţii, dar supraveghindu-l cu o atenţie care e bine să pară distrată, de parcă te-ai gîndi la altceva, şi deodată te repezi asupra ideii neatente ca tigrul asupra prăzii. Aşa s-a întîmplat că mincinoasele

promisiuni ale meşterilor tîmplari din Betleem l-au împins pe Iosif să se gîndească la Dumnezeu şi la promisiunile lui, acestea adevărate, şi, de aici, la templul din Ierusalim şi la lucrările de construcţie în curs, pe scurt, ghici ciupercă ce-i, ştim că unde e şantier e nevoie de obicei de muncitori, în primul rînd de pietrari şi cioplitori, dar şi de dulgheri, barem pentru a făţui grinzile şi a gelui scîndurile, operaţii primare la îndemîna priceperii lui Iosif. Singurul cusur al acestei soluţii, presupunînd că-i vor da slujba, este distanţa la care se află locul de muncă, un ceas şi jumătate de drum, ori chiar mai mult, mergînd cu pas vioi, căci, de aici pînă acolo, drumul e numai urcuşuri, fără nici un sfînt alpinist să dea un bobîrnac, doar dacă va lua măgarul, dar atunci Iosif va avea de rezolvat problema locului unde îşi va lăsa în siguranţă animalul, căci, deşi această ţară este, mai presus de oricare, preferata lui Dumnezeu, asta nu înseamnă că hoţii ar fi dispărut din ea, e de ajuns să ne amintim ce spune în fiecare noapte profetul Michea. Medita Iosif la aceste complexe chestiuni cînd Maria ieşi din grotă, terminase să-i dea copilului de supt şi îl aşezase confortabil în iesle. Ce face Isus, întrebă tatăl, conştient de ridicolul întrebării, dar incapabil să reziste orgoliului de a avea un fiu şi de a-i putea spune pe nume. Copilul e bine, răspunse Maria, pentru care numele era încă lucrul cel mai puţin important dintre toate, ar fi putut să-l numească toată viaţa copil, dacă n-ar fi fost sigură că alţi copii urmau inevitabil să se nască, a-i numi pe toţi copii ar crea o confuzie precum cea a turnului Babel. Rostind cuvintele de parcă ar fi gîndit cu voce tare, ca nu cumva femeia să-şi ia nasul la purtare, Iosif spuse, Trebuie să găsesc un mod de a ne cîştiga viaţa cît stăm aici, în Betleem nu se găseşte de lucru. Maria nu răspunse, nici nu era cazul, ea trebuia doar să

sculte, şi aşa era mare favoarea pe care i-o făcuse bărbatul vorbindu-i. Iosif se uită la soare, calculînd timpul pe care-l avea la dispoziţie pentru dus şi întors, intră în peşteră ca să-şi ia mantaua şi desaga şi, întorcîndu-se, anunţă, Mă duc cu Domnul şi Domnului mă încredinţez pentru a-mi da de lucru în casa sa, dacă de o asemenea favoare îl va găsi vrednic pe cel care îşi pune în el toată speranţa şi e meşteşugar cinstit. Îşi petrecu extremitatea dreaptă a mantiei peste umărul stîng, îşi puse traista pe el şi, fără altă vorbă, porni la drum.

Într-adevăr, există ceasuri norocoase. Deşi lucrările la templu erau foarte avansate, se mai găsea încă de lucru pentru noi angajaţi, mai ales dacă nu făceau mofturi la plată. Iosif trecu fără greutate probele de aptitudine la care îl supuse un meşter dulgher, rezultat neaşteptat, care ar trebui să ne facă să reflectăm dacă n-am fost cumva cam nedrepţi în comentariile peiorative pe care, de la începutul acestei evanghelii, le-am tot făcut asupra competenţei profesionale a tatălui lui Isus. Noul lucrător al templului plecă, mulţumindu-i în repetate rînduri Domnului, de cîteva ori opri în drum trecătorii care îşi încrucişau paşii cu ai lui, pentru a le cere să-i ţină isonul în laudele aduse lui Dumnezeu, iar ei, binevoitori, îi făceau pe plac cu un zîmbet larg, căci, pentru acest popor, bucuria unuia a fost aproape totdeauna bucuria tuturor, vorbim, bineînţeles, de oamenii de rînd. Cînd ajunse în dreptul mormîntului Rahelei, lui Iosif îi veni o idee, care izvorîse mai curînd din adîncul trupului decît din creier, şi anume că această femeie care îşi dorise atît de mult să mai aibă un copil a murit, să ni se îngăduie expresia, de mîna lui, şi nici n-a avut timp să-l cunoască, barem o vorbă, o privire, un trup ce se separă de alt trup, la fel de nepăsător precum fructul ce se desprinde din copac. Îl copieşi

apoi un gînd şi mai trist, îşi spuse că întotdeauna copiii mor din pricina taţilor care i-au zămislit şi a mamelor ce i-au adus pe lume, şi atunci i se făcu milă de propriul său fiu, condamnat la moarte fără nici o vină. Neliniştit, tulburat, postat în faţa mormîntului celei mai iubite soţii a lui Iacob, tîmplarul Iosif îşi lăsă braţele în jos şi îşi plecă fruntea, tot trupul îi era scăldat într-o sudoare rece, iar pe drum nu mai trecea nimeni căruia să-i poată cere ajutor. Înţelese că, pentru prima dată în viaţă, se îndoia de sensul lumii şi, parcă renunţînd la ultima speranţă, rosti cu voce tare, Voi muri aici. Poate că aceste cuvinte, în alte cazuri, dacă am fi capabili să le pronunţăm cu toată forţa şi convingerea ce se atribuie îndeobşte sinucigaşilor, aceste cuvinte ar putea, fără durere sau lacrimi, să ne deschidă ele singure poarta pe unde se iese din lumea celor vii, însă majoritatea oamenilor suferă de instabilitate emoţională, un nor pe cer le distrage atenţia, un păianjen ţesîndu-şi pînza, un cîine care aleargă după un fluture, o găină care scurmă în ţărînă şi cotcodăceşte chemîndu-şi puii, sau ceva şi mai simplu, care vine din propriul trup, precum o mîncărime pe obraz, pe care-l scarpină, iar apoi se întreabă, La ce mă gîndeam oare. Din acest motiv, de la o clipă la alta, mormîntul Rahelei deveni ce era, o mică zidire văruită, fără ferestre, precum un zar pierdut, uitat, fiindcă nu i se simţea lipsa în joc, cu piatra, care astupă intrarea, pătată de sudoarea şi de murdăria mîinilor de pelerini care vin aici din vremuri străvechi, iar, împrejur, măslinii care poate erau deja bătrîni atunci cînd Iacob a ales acest loc ca ultim sălaş al sărmanei mame, sacrificînd cîţi au fost de trebuinţă pentru a elibera terenul, pe bună dreptate se poate afirma că destinul există, destinul fiecăruia se află în mîinile celorlalţi. Atunci Iosif plecă, dar mai întîi rosti o binecuvîntare, cea care i se

părul că se potrivește cel mai bine cu ocazia și locul, spunînd, Binecuvîntat fii tu, Doamne, Dumnezeul Nostru și Dumnezeul părinților noștri, Dumnezeul lui Abraham, Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iacob, măreț, puternic și minunat Dumnezeu, fii binecuvîntat. Cînd intră în peșteră, și încă înainte de a-și informa femeia că-și găsise de lucru, Iosif se duse la iesle ca să-și vadă fiul care dormea. Își spuse, Va muri, va trebui să moară, și îl duru inima, dar apoi se gîndi că, după ordinea naturală a lucrurilor, el va muri primul și că moartea sa, retrăgîndu-l dintre cei vii, făcînd din el absență, îi va da fiului un soi de, cum să spună, eternitate limitată, fie-i iertată contradicția, eternitate care constă în a dura încă un timp cînd cei pe care-i cunoaștem și iubim nu mai sînt.

Iosif nu-l prevenise pe șeful de echipă că va sta doar cîteva săptămîni, sigur nu mai mult de cinci, cît să-și ducă fiul la Templu, să se purifice mama și să-și facă bagajele. Tăcuse de teamă că nu-l vor primi, detaliu care arată că tîmplarul nazarinean nu prea era la curent cu relațiile de muncă din țara sa, probabil pentru că se considera și, într-adevăr, era, un meșteșugar pe cont propriu, departe așadar de realitățile lumii muncitorești, pe atunci compusă, aproape exclusiv, din zilieri. Număra cu atenție zilele care mai lipseau, douăzeci și patru, douăzeci și trei, douăzeci și două, și, pentru a nu se înșela, improvizase un calendar pe unul dintre pereții grotei, nouăsprezece, din cîteva linii pe care le tăia succesiv, șaisprezece, în fața uimirii respectuoase a Mariei, paisprezece, treisprezece, care-i mulțumea lui Dumnezeu pentru a-i fi dat, nouă, opt, șapte, șase, un bărbat atoateștiutor. Iosif îi spusese, Plecăm imediat după ce mergem la Templu, mi-e dor de Nazaret și mă așteaptă clienții, iar ea, cu blîndețe, pentru a nu da impresia că-l corectează, Dar nu putem pleca fără să-i mulțumim stăpînei

peșterii și sclavei care m-a moșit și care vine aproape în fiecare zi să vadă ce face copilul. Iosif nu răspunse, n-ar recunoaşte niciodată că nu se gîndise la un gest atît de elementar, dovada era că prima lui intenţie fusese să meargă cu măgarul deja încărcat cu toate bagajele, să-l lase în grija cuiva în timpul riturilor, și, valea, spre Nazaret, fără să mai piardă timp cu mulţumiri și vorbe de rămas-bun. Maria avea dreptate, ar fi o grosolănie să plece de aici fără un cuvînt, iar adevărul, dacă în toate bietul de el ar fi învingător, l-ar obliga pe Iosif să se confeseze că, în materie de bună educaţie, stătea destul de prost. Timp de o oră, din pricina propriei greșeli, a fost enervat pe femeie, sentiment care îl ajuta de obicei să-și înăbuşe mustrările de conștiinţă. Vor mai rămîne aşadar încă două-trei zile, îşi vor lua rămas-bun aşa cum se cuvine, cu atîtea mulţumiri și plecăciuni încît n-or să subziste nici dubii și nici datorii, iar apoi, în sfîrşit, vor putea să plece, lăsînd locuitorilor Betleemului amintirea fericită a unei familii de galileeni evlavioşi, binecrescuţi și care îşi cunosc datoria, excepţie aşadar demnă de semnalat, dacă vom ţine seama de proasta părere pe care locuitorii din Ierusalim și din împrejurimi o au, în general, despre oamenii din Galileea.

Sosi, în sfîrşit, memorabila zi cînd pruncul Isus a fost dus la Templu în braţele mamei sale, călărind ea pe răbdătorul asin care, de la bun început, însoţeşte și ajută această familie. Iosif duce măgarul de frîu, se grăbeşte s-ajungă, nu vrea să piardă toată ziua de muncă, deși e ajunul plecării. De aceea au plecat de acasă atît de devreme, cînd răcoroasa dimineaţă încă mai împrăştia cu mîini aurorale ultima umbră nocturnă. Mormîntul Rahelei a rămas în urmă, cînd au trecut pe lîngă el, o arzătoare culoare de rodie îi picta faţada, nu mai părea același zid livid căruia luna înaltă îi împrumută,

în noaptea opacă, o amenințătoare albeață de oseminte sau îl umple de sînge cînd răsare. La un moment dat, pruncul Isus se trezi, dar acum de-a binelea, căci înainte doar își întredeschisese ochii cînd maică-sa îl înfășase pentru călătorie, și ceru de mîncare cu un glas scîncit, singurul pe care îl are deocamdată. Într-o zi, ca oricare dintre noi, va învăța și alte glasuri și, datorită lor, va ști să exprime alte soiuri de foame și să cunoască gustul altor lacrimi.

În apropiere de Ierusalim, pe coasta abruptă, familia se contopi cu mulțimea de pelerini și de negustori care se îndreptau spre oraș, cu toții părînd că vor să ajungă cei dintîi, dar cu prudență moderîndu-și graba și stăpînindu-și entuziasmul la vederea soldaților romani care, doi cîte doi, supravegheau îmbulzelile și a cîte unui pîlc din trupa mercenară a lui Irod, unde puteai găsi toate neamurile, recruți iudei, bineînțeles, dar și idumeni, galateni și traci, germani și gali, ba chiar babilonieni, cu faima lor de nemaipomeniți arcași. Iosif, tîmplar și om al păcii, combătînd cu pașnicele arme ce se numesc rindea și teslă, mai și ciocan, ori cuie și piroane, are față de acești răcani înfumurați sentimente amestecate, multă teamă, ceva dispreț, care-l împiedică să se poarte firesc, chiar și atunci cînd le aruncă o simplă privire. De aceea, trece cu ochii plecați, dar Maria, care stă tot timpul în casă, mai izolată ca de obicei în ultimele săptămîni, retrasă într-o peșteră unde o vizitează doar o sclavă, Maria este cea care se uită de jur împrejur, curioasă, plină de o mîndrie de înțeles, căci, în brațe, își poartă primul născut, ea, o neputincioasă femeie, dar perfect capabilă, așa cum se vede, să-i dea copii lui Dumnezeu și bărbatului eu. Iradiază atîta fericire încît cîțiva mercenari galici, necioplți și brutali, blonzi, cu mustăți mari, pleoștite, înarmați pînă în dinți, dar

cu inima înduioșată, se pare, de această reînnoire a lumii care e o tînără mamă cu primul ei copil, acești războinici aspri au zîmbit la trecerea familiei, ce-i drept, li s-au văzut dinții stricați, însă intenția contează.

Iată Templul. Văzut astfel de aproape, de pe planul inferior unde ne aflăm, e o construcție care dă amețeli, un munte de pietre puse peste pietre, unele pe care nici o putere din lume n-ar părea în stare să le cioplească, să le ridice, să le așeze și să le potrivească, și totuși sînt aici, împreunate de propria greutate, fără mortar, la fel de simplu de parcă lumea ar fi în întregime un joc de construcție, pînă la foarte înaltele cornișe care, privite de jos, par că ating cerul, ca un alt și diferit turn Babel pe care protecția cerului nu va reuși totuși să-l salveze, căci un destin identic îl așteaptă, ruină, confuzie, sînge vărsat, glasuri care de mii de ori vor întreba, Pentru ce, închipuindu-și că există un răspuns, și care, mai devreme sau mai tîrziu, vor sfîrși în muțenie, căci numai tăcerea e sigură. Iosif se duse să-și lase măgarul într-un caravanserai de animale, care, în timpul Paștelui și altor sărbători, n-ar avea spațiu nici cît s-alunge o cămilă mușțele cu coada, dar care, în aceste zile, trecînd perioada recensămîntului și întorcîndu-se călătorii pe la casele lor, adăpostea un număr obișnuit de animale, de altfel, în acest moment, destul de diminuat în virtutea orei matinale. Totuși, în Curtea Păgînilor, care înconjura, între marele cadrilater al arcadelor, incinta Templului propriu-zis, se aflau deja o sumedenie de oameni, zarafi, vînzători de păsări, negustători de miei și de iezi, pelerini care veneau tot timpul dintr-un motiv sau altul, ca și mulți străini aduși aici de curiozitatea de a cunoaște templul construit de regele Irod, de care în toată lumea se vorbește. Însă fiind curtea cum era, o imensitate, cineva aflat în partea opusă n-ar

fi părut mai mare ca o minusculă insectă, de parcă arhitecții lui Irod, împrumutînd privirea lui Dumnezeu, ar fi intenționat să sublinieze nimicnicia omului înaintea Atotputernicului, mai ales fiind vorba de străini barbari. Fiindcă evreii, dacă nu vin doar să se plimbe trîndav, își au ținta în mijlocul curții, centrul lumii, ombilicul ombilicurilor, ținta sfintelor. Într-acolo se îndreaptă tîmplarul și nevasta lui, acolo este dus Isus, după ce tatăl a cumpărat două turturele de la un comisar al Templului, dacă atare denumire e potrivită pentru omul care slujește monopolul acestui negoț religios. Bietele păsărele n-au habar ce le așteaptă, deși mirosul de carne și de pene arse care plutește în aer n-ar trebui să înșele pe nimeni, fără a mai vorbi de mirosuri mult mai puternice, cel de sînge, de baligă de boi, tîrîți la sacrificiu și care, din premonitorie spaimă, se umplu jalnic de scîrnă. Iosif duce turturelele, adăpostite în căușul palmelor sale mari de muncitor, iar ele, păcălite, îi ciugulesc delicat, din pură satisfacție, degetele, îndoite în formă de colivie, ca și cum ar vrea să spună noului stăpîn, Ce bine că ne-ai cumpărat, cu tine vrem să rămînem. Maria nu observă nimic, acum nu mai are ochi decît pentru copil, iar pielea lui Iosif e prea tăbăcită pentru a simți și descifra morsele drăgăstos al perechii de turturele.

Vor intra pe Poarta Lemnului, una dintre cele treisprezece intrări pe unde se pătrunde în Templu și care, ca toate celelalte, are o placă gravată în greacă și latină, care proclamă, Nici unui necredincios nu-i e îngăduit să treacă acest prag și bariera care înconjoară Templul, cel care va cuteza va plăti cu viața. Iosif și Maria intră, intră și Isus, dus în brațele lor, și, la timpul cuvenit, vor ieși întregi și teferi, dar turturelele vor muri, știam asta, o cere legea pentru a recunoaște și confirma purificarea Mariei. Un spirit voltairian, ironic și

lipsit de respect, deşi deloc original, n-ar lăsa să-i scape ocazia să observe că, din cît se vede, condiţia pentru a păstra puritatea în lume pare a fi să existe făpturi inocente, fie ele turturele sau miei. Iosif şi Maria urcă cele paisprezece trepte care duc, în sfîrşit, pe platforma unde se înalţă Templul. Aici e Curtea Femeilor, la stînga se află magazia de ulei şi vin, folosite la liturghie, la dreapta camera nazireilor, sacerdoţi care nu fac parte din tribul lui Levi şi cărora le este interzis să-şi taie părul, să bea vin sau să se apropie de vreun cadavru. În partea opusă, la stînga şi la dreapta uşii din faţa acesteia, camera unde leproşii, care se cred vindecaţi, aşteaptă să vină să-i vadă sacerdoţii şi magazia unde sînt ţinute lemnele, inspectată în fiecare zi, pentru că la focul de pe altar nu pot fi puse buturugi putrezite sau roase de cari. Maria nu mai are mulţi paşi de făcut. Va mai urca încă cele cincisprezece trepte semicirculare care duc la Poarta lui Nicanor, numită şi Cea Preţioasă, însă aici se va opri, femeile n-au voie să intre în Curtea Israeliţilor, spre care se deschide poarta. La intrare stau leviţii în aşteptarea celor care vin să ofere sacrificii, însă, în acest loc, atmosfera n-are nimic pios, doar dacă, pe atunci, pietatea nu va fi fost înţeleasă altfel, nu e numai mirosul şi fumul grăsimilor arse, al sîngelui proaspăt, al tămîiei, ci şi vociferarea oamenilor, ţipetele, behăitul, mugetul animalelor care-şi aşteaptă rîndul la abator, ultimul cîrîit strident al unei păsări care mai devreme ştiuse să cînte. Maria îi spuse levitului, care îi întîmpină, că vine pentru curăţire, iar Iosif îi înmînează turturelele. Pentru o clipă, Maria îşi aşază mîinile pe păsărele, va fi singurul ei gest, şi imediat levitul şi bărbatul ei se îndepărtează şi dispar dincolo de poartă. Maria nu se va mişca de aici pînă la întoarcerea lui Iosif, se dă doar la o parte ca să nu stea în drum şi, cu copilul în braţe, aşteaptă.

Înăuntru este o fierărie, un abator şi o măcelărie. Pe două mese mari de piatră se pregătesc victimele de dimensiuni mai mari, boii şi viţeii, mai ales, dar şi berbecii şi oile, caprele şi ţapii. Lîngă mese sînt cîţiva stîlpi înalţi de care sînt atîrnate, în cîrlige fixate în piatră, carcasele vitelor, şi clocotește frenetica activitate a arsenalului măcelăriei, cuţite, satîre, securi, ferăstraie, atmosfera e încărcată de fumul lemnului şi pieilor arse, de aburii de sînge şi de sudoare, un suflet oarecare, fără să fie neapărat sfînt, din cele obişnuite, va înţelege cu mare greutate cum se poate simţi Dumnezeu fericit în mijlocul unui astfel de măcel, fiind el, după cum afirmă, tatăl comun al oamenilor şi al animalelor. Iosif trebuie să rămînă dincolo de balustrada care separă Curtea Israeliţilor de Curtea Preoţilor, dar poate privi în voie, de unde se află, Marele Altar, de patru ori mai înalt decît statura unui bărbat, iar, în fund, Templul, în sfîrşit vorbim de cel autentic, căci totul seamănă cu acele cutii abisale care, în vremea aceea, deja se fabricau în China, vîrîte unele într-altele, privim de la distanţă şi spunem, Templul, cînd intrăm în Curtea Păgînilor spunem din nou, Templul, iar acum tîmplarul Iosif, rezemat de balustradă, se uită şi spune, Templul, şi el are dreptate, iată vasta faţadă cu cele patru coloane contopite cu peretele, cu capitelurile festonate cu frunze de acant, după moda grecească, şi înaltul gol al porţii, fără intrare materială, totuşi, pentru a pătrunde înăuntru, unde locuieşte Dumnezeu, în Templul Templelor, ar trebui să încălcăm toate interdicţiile, să trecem prin Locul Sfînt, numit Hereal, şi în sfîrşit, să intrăm în Debir, care este, cea din urmă şi finală cutie, Sfînta Sfintelor, înspăimîntătoarea încăpere de piatră, goală precum universul, fără fereastre, unde lumina zilei n-a pătruns niciodată şi nu va pătrunde decît atunci cînd va suna ora

distrugerii şi ruinei şi toate pietrele vor semăna una cu cealaltă. Dumnezeu este cu atît mai Dumnezeu cu cît e mai inaccesibil, iar Iosif nu e decît tatăl unui copil evreu printre copii evrei, care va vedea murind două turturele nevinovate, tatăl, nu fiul, căci acesta, şi el nevinovat, a rămas la pieptul mamei, închipuindu-şi, dac-o fi în stare, că lumea o să fie întotdeauna ca acum.

Lîngă altarul, făcut din enorme pietre brute, pe care nici o unealtă metalică nu l-a atins de cînd au fost smulse din carieră şi pînă cînd şi-au ocupat locul în gigantica construcţie, un sacerdot desculţ, îmbrăcat cu o tunică de in, aşteaptă ca levitul să-i înmîneze turturelele. O primeşte pe prima, o duce pe un colţ al altarului, iar acolo, dintr-o lovitură, îi desparte capul de trup. Sîngele ţîşneşte. Sacerdotul stropeşte cu el partea inferioară a altarului, iar apoi se duce să aşeze pasărea decapitată într-un jgheab unde se va goli complet de sînge, şi de unde o va lua, după ce-şi va termina complet serviciul, căci acum îi aparţine. Cealaltă turturea va avea parte de demnitatea sacrificiului complet, ceea ce înseamnă că va fi arsă. Sacerdotul urcă rampa care duce în vîrful altarului, unde arde focul sacru, şi, pe cornişă, la al doilea colţ de pe aceeaşi parte, la sud-est acesta, la sud-vest primul, taie gîtul păsării, stropeşte cu sînge podeaua platformei, în colţurile căreia se înalţă ornamente care seamănă cu nişte coarne de berbec, şi îi smulge viscerele. Nimeni nu dă atenţie la ce se petrece, e o moarte neînsemnată. Iosif, cu capul sus, ar vrea să perceapă, să identifice, în fumăraia generală şi printre mirosurile generale, fumul şi mirosul sacrificiului său, cînd sacerdotul, după ce-a sărat capul şi corpul păsării, o să le arunce în rug. Nu poate avea certitudinea. Arzînd printre flăcările vii, înteţite de grăsime, trupuşorul eviscerat şi inert al turturicii n-ar putea umple nici măcar o gaură

dintr-un dinte al lui Dumnezeu. Dar jos, unde începe rampa, stau acum trei sacerdoţi în aşteptare. Un viţel cade fulminat de satîr, Dumnezeule, Dumnezeule, ce fragili ne-ai făcut şi cît e de uşor să mori. Iosif nu mai are ce căuta aici, trebuie să se retragă, să-şi ia nevasta şi fiul. Maria e din nou curată, nu vorbim, bineînţeles, de o adevărată puritate, căci la aşa ceva nu pot aspira fiinţele omeneşti în general şi femeile în particular, dar timpul şi izolarea i-au normalizat fluxurile şi umorile, totul a redevenit ca înainte, deosebirea e că, pe lume, sînt două turturele mai puţin şi un copil în plus, care le-a făcut să moară. Au ieşit din Templu pe uşa pe care au intrat, Iosif se duse după măgar, şi, în timp ce Maria, cocoţîndu-se pe o piatră, se instala pe spinarea animalului, tatăl luă în braţe copilul, i se mai întîmplase de cîteva ori, dar acum, poate din pricina turturelei căreia văzuse cum i s-au smuls măruntaiele, întîrzie să-l înapoieze mamei, ca şi cum se gîndea că nici un alt braţ nu l-ar putea apăra mai bine ca al său. Îşi conduse familia pînă la poarta oraşului, iar apoi se întoarse la Templu, la muncă. Va mai veni şi mîine, ca să termine săptămîna, dar apoi, lăudată fie în vecii vecilor puterea lui Dumnezeu, fără să mai piardă o clipă, se vor întoarce la Nazaret.

În noaptea aceea, profetul Michea pronunţă ceea ce pînă atunci trecuse sub tăcere. Cînd regele Irod, în agonicele, dar deja resemnatele sale vise, aştepta să dispară vedenia după protestele obişnuite, devenite anodine de atîta repetiţie, lăsînd din nou, în ultima clipă, ameninţarea nerostită, formidabila siluetă crescu deodată şi cuvinte noi se auziră, Dar tu, Betleeme, măcar că eşti prea mic între cetăţile de căpetenie ale lui Iuda, totuşi din tine mi-a ieşit cel ce va stăpîni peste Israel. Exact în acest moment, regele se trezi. Precum sunetul celei mai lungi corzi a harpei, cuvintele

profetului continuau să răsune în odaie. Irod rămase cu ochii deschişi, căutînd să descopere sensul ultim al revelaţiei, dacă acesta exista, atît de absorbit de gînduri încît de-abia mai simţea furnicile care îl rodeau pe sub piele şi viermii care îşi vărsau balele peste ultimele sale fibre intime, făcîndu-le să putrezească. Profeţia nu era o noutate, o cunoştea ca orice evreu, dar niciodată nu-şi bătuse capul cu prevestirile profeţilor, îi ajungeau conspiraţiile din interiorul palatului. Însă ce-l tulbura acum era o neliniştе nedefinită, o senzaţie de angoasantă stranietate, ca şi cum cuvintele auzite ar fi fost, în acelaşi timp, ele însele şi altele, ascunzînd, într-o scurtă silabă, într-o simplă particulă, într-un sunet rapid, o ameninţare urgentă şi înspăimîntătoare. Încercă să alunge obsesia şi să adoarmă din nou, însă trupul se opunea şi se deschidea iar durerilor, sfîşiat pînă în măruntaie, gîndul era o protecţie. Cu ochii pironiţi pe grinzile tavanului, ale căror ornamente păreau că se agită sub lumina răspîndită de două torţe odorifere, filtrată de apărătoarele de foc, regele Irod căuta răspunsul şi nu-l găsea. Atunci strigă după şeful eunucilor care îi păzeau somnul şi veghea şi ordonă să i se înfăţişeze, Fără întîrziere, spuse, un sacerdot al Templului, şi să aducă cu el Cartea lui Michea.

Cu tot acest du-te-vino, de la palat la Templu, de la Templu la palat, a trecut aproape o oră. Începea să se lumineze cînd sacerdotul intră în cameră. Citeşte, spuse regele, iar el începu, Cuvîntul Domnului, spus lui Michea la Moreşet, pe vremea lui Ionatan, Ahaz, Ezechia, împăraţii lui Iuda. Continuă să citească, pînă cînd Irod spuse, Mai departe, iar sacerdotul, zăpăcit, neînţelegînd de ce fusese chemat, sări la alt pasaj, Vai de cei ce cugetă nelegiuirea, de cei ce făuresc rele în aşternutul lor, dar aici se întrupse, înfricoşat de involuntara imprudenţă, şi, bolborosind cuvintele, de parcă ar

n încercat să facă uitate cele spuse, continuă. Se
va întîmpla la sfîrşitul timpurilor, muntele casei
Domnului va fi întemeiat în vîrful munţilor şi se
va înălţa deasupra dealurilor, Mai departe, mormăi
Irod, nerăbdător să ajungă mai repede la pasajul
care îl interesa, iar sacerdotul, în sfîrşit, citi, Dar
tu, Betleeme, măcar că eşti prea mic între cetăţile
de căpetenie ale lui Iuda, totuşi din tine îmi va
ieşi cel ce va stăpîni peste Israel. Irod ridică mîna,
Repetă, iar sacerdotul se supuse, Încă o dată, iar
sacerdotul citi din nou, Ajunge, spuse regele după
o lungă tăcere, pleacă. Totul se explica acum, cartea
anunţa o naştere viitoare, atît, în vreme ce apariţia
lui Michea venise să-i spună că această naştere
avusese deja loc, Din tine a fost să se nască, cuvinte
foarte clare, cum sînt toate cele spuse de profeţi,
chiar cînd le interpretăm pe dos. Irod reflectă,
întoarse povestea pe toate feţele, cu chipul încrun-
tîndu-i-se treptat, tot mai înspăimîntător, apoi
trimise după comandantul gărzii şi îi dădu un
ordin pentru a-l executa imediat. Cînd coman-
dantul reveni, Misiune îndeplinită, îi dădu alt ordin,
dar acesta pentru a doua zi, peste cîteva ore. Nu
va fi aşadar nevoie să aşteptăm prea mult ca să
aflăm ce se întîmplă, sacerdotul însă n-a mai apucat
să trăiască nici acest puţin pentru că l-au omorît
nişte brute de soldaţi înainte de-a ajunge la Templu.
Sînt destule motive care ne fac să credem că acesta
a fost primul dintre cele două ordine, atît de aproape
se află cauza probabilă de efectul necesar. În ce
priveşte Cartea lui Michea, a dispărut, închipuiţi-vă
ce pierdere ar fi fost dacă era exemplar unic.

Dulgher printre dulgheri, Iosif îşi terminase de mîncat merindele, le mai rămînea un răgaz, lui şi tovarăşilor lui, pînă cînd şeful de şantier le va da semnalul să se apuce din nou de treabă, putea să mai stea tolănit, sau chiar să se întindă, să-şi închidă ochii şi să se lase pradă contemplaţiei desfătătoare a unor gînduri plăcute, să-şi închipuie că merge pe drum, pătrunzînd în miezul profund al munţilor Samariei, sau şi mai bine, că priveşte de pe o colină satul Nazaret, după care tînjea atît de mult. Se bucura în adîncul inimii sale şi îşi spunea că aceasta era, în sfîrşit, ultima zi a lungii separări, căci mîine, la prima oră, după ce se vor fi stins ultimele scînteieri ale astrelor şi pe cer va străluci numai steaua Ciobanului, va porni la drum, cîntînd laude Domnului care ne păzeşte casa şi ne călăuzeşte paşii. Deodată îşi deschise ochii, alarmat, crezînd că adormise şi n-auzise semnalul, dar aţipise doar cîteva momente, ceilalţi muncitori erau tot acolo, unii stînd de vorbă, alţii dormitînd, iar meşterul stătea liniştit, de parcă s-ar fi hotărît să dea o vacanţă muncitorilor lui şi n-ar fi avut de gînd să se căiască pentru generozitate. Soarele era la zenit, un vînt puternic, în rafale scurte, împingea în direcţia opusă fumul jertfelor, şi, în locul unde se afla Iosif, într-o văioagă care dă spre şantierul hipodromului, nu ajunge nici măcar gălăgia glasurilor negustorilor din Templu, de parcă maşina timpului s-ar fi oprit, aşteptînd şi ea porunca marelui mînuitor al erelor şi al spaţiilor universale. Subit, Iosif se simţi neliniştit, el care, cu un minut mai devreme, era atît de fericit.

Privi împrejur, şi era acelaşi spectacol familiar al şantierului, cu care ochii i se obişnuiseră în ultimele săptămîni, piatra şi lemnul, praful alb şi înţepător al pietrelor cioplite, rumeguşul care nici măcar la soare n-ajungea niciodată să se usuce complet, şi, cufundat în tulburarea unei subite şi apăsătoare nelinişti, vrînd să găsească o explicaţie pentru o asemenea senzaţie de prăbuşire sufletească, îşi zise că era poate vorba de sentimentul firesc al celui care va fi obligat să lase treaba făcută doar pe jumătate, chiar nefiind ea a lui şi avînd motive atît de întemeiate de plecare. Se ridică, socotind cît timp mai avea la dispoziţie, şeful de şantier nici măcar nu-şi întoarse capul, şi se hotărî să facă un tur rapid prin zona de construcţie unde lucrase, ca să-şi ia, cum s-ar zice, rămas-bun de la scîndurile pe care le geluise, de la grinzile pe care le dăduse la rindea, în măsura în care le putea recunoaşte, căci ce albină poate spune, Mierea asta am făcut-o eu.

La sfîrşitul scurtei sale plimbări, cînd se întorcea la datorie, se opri o clipă să contemple oraşul, care se înălţa pe colina din faţă, construit în întregime în trepte, cu culoarea lui de piatră rumenită care semăna cu pîinea, desigur că meşterul trebuia acum să-l fi chemat, dar Iosif nu se mai grăbea, privea oraşul, aşteptînd nu ştia prea bine ce. Timpul trecu şi nu se întîmplă nimic, Iosif murmură pe un ton de renunţare, Bine, trebuie să plec, dar, în acel moment, auzi glasuri care veneau de pe un drum care trecea pe sub locul unde se afla şi, aplecîndu-se peste zidul de piatră, văzu că erau trei soldaţi. Veniseră desigur pe drum, dar acum se opriseră, doi dintre ei, cu coada lăncii rezemată în pămînt, îl ascultau pe al treilea, care era mai bătrîn şi probabil superiorul lor ierarhic, deşi a percepe diferenţa nu era simplu pentru cine nu deţinea informaţii asupra desenului, numărului

şi dispoziţiei galoanelor, în forma lor obişnuită de stele, de bare sau de v răsturnat. Cuvintele, al căror ecou ajunsese confuz la urechile lui Iosif, fuseseră probabil o întrebare, de exemplu, Şi la ce oră va fi, de vreme ce subalternul spunea, acum foarte răspicat şi cu tonul unuia care răspunde, La începutul ceasului al treilea, cînd toată lumea s-a întors acasă, iar unul dintre ceilalţi doi întrebară, Cîţi vom merge, Încă nu ştiu, dar destui ca să încercuim satul, Şi ordinul e să-i omorîm pe toţi, Nu pe toţi, numai pe cei care au exact sub trei ani. Între doi şi patru ani va fi greu să ştim exact ce vîrstă au, Şi cam cîţi înseamnă, Judecînd după recensămînt, şeful a spus că sînt cam douăzeci şi cinci. Iosif holba ochii, ca şi cum înţelegerea completă a celor auzite ar fi putut pătrunde prin ei, mai mult decît prin urechi, tot trupul îi era străbătut de fiori reci, în orice caz, era clar şi evident că soldaţii plănuiau asasinarea unor oameni, Oameni, ce oameni, se întreba pe sine însuşi, dezorientat, înspăimîntat, nu, nu era vorba de oameni, sau, mai degrabă, erau oameni, dar copii, Cei care au sub trei ani, spusese caporalul, ori era poate sergent ori furier, dar unde, unde se va întîmpla asta, Iosif nu se putea apleca peste zid ca să-ntrebe, Unde are loc acţiunea, măi băieţi, acum era lac de sudoare, îi tremurau picioarele, atunci se auzi din nou vocea subalternului, iar tonul era în acelaşi timp serios şi de uşurare, Norocul nostru şi al copiilor noştri că nu trăim în Betleem, Şi se ştie de ce ne trimit să-i omorîm pe copiii din Betleem, întrebă un soldat, Şeful nu mi-a răspuns, cred că nici el nu ştie, e ordinul regelui, nu se discută. Celălalt soldat, scrijelind pămîntul cu coada lăncii, ca destinul care împarte şi desparte, rosti, Tare nenorociţi mai sîntem şi noi, nu e destul că facem răul ce ne e dat fiecăruia de la natură, trebuie să fim şi braţul răutăţii altora

al puterii lor. Aceste cuvinte nu le-a mai auzit Iosif, care se îndepărtase de providenţiala sa ascunzătoare, mai întîi încet, pe vîrfuri, apoi luînd-o bucureşte la goană, sărind peste pietre ca o căprioară, cu sufletul la gură, şi, în absenţa mărturiei lui, să nu fie permis să ne îndoim de autenticitatea filozofiei reflecţii, atît în privinţa fondului cît şi a formei, avînd în vedere contradicţia mai mult decît evidentă dintre remarcabila justeţe a conceptelor şi infima condiţie socială a celui care cică le-ar fi formulat.

Alergînd acum cu mintea rătăcită, îmbrîncind pe oricine îi apărea în faţă, răsturnînd tăvi cu fructe şi colivii de păsări şi chiar şi tejgheaua unui zaraf, aproape fără să audă ţipetele furioase ale vînzătorilor din Templu, Iosif n-avea în minte decît că se duceau să-i omoare copilul şi nu ştie nici măcar pentru ce, dramatică situaţie, acest bărbat a dat viaţă unui copil, altul vrea să i-o ia, şi tot atîta contează o voinţă ca şi cealaltă, făcînd şi desfăcînd, legînd şi dezlegînd, creînd şi suprimînd. Deodată se opreşte, îşi dă seama de primejdia ce-l paşte dacă va continua să alerge ca un smintit, o să apară gardienii Templului şi îl vor aresta, pînă acum a avut un inexplicabil noroc că n-au observat agitaţia. Atunci, disimulînd cît putea de bine, ca păduchele ce se adăposteşte la adăpostul cusăturii, se strecură prin mijlocul mulţimii, într-o secundă deveni anonim, deosebirea era că mergea ceva mai repede, dar, în mijlocul labirintului de oameni, abia se observa. Ştie că nu trebuie să alerge pînă nu va ajunge la poarta oraşului, dar îl îngrijorează gîndul că soldaţii poate sînt deja pe drum, înarmaţi cu lănci fioroase, pumnale, soli ai unei uri fără motiv, şi, dacă, Doamne fereşte, se duc călare, ca într-o plimbare la trap, nimeni n-o să-i mai poată prinde din urmă, cînd voi ajunge, copilul meu va fi mort, bietul copil, Isus al sufletului meu, or, în

acest moment de adîncă suferință, un gînd stupid intră ca o ocară în capul lui Iosif, salariul, salariul săptămînii pe care va fi nevoit să-l piardă, iar puterea acestor josnice considerente materiale e atît de mare încît pasul lui iute, fără să ajungă chiar să se oprească, întîrzie o părere, ca pentru a-i da timp minții să cîntărească probabilitățile de a reuni, cum s-ar zice, ambele profituri, punga și viața. Atît de subtilă a fost meschina idee, ca o lumină fulgurantă, care răsare și dispare fără a lăsa amintirea imperativă a unei imagini precise, încît Iosif nici ruşine n-a apucat să simtă, acest sentiment care, atît de des, dar nu îndeajuns, e cel mai eficace dintre îngerii noștri păzitori.

Iosif iese, în sfîrșit, din oraș, cît vede cu ochii drumul ce i se așterne în față e pustiu de soldați și nu se observă semne de agitație populară, cum desigur s-ar fi întîmplat dacă ar fi trecut pe aici parada militară, însă indiciul cel mai sigur i-l dau copiii, jucîndu-și jocurile inocente, fără să arate înflăcărarea războinică ce pune stăpînire pe ei atunci cînd văd defilînd steaguri, tobe și trompete, și ancestrala lor deprindere de a se ține după trupe, dacă soldații ar fi trecut pe aici, nu s-ar zări nici picior de copil, ar escorta detașamentul cel puțin pînă la prima cotitură, poate că unul, cu o mai puternică vocație militară, s-ar hotărî să-i urmeze pînă la obiectivul misiunii și așa ar ajunge să afle ce îl așteaptă în viitor, să ucidă și să fie ucis. Acum Iosif poate s-o ia la fugă, și aleargă, aleargă, profită de pantă cît îi permite croiala tunicii, a suflecat-o peste genunchi, dar, ca într-un vis, are senzația angoasantă că picioarele nu sînt capabile să urmeze impulsul dat de partea superioară a trupului, inimă, cap și ochi, mîini ce vor să protejeze și atît de mult întîrzie. Unii se opresc pe drum ca să urmărească, scandalizați, halucinanta cursă, într-adevăr șocantă, căci acest popor cultivă, în general, expresia

demnă şi purtarea reţinută, singura justificare pe care o are Iosif nu e că aleargă să-şi salveze fiul, ci că este galilean, oameni necioplţi, fără educaţie, aşa cum s-a mai spus de mult ori. Acum trece prin faţa mormîntului Rahelei, nicicînd femeia nu s-ar fi gîndit că va avea atîtea motive de a-şi plînge copiii, umplînd de ţipete şi vaiete colinele arse din jur, zgîriindu-şi faţa ori oasele ce au rămas din ea, smulgîndu-şi părul ori rănindu-şi craniul dezgolit. Iosif părăseşte drumul chiar înainte de a zări primele case din Betleem şi o ia peste cîmpuri, prin bălării, O apuc pe drumul cel mai scurt, aşa ne-ar răspunde dacă am dori să aflăm motivul acestui gest neaşteptat, şi poate că, într-adevăr, e cel mai scurt, însă, cu siguranţă, nu şi cel mai comod. Evitînd întîlnirile cu oamenii care lucrau pe cîmp, lipindu-se de stînci ca să nu-l zărească păstorii, Iosif fu nevoit să facă un larg ocol pentru a ajunge la peştera unde nevasta nu-l aşteaptă la această oră, iar pruncul nu-l aşteaptă deloc fiindcă doarme. La jumătatea ultimului povîrniş, avînd deja în faţa ochilor crăpătura neagră a grotei, Iosif este asaltat de un gînd îngrozitor, acela că femeia s-a dus în sat şi a luat copilul, ce poate fi mai firesc, fiind femeile aşa cum sînt, decît să profite că e singură ca să-şi ia rămas-bun după plac de la soţia lui Zelomi şi de la cîteva mame pe care le cunoscuse mai bine în aceste ultime săptămîni, lui Iosif i-ar rămîne numai să mulţumească, aşa cum se cuvine, stăpînilor grotei. Pentru o clipă, se văzu alergînd pe uliţele satului, bătînd la porţi, Nevasta mea e aici, ar fi caraghios să spună, Băiatul meu e aici, şi, văzîndu-i neliniştea, cineva l-ar întreba, de exemplu, o femeie cu un copil în braţe, S-a întîmplat ceva, iar el, Nu, nu s-a întîmplat nimic, doar că mîine plecăm devreme şi trebuie să ne facem bagajele. Văzut de aici, satul, cu casele lui toate la fel, terasele plate, aminteşte de şantierul

Templului, pietre împrăştiate, aşteptînd să vină muncitorii să le aşeze unele peste altele şi din ele să ridice un turn de veghe, un obelisc triumfal, un zid al plîngerilor. Un cîine lătră în depărtare, alţii îi răspunseră, însă tăcerea caldă a ultimului ceas al serii mai pluteşte încă peste sat ca o binecuvîntare uitată, care aproape că şi-a pierdut puterea, un petec de nor care se risipeşte.

Popasul abia dacă a durat cît timp l-am povestit. Cu un ultim elan, tîmplarul ajunse la intrarea în peşteră, strigă, Maria, eşti aici, iar ea îi răspunse dinăuntru, atunci Iosif îşi dădu seama că-i tremurau picioarele, din pricina efortului făcut, fără îndoială, dar, acum, şi datorită şocului de a-şi şti copilul teafăr. Înăuntru, Maria tăia verdeţuri pentru cină, pruncul dormea în iesle. Fără putere, Iosif se lăsă să cadă pe pămînt, dar, de îndată, sări în picioare, spunînd, Să plecăm, să plecăm, şi Maria îl privi fără să înţeleagă, Plecăm acum, întrebă, iar el, Da, imediat, Dar ai spus, Taci şi împachetează lucrurile, cît înham eu măgarul, Nu cinăm mai întîi, O să cinăm pe drum, Se face noapte, o să ne rătăcim, atunci Iosif scoase un ţipăt, Taci odată din gură, ţi-am spus, şi fă ce-ţi poruncesc. Pe Maria au podidit-o lacrimile, bărbatul ei ridica pentru prima oară glasul, şi fără o vorbă începu să strîngă şi să împacheteze puţinele lor bunuri, Repede, mai repede, repeta el, în timp ce punea samarul pe măgar şi strîngea chinga, umplînd apoi, la întîmplare, desagile cu tot ce-i cădea în mînă, claie peste grămadă, în faţa uimirii Mariei, care nu-şi recunoştea soţul. Erau gata de plecare, mai trebuia doar să acopere focul cu ţărînă şi să iasă, cînd Iosif, după ce-i făcuse femeii un semn să nu-l urmeze, se apropie de intrarea peşterii şi aruncă o privire afară. Un crepuscul cenuşiu contopea cerul cu pămîntul. Soarele încă n-apusese, dar ceaţa deasă, plutind destul de sus pentru a permite vederea cîmpurilor

din jur, nu mai lăsa totuşi să treacă lumina. Iosif îşi încordă auzul, făcu cîţiva paşi, şi deodată i se zbîrli părul de spaimă, în sat ţipase cineva, un ţipăt atît de ascuţit încît nu părea glas omenesc, şi îndată după aceea ecourile încă mai păreau că reverberează de la o colină la alta, un cor de noi ţipete şi vaiete umplu văzduhul, nu erau îngeri plîngînd nenorocirea oamenilor, erau oameni care-şi pierdeau minţile sub un cer vid. Încet, parcă temîndu-se c-ar putea fi auzit, Iosif se retrase spre intrarea în peşteră, ciocnindu-se de Maria, care nu-i respectase porunca. Tremura din cap pînă în picioare, Ce ţipete sînt astea, întrebă ea, însă bărbatul nu-i răspunse, o împinse înăuntru şi, cu mişcări grăbite, începu să arunce pumni de ţărînă peste foc. Ce ţipete au fost astea, întrebă din nou Maria, invizibilă în întuneric, iar Iosif răspunse, după o tăcere, Sînt omorîţi oameni. Făcu o pauză şi adăugă, de parcă ar fi făcut o confidenţă, Copii, din ordinul lui Irod, glasul i se frînse într-un hohot de lacrimi, De aceea am vrut să plecăm. Se auzi un foşnet de pînză şi de paie răvăşite, Maria ridica pruncul din iesle şi îl strîngea la piept, Isus, vor să te omoare, lacrimile înăbuşiră ultimul cuvînt, Taci, spuse Iosif, să nu faci zgomot, poate că soldaţii nu vor ajunge aici, ordinul e să omoare copiii din Betleem care au sub trei ani, De unde ştii, Am auzit la Templu, de aceea am venit în goană înapoi, Şi acum, ce facem, Sîntem afară din sat, nu e de aşteptat să vină soldaţii să caute prin toate grotele, ordinul trebuie să fi fost să caute doar în case, dacă nimeni nu ne denunţă, scăpăm. Se apropie din nou de intrare, s-arunce o privire, nu-şi scoase afară decît capul, ţipetele încetaseră, nu se mai auzea decît un cor de plînsete care se stingea încetul cu încetul, masacrul inocenţilor se terminase. Cerul era în continuare acoperit, noaptea care se lăsase şi ceaţa înaltă făcuseră să

dispară Betleemul din orizontul locuitorilor cereşti. Iosif spuse, Să nu ieşi afară, cobor pînă la drum să văd dacă au plecat soldaţii, Ai grijă, spuse Maria şi nu se gîndi că bărbatul ei nu era în nici o primejdie, moartea era pentru copiii sub trei ani, dacă nu cumva cineva, care a ieşit în drum cu acelaşi scop, l-a denunţat, spunînd, Acesta este tîmplarul Iosif, tatăl unui băiat care încă n-a împlinit două luni şi se numeşte Isus, poate el e cel din profeţie, căci despre copiii noştri n-am citit şi n-am auzit niciodată că ar fi sortiţi regalităţii, şi cu atît mai puţin acum, cînd sînt morţi.

În grotă, bezna se putea pipăi. Maria se temea de întuneric, din copilărie se obişnuise cu prezenţa permanentă a unei lumini în casă, a focului sau a lămpii, ori amîndouă, iar senzaţia, şi mai ameninţătoare acum, pentru că se afla în interiorul pămîntului, că nişte degete de beznă îi atingeau buzele, o băga în sperieţi. Nu voia să nu-şi asculte bărbatul, nici să-şi expună fiul unei posibile morţi, ieşind din peşteră, dar, cu fiecare secundă, teama creştea în sufletul ei şi nu va întîrzia să sfărîme precara protecţie a bunului ei simţ, degeaba se gîndea, Dacă, înainte să se stingă focul, nu era nimic în aer, nici acum nu poate să fie, în sfîrşit, gîndul cumva a ajutat-o, pe pipăite aşează pruncul în iesle, iar apoi, mişcîndu-se cu mii de precauţii, caută vatra, cu o aşchie îndepărtă ţărîna care acoperea focul, pînă cînd scoase la iveală cîţiva tăciuni care încă nu se stinseseră şi, în clipa aceea, îi dispăru toată teama din suflet, îşi adusese aminte de pămîntul luminos, aceeaşi lumină tremurătoare şi vibrantă, străbătută de rapide fulguraţii ca o torţă alergînd pe creasta unui munte. Imaginea cerşetorului apăru şi dispăru imediat, alungată de urgenţa mai mare de a face suficientă lumină în peştera înfricoşătoare. Pe pipăite, Maria se duse la iesle căutînd o mînă de paie, se întoarse călăuzită

de palida lumină de pe jos şi, după un moment, adăpostit într-un ungher, care îl ascundea de cine ar fi privit de afară, opaiţul ilumina pereţii apropiaţi ai peşterii cu o aureolă palidă, evanescentă, dar liniştitoare. Maria se apropie de copilul care continua să doarmă, indiferent la spaime, agitaţii şi morţi violente, şi, cu el în braţe, se aşeză lîngă opaiţ, aşteptînd. Trecu ceva timp, copilul se trezi, fără totuşi să-şi deschidă complet ochii, făcu o grimasă, gata să plîngă, dar Maria, mamă acum pricepută, puse capăt scîncetelor cu simplul gest de a-şi desface tunica şi de a-şi oferi sînul guriţei flămînde. Aşa stăteau amîndoi cînd afară se auziră paşi. În prima clipă, Mariei i se opri inima în piept, dacă sînt soldaţii, dar erau paşii unei singure persoane, dacă ar fi fost soldaţi ar veni în grup, cel puţin cîte doi, cum e tactica şi obiceiul, şi, fiind un caz de percheziţie, cu atît mai multă îndreptăţire, unul acoperindu-l pe celălalt în eventualitatea unor surprize neaşteptate, E Iosif, îşi spuse, şi se temu c-o va certa pentru că aprinsese lampa. Paşii, lenţi, se apropiară mai mult, Iosif era pe punctul de a intra, dar, subit, Maria fu străbătură de un fior, aceia nu erau paşii grei, apăsaţi ai lui Iosif, e poate un vagabond care-şi caută un adăpost pentru noapte, se mai întîmplase înainte de două ori, dar atunci Mariei nu-i fusese teamă, pentru că nu e de închipuit că un om, oricît i-ar fi fost inima de amară şi de infamă, ar putea îndrăzni să-i facă rău unei femei cu un copil în braţe, Maria nu-şi aduse aminte că doar adineauri îi omorîseră pe copiii din Betleem, unii, cine ştie, chiar la pieptul mamelor, aşa cum la pieptul mamei sale se află Iisus, inocenţii mai sugeau încă laptele vieţii, dar deja lama pumalului le zgîria pielea gingaşă şi le pătrundea în frageda carne, asasinii fuseseră totuşi soldaţi, nu nişte bieţi vagabonzi oarecare, e o diferenţă, şi nu e deloc neînsemnată. Nu era Iosif, nu

era un soldat în căutarea unei izbînzi pe care n-ar fi fost silit s-o împartă pe din două, nu era un vagabond fără adăpost şi fără treabă, era, în schimb, din nou în chip de păstor, cel care în chip de cerşetor i se înfăţişase o dată, apoi alta, cel care vorbind despre sine anunţase că e un înger, însă fără a spune dacă venea din cer sau din infern. Mariei nu-i trecuse prin cap, la început, că ar fi putut fi el, acum înţelegea că nu putea fi altul.

Îngerul spuse, Pacea fie cu tine, femeie a lui Iosif, şi pacea fie şi cu fiul tău, amîndoi norocoşi pentru că vă aveţi casa în această peşteră, căci, altminteri, unul dintre voi ar fi acum sfîrtecat şi mort, iar celălalt ar fi viu şi sfîrtecat. Maria rosti, Am auzit ţipetele. Îngerul spuse, Da, doar le-ai auzit, dar, într-o zi, ţipetele pe care nu le-ai scos vor ţipa pentru tine, şi, înainte să sosească ziua aceea, vei auzi de mii de ori ţipînd lîngă tine. Maria spuse, Bărbatul meu s-a dus pe drum să vadă dacă au plecat soldaţii, n-ar fi bine să te găsească aici. Îngerul spuse, Nu-mi purta tu de grijă, voi pleca înainte să se întoarcă, am venit să-ţi spun că nu mă vei mai revedea prea curînd, tot ce trebuia să se întîmple s-a întîmplat, mai lipseau aceste morţi, lipsea, înaintea lor, crima lui Iosif. Maria spuse, Crima lui Iosif, bărbatul meu n-a făcut nici o crimă, e un om bun. Îngerul spuse, Un om bun care a făcut o crimă, nu-ţi imaginezi cîţi alţii înainte au făcut şi ei crime, căci crimele oamenilor buni sînt fără număr, şi, în pofida a ceea ce se crede, sînt singurii ce nu pot fi iertaţi. Maria întrebă, Ce crimă a făcut bărbatul meu. Îngerul spuse, O cunoşti, să nu vrei să fii la fel de vinovată ca şi el. Maria spuse, Jur. Îngerul spuse, Nu jura, sau atunci jură, dacă vrei, un jurămînt făcut în faţa mea e ca o suflare de vînt care nu ştie încotro bate. Maria spuse, Ce-am făcut. Îngerul spuse, Cruzimea lui Irod a scos pumnalele din

teacă, dar egoismul şi laşitatea voastră au fost corzile care au legat picioarele şi mîinile victimelor. Maria spuse, Ce-aş fi putut face. Îngerul, Tu, nimic, pentru că ai aflat prea tîrziu, dar tîmplarul ar fi putut face totul, să avertizeze satul că veneau soldaţii să omoare copiii, mai era încă timp ca părinţii să-i ia şi să fugă, puteau, de exemplu, să se ascundă în deşert, să fugă în Egipt, aşteptînd să moară Irod, că nu mai e mult. Maria spuse, Nu s-a gîndit. Îngerul spuse, Nu, nu s-a gîndit, dar asta nu-l scuză. Maria spuse plîngînd, Tu, care eşti înger, iartă-l. Îngerul spuse, Nu fac parte dintre îngerii iertării. Maria repetă, Iartă-l. Îngerul spuse, Ţi-am spus că nu există iertare pentru această crimă, mai degrabă va fi iertat Irod decît bărbatul tău, mai curînd va fi iertat un trădător decît un renegat. Maria spuse, Ce vom face. Îngerul spuse, Veţi trăi şi veţi suferi ca toată lumea. Maria spuse, Dar copilul meu. Îngerul spuse, Greşeala părinţilor va cădea veşnic pe capul copiilor, umbra greşelii lui Iosif întunecă deja fruntea copilului tău. Maria spuse, Nefericiţii de noi. Îngerul spuse, Aşa este, şi nu veţi avea scăpare. Maria îşi plecă fruntea, strînse copilul mai tare la sîn ca pentru a-l apăra de nenorocirile promise, şi, cînd îşi ridică iar ochii, îngerul nu mai era acolo. Dar, de astă dată, nu se mai auziră paşi, ca atunci cînd venise. A plecat în zbor, îşi spuse Maria. După aceea se ridică, se duse pînă la intrarea în peşteră să vadă dacă se zărea cumva vreo urmă aeriană a îngerului, sau dacă se întorcea Iosif. Ceaţa se risipise, luceau metalic primele stele, din sat continuau să se audă vaiete. Iar atunci un gînd de o nemăsurată trufie, de un orgoliu plin poate de păcat, suprapunîndu-se peste întunecatele avertismente ale îngerului, făcu să se învîrtă capul Mariei, care se întreba dacă salvarea fiului ei n-a fost cumva un gest al lui Dumnezeu, faptul că cineva scapă de cruda moarte

are neapărat o semnificaţie, cînd, la doi paşi, alţii, care au trebuit să moară, nu mai pot decît să aştepte prilejul pentru a-l întreba pe acelaşi Dumnezeu, De ce ne-ai omorît, mulţumindu-se cu răspunsul, oricare ar fi acesta. Doar o clipă ţinu delirul Mariei, îndată îşi imagină că ar putea acum să legene în braţe un prunc mort, precum mamele din Betleem la această oră, şi, spre binele spiritului său şi salvarea sufletului ei, o podidiră din nou lacrimile, curgînd ca două izvoare. Încă plîngea cînd sosi Iosif, îl auzi că vine, dar nu se mişcă, nu-i păsa dacă ar fi certat-o, Maria plîngea acum împreună cu celelalte femei, toate aşezate în cerc, cu copiii în poale, aşteptînd învierea. Iosif văzu că plînge, înţelese şi tăcu.

În peşteră, Iosif nu băgă de seamă opaiţul aprins. Pe sol, tăciunii se acoperiseră de un strat fin de cenuşă, dar, în mijlocul vetrei, între ei, mai palpita, căutînd forţe, rădăcina unei flăcări. În timp ce descărca măgarul, Iosif spuse, Nu mai sîntem în primejdie, soldaţii au plecat, iar noi, cel mai bun lucru pe care-l avem de făcut e să ne petrecem noaptea aici, mîine vom pleca înainte de răsăritul soarelui, o luăm pe o scurtătură, şi unde nu e scurtătură, pe unde se nimereşte. Maria murmură, Atîţia copii ucişi, iar Iosif, cu bruscheţe, De unde ştii, ai fost să-i numeri, întrebă, iar ea, Îmi amintesc de ei, de unii, Mai bine mulţumeşte-i lui Dumnezeu pentru că fiul tău e viu, Îi mulţumesc, Şi nu te uita la mine de parcă aş fi făcut vreun rău, Nu mă uitam la tine, Şi nu-mi vorbi pe tonul ăsta de judecător, Voi tăcea, dacă vrei, Da, mai bine taci. Iosif legă măgarul de iesle, pe fund mai erau cîteva fire de paie, nu-i putea fi prea foame, în definitiv, măgarul ăsta a dus-o regeşte, blid plin şi huzur la soare, dar să facă bine să se pregătească, nu mai e mult pînă se va întoarce la truda grea şi la povară. Maria culcă copilul şi spuse, O să mai pun ceva pe

Pentru ce, Cina, Nu vreau nici o lumină care să atragă lumea, poate trece cineva din sat, mîncăm din ce-avem şi ce-o fi. Aşa au făcut. Lampa cu ulei îi învăluia într-o lumină spectrală pe cei patru locuitori ai peşterii, măgarul, imobil ca o statuie, cu botul deasupra paielor, dar fără să le atingă, copilul care dormea, în timp ce bărbatul şi femeia îşi înşelau foamea cu cîteva smochine uscate. Maria întinse rogojinile pe solul nisipos, aruncă peste ele învelitoarea şi, ca de fiecare dată, aşteptă ca bărbatul să se culce mai întîi. Dar înainte, Iosif îşi din nou să arunce o privire în noapte, era pace pe pămînt şi în cer, iar din sat nu se mai auzeau ţipete şi lamentaţii, sleitele forţe ale Rahelei nu mai îngăduiau decît gemete şi suspine, înăuntrul caselor, cu porţile şi inimile ferecate. Iosif se întinse pe rogojină, simţindu-se deodată epuizat, cum nu fusese niciodată în viaţă, de atîta alergat, de atîta spaimă, şi nici măcar nu putea spune că datorită efortului său fusese salvată viaţa copilului, soldaţii îndepliniseră riguros ordinele primite, Să ucidă copiii din Betleem, fără ca, totuşi, din proprie iniţiativă, să pună un zel suplimentar în acţiunea militară, căutînd în grotele din împrejurimi fugarii care ar fi putut să-şi afle acolo ascunzişul, sau, omisiune care a reprezentat o foarte gravă eroare tactică, familiile complete care în ele şi-ar fi putut avea sălaşul permanent. Altădată, pe Iosif nu-l deranja obiceiul Mariei de a se culca numai după ce el adormea, dar azi nu poate suporta ideea de a fi cufundat în somn, cu chipul descoperit, ştiind că femeia veghea şi îl va privi fără milă. Spuse, Nu vreau să stai aşa, culcă-te. Maria se supuse, mai întîi se duse să verifice, cum făcea întotdeauna, dacă măgarul era bine legat, iar apoi, oftînd, se întinse pe rogojină, închise ochii, să vină somnul cînd o să poată, ea renunţase să mai vadă. La miezul nopţii, Iosif avu un vis. Călărea pe un drum

care cobora spre un sat din care se zăreau deja primele case, era în uniformă şi avea tot armamentul la el, spadă, lance şi pumnal, soldat între soldaţi, iar comandantul îl întreba, Unde te duci, tîmplarule, la care el răspundea, mîndru că-şi cunoştea atît de bine misiunea ce-i fusese încredinţată, Mă duc la Betleem să-mi omor fiul, şi, după ce pronunţă aceste cuvinte, se deşteptă cu un geamăt înfiorător, cu trupul crispat, înţepenit de teroare, Maria întrebîndu-l, Ce ai, ce s-a întîmplat, iar el, tremurînd din cap pînă în picioare, nu reuşea decît să repete, Nu, nu, nu, deodată suferinţa se dezlănţui într-un plîns convulsiv, în hohote care îi sfîşiau pieptul. Maria se sculă, se dusă după opaiţ, îi lumină chipul, Eşti bolnav, întrebă, dar el îşi acoperea faţa cu mîinile, Ia asta de aici, femeie, şi îndată, încă hohotind, se ridică de pe rogojină şi alergă la iesle să vadă ce face copilul, E bine, domnule Iosif, nu vă faceţi griji, de fapt, e un copil care nu dă nici o bătaie de cap, e un cuminte, un drăguţ, un mîncăcios şi un somnoros, se odihneşte atît de liniştit de parcă n-ar fi scăpat miraculos de oribila moarte, închipuiţi-vă, să fi murit chiar de mîna tatălui care i-a dat fiinţă, ştim că ăsta-i destinul de care nu scapă nimeni, dar sînt chipuri şi chipuri. De groază să nu se repete visul, Iosif nu se mai întoarse pe rogojină, se înfăşură într-o pătură şi se aşeză la intrarea în peşteră, la adăpostul unui colţ care ieşea din stîncă formînd un fel de acoperiş natural, şi luna, fiind acuma sus pe cer, arunca asupra intrării o umbră foarte neagră, pe care palida lumină a lămpii dinăuntru nici măcar n-o atingea. Regele Irod însuşi, dacă ar trece pe aici, purtat de spinările sclavilor, înconjurat de legiunile lui de barbari însetaţi de sînge, ar spune liniştit, Nu vă obosiţi să căutaţi, mergeţi mai departe, aici nu-i decît piatră şi umbră de piatră, noi căutăm carne fragedă şi

viață care abia a început. Iosif se înfioră gîndindu-se la vis, se întrebă ce înțeles putea să aibă, dacă adevărul, strigător la cerul care vede totul, este că venise alergînd tot drumul ca un nebun, via dolorosa numai de el știută, sărind apoi peste pietre și ziduri, ca un tată bun dăduse fuga să-și păzească fiul, dar iată că somnul îl înfățișase cu chip și porniri de călău, adevăr spune proverbul care previne că în vise nu trebuie să te încrezi, A fost lucrarea demonului, își spuse, și făcu un gest de exorcizare. Venind parcă din gîtlejul unei păsări nevăzute, un fluierat traversă aerul, ar fi putut fi și chemarea unui păstor, dacă n-ar fi fost ceasul cînd toate vitele dorm și doar cîinii veghează. Cu toate acestea, noaptea, calmă și distantă, nepăsătoare față de ființe și de lucruri, cu acea supremă indiferență, care ne imaginăm că e a universului, ori cealaltă, absolută, a vidului ce va rămîne, dacă cînd vidul poate să fie, cînd se va împlini sfîrșitul ultim a tot ce este, noaptea ignora sensul și ordinea rezonabilă ce par a guverna această lume, în ceasurile cînd încă ne mai închipuim că ea a fost făcută pentru a ne îmbrățișa, pe noi și nebunia noastră. În amintirea lui Iosif, încetul cu încetul, cumplitul vis devenea ireal, absurd, îl dezmințeau această noapte și acest clar de lună, îl dezmințea copilul dormind în iesle și, mai ales, îl dezmințea omul treaz care era el, stăpîn pe sine, și, în măsura posibilului, pe gîndurile sale, acum mărinimoase și pașnice, însă de asemenea capabile să zămislească un monstru, precum recunoștința față de Dumnezeu pentru că soldații i-au lăsat în viață fiul iubit, din ignoranță și neglijență, desigur, ei care atîția au omorît. Aceeași noapte îl învăluie pe Iosif ca și pe mamele copiilor din Betleem, de tații nu vorbim, nici de Maria, n-au ce să caute aici, deși nu ne sînt limpezi motivele unei atari excluderi. Ceasurile se scurseră în liniște și cînd

mijiră zorii, Iosif se ridică, se duse să încarce măgarul, şi, curînd, profitînd de ultimele pîlpîiri ale clarului de lună înainte de luminarea cerului, familia completă, Isus, Maria şi Iosif, porni pe drumul de întoarcere în Galileea.

Părăsind timp de o oră casa stăpînilor, unde doi copii fuseseră ucişi, sclava Zelomi se duse dimineaţa la peşteră, sigură că se întîmplase acelaşi lucru cu copilul pe care-l ajutase să se nască. O găsi părăsită, doar urme de paşi şi de copite de asin, sub cenuşă, jăraticul aproape stins, nici o urmă de sînge. Nu mai este aici, rosti, a scăpat de această primă moarte.

Trecuseră opt luni de la fericita zi cînd Iosif a sosit în Nazaret cu familia sa, sănătoşi şi teferi oamenii, în ciuda multelor primejdii, mai puţin bine măgarul care şchiopăta uşor de piciorul drept din faţă, cînd se află că regele Irod murise în Ierihon, într-unul dintre palatele sale, unde se retrăsese în agonie, o dată cu căderea primelor ploi, pentru a fugi de asprimea iernii, care, în Ierusalim, nu-i iartă pe oamenii bolnavi şi delicaţi. Spuneau de asemenea zvonurile că regatul, orfan de un senior atît de mare, fusese împărţit între trei dintre fiii ce-i mai rămăseseră după raziile familiale, şi anume Irod Filip, care va guverna teritoriile aflate la răsărit de Galileea, Irod Antipa, care va deţine bastonul de comandă în Galileea şi Pereea, şi Arhelau, căruia îi căzuseră la sorţi Iudeea, Samaria şi Idumeea. Într-una din aceste zile, un călăuş în trecere, dintre aceia înzestraţi cu darul de a povesti istorii, reale sau inventate, le va face oamenilor din Nazaret o relatare despre funeraliile lui Irod, la care fusese, se jura el, martor, Era dus într-un sarcofag de aur, strălucind tot de pietre preţioase, carul, pe care-l trăgeau doi boi, era şi el aurit, acoperit de stofe de purpură, iar din Irod, şi el învăluit în purpură, nu se mai deslușea decît silueta şi o coroană în locul capului, cîntăreţii care mergeau în urmă, cîntînd din fluiere, şi bocitoarele care-i urmau trebuiau să respire mirosul pestilenţial care îi izbea din plin în nări, eu eram pe marginea drumului şi îmi venea să-mi vărs maţele, iar apoi veneau gărzile regelui, călare, în fruntea trupelor înarmate cu lănci, spade şi pumnale, de

parcă s-ar fi dus la război, treceau şi nu se mai terminau, precum un şarpe din care nu vedem nici capul şi nici coada şi care, mişcîndu-se, parcă n-ar avea sfîrşit, ne intră spaima în inimă, aşa erau trupele mărşăluind în urma mortului, dar şi spre propria lor moarte, a fiecăruia, că, şi atunci cînd pare că întîrzie, sfîrşeşte întotdeauna bătîndu-ne la poartă, E timpul, zice ea, punctuală, fără să facă vreo deosebire între rege şi sclavi, între cel care merge în faţă, carne moartă şi putredă, în fruntea cortegiului, şi ceilalţi de la coada procesiunii, înghiţind praful ridicat de o oştire întreagă, vii deocamdată, dar deja cu toţii în căutarea locului unde vor rămîne pentru totdeauna. Acestui cărăuş, judecînd după mostră, i-ar sta mai bine să se vînture peripatetic pe sub capitelurile corintice ale unei academii decît îmboldind măgarii pe drumurile Israelului, dormind în caravanseraiuri împuţite sau depănînd poveşti unor ţărănoi precum cei din Nazaret.

Printre spectatori, în piaţa din faţa sinagogii, se afla şi Iosif, trecuse întîmplător pe acolo şi a rămas să asculte, la început n-a dat prea multă atenţie detaliilor descriptive ale cortegiului funebru, ori poate le dăduse ceva atenţie, dar le-a uitat de îndată ce aedul a trecut făţiş la stilul elegiac, căci, într-adevăr, tîmplarul avea motive temeinice şi cotidiene pentru a fi mai sensibil la această coardă a harpei decît la oricare alta. De altfel, era de ajuns să-l priveşti, acest chip nu poate minţi, una era vechea sa ţinută, gravitatea şi cumpătarea cu care încerca să compenseze tinerii săi ani, şi cu totul altceva este această expresie de amărăciune, care îi sapă prematur riduri de o parte şi de alta a gurii, adînci ca nişte răni necicatrizate. Dar ce este cu adevărat îngrijorător pe chipul lui Iosif este expresia feţei, dacă n-ar fi mai exact să vorbim de lipsa de expresie, căci ochii lui par

morţi, acoperiţi de un praf de cenuşă, sub care stăluceşte, ca un jăratic de nestins, o fulguraţie aprinsă de insomnie. E adevărat, Iosif aproape nu mai doarme. Somnul e duşmanul lui de fiecare noapte, cu el trebuie să se lupte ca pentru propria-i viaţă, şi e un război pe care întotdeauna îl pierde, chiar dacă învinge în anumite bătălii, căci vine inevitabil un moment cînd trupul lui epuizat se predă şi adoarme, pentru ca imediat să vadă apărînd pe drum un detaşament de soldaţi, în mijlocul cărora vine călare chiar el, uneori învîrtind spada deasupra capului, iar atunci cînd groaza începe să se încolăcească pe stavilele protectoare ale conştiinţei nefericitului, comandantul expediţiei întreabă, Tu unde mergi, tîmplarule, sărmanul nu vrea să răspundă, se opune cu puţinele forţe care i-au rămas, ale spiritului, căci trupul a cedat, dar visul e mai puternic, îi deschide cu mîini de fier gura încleştată, iar el, gemînd şi pe pragul trezirii, trebuie să dea înfiorătorul răspuns, veşnic acelaşi, Mă duc la Betleem să-mi omor fiul. Să nu-l întrebăm pe Iosif dacă îşi aminteşte cîţi boi au tras carul mortului Irod şi dacă erau albi sau bălţaţi, întorcîndu-se acum acasă nu se gîndeşte decît la ultimele cuvinte ale povestirii cărăuşului, cînd a spus că tot acel potop de lume care urma cortegiul funerar, sclavi, soldaţi, gărzi regale, bocitoare, cîntăreţi din fluier, guvernatori, prinţi, viitori regi şi noi toţi, oriunde ne-am afla şi oricine am fi, nu facem altceva în viaţă decît să căutăm locul unde vom rămîne pentru totdeauna. Nu e întotdeauna aşa, medita Iosif, cu o amărăciune atît de adîncă încît în ea nu era loc pentru resemnarea care îndulceşte cele mai mari dureri şi care se împacă numai cu spiritul de renunţare al celui care a încetat să mai spere vreun leac, nu e întotdeauna aşa, repeta, mulţi n-au plecat niciodată din locul unde s-au născut şi moartea s-a dus acolo să-i caute, ceea ce dovedeşte

că singurul lucru cu adevărat neîndoielnic, cert și garantat este destinul, e atît de simplu, sfinte Doamne, ajunge să aștepți să se împlinească viața ca să poți spune, Așa a vrut soarta, era destinul lui Irod să moară în Ierihon și să fie dus în car în palatul și fortăreața din Herodium, însă pe copiii din Betleem moartea i-a scutit de toate călătoriile. Iar cea a lui Iosif, care, la început, văzînd faptele dintr-o perspectivă optimistă, părea a face parte dintr-un plan transcendent pentru a salva inocentele creaturi, n-a slujit pînă la urmă la nimic, căci tîmplarul nostru a auzit și a tăcut, a dat fuga să-și salveze copilul și i-a lăsat pe ai celorlalți pradă destinului fatal, nicicînd acest cuvînt n-a fost mai potrivit. Iată de ce Iosif nu doarme, sau aţipește și se trezește chinuit, azvîrlit iar într-o realitate ce nu-i permite să-și uite coșmarul, așa încît se poate spune că, treaz fiind, își visează coșmarul din somn, iar în somn, în timp ce caută cu disperare să scape de coșmar, știe că-l va reîntîlni, din nou și întotdeauna, visul este o prezență care s-a așezat pe pragul porții dintre somn și veghe, la intrare și la ieșire, Iosif trebuie s-o înfrunte. S-a înțeles deja că termenul ce definește cu exactitate această încîlceală este remușcarea, dar experiența și practica comunicării a demonstrat, de-a lungul timpului, că sinteza nu e decît o iluzie, un soi de infirmitate a limbajului, nu e ca atunci cînd vrei să-ți spui iubirea și nu-ți ajung cuvintele, e a dispune de cuvinte și a nu fi în stare să ajungi la iubire.

Maria este din nou însărcinată. Nici un înger în chip de cerșetor zdrențăros nu i-a mai bătut la poartă pentru a-i vesti venirea acestui copil, nici o pală subită de vînt n-a mai măturat înălțimile Nazaretului, nici o țărînă luminoasă n-a mai fost îngropată alături de cealaltă, Maria l-a informat pe Iosif cu cuvintele cele mai simple, Sînt gravidă, nu i-a spus, de exemplu, Privește în ochii mei și

vezi cum străluceşte în ei al doilea copil al nostru, iar el nu i-a răspuns, Să nu crezi că n-am observat, aşteptam doar să mă anunţi, a ascultat şi a tăcut, n-a spus decît, Aha, şi a continuat să împingă cîndeaua pe scîndură, cu o forţă eficace, dar indiferentă, căci gîndul ştim noi unde-i este. Şi Maria ştie de cînd, într-o noapte de mai mare suferinţă, bărbatul ei a lăsat să-i scape secretul, bine păzit pînă atunci, iar ea, de fapt, n-a fost deloc surprinsă, aşa ceva era inevitabil, să ne amintim ce-a spus îngerul în peşteră, Vei auzi de mii de ori spunînd lîngă tine. O nevastă cumsecade i-ar spune bărbatului, Lasă, ce-ai făcut e bun făcut, prima ta datorie era să-ţi salvezi copilul, n-aveai altă obligaţie, dar adevărul este că, din acest punct de vedere, Maria a încetat să mai fie nevasta cumsecade care înainte se arătase a fi, poate pentru că îl auzise pe înger spunînd acele cuvinte severe care, după ton, nu păreau să excludă pe nimeni, Nu fac parte dintre îngerii iertării. Dacă Maria ar fi avut voie să discute cu Iosif aceste lucruri foarte secrete, poate că el, atît de versat în scripturi, ar fi putut medita asupra naturii unui înger care, apărut nu se ştie de unde, vine să ne spună că nu face parte dintre îngerii iertării, declaraţie oricum irelevantă, căci se ştie că făpturile angelice nu sînt înzestrate cu puterea de a ierta, care-i revine doar lui Dumnezeu. Cînd un înger spune că nu e înger al iertării, ori nu înseamnă nimic, ori înseamnă prea mult, ipotetic vorbind, că e un înger al osîndei, de parcă ar fi exclamat, Să iert, eu, ce idee prostească, eu nu iert, pedepsesc. Însă, prin definiţie, îngerii, cu excepţia acelor heruvimi cu spada arzătoare, puşi de Domnul să păzească drumul spre copacul vieţii ca să nu se întoarcă după fructele lui primii noştri părinţi sau descendenţii lor, adică noi, îngerii, spuneam, nu sînt poliţişti, sarcinile de represiune, murdare, dar sociaimente necesare,

nu sînt treaba lor, îngerii există pentru a ne face viaţa mai uşoară, ne prind cînd sîntem gata să cădem în puţ, ne călăuzesc paşii în primejdioasa traversare a podului peste abis, ne trag de mînă cînd sîntem pe punctul de a fi călcaţi de o cvadrigă fără frîie sau de un automobil fără frîne. Un înger demn de acest nume ar fi putut chiar să-l cruţe pe bietul Iosif de toată această agonie, era de ajuns să le apară în vis părinţilor copiilor din Betleem, spunîndu-i fiecăruia, Scoală-te, ia-ţi fiul şi pe mama lui, fugi în Egipt şi rămîi acolo pînă cînd o să te anunţ, căci Irod va căuta copilul pentru a-l omorî, şi astfel scăpau toţi copiii, Isus ascuns în peşteră cu părinţii lui, iar ceilalţi în drum spre Egipt, de unde s-ar fi întors numai cînd acelaşi înger, apărîndu-le din nou părinţilor, le-ar fi spus, Scoală-te, ia-ţi fiul şi pe mama lui şi du-te în Israel, fiindcă au murit cei care atentau împotriva vieţii copilului. Evident că, prin acest anunţ, ocrotitor şi binevoitor în aparenţă, îngerul n-ar face altceva decît să trimită copiii în locurile, oricare ar fi ele, unde, la timpul cuvenit, tot îşi vor întîlni definitiva moarte, însă îngerii, chiar dacă pot multe, cum s-a văzut, îşi duc cu ei limitările cu care s-au născut, în asta sînt ca Dumnezeu, nu pot ocoli moartea. Reflectînd şi iar reflectînd, Iosif ar ajunge poate la concluzia că îngerul din peşteră era, de fapt, trimisul puterilor infernale, demon travestit de astă dată în păstor, ceea ce va demonstra încă o dată slăbiciunea naturală a femeilor ca şi vicioasa ori dobîndita lor pornire de a ceda cînd sînt supuse asaltului unui înger căzut. Dacă Maria ar vorbi, dacă Maria n-ar fi acest sipet închis, dacă Maria n-ar păstra pentru sine peripeţiile cele mai extraordinare ale vestirii sale, altele ar fi gîndurile lui Iosif, alte argumente i-ar întări teza, cel mai de seamă fiind, fără îndoială, faptul că prezumtivul înger nu a proclamat. Sînt îngerul Domnului, sau,

Vin în numele lui Dumnezeu, ci s-a mărginit să informeze, Sînt un înger, luîndu-şi imediat măsuri de precauţie, Dar să nu spui la nimeni, de parcă ar fi fost teamă să nu se afle. Desigur, unii vor fi început deja să protesteze că asemenea mărunţişuri exegetice nu contribuie cu nimic la înţelegerea unei istorii în fond arhicunoscute, însă naratorului acestei evanghelii nu i se pare că e totuna, atît în ce priveşte trecutul, cît şi în ce va privi viitorul, a fi anunţat de un înger din cer sau de un înger din infern, diferenţele nu sînt numai de formă, sînt de esenţă, de substanţă şi de conţinut, e adevărat că cine i-a făcut pe unii îngeri i-a făcut şi pe ceilalţi, dar apoi s-a răzgîndit.

Ca şi soţul ei, dar ştim că nu din aceleaşi motive, Maria are, uneori, un aer absorbit, o expresie absentă, îi încremenesc mîinile în mijlocul unei trebi, gest întrerupt, privire distantă, în fond deloc de mirare la o femeie în această stare, dacă n-ar fi gîndurile care o preocupă, toate putînd fi rezumate, dar cu infinite variaţii, printr-o singură întrebare, De ce-a venit îngerul să-mi vestească naşterea lui Isus, dar nu şi a acestui copil. Maria se uită la primul ei născut, care umblă prin casă de-a buşilea aşa cum fac toţi puii de om la vîrsta lui, îl priveşte şi caută o marcă distinctivă, un semn, o stea în frunte, un al şaselea deget la mînă, dar nu vede decît un copil ca toţi ceilalţi, îi curge saliva din gură, se murdăreşte şi plînge ca şi ei, cu singura diferenţă că e fiul ei, părul e negru ca al tatălui şi al mamei, irisul a început deja să piardă acel ton alburiu al ochilor pe care îi numim de lapte, fără să fie, îşi capătă culoarea naturală, a moştenirii genetice directe, un căprui foarte închis care, pe măsură ce se îndepărtează de pupilă, dobîndeşte treptat o tonalitate ca de umbră verde, dacă se poate defini astfel o calitate cromatică, totuşi aceste caracteristici nu sînt singulare, au într-adevăr

importanţă numai cînd copilul e al nostru sau, pentru că despre ea vorbim, al Mariei. De azi în cîteva săptămîni acest copil va face primele încercări de a se ridica în picioare şi de a merge, va cădea în patru labe de nenumărate ori şi se va uita în faţă, ridicîndu-şi cu greutate capul, cînd va auzi glasul mamei care îi spune, Vino încoace, vino încoace, copilaşul meu, şi, curînd după aceea, va simţi prima nevoie de a vorbi cînd cîteva sunete noi vor începe să i se formeze în gît, şi, la început, nu va şti ce să facă cu ele, le va confunda cu altele pe care deja le ştie şi le practică, ale ţipătului şi ale plînsului, însă va pricepe repede că trebuie să le articuleze într-un mod foarte diferit, cu mai mare convingere, imitînd şi învăţînd mişcările buzelor tatălui şi mamei, pînă cînd va reuşi să pronunţe primul cuvînt, care va fi fost acela nu ştim, poate papa, poate tata, poate mama, ştim, în schimb, că niciodată de acum înainte pruncul Isus nu va mai trebui să facă acel gest cu arătătorul mîinii drepte în palma mîinii stîngi cînd mama şi vecinele îl vor întreba din nou, Unde face găina oul, este nedemn pentru o fiinţă omenească să fie tratată ca un căţel, dresat să reacţioneze la un stimul sonor, glas, fluierat sau pocnet de bici. Acum Isus e în măsură să răspundă că găina poate să-şi facă oul unde vrea, doar să nu-l facă în palma lui. Maria îşi priveşte copilul, oftează, regretă că îngerul nu se va întoarce, Nu mă vei mai vedea prea curînd, a spus, dacă acum ar fi aici nu s-ar mai lăsa intimidată ca în celelalte dăţi, l-ar strînge cu uşa pînă s-ar da bătut, o femeie cu un copil născut şi cu altul gata să se nască nu mai are nimic dintr-un miel inocent, a învăţat pe propria piele ce e durerea, primejdia şi angoasa, şi cu asemenea greutăţi puse pe talgerul ce-i aparţine poate face orice limbă de balanţă să se încline în favoarea ei. N-ar mai fi suficient ca îngerul să-i spună, Să nu vrea

Domnul să-ţi vezi fiul aşa cum mă vezi pe mine acum, că n-am unde să-mi odihnesc capul, mai întîi ar trebui să explice cine era Domnul în numele căruia părea că vorbeşte, apoi, dacă era adevărul adevărat că n-avea unde să se odihnească, lucru greu de crezut fiind vorba de un înger, ori dacă nu cumva vorbea aşa pentru că-şi juca rolul de cerşetor, în al patrulea rînd, ce viitor îi prevesteau copilului cu cuvintele sumbre şi ameninţătoare pe care le rostise şi, în sfîrşit, ce mister ascundea pămîntul luminos, îngropat lîngă uşă, de unde răsărise, după întoarcerea din Betleem, o plantă ciudată, numai tulpină şi frunze, pe care renunţaseră s-o mai taie, după ce încercaseră zadarnic s-o smulgă din rădăcini, fiindcă, de fiecare dată, creştea din nou, cu şi mai multă forţă. Doi dintre bătrînii de la sinagogă, Zahia şi Dotaim, veniseră să cerceteze cazul şi, în ciuda nepriceperii lor în ştiinţele botanice, căzuseră de acord că planta provenea probabil dintr-o sămînţă aflată în pămîntul luminos şi care, nosindu-i timpul, încolţise, Aşa cum porunceşte legea Domnului vieţii, spuse Zahia sentenţios. Maria se obişnuise cu încăpăţînata plantă, i se părea chiar că o înveselea la intrarea în casă, în timp ce Iosif, care n-o suporta, aducînd noi şi palpabile motive pentru a-şi întări vechile bănuieli, îşi mutase masa de dulgher în alt colţ al curţii, prefăcîndu-se că nu observă detestata prezenţă. După ce încercase s-o distrugă cu toporul şi ferăstrăul, turnase peste ea apă fiartă şi ajunsese chiar să lege pe tulpină un colier de cărbuni fierbinţi, totuşi nu îndrăznise, dintr-un soi de respect superstiţios, să înfigă hîrleţul în pămînt şi să sape pînă acolo unde trebuia să se afle originea răului, strachina cu pămîntul luminos. Atunci li se născu al doilea fiu, pe care-l botezară Iacob.

Timp de cîţiva ani nu s-a mai petrecut nimic deosebit în familie, doar că li s-au mai născut alţi

fii, în afară de două fiice, şi că părinţii copiilor şi-au pierdut şi ultima vlagă, rămasă din vremea tinereţii. La Maria nu era de mirare, se ştie că sarcinile, cu atît mai mult cînd sînt atît de numeroase, ajung să dea gata o femeie, treptat îşi pierde, dacă le avea, frumuseţea şi prospeţimea, i se ofilesc obrajii şi trupul, e suficient să amintim că după Iacob s-au născut Lisia, după Lisia s-a născut Iosif, după Iosif s-a născut Iuda, după Iuda s-a născut Simon, apoi Lidia, apoi Justus, apoi Samuel, şi dacă a mai fost vreun copil, a murit imediat, fără a lăsa vreo urmă prin înscrisuri. Copiii sînt bucuria părinţilor, se spune, şi Maria făcea totul ca să pară mulţumită, însă, trebuind să care luni în şir în trupul ei ostenit atîtea roade lacome să-i sugă forţa, uneori sufletul îi era cuprins de nerăbdare, de o indignare care-şi căuta temeiul, dar, fiind vremurile cum erau, nu-i trecu prin minte să-l învinuiască pe Iosif, şi cu atît mai puţin pe supremul Dumnezeu care hotărăşte viaţa şi moartea făpturilor sale, dovadă că nici un fir de păr nu ne cade din cap dacă asta nu-i este voinţa. Iosif aproape că n-avea habar de ce şi cum se fac copiii, sau, mai bine zis, poseda rudimentele, să le numim empirice, ale practicianului, dar lecţia socială, spectacolul lumii, reducea toate enigmele la o singură evidenţă, aceea că împreunîndu-se bărbatul cu femeia, aşadar cunoscînd-o el pe ea, era destul de mare probabilitatea ca bărbatul să fi zămislit în femeie un copil, care, după nouă luni, rareori şapte, se năştea întreg şi complet. Sămînţa bărbatului, lansată înăuntrul pîntecelui femeii, transporta cu sine, miniaturală şi invizibilă, noua fiinţă pe care Dumnezeu o alesese pentru a continua popularea lumii pe care o crease, condiţia, absolut necesară, nu era totuşi suficientă şi nu întotdeauna copilul apărea, de nepătruns sînt vrerile Domnului, iar dovada era, dacă ar mai fi nevoie de vreuna, că

o ajungea să se verse sămînța bărbatului în interiorul natural al femeii pentru a se zămisli un copil. Lăsînd-o să se scurgă pe pămînt, cum făcuse nefericitul Onan, pedepsit cu moartea de Dumnezeu pentru că nu voise să aibă copii cu văduva fratelui său, era sigur şi garantat că femeia nu va rămîne grea, dar de atîtea ori se duce izvorul la ulcior, cum spunea cineva, şi rezultatul e că trei ori nouă fac douăzeci şi şapte. E dovedit, aşadar, că Dumnezeu a fost cel care l-a introdus pe Isaac în subțiratica limfă, pe care Abraham încă mai reuşea s-o producă, propulsîndu-l în pîntecele Sarei, care nici ciclu nu mai avea. Analizînd chestiunea din acest punct de vedere, să-i spunem, teogenetic, se poate conchide, fără a abuza de logica ce-n toate trebuie să conducă în lumea asta şi în celelalte, că tot Dumnezeu era acela care îl incita şi-l stimula pe Iosif s-o frecventeze cu atîta asiduitate pe Maria, transformîndu-l într-un instrument pentru a şterge, prin compensaţie numerică, remuşcările pe care le simţea, de cînd îngăduise, sau dorise, fără să-şi bată capul gîndindu-se la consecinţe, moartea nevinovaţilor copii din Betleem. Dar lucrul cel mai curios, şi care arată în ce măsură vrerile Domnului sînt nu numai evident inscrutabile, ci şi deconcertante, este faptul că Iosif, deşi într-un mod difuz, care abia de-i depăşea nivelul conştiinţei, îşi închipuia că acţionează de capul lui şi, creadă cine poate, cu aceeaşi intenţie ca şi Dumnezeu, adică de a restitui lumii, printr-un efort perseverent de procreare, dacă nu în sens literal copiii morţi, aşa cum fuseseră, cel puţin numărul lor exact, în aşa fel încît să nu se descopere vreo deosebire la viitorul recensămînt. Remuşcarea lui Dumnezeu şi remuşcarea lui Iosif erau aceeaşi remuşcare şi, dacă în vremea aceea de demult exista deja vorba că Dumnezeu nu închide ochii, astăzi sîntem în măsură să ştim şi pentru ce, Nu închide ochii, pentru că a făcut o

greşeală care nici măcar omului nu i se poate ierta. Cu fiecare copil pe care-l făcea Iosif, Dumnezeu mai ridica puţin capul, dar nu-l va ridica niciodată de tot, fiindcă pruncii care au murit în Betleem au fost în număr de douăzeci şi cinci, iar Iosif nu va trăi destul pentru a zămisli atît de mulţi cu o singură femeie, şi nici Maria, atît de obosită, cu sufletul şi trupul atît de copleşite de durere, n-ar putea îndura. Curtea şi casa tîmplarului erau pline de copii, dar parc-ar fi fost goale.

Cînd a ajuns la cinci ani, fiul lui Iosif a început să meargă la şcoală. În fiecare dimineaţă, de la crăpatul zorilor, mama îl ducea la dascălul sinagogii, care, fiind studiile de nivel elementar, se descurca, iar acolo, chiar în sinagoga transformată în sală de clasă, Isus şi alţi băieţi din Nazaret, pînă în zece ani, înfăptuiau zicala înţeleptului, Copilul trebuie să crească în Tora aşa cum boul creşte în bătătură. Lecţia se termina pe la ceasul al şaselea al zilei, care era amiaza noastră de acum, Maria îşi aştepta fiul şi, sărmana, nu-l putea întreba cum merge cu învăţătura, nici acest drept simplu nu-l are, căci, spune maxima categorică a înţeleptului, mai bine să piară Legea în flăcări decît să ajungă pe mîna femeilor, de asemenea nu trebuie uitată probabilitatea ca fiul, deja suficient de informat asupra adevăratului loc ce se cuvine femeilor în această lume, fără a le exclude pe mame, i-ar putea da un răspuns evaziv, din acelea care reduc o fiinţă omenească la neant, fiecare şi-l are pe al său, să luăm bunăoară cazul lui Irod, atîta putere, atîta putere, iar dacă acum ne-am duce să-l vedem, n-am putea nici măcar recita, Zace mort şi putrezeşte, totul e mucegai şi pulbere, oase sfărîmate şi cîrpe murdare. Cînd Isus intra în casă, tatăl îl întreba, Ce-ai învăţat azi, iar copilul, care avusese norocul să se nască cu o excelentă memorie, repeta cuvînt cu cuvînt,

fără greşeală, lecţia dascălului, mai întîi au fost literele alfabetului, apoi cuvintele principale şi, mai tîrziu, fraze complete din Tora, pasaje întregi, pe care Iosif le acompania cu mişcări ritmice ale mîinii drepte, dînd în acelaşi timp încet din cap. Dată la o parte, în acest chip lua cunoştinţă Maria de tot ce n-avea dreptul să întrebe, e vorba de o străveche metodă a femeilor, perfecţionată în secole şi milenii de practică, cînd nu li se permite să cerceteze ceva pe cont propriu, trag cu urechea şi, în scurtă vreme, află totul, ajungînd chiar, ceea ce este culmea înţelepciunii, să separe falsul de adevăr. Cu toate acestea, ceea ce Maria nu cunoştea sau cunoştea insuficient era strania legătură care îl unea pe bărbat de acest fiu, deşi chiar şi un străin ar fi remarcat expresia, un amestec de blîndeţe şi de durere, care apărea pe chipul lui Iosif cînd vorbea cu primul său născut, ca şi cum s-ar fi gîndit, Acest fiu pe care-l iubesc este durerea mea. Maria ştia numai că visele lui Iosif, ca o rîie a sufletului, nu-i dădeau pace, dar aceste suferinţe nocturne, de cît se repetaseră, deveniseră deja un obicei, precum cel de a dormi întors pe partea dreaptă sau de a te trezi însetat în mijlocul nopţii. Şi dacă Maria, ca o bună şi demnă nevastă ce era, nu încetase să-şi facă griji pentru bărbat, lucrul cel mai important pentru ea era să-şi ştie fiul viu şi sănătos, semn că vina nu fusese chiar aşa de mare, altfel Domnul şi-ar fi trimis deja pedeapsa, fără mare tam-tam, aşa cum îi stă în obicei, gîndiţi-vă la cazul lui Iov, ruinat, lepros, deşi fusese întotdeauna un bărbat integru şi drept, cu frica lui Dumnezeu, ghinionul lui a fost că a devenit involuntarul obiect al unei dispute între Satana şi acelaşi Dumnezeu, fiecare cramponîndu-se de ideile şi de prerogativele sale. Şi să te mai miri că pe un om îl apucă disperarea şi strigă, Să piară ziua în care m-am născut şi noaptea cînd m-am zămislit, să se prefacă în

beznă, să fie ştearsă din zilele anului şi să nu intre în socoteala lunilor, şi fie noaptea stearpă şi-n ea să nu răsune nici un strigăt de bucurie, e drept că pe Iosif l-a compensat Dumnezeu, restituindu-i de două ori ceea ce-i luase o dată, însă celorlalţi oameni, în numele cărora nu s-a scris niciodată o carte, mereu li se ia şi nu li se dă, li se promite şi nu se ţine promisiunea. În casa tîmplarului, viaţa era, cu toate acestea, liniştită, şi de pe masă, deşi fără belşug, nu lipsiseră niciodată pîinea de fiecare zi şi restul bucatelor care ajută sufletul să se agaţe de trup. Între avuţia lui Iosif şi avuţia lui Iov, singura asemănare ce poate fi găsită constă în numărul copiilor, şapte băieţi şi trei fete a avut Iov, şapte băieţi şi două fete avea Iosif, avînd tîmplarul meritul de a fi adus pe lume cu o femeie mai puţin. Însă Iov, înainte să-i dubleze Dumnezeu averea, era deja proprietarul a şapte mii de oi, trei mii de cămile, cinci sute de perechi de boi şi cinci sute de catîri, fără a-i mai socoti pe sclavi, o sumedenie, în timp ce Iosif are acest măgar pe care-l cunoaştem şi atît. În realitate, una e să munceşti pentru a hrăni numai două persoane, apoi a treia, însă aceasta, în primul an, pe cale indirectă, şi alta să te vezi pe cap cu o liotă de copii, care, crescîndu-le trupul şi nevoile, reclamă alimente solide şi la timp. Şi cum cîştigurile lui Iosif nu erau suficiente pentru a-şi angaja vreun ajutor, în mod firesc recurgea la copii, cum s-ar spune, doar să întinzi mîna să culegi, aceasta fiind, de altfel, obligaţia tatălui, cum bine spune Talmudul, Aşa cum e obligatoriu să-ţi hrăneşti copiii, la fel de obligatoriu e să-i înveţi o profesiune manuală, căci, nefăcînd-o, îţi transformi fiul într-un bandit. Şi dacă ne amintim învăţătura rabinilor, Meşteşugarul în meşteşugul său n-are de ce se scula în faţa celui mai mare învăţat, ne putem imagina cu ce mîndrie profesională se apuca Iosif să-şi instruiască

băieții cei mai mari, unul după altul, pe măsură ce ajungeau la vîrsta potrivită, mai întîi pe Isus, apoi pe Iacob, apoi pe Iosif, apoi pe Iuda, în tainele și tradițiile artei tîmplărești, atent și la vechea zicală populară care zice așa, Truda copilului nu prisosește, dar e nebun cine o disprețuiește, ceea ce mai tîrziu s-a numit exploatarea infantilă. Cînd tatăl Iosif se întorcea de la muncă după masa de seară, era ajutat de propriii săi fii, veritabil exemplu al unei economii familiale care ar fi putut da roade excelente pînă în ziua de azi, poate chiar o dinastie de tîmplari, dacă Dumnezeu, care știe ce vrea, n-ar fi vrut altceva.

Ca şi cum păgînei trufii a Imperiului nu i-ar fi fost de ajuns umilinţa la care supunea poporul evreu de peste şaptezeci de ani, Roma se hotărî, pretextînd împărţirea vechiului regat al lui Irod, să aducă la zi ultimul recensămînt, fiind totuşi bărbaţii, de asta dată, scutiţi de a se mai înfăţişa în aşezările lor de obîrşie, fapt care provoaca cunoscutele perturbări ale agriculturii şi comerţului, precum şi unele efecte laterale, ca în cazul tîmplarului Iosif şi al familiei lui. După noua metodă, merg funcţionarii din cătun în cătun, din sat în sat, din oraş în oraş, îi cheamă în piaţa principală sau într-un loc deschis pe toţi bărbaţii din localitate, capi de familie ori nu, şi, sub protecţia gărzii, înregistrează, cu condeiul în mînă, pe rulourile de finanţe, numele, dările şi bunurile impozabile. Or, se cuvine să spunem că atari procedee nu sînt văzute cu ochi buni în această parte a lumii, şi asta nu de ieri, de azi, ajunge să amintim ce se povesteşte în Scripturi despre nefericita idee pe care a avut-o regele David cînd i-a poruncit lui Ioab, căpetenia oştirii, să facă numărătoarea lui Israel şi a lui Iuda, cuvintele rostite au sunat astfel, Străbate toate seminţiile lui Israel, de la Dan pînă la Beerşeba, să se facă numărătoarea poporului, ca să ştiu la cît se ridică numărul lor, şi cum cuvîntul regelui e regal, Ioab n-a dat glas îndoielilor pe care le avea, şi-a chemat oştirea, şi şi-au pus picioarele la drum şi mîinile la treabă. Cînd s-au întors la Ierusalim, trecuseră nouă luni şi douăzeci de zile, dar Ioab aducea numărătoarea terminată şi verificată, în Israel erau opt sute de

mii de oameni de război, care scoteau sabia, şi în Iuda, cinci sute de mii. Or, e ştiut că lui Dumnezeu nu-i place să numere altcineva în locul lui, mai ales cînd e vorba de acest popor, care, ales să-i aparţină, nu va putea avea niciodată alt domn şi stăpîn, cu atît mai puţin Roma, condusă, cum ştim, de falşi zei şi de falşi oameni, mai întîi pentru că aceşti zei în realitate nu există, iar apoi pentru că, avînd, totuşi, un soi de existenţă ca ţinte ale unui cult fără obiect real, chiar deşertăciunea cultului dovedeşte falsitatea oamenilor. Să lăsăm totuşi acum Roma şi să ne întoarcem la regele David căruia, în vreme ce comandantul oştirii dădea citire numărătorii, îi sări inima în piept, prea tîrziu, la nimic nu i-a folosit remuşcarea, şi iată ce rosti, Am săvîrşit un mare păcat făcînd lucrul acesta, dar, Doamne, binevoieşte a ierta nelegiuirea robului tău, căci am lucrat în totul ca un nebun, dar se întîmplă că un proroc numit Gad, care era văzătorul lui David şi, cum s-ar spune, intermediarul său spre Preaînaltul, i se înfăţişă dinainte a doua zi de dimineaţă, cînd abia se trezise, şi-i spuse, Domnul te întreabă ce preferi, trei ani de foamete în ţara ta, sau să fugi trei luni dinaintea vrăjmaşilor tăi care te vor urmări, sau să bîntuie ciuma trei zile în ţară. David nu întrebă cîţi oameni aveau să moară în fiecare caz, calculă că, în trei zile, fie ele şi de ciumă, vor muri mai puţini oameni decît în trei luni de război sau în trei ani de foamete, Facă-se voia ta, Doamne, să vină ciuma. Iar Dumnezeu a slobozit ciuma şi au murit şaptezeci de mii de bărbaţi din popor, fără să punem la socoteală femeile şi copiii, care, ca de obicei, nu fuseseră la numărătoare. Spre sfîrşit, Dumnezeu consimţi să retragă ciuma în schimbul unui altar, dar morţii erau morţi, ori Dumnezeu nu se gîndise la ei, ori era inoportună învierea, dacă, aşa cum e de presupus, multe moşteniri stîrneau vrajba şi multe împărţeli

dezbinare, căci nu pentru că se crede un popor proprietatea lui Dumnezeu va renunța la bunurile lumești, mai ales că sînt bunuri legitime, cîștigate cu sudoarea muncii sau a războiului, totuna, ceea ce contează, pînă la urmă, e rezultatul.

Trebuie totuși să observăm de asemenea, pentru acurateţea judecăţilor pe care necontenit le producem despre acţiunile umane şi divine, faptul că Dumnezeu, care cu mare iuţeală şi asprime ceruse plata pentru greşeala lui David, pare acum că asistă cu mintea aiurea la ruşinea provocată de Roma fiilor săi celor mai iubiţi şi, supremă stupefacţie, se arată nepăsător faţă de necuviinţele comise împotriva numelui şi puterii sale. Or, cînd se întîmplă una ca asta, cînd a devenit aşadar limpede că Dumnezeu nu vine şi nici nu dă vreun semn că s-ar gîndi să vină prea curînd, omul n-are altă soluţie decît să-i ia locul şi să iasă dintre pereţii casei sale pentru a pune ordine în lumea terfelită, casa lui şi lumea lui Dumnezeu. Băteau aşadar drumurile cei cu numărătoarea, aşa cum am spus, arătînd înfumurarea celui ce-n toate porunceşte, cu soldaţii ţinîndu-le de cald, expresivă, deşi echivocă metaforă, care nu înseamnă decît că soldaţii îi protejau de insulte şi violenţe, cînd s-au înmulţit protestele în Galileea şi în Iudeea, mai întîi mocnite, ca ale unora care deocamdată vor să-şi aţîţe propria forţă, s-o măsoare, s-o cîntărească, iar apoi, treptat, izbucnind în gesturi individuale disperate, un meşteşugar care, adus la masa numărătorului, strigă, cu voce tunătoare, că lui nici măcar numele nu i-l vor smulge, un negustor care se închide în cort, cu familia, ameninţînd că va sparge toate vasele şi că va sfîşia toate pînzeturile, un agricultor care îşi arde holda şi aduce un coş plin de cenuşă, spunînd, Aceasta e moneda cu care Israel îl plăteşte pe cel care-l face de ocară. Cu toţii erau pe loc arestaţi, băgaţi la carceră, bătuţi şi

umiliţi, şi cum rezistenţa umană are limite strîmte, bravi cum am fost creaţi, doar nervi şi fragilitate, în scurt timp li se spulbera vitejia, meşteşugarul îşi dezvăluia fără ruşine secretele cele mai intime, comerciantul propunea una sau două fiice drept adaos la impozit, agricultorul îşi turna singur cenuşă în cap şi se oferea ca sclav. Unii, totuşi, nu cedau, puţini, şi, de aceea, îşi găseau moartea, iar alţii, învăţînd lecţia că ocupantul bun e ocupantul mort, s-au înarmat şi au fugit în munţi. Vorbim de arme, dar erau pietre, praştii, bîte, măciuci şi tomege, cîteva arcuri şi săgeţi, doar cît era de ajuns pentru a porni o intifadă, iar, mai încolo, cîteva spade şi lănci capturate în iuţi hărţuieli, dar care, cînd era momentul, nu le slujeau la mai nimic, atît erau de obişnuiţi, de la David încoace, cu arsenalul rustic, de păstori cumsecade şi nu de războinici convinşi. Totuşi, un bărbat, fie el sau un evreu, se obişnuieşte cu războiul aşa cum anevoie reuşeşte să se obişnuiască cu pacea, mai ales dacă a întîlnit un şef şi, mai important decît să creadă în el, crede în ceea ce acesta crede. Acest şef, şeful revoltei împotriva romanilor, pornită pe cînd fiul cel mai mare al lui Iosif mergea pe unsprezece ani, purta numele de Iuda şi se născuse în Galileea, de aceea îl numeau, după obiceiul epocii, Iuda Galileanul sau Iuda din Galileea. Într-adevăr, nu trebuie să ne mirăm de identificări atît de primitive, de altfel foarte obişnuite, e uşor de găsit, de exemplu, un Iosif din Arimateea, un Simon din Cirene sau Cireneul, o Maria Magdalena sau din Magdala, şi, dacă fiul lui Iosif va trăi şi va prospera, nu ne îndoim că i se va zice, simplu, Isus din Nazaret, sau Isus Nazarineanul, sau, şi mai simplu încă, Nazarenul, fiindcă nu se ştie niciodată pînă unde poate ajunge identificarea unei persoane cu locul unde s-a născut sau, ca în cazul nostru, unde a devenit bărbat sau femeie. Totuşi, toate astea

nu sînt decît anticipări, destinul, de cîte ori va trebui s-o spunem, e o cutie cum nu există alta, deschisă şi închisă în acelaşi timp, ne uităm înăuntrul ei, putem vedea ce s-a întîmplat deja, viaţa trecută, devenită destin îndeplinit, dar din ce va să se întîmple surprindem doar nişte presentimente, nişte intuiţii, precum în cazul acestei evanghelii, care nu s-ar scrie dacă n-ar fi fost acele anunţuri extraordinare, prevestind poate un destin mai însemnat decît o simplă viaţă. Reîntorcîndu-ne la firul din mosorul pe care-l depănam, rebeliunea, cum spuneam, era în sîngele familiei lui Iuda Galileanul, tatăl lui, bătrînul Ezechia, ieşise la luptă, cu o trupă proprie, cînd cu revoltele populare care au izbucnit, după moartea lui Irod, împotriva prezumtivilor moştenitori, înainte ca Roma să fi confirmat legitimitatea împărţirii regatului şi autoritatea noilor tetrarhi. Unele lucruri nu pot fi explicate, bunăoară, cum se face că, fiind făcuţi oamenii din aceleaşi foarte omeneşti materii, această carne, aceste oase, acest sînge, această piele şi acest rîs, această sudoare şi această lacrimă, unii ies laşi şi alţii fără frică, iubind unii războiul şi alţii pacea, de pildă, aceeaşi substanţă care a servit pentru a face un Iosif a servit şi pentru a face un Iuda, şi în timp ce unul, fiul tatălui său şi tatăl fiilor săi, urmînd exemplul unuia şi dînd exemplu celorlalţi, a renunţat la linişte pentru a apăra în luptă drepturile Domnului, tîmplarul Iosif a rămas acasă, cu cei nouă copii mici şi cu mama lor, cramponat de masa de lucru şi de necesitatea de a cîştiga pîinea zilei de azi, căci ziua de mîine nu se ştie cui aparţine, sînt unii care spun că lui Dumnezeu, o ipoteză la fel de bună ca oricare alta e că nu aparţine nimănui şi că totul, ieri, azi şi mîine, nu sînt decît feluritele nume ale iluziei.

Dar din acest sat al Nazaretului, cîţiva bărbaţi, mai ales dintre cei mai tineri, au plecat să se

alături gherilei lui Iuda Galileanul, în general dispăreau fără să prevină, se făceau nevăzuți, ca să spunem așa, de la o clipă la alta, secretul rămînea între cei patru pereți ai familiei, și regula secretului, tăcută, era atît de imperativă încît nimănui nu-i trecea prin minte să întrebe, Unde e Natanael, de zile întregi nu l-am văzut, dacă Natanael nu-și mai făcuse apariția la sinagogă sau șirul de secerători, pe cîmp, rămăsese mai scurt cu un om, ceilalți procedau ca și cum Natanael n-ar fi existat niciodată, nu era întotdeauna așa, uneori se știa că Natanael venise în sat, singur în noaptea întunecată, și că plecase din nou la primul semn al zorilor, nu exista alt indiciu al acestei intrări și ieșiri decît zîmbetul femeii lui Natanael, dar sînt zîmbete care spun tot, o femeie stă nemișcată, cu privirea pierdută în gol, fixînd orizontul sau pur și simplu uitîndu-se la peretele din fața ei, și deodată începe să zîmbească, un zîmbet lent, reflexiv, ca o imagine răsărind din apă și oscilînd pe suprafața neliniștită, numai un orb, pentru că nu poate vedea, și-ar închipui că nevasta lui Natanael a mai dormit o noapte fără bărbatul ei. Iar inima omenească este atît de ciudată, încît unele femei, care aveau parte de prezența constantă a bărbaților lor, începeau să ofteze imaginîndu-și acele întîlniri și, tulburate, îi dădeau tîrcoale femeii lui Natanael așa cum fac albinele cu o floare prea plină de polen. Nu era cazul Mariei, cu cei nouă copii ai ei, și cu un soț care aproape în fiecare noapte gemea și țipa de angoasă și spaimă, atît de tare încît îi trezea pe copiii, care, la rîndul lor, se puneau pe plîns. Cu timpul, reușiră mai mult sau mai puțin să se obișnuiască, însă cel mai mare, pe care ceva care nu era încă un vis îl speria în mijlocul propriului său somn, se trezea întotdeauna, la început o mai întreba pe mamă, Ce e cu tata, iar ea răspundea de parcă n-ar fi avut importanță, Visează urît, nu-i putea

spune băiatului, Tatăl tău a visat că merge cu soldaţii lui Irod pe drumul spre Betleem. Care Irod, Tatăl acestuia care ne guvernează, Şi de aia gemea şi ţipa, Da, Nu înţeleg de ce, dacă ai fost soldatul unui rege care a murit, ai vise urîte, Tatăl tău n-a fost niciodată soldatul lui Irod, meseria lui a fost întotdeauna de tîmplar, Atunci de ce visează, Oamenii nu-şi aleg visele pe care le au, Deci visele îi aleg pe oameni, N-am auzit asta niciodată, dar aşa trebuie să fie, Dar de ce ţipetele, mamă, de ce gemetele, Pentru că tatăl tău visează în fiecare noapte că te va omorî, e de înţeles că Maria nu putea ajunge la asemenea extreme, să dezvăluie cauza coşmarului bărbatului ei tocmai celui care, în acest coşmar, avea, precum Isaac, fiul lui Abraham, rolul de victimă niciodată executată, dar inexorabil condamnată. Într-o zi, Isus, pe cînd îşi ajuta tatăl să înnădească scîndurile unei uşi, îşi luă curaj şi îi puse întrebarea, iar acesta, după o lungă tăcere, fără să-şi ridice ochii, îi spuse doar atît, Fiul meu, îţi cunoşti deja datoriile şi obligaţiile, îndeplineşte-le pe toate şi vei afla justificare în ochii lui Dumnezeu, dar ai, de asemenea, grijă să cauţi în sufletul tău ce alte datorii şi obligaţii vei mai fi avînd, pe care nu le-ai învăţat la şcoală, Ăsta e visul tău, tată, Nu, e doar motivul lui, am uitat odată o datorie, ori chiar mai rău, Mai rău, Nu m-am gîndit, Şi visul, Visul e gîndul care n-a fost gîndit cînd trebuia, acum îl am cu mine în fiecare noapte, nu-l pot uita, Şi ce trebuia să fi gîndit, Nici tu nu-mi poţi pune toate întrebările, nici eu nu-ţi pot da toate răspunsurile. Lucrau în curte, la umbră, pentru că vremea era de vară şi soarele ardea. În apropiere se jucau fraţii lui Isus, în afară de cel mai mic, care era în casă, sugînd la sînul mamei. Şi Iacob dăduse o mînă de ajutor, dar obosise, sau se plictisise, nu-i de mirare, la aceste vîrste, o diferenţă

de un an înseamnă foarte mult, în curînd Isus va ajunge la maturitatea cunoaşterii religioase, şi-a terminat instrucţia elementară, acum, continuînd studiul Torei, sau legea scrisă, se iniţiază în legea orală, mult mai dificilă şi mai complexă. Aşa se va înţelege mai bine că, deşi atît de tînăr, a putut avea cu tatăl său această conversaţie serioasă, folosind cuvintele potrivite şi argumentînd cu cumpătare şi logică. Isus are aproape doisprezece ani, în curînd va fi bărbat, iar atunci, cine ştie, va putea reveni la subiectul lăsat acum în suspensie, dacă Iosif va fi dispus să se recunoască vinovat în faţa propriului său fiu, ceea ce Abraham n-a făcut cu fiul său Isaac, în ziua cu pricina nu s-a gîndit decît să recunoască şi să laude puterea lui Dumnezeu. Dar e cît se poate de adevărat că scrisul drept al lui Dumnezeu coincide doar în arare locuri cu strîmbele linii trasate de oameni, să ne gîndim bunăoară la cazul deja pomenit al lui Abraham, căruia, în ultima clipă, i-a apărut îngerul zicînd, Nu ridica mîna asupra copilului, şi să ne gîndim la cazul lui Iosif, căruia aducîndu-i Dumnezeu în cale, în loc de înger, un caporal şi trei soldaţi vorbăreţi, n-a profitat de timpul pe care-l avea la dispoziţie pentru a-i salva de la moarte pe copiii din Betleem. Totuşi, dacă începuturile promiţătoare ale lui Isus nu se vor spulbera înaintînd în vîrstă, el va ajunge poate să vrea să afle de ce l-a salvat Dumnezeu pe Isaac, dar n-a făcut nimic pentru a-i salva pe nefericiţii copilaşi care, neatinşi de păcat ca şi fiul lui Abraham, n-au aflat mila în faţa tronului Domnului. Şi, atunci, Isus îi va putea spune părintelui său, Tată, nu trebuie să duci tu singur toată vina, şi, în adîncul tainic al inimii sale, poate va îndrăzni să întrebe, Cînd va sosi, Doamne, ziua cînd vei coborî printre noi ca să-ţi recunoşti greşelile faţă de oameni.

În timp ce, în spatele porţilor, ale casei şi ale sufletului, tîmplarul Iosif şi fiul său Isus dezbăteau, între ceea ce spuneau şi ceea ce treceau sub tăcere, aceste însemnate chestiuni, războiul împotriva romanilor continua. Dura de peste doi ani şi cîteodată soseau funebre veşti în Nazaret, a murit Efraim, a murit Abiezer, a murit Neftali, a murit Eleazar, însă nu se ştia sigur unde le erau trupurile, între două pietre de pe munte, pe fundul unui defileu, duse de curentul rîului, la umbra inutilă a unui copac. Cei care au rămas în Nazaret pot să se spele pe mîini şi să spună, chiar dacă nu pot celebra funeraliile celor ce au murit, Mîinile noastre n-au vărsat acest sînge şi ochii noştri nu l-au văzut. Însă soseau şi veşti despre mari victorii, romanii expulzaţi din oraşul Seforis, la o aruncătură de băţ, la numai două ore de mers de Nazaret, întinse părţi din Iudeea şi Galileea, unde armata vrăjmaşă nu îndrăznea să intre, şi, pînă şi în satul lui Iosif, de peste un an n-a călcat picior de soldat roman. Cine ştie, poate chiar asta a fost cauza pentru care vecinul tîmplarului, băgăreţul şi săritorul Anania, despre care n-am mai avut nevoie să vorbim, a intrat, zilele trecute, în curte, spunînd cu un aer misterios, Vino afară cu mine, şi cu temei o cere, căci, în casele acestui norod, fiind atît de mici, intimitatea nu este posibilă, unde stă unul stau toţi, noaptea cînd dorm, ziua indiferent de circumstanţe şi de ocazie, este un avantaj pentru Domnul Dumnezeu, care astfel cu mai multă uşurinţă îi va putea recunoaşte pe cei care îi aparţin în ziua Judecăţii de Apoi. Iosif nu se miră de cerere, nici chiar cînd Anania adăugă în şoaptă, Să mergem în deşert, căci şi noi ştim că deşertul nu este doar ceea ce mintea noastră s-a obişnuit să ne arate atunci cînd citim sau auzim cuvîntul, o întindere enormă de nisip, o mare de dune arzătoare, deşerturile, aşa cum sînt înţelese aici, există chiar

în verdea Galileea, sînt cîmpurile necultivate, locurile nelocuite de oameni şi unde nu se văd semne de muncă asiduă, a rosti cuvîntul deşert este totuna cu a spune, Nu va mai fi cînd vom ajunge acolo. Totuşi, în acest caz, fiind numai doi bărbaţii care merg prin bălării, în apropiere de Nazaret, spre trei pietroaie înalte care se ridică pe vîrful colinei, este evident că nu putem vorbi de populare, deşertul va fi iar deşert după ce vor pleca. Se aşează Anania pe jos, Iosif lîngă el, între ei o aceeaşi diferenţă de ani care a fost întotdeauna, bineînţeles, fiindcă timpul trece la fel pentru toţi, dar nu şi efectele lui, de aceea Anania, care se ţinea bine pentru vîrsta pe care o avea atunci cînd l-am cunoscut, acum pare mai degrabă bătrîn, cu toate că timpul nu l-a cruţat nici pe Iosif. Anania pare ezitant, aerul decis cu care intrase în casa tîmplarului a pierit pe drum, iar acum Iosif va fi nevoit să-l încurajeze cu o scurtă frază care nu va trebui să pară o întrebare, de pildă, Am făcut ceva drum, este o introducere pentru Anania care-i va permite să spună, Nu era un lucru de care am fi putut vorbi la tine acasă sau la mine. De acum înainte, conversaţia va putea urma căile normale, chiar fiind foarte delicat motivul care i-a adus în aceste locuri retrase, aşa cum de îndată se va vedea. Anania spuse, Cîndva m-ai rugat să am grijă de casa ta în timpul absenţei tale, şi aşa am făcut, Ţi-am fost întotdeauna recunoscător pentru această favoare, răspunse Iosif, iar Anania continuă, Acum a sosit momentul să te rog eu să ai grijă de casa mea în timpul absenţei mele, Pleci cu nevasta ta, Nu, plec singur, Dar, dacă ea rămîne, Şua pleacă la rudele ei care sînt pescari, Vrei să-mi spui că i-ai dat nevestei tale scrisoarea de divorţ, Nu, n-am divorţat de ea, dacă n-am făcut-o cînd am aflat că n-o să-mi poată da copii, n-o voi face nici acum, dar un timp va trebui să stau departe de

casă, pentru Șua e cel mai bine să stea cu ai el
Vei fi plecat multă vreme, Nu știu, depinde cît va
dura războiul, Ce are războiul de-a face cu absența
ta, spuse Iosif, surprins, Plec să-l caut pe Iuda
Galileanul, Și ce vrei de la el, Vreau să-l întreb
dacă mă primește în oastea lui, Dar tu, Ananie,
care ai fost de cînd te știu un om al păcii, te bagi
acum în războaie împotriva romanilor, amintește-ți
ce s-a întîmplat cu Efraim și Abiezer, Și cu Neftali
și Eleazar, Ascultă atunci glasul bunului-simț,
Ascultă-mă tu, Iosif, oricare ar fi glasul care
vorbește prin gura mea, am azi vîrsta tatălui meu
cînd a murit, și el a făcut mult mai mult în viață
decît acest fiu care nici fii nu poate avea, nu sînt
înțelept ca tine pentru a ajunge printre bătrînii
de la sinagogă, de acum înainte nu-mi rămîne
nimic de făcut decît să aștept moartea în fiecare
zi, alături de o femeie pe care n-o mai iubesc,
Atunci divorțează, Nu de ea ar trebui să divorțez,
ci de mine însumi, și asta nu se poate, Și ce vei
putea tu să faci în război, cu puținele forțe ce
ți-au mai rămas, Mă duc la război ca și cum aș
face un copil, N-am auzit niciodată așa ceva, Nici
eu, dar asta e ideea care mi-a venit, O să am grijă
de casa ta pînă te vei întoarce, Dacă nu mă voi
întoarce, dacă vei afla c-am murit, promite-mi că
o vei anunța pe Șua să vină să ia în stăpînire ceea
ce îi aparține, Promit, Să plecăm, acum mă simt
în pace, În pace, cînd te-ai hotărît să pleci la război
într-adevăr, nu te înțeleg, Vai, Iosife, Iosife, cîte
veacuri va mai trebui să adăugăm științei Talmu-
dului pînă cînd vom ajunge la înțelegerea celor
mai simple lucruri, De ce am venit aici, nu era
nevoie să ne îndepărtăm atît, Voiai să-ți vorbesc
de față cu martori, E de ajuns martorul absolut
care e Dumnezeu, cerul care se boltește deasupra
noastră oriunde ne-am duce, Aceste pietre, Pietrele
sînt surde și mute, nu pot mărturisi, E adevărat,

dar, mîine, dacă tu şi cu mine ne vom hotărî să mintim în privinţa celor spuse aici, ne vor acuza şi vor continua să ne acuze pînă cînd ele se vor preschimba în praf, iar noi în nimic, Să mergem, să mergem. Pe drum, Anania îşi întoarse de cîteva ori capul pentru a se uita la pietre, în cele din urmă se făcură nevăzute în spatele unei coline şi atunci Iosif întrebă, Şua ştie, Da, i-am spus, Şi ea, A tăcut, apoi mi-a spus ca ar fi fost mai bine să o repudiez, acum plînge prin colţuri, Sărmana, Cînd va fi cu familia mă va uita, dacă voi muri, mă va uita încă o dată, uitarea e legea vieţii. Au intrat în sat, şi cînd au ajuns la casa tîmplarului, care era prima dintre cele două pentru cine venea din această direcţie, Isus, care se juca în drum cu Iacob şi cu Iuda, spuse că mama era la vecin acasă. În timp ce bărbaţii se îndepărtau, se făcu auzit glasul lui Iuda, care spunea autoritar, Eu sînt Iuda Galileanul, atunci Anania se întoarse pentru a-l privi şi îi spuse, zîmbind, lui Iosif, Uite-l pe căpitanul meu, tîmplarul n-avu timp să răspundă căci răsună alt glas, al lui Isus, Atunci locul tău nu-i aici. Iosif simţi o împunsătură în inimă, de parcă vorbele i s-ar fi adresat lui, ca şi cum jocul infantil ar fi fost instrumentul altui adevăr, îşi aminti atunci de cele trei pietre şi încercă, dar fără să ştie de ce, să-şi imagineze propria viaţă de parcă, de acum înainte, în faţa lor ar fi trebuit să pronunţe toate cuvintele şi să-şi săvîrşească toate faptele, totuşi, în clipa următoare, inima îi fu copleşită de un sentiment de pură teroare pentru că-şi dăduse seama că uitase de Dumnezeu. În casa lui Anania o găsiră pe Maria care încerca să-i usuce lacrimile Şuei, dar plînsul secă de cum intrară bărbaţii, nu pentru că Şua n-ar mai fi avut lacrimi, însă femeile au învăţat din amara lor experienţă să le înghită, de aia spunem, Ba rîd, ba plîng, deşi nu e adevărat, de obicei plîng în sinea lor. Nu în

sinea ei, ci cu toate spaimele sufletului şi lacrimile ochilor plînse femeia lui Anania în ziua cînd el pleca. O săptămînă mai tîrziu au venit s-o ia rudele care trăiau pe malul mării. Maria o însoţi pînă la ieşirea din sat şi aici îşi luară rămas-bun. Şua nu mai plîngea, dar ochii ei nu vor mai fi niciodată uscaţi, acesta e plînsul fără leac, nestinsul foc ce arde lacrimile înainte să poată izbucni, rostogolindu-se pe obraji.

Şi aşa au trecut lunile, continuau să sosească veşti despre război, cînd bune, cînd rele, dar în timp ce veştile bune nu erau niciodată mai mult decît nişte vagi aluzii la victorii care mereu se dovedeau neînsemnate, veştile rele, în schimb, începeau să vorbească de grele şi sîngeroase înfrîngeri ale armatei de gherilă a lui Iuda Galileanul. Într-o zi, s-a aflat că murise Baldad într-o ambuscadă organizată de gherilă, surprinsă însă de romani, care a întorcîndu-se astfel împotriva vrăjitorului, muriseră mulţi, dar numai el din Nazaret. În altă zi, cineva a venit să spună că auzise de la cineva care, la rîndul său, auzise de la altcineva, că Varo, guvernatorul civil al Siriei, va veni cu două legiuni de soldaţi ca să pună capăt odată pentru totdeauna intolerabilei insurecţii, care dura de trei ani. Pînă şi acest anunţ vag, Va veni, prin imprecizia lui, răspîndea printre oameni o teamă insidioasă, ca şi cum, în orice clipă, s-ar fi putut ivi la cotitura drumului, înălţate în fruntea coloanei punitive, temutele însemne de război şi sigla cu care aici sînt omologate şi pecetluite toate acţiunile, SPQR, senatul şi poporul Romei, în numele unor lucruri din astea, litere, cărţi şi steaguri, se omoară oamenii între ei, aşa cum se petrece şi în cazul altei binecunoscute sigle, INRI, Isus Nazarineanul Regele Iudeilor, şi a urmaşelor ei, dar să nu anticipăm, să lăsăm să treacă timpul necesar, deocamdată, şi e straniu s-o ştii şi s-o poţi spune, de parcă am vorbi de altă lume, nimeni n-a murit încă din cauza ei. Pretutindeni se aşteaptă mari bătălii, promiţînd zei cu credinţă mai robustă că nu va trece anul şi

romanii vor fi alungaţi de pe sfîntul pămînt al Israelului, nelipsind nici cei care, auzind aceste grozăvii, clatină cu tristeţe din cap, gîndindu-se cît de mare va fi dezastrul care se apropie. Şi aşa a fost. Vreme de cîteva săptămîni după ce se răspîndise vestea despre înaintarea legiunilor lui Varo, nu s-a întîmplat nimic, lucru de care au profitat luptătorii pentru a hărţui şi mai abitir trupele izolate cu care se confruntau, însă raţiunea strategică a acestei aparente inactivităţi n-a întîrziat să iasă la iveală, cînd iscoadele Galileanului au dat de ştire că una dintre legiuni se îndreptase spre sud, într-o manevră de învăluire, de-a lungul fluviului Iordan, cotind la dreapta în faţa Ierihonului, pentru ca, după aceea, precum un năvod aruncat în apă şi tras de o mînă expertă, să urce iar spre nord, ca un soi de suveică, prinzînd aici un fir, dincolo altul, în timp ce a doua legiune, urmînd o metodă identică, se deplasa spre sud. Am putea numi această manevră tactica cleştelui, dacă n-ar fi semănat mai curînd cu mişcarea concertată a două ziduri care se apropie şi-i izbesc pe cei ce nu pot fugi, păstrînd însă, pentru clipa finală, efectul major, strivirea. Pe drumurile, văile şi dealurile din Iudeea şi Galileea, înaintarea legiunilor era marcată de crucile pe care mureau, cu picioarele şi mîinile străpunse de piroane, luptătorii lui Iuda, cărora, pentru a le veni de hac mai repede, li se sfărîmau tibiile cu lovituri de ciocan. Soldaţii intrau în sate, percheziţionau casă după casă în căutarea suspecţilor, căci, pentru a-i urca pe aceşti oameni pe crucifix, nu era nevoie de mai multe certitudini decît cele pe care le dă, dacă ţii neapărat, simpla bănuială. Aceşti nefericiţi, să ni se ierte trista ironie, erau totuşi norocoşi, căci, fiind răstigniţi, cum s-ar spune, la uşa casei, rudele alergau pe dată să-i coboare de pe cruce după ce-şi dăduseră sufletul, ţi se rupea inima văzînd şi auzind spectacolul;

plînsetele mamelor, soţiilor şi logodnicelor, ţipetele băieţilor copii rămaşi fără tată, în timp ce omul martirizat era dat jos cu mii de precauţii, căci nimic nu e mai sfîşietor ca prăbuşirea unui trup mort, nesusţinut de braţe, pînă şi pe cei vii pare să-i doare izbitura. Răstignitul era dus apoi în mormînt, unde avea să aştepte ziua cînd va reînvia. Erau însă alţii care, capturaţi în luptele din munţi sau din alte pustietăţi, erau abandonaţi încă în viaţă de soldaţi şi rămîneau atunci, în cel mai absolut deşert, al morţii solitare, mistuiţi lent de soare, pradă păsărilor carnivore, cu timpul li se descompunea carnea şi li se sfărîmau oasele, presărîmbaţi într-un hoit mizer şi fără formă care pînă şi sufletului îi repugnă. Inşii curioşi, dacă nu chiar sceptici, convocaţi deja cu alte ocazii pentru a combate sentimentul de resemnare cu care sînt de obicei primite informaţiile furnizate de evanghelii precum cea de faţă, ar vrea să ştie cum au putut romanii să răstignească un număr atît de mare de evrei, mai ales în enormele întinderi despădurite şi deşertice care se găsesc din belşug pe aici, unde, şi doar pe alocuri, se vede numai o plăpîndă şi rară vegetaţie, care, fără îndoială, n-ar putea susţine nici măcar un spirit răstignit. Uită aceştia că armata romană e o armată modernă, pentru care logistica şi intendenţa nu sînt cuvinte goale, aprovizionarea cu cruci, de-a lungul acestei campanii, a fost amplu asigurată, să ne uităm numai la şirurile de măgari şi catîri din coada legiunii, transportînd piesele detaşate, crux şi patibulum, parul vertical şi stinghia transversală, aşa încît, ajungînd la faţa locului, osînditului nu trebuie decît să-i fie pironite braţele desfăcute pe traversă, apoi e ridicat pînă în vîrful parului înfipt în pămînt, şi, după ce i-au fost îndoite picioarele într-o parte, îi sînt bătute pe crux, cu un singur cui lung de o şchioapă, cele două glezne suprapuse. Orice călău

al legiunii va spune că această operaţie, doar în aparenţă complexă, este de fapt mai greu de descris decît de înfăptuit.

E timpul dezastrului, pesimiştii aveau dreptate. De la nord la sud şi de la sud la nord, fug oamenii în panică din calea legiunilor, unii pentru că ar putea fi bănuiţi ca i-ar fi ajutat pe luptători, alţii împinşi de simpla frică, de vreme ce, aşa cum ştim, nu e nevoie să ai o vină pentru a fi vinovat. Or, unul dintre aceşti fugari, întrerupîndu-şi cîteva clipe retragerea, a venit să bată la uşa tîmplarului Iosif pentru a-i spune că vecinul său Anania se afla în Seforis, grav rănit de lovituri de spadă, şi că, acesta era mesajul, Războiul e pierdut şi eu nu scap, poţi să trimiţi după nevasta mea să vină să ia în primire ce-i aparţine, Asta e tot, întrebă Iosif, Altceva n-a spus, răspunse mesagerul, Dar tu, de ce nu l-ai luat cu tine, dacă tot trebuia să treci pe aici, În starea în care se afla m-ar fi făcut să întîrzii şi am şi eu o familie pe care trebuie s-o protejez în primul rînd, În primul rînd, desigur, dar nu numai, Ce vrei să spui, văd că eşti înconjurat de copii, dacă nu fugi împreună cu ei înseamnă că nu eşti în pericol, Nu mai întîrzia, du-te, şi Domnul să te însoţească, primejdia e acolo unde Domnul nu e, Om fără credinţă, Domnul e peste tot, Da, dar uneori nu se uită spre noi, şi tu să nu vorbeşti de credinţă, pentru că ai trădat-o cînd l-ai părăsit pe vecinul meu, Atunci, de ce nu te duci tu după el, O să mă duc. Asta s-a întîmplat pe la jumătatea după-amiezii, ziua era frumoasă, însorită, cu cîţiva nori rari, de un alb imaculat, care pluteau pe cer ca nişte corăbii care n-aveau nevoie de cîrmă. Iosif se duse să dezlege măgarul, îşi chemă femeia şi-i spuse, fără alte explicaţii, Plec la Seforis să-l caut pe vecinul Anania, care nu poate veni pe propriile picioare. Maria se mărgini să încuviinţeze din cap, însă Isus se apropie de tată, Pot să merg

cu tine, întrebă. Iosif îşi privi fiul, îi puse mîna dreaptă pe cap şi rosti, Rămîi acasă, mă întorc degrabă, dacă merg repede poate vin înapoi încă pe lumină, şi e foarte posibil; căci, aşa cum ştim, distanţa dintre Nazaret şi Seforis nu e mai mare de vreo opt kilometri, aceeaşi ca de la Ierusalim pînă la Betleem, într-adevăr, s-o mai repetăm încă o dată, lumea e plină de coincidenţe. Iosif nu se dusese pe măgar, voia ca animalul să-şi păstreze forţele proaspete pentru întoarcere, sigur pe picioare şi cu crupa docilă, aşa cum se cere de la cel care va trebui să transporte un bolnav, sau, mai bine zis, un rănit de război, căci patologia diferă. Trecînd pe la poalele colinei unde, acum aproape un an, Anania îi comunicase hotărîrea de a se alătura rebelilor lui Iuda din Galileea, tîmplarul îşi ridică ochii spre cele trei pietroaie care, acolo sus, lipite ca simburii dintr-un fruct, păreau că aşteaptă să vină din cer şi de pe pămînt răspunsul la întrebările pe care le pun toate făpturile şi toate lucrurile, doar pentru că există, chiar dacă nu le rostesc, De ce sînt aici, Ce raţiune cunoscută sau ignorată mă explică, Cum va fi lumea în care eu nu voi mai fi, fiind asta aşa cum e. Lui Anania, dacă ar fi el cel care întreabă, i-am putea răspunde că pietrele, cel puţin, sînt acolo ca şi înainte, dacă vîntul, ploaia şi căldura le-au muşcat şi le-au ros aproape nu se observă, peste douăzeci de veacuri se vor afla probabil tot aici, şi încă douăzeci de veacuri după aceste douăzeci, deşi lumea în jur s-a schimbat, dar pentru primele două întrebări continuă să nu existe răspuns. Pe drum veneau grupuri de refugiaţi, cu aceeaşi expresie de teroare pe care o avusese mesagerul lui Anania, îl priveau surprinşi pe Iosif, iar unul dintre bărbaţi îl prinse de braţ şi îi spuse, Unde te duci, iar tîmplarul răspunse, La Seforis, după un prieten, Dacă îţi eşti ţie prieten, nu te duce, De ce, Romanii se apropie, oraşul nu

are scăpare, Trebuie să mă duc, vecinul meu
fratele meu, nu mai are cine să meargă să-l caute
Gîndeşte-te bine, iar prudentul sfătuitor îşi urm
calea, lăsîndu-l pe Iosif încremenit în mijlocul dr
mului, gîndindu-se dacă, de fapt, îşi era sie
prieten, sau dacă, şi nu fără motiv, se detesta s
se disprețuia, şi, după ce reflectă un timp, hotă
că nu simţea nici una, nici alta, se privea pe sin
cu un sentiment de indiferenţă, aşa cum te uiţi în
gol, în gol nu există aproape sau departe de car
să-ţi agăţi privirea, într-adevăr, este cu neputinţă
să fixezi o absenţă. Apoi îşi zise că obligaţia lui d
tată era să se întoarcă, în fond, îşi avea propri
copii care trebuiau protejaţi, de ce să plece în
căutarea cuiva care nu era decît un simplu vecin,
iar acum nici măcar atît, căci îşi părăsise casa ş
îşi trimisese femeia în alte ţinuturi. Totuşi, copii
lui erau la adăpost, romanii nu le vor face nici un
rău, îi căutau doar pe rebeli. Cînd firul gîndului l
duse la această concluzie, Iosif se pomeni spunînd
cu glas tare, ca şi cum ar fi răspuns unei preocupări
ascunse, Iar eu nu sînt rebel. Imediat, dădu o
palmă peste crupa animalului, exclamă, Dii, măgă
ruşule, şi îşi continuă drumul.

Se lăsa noaptea cînd intră în Seforis. Umbrel
prelungi ale caselor şi ale copacilor, întinse p
pămînt şi încă vizibile, se pierdeau încetul cu înce
tul, de parcă ar fi atins orizontul şi ar fi dispărut
ca o apă întunecată prăvălindu-se în cascadă. P
străzile oraşului se vedea puţină lume, nici o femei
nici un copil, numai bărbaţi obosiţi care îşi lep
dau fragilele arme şi se întindeau pe jos, răsuflînd
greu, nu se ştie dacă din pricina luptei de la car
veneau sau pentru că fugiseră de ea. Iosif îl întreb
pe unul, Romanii sînt aproape. Bărbatul închis
ochii, apoi îi deschise lent şi spuse, Mîine vor fi
aici, şi, întorcîndu-şi privirea, Pleacă, ia-ţi măgarul
şi du-te, Caut un prieten care a fost rănit, Dac

eşti prieten cu toţi cei care au fost răniţi, eşti omul cel mai bogat din lume, Unde sînt, Aproape, poate tot, aici, Dar e vreun loc pentru ei în oraş, Da, dincolo de casele de colo, o magazie, acolo sînt o mulţime de răniţi, poate printre ei îţi vei găsi prietenul, dar grăbeşte-te, mai mulţi sînt cei care ies de acolo morţi decît cei care intră vii. Iosif cunoştea oraşul, fusese aici de multe ori, atît din pricina muncii sale, venind să facă lucrări de mari dimensiuni, foarte obişnuite în bogatul şi prosperul Seforis, cît şi pentru a asista la anumite sărbători religioase mai puţin importante, căci n-ar fi avut rost să se ducă toată ziua-bună ziua la Ierusalim, atît de departe şi atît de greu de ajuns. I-a fost uşor aşadar să descopere magazia, era, de altfel, suficient să se ţină după mirosul de sînge şi de trupuri în suferinţă, care plutea în văzduh, s-ar fi putut chiar imagina un joc precum cel cu Cald, cald, Rece, rece, după cum se apropia sau se îndepărta cel care căuta, Doare, nu doare, durerile erau acum insuportabile. Iosif legă măgarul de un ţăruş şi pătrunse în întunecata sală de spital în care fusese transformată magazia. Pe jos, printre rogojini, erau puse cîteva lămpi aprinse care luminau slab, ca nişte steluţe pe cerul negru, dînd doar atîta lumină cît să semnaleze locul, dacă tot le privim de atît de departe. Iosif trecu încet printre şirurile de oameni întinşi, în căutarea lui Anania, în aer pluteau şi alte mirosuri puternice, de ulei şi de vin, cu care se vindecau rănile, de sudoare, de excremente şi urină, căci unii dintre aceşti nefericiţi nu se puteau mişca şi chiar în locul unde zăceau se uşurau de ceea ce trupul, mai puternic decît voinţa, nu mai voia să păstreze. Nu e aici, îşi spuse Iosif, cînd ajunse la capătul rîndului. Începu să meargă în sens invers şi mai încet, scrutînd chipurile, căutînd asemănări, şi, într-adevar, semănau toţi unii cu alţii, aceleaşi bărbi, aceleaşi chipuri

supte, aceiaşi ochi înfundaţi în orbite, aceeaşi lucire mată şi lipicioasă a sudorii. Unii dintre răniţi îl urmăreau cu o privire neliniştită, îşi închipuiseră că acest om sănătos venise după ei, însă, curînd, scurta flacără care le însufleţise ochii se stinse, aşteptarea, cui şi pentru ce, continua. În faţa unui bărbat în vîrstă, cu barba şi cu părul complet alb, Iosif se opri, El e, îşi spuse, şi, totuşi, nu arăta aşa cînd îl văzuse ultima oară, fire cărunte, da, avea şi atunci, şi erau multe, dar nu acest soi de zăpadă murdară, în mijlocul căreia sprîncenele, ca nişte tăciuni, erau la fel de negre ca odinioară. Omul stătea cu ochii închişi şi respira cu greutate. Iosif îl chemă în şoaptă, Anania, apoi mai tare şi mai aproape, Anania, şi, treptat, de parcă s-ar fi înălţat din adîncul pămîntului, omul îşi ridică pleoapele şi, cînd îşi deschise ochii, se văzu că era, într-adevăr, chiar Anania, vecinul care-şi părăsise casa şi nevasta pentru a lupta împotriva romanilor, iar acum zace aici, cu răni deschise în pîntece şi un miros de carne care începe să putrezească. La început, Anania nu-l recunoscu pe Iosif, lumina din infirmerie nu ajută, cea a ochilor lui şi mai puţin, dar ştie definitiv că e el, cînd tîmplarul repetă, acum pe un ton diferit, aproape afectuos, Anania, ochii bătrînului se umplu de lacrimi, spune o dată, spune de două ori, Tu eşti, tu eşti, ce cauţi aici, ce cauţi aici, şi încearcă să se ridice într-un cot, să întindă braţul, dar forţele îl părăsesc, trupul cade pe spate, faţa i se schimonoseşte de durere. Am venit să te iau, spuse tîmplarul, am lăsat măgarul afară, ajungem în Nazaret cît ai clipi din ochi, Nu trebuia să vii, romanii vor veni curînd, iar eu nu pot pleca de aici, ăsta e ultimul meu pat de om viu, şi, cu mîinile tremurătoare, îşi desfăcu tunica sfîşiată. Sub cîrpe îmbibate în vin şi ulei se zăreau ferocele buze a două răni lungi şi adînci, în aceeaşi clipă, un miros dulceag şi greţos de

putreziciune făcu să fremete nările lui Iosif, care şi întoarse privirea. Bătrînul se acoperi, îşi lăsă braţele pe lîngă trup ca şi cum efortul l-ar fi stors de ultimele puteri, Vezi că nu mă poţi lua cu tine, mi-ar curge maţele din burtă dacă m-ai ridica, Cu o faşă strînsă în jurul trupului şi mergînd foarte încet, stărui Iosif, dar acum fără nici o convingere, era evident că bătrînul, presupunînd că ar fi fost în stare să urce pe măgar, s-ar stinge pe drum. Anania îşi închise iar ochii şi, fără să-i mai deschidă, rosti, Pleacă, Iosif, du-te acasă, romanii nu întîrzie, Romanii nu vor ataca noaptea, calmează-te, Pleacă, du-te acasă, gemu Anania, iar Iosif spuse, Dormi.

Iosif stătu de veghe toată noaptea. De cîteva ori, cu spiritul plutind în primele ceţuri ale unui somn de care se temea şi căruia i se împotrivea, Iosif se întrebă ce căuta aici, niciodată nu existase între el şi vecin o adevărată prietenie, din pricina diferenţei de vîrstă, în primul rînd, dar şi din pricina unei anumite meschinării a lui Anania şi a nevestei lui, curioşi, indiscreţi, desigur săritori, dar dînd imediat impresia că aşteptau o răsplată pe care chiar ei s-ar fi cuvenit s-o fixeze. E vecinul meu, îşi spuse Iosif, şi nu găsea alt răspuns mai bun pentru îndoielile sale, e aproapele meu, e pe moarte, a închis ochii nu pentru că n-ar vrea să mă mai vadă, ci pentru că nu vrea să piardă nici o mişcare a morţii ce se apropie, iar eu nu-l pot lăsa singur. Se aşezase în spaţiul strîmt dintre rogojina unde zăcea Anania şi alta unde se afla un tînăr, puţin mai mare ca fiul său, Isus, bietul băiat gemea încet, murmura cuvinte de neînţeles, avea buzele crăpate de febră. Iosif îi strînse mîna ca să-l liniştească, tot atunci cînd mîna lui Anania, pipăind oarbă întunericul, părea să caute ceva, o armă de apărare, o mînă de strîns, şi astfel au stat toţi trei, un om viu între doi muribunzi, o viaţă între două morţi, în timp ce caimul cer nocturn îşi rotea

stelele şi planetele, aducînd, din partea cealaltă a lumii, o lună albă, scînteietoare, care plutea în spaţiu, scăldînd în inocenţă tot ţinutul Galileii. Într-un tîrziu, Iosif ieşi din toropeala în care căzuse fără să vrea, se trezi cu un sentiment de uşurare pentru că, de astă dată, nu visase drumul Betleemului, şi, cînd deschise ochii, văzu, Anania era mort, şi el cu ochii deschişi, în ultima clipă nu suportase viziunea morţii, mîna lui i-o strîngea pe a sa cu atîta forţă încît îi comprima oasele, atunci, pentru a se putea elibera de angoasanta senzaţie, îşi eliberă mîna care o ţinea pe cea a băiatului, şi, încă într-o stare de semiconştienţă, percepu că febra acestuia scăzuse. Iosif se uită afară, prin uşa deschisă, luna apusese, lumina era acum a dimineţii, imprecisă şi cenuşie. În şopron se mişcau siluete vagi, erau răniţii care se puteau ridica, se duceau să vadă primele semne ale zilei, s-ar fi putut întreba unii pe alţii sau direct cerul, Ce va vedea acest soare care răsare, vom învăţa oare vreodată să nu mai punem întrebări inutile, dar pînă atunci să ne întrebăm şi noi, Ce va vedea acest soare care răsare, Iosif îşi spuse, Plec, aici nu mai pot face nimic, dar cuvintele lui aveau un ton interogativ, aşa încît continuă, Îl pot duce la Nazaret, iar gîndul i se păru atît de firesc încît crezu că acesta fusese scopul cu care venise, să-l găsească pe Anania viu şi să-l transporte mort. Băiatul ceru apă. Iosif îi apropie de buze o cană cu apă, Cum te simţi, întrebă, Mai bine, Cel puţin, pare că a scăzut febra, Să văd dacă mă pot ridica, spuse băiatul, Ai grijă, şi Iosif îl sprijini, îi venise deodată o nouă idee, pentru Anania nu mai putea face nimic altceva decît să-l înmormînteze în Nazaret, dar băiatului, de oriunde ar fi fost, îi mai putea încă salva viaţa, scoţîndu-l din acest depozit funebru, cum s-ar spune, un vecin lua locul altui vecin. Nu mai simţea milă pentru Anania,

acum era numai un trup golit, de cîte ori îl privea, sufletul era tot mai departe. Băiatul părea că înțelege că ceva bun era poate pe cale să i se întîmple, ochii îi străluciră, însă nu apucă să pună nici o întrebare fiindcă Iosif deja ieșea, se ducea să aducă măgarul înăuntru, binecuvîntat fie Domnul pentru că știe să bage în capul oamenilor idei atît de fericite. Măgarul însă nu mai era. De pe urma lui nu mai rămăsese decît o bucată de sfoară legată de țăruș, hoțul nu-și pierduse timpul să desfacă nodul simplu, un cuțit ascuțit făcuse treaba mai repede.

În fața acestui dezastru, pe Iosif îl lăsară deodată toate puterile. Ca un viței lovit în moalele capului, precum cei pe care îi văzuse sacrificați în Templu, căzu în genunchi și, cu mîinile pe față, lacrimile îi țîșniră brusc din ochi, toate lacrimile pe care le adunase în acești treisprezece ani, în așteptarea zilei cînd se va putea ierta pe sine sau va trebui să înfrunte definitiva condamnare. Dumnezeu nu iartă păcatele pe care te pune să le faci. Iosif nu mai intră în magazie, înțelesese că sensul acțiunii sale se irosise pentru totdeauna, chiar lumea, lumea însăși, nu mai avea sens, soarele voia să răsară, la ce bun, Doamne, pe cer erau mii de norișori, răspîndiți în toate direcțiile ca pietrele în deșert. Văzîndu-l astfel, ștergîndu-și lacrimile cu mîneca tunicii, oricine ar fi crezut că îi murise o rudă printre răniții adunați în magazie, adevărul fiind că Iosif tocmai își plînsese ultimele lacrimi naturale, lacrimile durerii vieții lui. Cînd, după ce rătăcise peste un ceas prin oraș, tot sperînd să-și regăsească animalul furat, Iosif se pregătea să se întoarcă la Nazaret, l-au prins soldații romani care încercuiseră Seforisul. L-au întrebat cine era, Sînt Iosif, fiul lui Eli, de unde venea, Din Nazaret, unde se ducea, La Nazaret, ce căuta azi în Seforis, Cineva mi-a zis că e aici un vecin de-al meu, cine era acest vecin,

Anania, dacă l-a găsit, Da, unde îl găsise, Într-o magazie, cu alţii, Alţii ce, Răniţi, În ce parte a oraşului, Acolo. Îl duseră într-o piaţă unde mai erau cîţiva bărbaţi, doisprezece, cincisprezece, aşezaţi pe pămînt, unii cu răni vizibile, şi îi spuseră, Aşază-te lîngă ei. Iosif, înţelegînd că ceilalţi erau rebeli, protestă, Sînt tîmplar şi un om paşnic, iar unul dintre cei care stăteau pe jos spuse, Nu-l cunoaştem pe omul ăsta, dar sergentul care comanda garda prizonierilor nu vru să ştie nimic, îl îmbrînci pe Iosif în mijlocul celorlalţi, De aici n-o să mai pleci decît ca să mori. În prima clipă, dublul şoc, al căderii şi al condamnării, îl goli pe Iosif de gînduri. Apoi, cînd îşi reveni, constată că se simţea foarte liniştit, ca şi cum tot ce se întîmpla nu era decît un coşmar din care era sigur că se va trezi, aşa că nu merita să se frămînte din pricina ameninţărilor, fiindcă ele se vor risipi de cum va deschide ochii. Apoi îşi aduse aminte că şi atunci cînd visa drumul Betleemului avea certitudinea că se va trezi, şi totuşi, începu deodată să tremure, brutala evidenţă a destinului său i se arătase în sfîrşit cu claritate, Voi muri, şi voi muri nevinovat. Simţi o mînă pe umăr, era vecinul, Cînd o să vină comandantul cohortei, îi spunem că n-ai nimic de-a face cu noi şi o să-ţi dea drumul să pleci în pace, Dar voi, Romanii ne-au răstignit pe toţi, de cîte ori ne-au prins, cu siguranţă că acum nu va fi altfel, Dumnezeu vă va salva, Dumnezeu salvează sufletele, nu salvează trupurile. Au mai adus alţi bărbaţi, doi, trei, apoi un grup numeros, vreo douăzeci. În jurul pieţei se adunaseră locuitori din Seforis, femei şi copii, amestecaţi cu bărbaţii, se auzea murmurul lor neliniştit, dar nu puteau pleca fără autorizaţia romanilor, şi aşa aveau mare noroc că nu erau bănuiţi c-ar fi complici cu rebelii. După un timp a mai fost adus un bărbat, soldaţii care veniseră cu el spuseră. Deocamdată nu mai sînt alţii, şi sergentul

strigă, În picioare, cu toţii. Prizonierii crezură că se apropia comandantul cohortei, vecinul lui Iosif anunţă, Pregăteşte-te, voia să spună, Pregăteşte-te să fii liber, ca şi cum pentru libertate ai nevoie de pregătire, însă, dacă venea cineva, nu era comandantul cohortei, n-au apucat să afle cine va fi fost, căci sergentul, fără pauză, dăduse în latină un ordin soldaţilor, am omis să spunem că tot ce-a fost spus pînă acum de romani a fost tot timpul în latină, nu se coboară fiii Lupoaicei să înveţe limbi barbare, pentru asta există interpreţii, dar, în acest caz, militarii vorbind între ei, nu era nevoie de traducere, soldaţii i-au înconjurat rapid pe prizonieri, Înainte, marş, şi cortegiul, cu osîndiţii în frunte, urmaţi de populaţie, s-a îndreptat spre ieşirea din oraş. Văzîndu-se dus astfel, fără a avea cui cere îndurare, Iosif îşi ridică braţele şi scoase un strigăt, Salvaţi-mă, eu nu sînt dintre ei, salvaţi-mă, sînt nevinovat, dar se apropie un soldat şi cu coada lăncii îi dădu o lovitură în spinare care aproape îl trînti la pămînt. Era pierdut. Disperat, simţi că-l urăşte pe Anania, din pricina căruia avea să moară, dar ura, după ce-l mistui complet pe dinăuntru, dispăru aşa cum venise, lăsîndu-i fiinţa un pustiu, ca şi cum s-ar fi spus, Nu mai am unde să mă duc, dar se înşală, căci nu mai e mult pînă acolo. Deşi greu de crezut, certitudinea morţii apropiate îl calmă. Se uită în jur la tovarăşii săi de supliciu, mergeau la moarte cu seninătate, unii era abătuţi, o adevărat, dar alţii îşi ţineau capul sus. Erau, în majoritate, farisei. Atunci, pentru prima dată, Iosif îşi aminti de copiii lui, avu şi un gînd fugar pentru femeie, chipurile şi numele erau însă atît de multe încît mintea lui golită de nemîncare, de nesomn, le abandonă în drum unul cîte unul, pînă cînd rămase numai Isus, întîiul său născut, ultima sa pedeapsă. Îşi aminti cum vorbiseră despre visul său, cum îi spusese, Nici tu nu-mi poţi pune toate

întrebările, nici eu nu-ţi pot da toate răspunsurile, acum se isprăvea timpul de a răspunde şi de a întreba.

În afara oraşului, pe o mică înălţime care-l domina, erau înfipţi vertical, în şiruri de cîte opt, patruzeci de pari groşi, destul de robuşti pentru a suporta greutatea unui om. La picioarele fiecă-ruia, pe jos, se afla o stinghie lungă, cît să încapă pe ea un om cu braţele întinse. La vederea instru-mentelor de supliciu, cîţiva dintre condamnaţi încercară să fugă, dar soldaţii îşi cunoşteau bine meseria, cu sabia în mînă le tăiară fuga, un rebel încercă să se arunce în vîrful unei arme, dar fără rezultat, imediat l-au tîrît la prima crux. Începu atunci laborioasa muncă de a bate în cuie fiecare condamnat pe stinghia lui şi de a-l ridica pe înaltul trunchi vertical. Pe tot cîmpul se auzeau urlete şi gemete, oamenii din Seforis plîngeau la vederea tristului spectacol la care erau siliţi să asiste, ca avertisment. Încet se formară crucile, fiecare cu omul ei suspendat, cu picioarele îndoite, cum s-a mai spus înainte, ne întrebăm oare de ce, poate din pricina vreunui ordin al Romei vizînd raţiona-lizarea muncii şi economia de material, oricine poate observa, chiar neavînd experienţa răstigni-rilor, că o cruce, destinîndu-se unui om întreg, şi nu unuia fără picioare, ar trebui să fie înaltă, de unde un consum mai mare de lemn, o greutate mai mare de cărat, dificultăţi mai mari la mînuire, la care se adaugă circumstanţa, avantajoasă pentru condam-naţi, că, rămînîndu-le tălpile chiar la nivelul solului, puteau fi cu uşurinţă scoşi din cuie, fără a fi nevoie de scări, trecînd astfel, cum s-ar spune, direct din braţele crucii în braţele familiei, dacă o aveau, sau ale groparilor, care nu-i vor lăsa aici în părăsire. Din întîmplare, Iosif a fost răstignit ultimul, de aceea a trebuit să asiste, unul cîte unul, la tortura celor treizeci şi nouă de tovarăşi necunoscuţi, şi,

cînd îi veni rîndul, îşi pierduse orice speranţă, n-a mai avut nici măcar puterea de a repeta că e nevinovat, a ratat poate şansa de a se salva cînd soldatul care ţinea ciocanul îi spuse sergentului, E cel care spunea că e nevinovat, sergentul ezită o clipă, exact clipa cînd Iosif ar fi trebuit să strige, Sînt nevinovat, dar nu, tăcu, renunţă, atunci sergentul privi, gîndindu-se poate că precizia simetrică ar fi avut de suferit dacă ultima crux n-ar fi fost folosită, căci patruzeci e un număr rotund şi perfect, făcu un gest, piroanele au fost înfipte, Iosif a urlat şi a continuat să urle, apoi l-au ridicat, atîrnat de încheieturile mîinilor străpunse de cuiele de fier, noi urlete, cuiul lung care îi traversa călcîiele, o, Doamne, acesta e omul pe care l-ai creat, fii lăudat, căci n-avem voie să te blestemăm. Deodată, ca şi cum cineva ar fi dat un semnal, locuitorii din Seforis au izbucnit într-un vaiet îngrozit, dar nu din milă pentru osîndiţi, în tot oraşul izbucneau incendii, flăcările, şuierînd ca fitilul focului grec, devorau casele oamenilor, edificiile publice, copacii din curţile interioare. Nepăsători la pîrjolul pe care alţi soldaţi îl aprindeau, patru soldaţi din plutonul de execuţie parcurgeau şirurile osîndiţilor, spărgîndu-le sistematic fluierele picioarelor cu răngi de fier. Seforis a ars în întregime, de la un capăt la altul, în timp ce, unul după unul, răstigniţii îşi dădeau sufletul. Tîmplarul, numit Iosif, fiul lui Eli, era un bărbat tînăr, în floarea vîrstei, abia împlinise treizeci şi trei de ani.

Cînd acest război se va termina, şi nu va mai trece mult, căci asistăm la ultimele şi fatalele lui horcăituri, se va face numărătoarea finală a celor care în el şi-au pierdut viaţa, cîţiva aici, cîţiva dincolo, unii mai aproape, alţii mai departe, şi, dacă e neîndoios că, o dată cu trecerea timpului, numărul celor care au fost ucişi în ambuscade sau în bătălii de cîmp a ajuns să-şi piardă importanţa sau a fost complet uitat, totuşi răstigniţii, aproape două mii, după statisticile cele mai demne de crezare, se vor întipări în memoria oamenilor din Iudeea şi Galileea, aşa încît se va mai vorbi despre ei mulţi ani după aceea, cînd un nou val de sînge va fi vărsat într-un nou război. Două mii de răstigniţi înseamnă o sumedenie de oameni morţi, dar şi mai mulţi ni s-ar părea dacă ni i-am imagina plantaţi la un interval de un kilometru de-a lungul unei şosele, sau înconjurînd, e un exemplu, ţara ce se va numi Portugalia, a cărei dimensiune, de jur împrejur, cam aceasta ar fi. Între rîul Iordan şi mare, plîng văduve şi orfani, este un vechi năravde-al lor, de aceea sînt văduve şi orfani, ca să plîngă, apoi va trebui doar să aştepte să treacă timpul pentru ca pruncii să crească şi să plece la un nou război, alte văduve şi alţi orfani le vor lua locul, iar dacă, între timp, se va fi schimbat moda, dacă doliul, din alb, a devenit negru, sau viceversa, dacă peste părul, care înainte se smulgea, se pune acum o mantilă brodată, lacrimile, cînd sînt simţite, sînt aceleaşi.

Maria încă nu plînge, însă, în sufletul ei, poartă deja presentimentul morţii, căci soţul nu i s-a întors

acasă, iar în Nazaret se vorbește că Seforis a fost făcut scrum și au fost răstigniți oameni. Însoțită de fiul cel mare, Maria repetă drumul pe care Iosif l-a făcut zilele trecute, și cu destulă probabilitate, într-un loc sau altul, își pune tălpile peste urmele sandalelor bărbatului ei, nu e anotimp de ploaie, vîntul nu e decît o adiere suavă care abia atinge solul, însă urmele lui Iosif sînt ca vestigiile unui animal de demult, care a locuit în aceste ținuturi într-o eră de mult apusă, spunem, A fost ieri, și e totuna cu a zice, A fost acum o mie de ani, timpul nu e o sfoară care să poată fi măsurată nod cu nod, timpul e o suprafață oblică și ondulată pe care numai memoria e în stare s-o facă să se miște și să se apropie. Împreună cu Maria și cu Isus merg alți locuitori din Nazaret, cîțiva împinși de milă, alții doar curioși, și sînt, de asemenea, cîțiva înrudiți cu Anania, dar aceștia se vor întoarce la casele lor cu aceleași îndoieli cu care au plecat, cum nu l-au găsit mort, s-ar putea să fie viu, nu le-a trecut prin minte să caute în ruinele magaziei, și, dacă s-ar fi gîndit, cine știe dacă și-ar fi recunoscut mortul lor între ceilalți morți, cu toții același cărbune. Cînd, la jumătatea drumului, acești nazareni vor întîlni o companie de soldați, trimiși în satul lor pentru percheziții, unii se vor întoarce, preocupați de soarta avutului lor, căci niciodată nu poți să prevezi ce vor face soldații dacă, bătînd la poarta unei case, nu le răspunde nimeni dinăuntru. Comandantul forței militare vru să afle ce căuta ceata de săteni la Seforis, i-au răspuns, Vrem să vedem focul, explicație care l-a mulțumit pe militar, căci, încă de la aurora lumii, oamenii au fost atrași de incendii, unii chiar spun că e vorba de un soi de chemare interioară, inconștientă, o reminiscență a focului originar, ca și cum cenușa ar putea păstra memoria a ceea ce a ars, astfel justificîndu-se, după această teză, expresia fascinată cu care contemplăm

pînă şi simplul foc la care ne încălzim sau licărul lumînării în întunericul din odaie. Dacă am fi la fel de nesocotiţi sau de îndrăzneţi cum sînt fluturii, moliile şi alte lepidoptere, ne-am arunca în foc cu toţii, întreaga specie umană, poate o combustie atît de imensă, o asemenea văpaie, traversînd pleoapele închise ale lui Dumnezeu, l-ar deştepta din somnul lui letargic, prea tîrziu, firește, pentru a ne cunoaşte, totuşi la vreme pentru a vedea începutul nefiinţei, acum cînd am pierit. Maria, deşi cu o casă plină de copii, lăsaţi fără protecţie, nu se întoarse, ci merse mai departe, chiar şi acum destul de calmă, pentru că nu intră în fiecare zi într-un sat soldaţi puşi pe omorît copii, fără a mai spune că romanii noştri, în general, nu numai că le îngăduie, ba chiar îi încurajează să se înmulţească tot mai mult, şi apoi se va vedea, dacă le e docilă inima şi sînt cu impozitele la zi. Mama şi fiul înaintează acum singuri pe drum, cei din familia lui Anania, pentru că sînt jumătate de duzină şi merg conversînd, au rămas în urmă, şi cum Maria şi Isus n-ar avea să schimbe între ei decît cuvinte de îngrijorare, rezultatul este că fiecare merge în tăcere ca să nu-l amărască pe celălalt, şi o stranie linişte pare a învălui totul, nu cîntă nici o pasăre, vîntul s-a oprit complet, se aude doar sunetul paşilor, dar şi acesta amuţeşte, intimidat ca un intrus de bună-credinţă care a intrat într-o casă pustie. Seforis se ivi, pe neaşteptate, după ultimul cot al drumului, ard cîteva case, se văd pe alocuri coloane subţiri de fum, pereţi înnegriţi, copaci complet calcinaţi, dar cu frunzişul întreg, acum de culoarea ruginii. Iar acolo, pe mîna dreaptă, crucile.

Maria o luă la fugă, dar distanţa este prea mare ca s-o străbată dintr-o suflare, în curînd îşi încetineşte fuga, cu atîtea naşteri şi atît de dese, inima acestei femei osteneşte uşor. Isus, ca un fiu respectuos ce era, voia să-şi însoţească mama, să fie

lîngă ea, acum şi mai tîrziu, pentru a se împărtăşi amîndoi din aceeaşi bucurie sau împreună să sufere aceeaşi durere, dar ea înaintează atît de încet, îi e atît de greu să-şi urnească picioarele, aşa nu mai ajungem niciodată, mamă, ea face un gest care înseamnă, Dacă vrei, du-te tu, iar el, luînd-o de-a dreptul peste cîmp, ca să scurteze drumul, se avîntă într-o fugă nebună, Tată, tată, o spune cu speranţa că el nu va fi aici, o spune cu durerea celui care l-a găsit. Ajunsese la primele rînduri, cîţiva răstigniţi mai sînt încă pe cruce, alţii fuseseră daţi jos, sînt culcaţi pe pămînt în aşteptare, puţini îşi au familia lîngă ei, căci aceşti rebeli, în majoritatea lor, au venit de departe, aparţin unui detaşament din alt ţinut care aici şi-a dat ultima şi unica bătălie, în acest moment sînt dispersaţi definitiv, fiecare singur cu sine, în inexprimabila solitudine a morţii. Isus nu-şi vede tatăl, mai, mai să i se umple inima de bucurie, dar raţiunea îi spune, Aşteaptă, încă n-am ajuns la sfîrşit, şi, într-adevăr, sfîrşitul e acum, pe pămînt e întins tatăl pe care-l căutam, aproape că n-a sîngerat, doar plăgile căscate ale rănilor de la încheieturile mîinilor şi de la picioare, parc-ai dormi, tată, dar nu, nu dormi, n-ai putea, cu picioarele frînte, bine că s-au milostivit să te dea jos de pe cruce, dar morţii sînt aşa de mulţi încît sufletele bune care s-au îngrijit de tine n-au apucat să-ţi îndrepte oasele rupte. Băieţandrul numit Isus este îngenuncheat lîngă cadavru, plîngînd, vrea să-l atingă, dar nu îndrăzneşte, totuşi sosește momentul cînd durerea e mai puternică decît spaima de moarte, atunci îmbrăţişează trupul inert, Tată, tată, spune şi un alt ţipăt i se alătură, Vai, Iosif, vai, bărbatul meu, e Maria care a ajuns în sfîrşit, istovită, începuse să plîngă de departe pentru că, de departe, văzîndu-şi fiul oprindu-se, ştia ce o aştepta. Plînsul Mariei se întețește cînd dă cu ochii de nemiloasa

sluţire a picioarelor bărbatului, firește, nu se ştie, după ce mori, ce se întîmplă cu durerile simţite în timpul vieţii, mai ales cu ultimele, se prea poate ca, o dată cu moartea, să se termine într-adevăr totul, dar nimic nu ne garantează că, cel puţin timp de cîteva ore, o memorie a suferinţei nu persistă într-un trup despre care spunem că e mort, nefiind de exclus ipoteza că putrefacţia e ultima şansă ce-i rămîne materiei pentru a se elibera, definitiv, de durere. Cu o blîndeţe, cu o delicateţe, pe care, cît i-a fost soţul în viaţă, nu s-ar fi încumetat s-o arate, Maria încercă să îndrepte picioarele jalnic mutilate ale lui Iosif, care, ridicîndu-i-se tunica pe coapse la coborîrea de pe cruce, îi dădeau aspectul grotesc al unei marionete cu articulaţiile rupte. Isus nu-şi atinse tatăl, o ajută doar pe mamă să-i tragă tunica peste picioare, dar şi aşa rămaseră la vedere firavele glezne ale omului, poate, în trupul uman, partea care ne dă cea mai sfîşietoare impresie de fragilitate. Cum fluierele le erau rupte, picioarele se îndoiau lateral, scoţînd la iveală rănile din călcîie, de unde tot timpul trebuiau alungate muştele atrase de mirosul sîngelui. Sandalele lui Iosif căzuseră alături de trunchiul gros al cărui ultim fruct fusese. Uzate, pline de praf, ar fi putut rămîne aici abandonate dacă Isus nu le-ar fi luat, o făcu fără să se gîndească, întinse braţul de parcă ar fi primit un ordin, Maria nici nu observă gestul, şi le prinse la brîu, poate aceasta ar trebui să fie prin excelenţă moştenirea simbolică a primilor născuţi, unele lucruri încep în acest mod atît de simplu, de aceea şi astăzi se spune, Cu cizmele tatălui meu şi eu sînt bărbat, sau, într-o versiune mai radicală, Cu cizmele tatălui meu sînt eu bărbat.

Puţin mai la o parte, soldaţii romani făceau de gardă, gata să intervină în cazul că ar fi constatat atitudini şi ţipete de revoltă din partea celor care, plîngînd şi lamentîndu-se, se îngrijeau de morţii

martirizaţi. Dar aceşti oameni n-aveau fibră războinică ori cel puţin n-o arătau acum, se mărgineau să-şi recite rugăciunile funebre, trecînd din răstignit în răstignit, ceea ce le-a luat mai mult de două ore de-ale noastre, nici unul dintre morţi n-a rămas fără sfînta porţie de rugăciuni şi haine sfîşiate, în partea stîngă dacă erau rude, în partea dreaptă dacă nu erau, în liniştea serii se auzeau voci intonînd versete, Doamne, ce este omul să-ţi pese de el, ce este fiul omului ca să iei seama la el, omul e ca o adiere, zilele lui trec ca umbra, care e omul care trăieşte şi care nu vede moartea, sau care-şi cruţă sufletul scăpînd de mormînt, omul născut din femeie e sărac în zile şi bogat în necazuri, se naşte şi e tăiat ca o floare, fuge şi piere ca o umbră, ce e omul ca să-ţi aminteşti de el, şi fiul omului ca să-l chemi înaintea ta. Totuşi, după această recunoaştere a iremediabilei nimicnicii a omului în faţa Dumnezeului său, pronunţată cu un ton atît de profund încît părea că vine mai curînd din adîncurile conştiinţei decît din glasul care slujeşte cuvintele, corul urca şi atingea un soi de exultare, proclamînd în faţa aceluiaşi Dumnezeu o neaşteptată grandoare, Adu-ţi, totuşi, aminte că l-ai pus pe om doar cu puţin sub îngeri şi cu onoare şi glorie l-ai încoronat. Cînd au ajuns la Iosif, pe care nu-l cunoşteau, şi pentru că era ultimul dintre cei patruzeci, n-au mai avut tot atîta răbdare, totuşi tîmplarul a dus pe lumea cealaltă tot ce-i era de trebuinţă, iar graba era îndreptăţită pentru că legea nu îngăduie să rămînă răstigniţii fără mormînt pînă a doua zi, şi soarele e la scăpătat, curînd va asfinţi. Fiind încă atît de tînăr, Isus nu trebuia să-şi sfîşie tunica, era scutit de această demonstraţie de doliu, dar vocea lui, subţire şi vibrantă, se înălţă deasupra celorlalte cînd intonă, Binecuvîntat fii tu, Doamne, Dumnezeul nostru, regele universului, care cu justiţie te-a creat, cu

justiție te-a ținut în viață, cu justiție te-a hrănit, cu justiție te-a făcut să cunoști lumea, cu justiție te va face să revii, binecuvîntat fii tu, Doamne, care pe morți îi reînvii. Întins pe pămînt, Iosif, dacă încă mai simte durerea cuielor, va auzi poate și aceste cuvinte, doar numai el va fi știind ce loc a ocupat cu adevărat dreptatea lui Dumnezeu în viața sa, acum nu mai are nimic de așteptat nici de la una, nici de la cealaltă. Odată terminate rugăciunile, trebuiau îngropați morții, dar fiind așa de mulți și noaptea atît de aproape, e imposibil de căutat un loc pentru fiecare, morminte adevărate, care ar putea fi astupate rostogolind o piatră, cît despre a înveli trupurile în fețe mortuare, sau chiar într-un simplu giulgiu, nici nu poate fi vorba. Chibzuiră așadar să sape o groapă lungă unde să încapă toți, nu era prima dată și nu va fi ultima, trupurile vor coborî în pămînt în hainele de pe ele, îi dădură și lui Isus o lopată, iar el munci voinicește alături de bărbații adulți, destinul, care în toate e mai înțelept vru ca tatăl să-i fie înmormîntat chiar în terenul săpat de el, astfel împlinindu-se profeția, Fiul omului îl va îngropa pe om, dar el însuși va rămîne neîngropat. Fie ca aceste cuvinte, la prima vedere enigmatice, să nu vă poarte spre gînduri superioare, ce e scris aici ține de evidență, înseamnă pur și simplu că ultimului om, fiind ultima ființă, nu va avea cine să-i sape mormîntul. Or, nu va fi acesta cazul băiatului care tocmai și-a îngropat tatăl, cu el nu se va termina lumea, vom mai rămîne aici milenii și milenii într-o constantă naștere și moarte și, dacă omul a fost, cu egală constanță, lup și călău pentru om, cu și mai mult temei va continua să-i fie groparul.

Soarele a trecut deja dincolo de munte. Mari nori întunecați s-au ridicat peste valea Iordanului, mișcîndu-se lent spre apus, chemați de ultima lumină care le pictează coamele bine conturate în

roşu. Aerul s-a răcorit deodată, s-ar putea să plouă la noapte, chiar dacă nu e lucru obişnuit pentru acest anotimp. Soldaţii s-au retras, profită de ultima geană de lumină a zilei pentru a se întoarce în tabără, care e pe undeva, pe aproape, şi unde probabil au sosit deja camarazii de arme care au fost la Nazaret ca anchetatori, un război modern aşa se face, cu o coordonare bine pusă la punct, nu cum l-a făcut Galileanul, rezultatul se vede, treizeci şi nouă de luptători răstigniţi, al patruzecilea era un biet nevinovat, a venit să facă un bine, dar cît de rău a ieşit. Oamenii din Seforis se vor duce să caute în oraşul pîrjolit un loc unde să-şi petreacă noaptea, iar mîine dimineaţă fiecare familie va trece în revistă ce i-a rămas din casă, dacă ceva bunuri au scăpat de pîrjol, iar apoi vor porni la drum în căutarea unui loc pentru a-şi reface viaţa, căci Seforis n-a fost numai mistuit de flăcări, ci şters de pe faţa pămîntului, şi Roma nu va permite prea curînd reconstrucţia oraşului. Maria şi Isus sînt două umbre în mijlocul unei păduri formate numai din trunchiuri, mama îşi trage fiul lîngă ea, două spaime în căutarea unui curaj, cerul negru nu le este de nici un ajutor, iar morţii sub pămînt par că vor să-i apuce de picioare pe cei vii. Isus îi spuse mamei, Dormim în oraş, iar Maria răspunse, Nu putem, fraţii tăi sînt singuri şi le e foame. Aproape nu vedeau pe unde călcau. În sfîrşit, după ce s-au împiedicat de multe ori şi o dată au căzut, au ieşit la drumul mare, care semăna cu albia secată a unui rîu, croind o dîră palidă în noapte. Cînd deja lăsaseră Seforis în urmă, începu să plouă, mai întîi nişte picături grele care făceau în praful gros al drumului un zgomot moale, dacă asemenea cuvinte, împerecheate, au sens. După aceea, ploaia se înteţi, continuă, insistentă, curînd praful se transformă în noroi, Maria şi băiatul au fost nevoiţi să se descalţe ca să nu-şi

piardă sandalele în călătorie. Merg în tăcere, mama acoperindu-i capul fiului cu mantia, n-au nimic să-şi spună, poate chiar se gîndesc confuz că nu e adevărat că Iosif e mort, că, ajungînd acasă, îl vor găsi ocupîndu-se de copii cît putea mai bine şi că o va mustra pe nevastă, Ce idee pe voi să mergeţi în oraş fără să vă dau voie, totuşi ochii Mariei sînt din nou plini de lacrimi, şi nu doar din pricina suferinţei şi a doliului, mai este şi această nesfîrşită oboseală, această nemiloasă osîndă a ploii, această noapte fără speranţă, totul prea trist şi prea negru pentru ca Iosif să mai poată fi viu. Într-o zi, cineva îi va spune văduvei că se petrecuse o minune la porţile oraşului Seforis, căpătînd noi rădăcini şi frunze trunchiurile care serviseră supliciului, şi a spune minune nu înseamnă a abuza de cuvînt, în primul rînd pentru că, în pofida obiceiului, romanii nu le luaseră cu ei la plecare, iar în al doilea, pentru că e cu neputinţă ca trunchiurile astfel tăiate, la vîrf şi la bază, să mai aibă încă sevă şi muguri capabili să facă arbori vii din parii grosolani şi însîngeraţi. A fost sîngele martirilor, spuneau credulii, a fost ploaia, îi contraziceau scepticii, dar nici sîngele vărsat, nici apa căzută din cer nu făcuseră să înverzească, înainte, atîtea cruci abandonate pe piscurile munţilor sau pe platoul deşertului. Cu toate acestea, nimeni n-a îndrăznit să spună că fusese voinţa lui Dumnezeu, nu doar pentru că voinţa lui este, oricare ar fi ea, inscrutabilă, ci şi pentru că nu se recunoşteau motive şi merite particulare răstigniţilor din Seforis pentru a fi fost beneficiarii unei atît de singulare manifestări a graţiei divine, de aşteptat mai degrabă de la zeii păgîni. Multă vreme vor rămîne aici aceşti copaci, şi va sosi ziua cînd se va fi pierdut memoria a ceea ce s-a întîmplat, şi atunci, cum oamenii vor pentru orice cîte o explicaţie, falsă sau adevărată, se vor inventa cîteva istorii şi legende,

le început mai păstrînd încă o oarecare relaţie cu faptele, apoi din ce în ce mai slabă, pînă cînd totul se va transforma în pură fabulă. Şi va sosi altă zi cînd copacii vor muri de bătrîneţe şi vor fi tăiaţi, şi alta cînd, din pricina unei autostrăzi, sau a unei şcoli, sau a unei case de locuit, sau a unui centru comercial, sau a unui fort militar, excavatoarele vor răscoli terenul şi vor scoate la lumina zilei, pentru o nouă naştere, scheletele care au zăcut acolo vreme de două mii de ani. Vor veni atunci antropologii şi un profesor de anatomie va examina resturile, pentru ca, mai tîrziu, să anunţe lumii scandalizate că, de fapt, pe vremea aceea, oamenii erau răstigniţi cu genunchii îndoiţi. Şi cum lumea nu-l putea dezavua în numele ştiinţei, l-a detestat în numele esteticii.

Cînd Maria şi Isus au ajuns acasă, fără un fir de veşmînt uscat pe trup, murdari de noroi şi tremurînd de frig, copiii erau mai liniştiţi decît era de aşteptat, graţie agerimii şi iniţiativei celor mai mari, Iacob şi Lisia, care, văzînd că noaptea se răcise, se gîndiseră să aprindă soba, lîngă care se cuibăriseră cu toţii, încercînd să compenseze crampele foamei dinăuntru prin confortul căldurii din afară. Auzind scîrţîitul porţii în curte, Iacob merse să deschidă uşa, ploaia se transformase într-un potop din care se iviră alergînd mama şi fratele, cînd au intrat, casa a părut deodată inundată. Copiii priviră, cînd uşa se închise din nou, înţeleseră că tatăl nu va veni, dar păstrară tăcerea, Iacob a pus întrebarea, Tata. Lutul de pe jos sugea încet apa care picura de pe tunicile ude, în liniştea care se lăsase, se auzea pîrîitul lemnului umed care ardea la gura sobei, copiii îşi priveau mama, Iacob întrebă iar, Tata. Maria deschise gura ca să răspundă, dar cuvîntul fatal, ca o funie de spînzurătoare, i se strînse în jurul gîtlejului, şi Isus fu acela care trebui să spună, Tata a murit,

şi, fără să ştie prea bine de ce-o face, poate pentru că era dovada incontestabilă a definitivei absenţe, îşi desprinse de la brîu sandalele ude şi le arătă fraţilor, Iată-le. Primele lacrimi deja începuseră să curgă din ochii celor mai mari, dar plînsul îi cuprinse şi pe ceilalţi la vederea sandalelor goale, acum plîngeau cu toţii, văduva şi cei nouă copii ai ei, iar ea nu mai ştia pe care să-l ajute, se lăsă pînă la urmă în genunchi, golită de forţe, şi copiii se apropiară şi o înconjurară, ciorchine viu ce nu trebuia călcat în picioare ca să verse albul sînge care e lacrima. Numai Isus rămăsese în picioare, strîngînd sandalele la piept, gîndindu-se vag că, într-o zi, le va încălţa, chiar acum, dacă ar îndrăzni. Încetul cu încetul, copiii se îndepărtară de mamă, cei mari, din pricina pudorii care ne cere să suferim singuri, cei mici, pentru că fraţii plecaseră, şi nefiind ei înşişi în stare să simtă o suferinţă reală, se mulţumeau numai să plîngă, din acest punct de vedere copiii sînt aidoma bătrînilor, care plîng dintr-o nimica toată chiar cînd au încetat să simtă sau tocmai fiindcă au încetat să simtă. Maria rămase un timp îngenuncheată în mijlocul casei, de parcă ar fi aşteptat o hotărîre sau o sentinţă, se dezmetici cînd simţi un lung frison, hainele ude pe trup, atunci se ridică, deschise lada şi scoase o tunică veche şi peticită care fusese a bărbatului ei, i-o întinse lui Isus, zicînd, Scoate ce ai pe tine, pune-ţi asta şi aşază-te lîngă foc. Apoi le chemă pe cele două fiice, Lisia şi Lidia, le porunci să se ridice şi să ţină o rogojină, în chip de paravan, şi în dosul ei se schimbă şi ea de haine, după care, cu puţinul pe care-l aveau de mîncare, se apucă să pregătească cina. Isus, lîngă sobă, se încălzea în tunica tatălui, care îi era lungă la mîneci şi la poale, desigur că, în alte împrejurări, fraţii ar fi rîs de el, sperietoare cum trebuia să pară, dar astăzi nu vor îndrăzni, nu numai din pricina marii

dureri pe care o trăiesc, dar şi din pricina acelui aer de adultă maiestate care emana din băiat, ca şi cum de la un ceas la altul şi-ar fi atins înălţimea definitivă, iar această impresie deveni şi mai puternică atunci cînd el, cu mişcări lente şi măsurate, aşeză umilele sandale ale tatălui în aşa fel încît să capete căldura de la gura sobei, gest care nu serveşte nici unui scop practic, de vreme ce stăpînul lor nu mai e pe această lume. Iacob, fratele care îi urma ca vîrstă, se aşeză lîngă el şi întrebă cu glas şoptit, Ce s-a întîmplat cu tatăl nostru, l-au răstignit împreună cu luptătorii, răspunse Isus, tot în şoaptă, De ce, Nu ştiu, acolo erau patruzeci şi tata era unul dintre ei, Poate a fost luptător, Cine, Tata, Nu, nu era, stătea mereu aici şi muncea, Dar măgarul l-aţi găsit, Nici viu, nici mort. Mama terminase de pregătit cina, se aşezară cu toţii în jurul blidului comun şi mîncară din ce era. La sfîrşit, cei mai mici moţăiau de somn, spiritul era încă agitat, dar trupul obosit cerea odihnă. Rogojinile băieţilor au fost întinse de-a lungul peretelui din fund, Maria le spusese fetelor, Culcaţi-vă aici cu mine, s-au culcat de o parte şi de alta ca să nu se işte gelozii. Prin crăpătura uşii intra un aer rece, dar casa era în continuare caldă de la soba încă fierbinte, de la trupurile aproape lipite, treptat, în ciuda tristeţii şi a suspinelor, familia alunecă în somn, Maria dădea exemplu, îşi reţinea lacrimile, voia să-i adoarmă repede copiii, pentru binele lor, dar şi pentru a putea să rămînă singură cu suferinţa ei, contemplînd cu ochii larg deschişi viitoarea ei viaţă fără bărbat şi cu nouă copii de crescut. Dar şi pe ea, în mijlocul unui gînd, o părăsi durerea din suflet, trupul indiferent primi somnul fără împotrivire, iar acum dorm cu toţii.

La miezul nopţii, un geamăt o trezi pe Maria. Crezu că gemuse chiar ea, în vis, însă nu visase, iar geamătul se repeta acum mai puternic. Se

ridică în capul oaselor, cu băgare de seamă pentru a nu-şi trezi fetele, se uită în jur, însă lumina opaiţului nu ajungea pînă în fundul casei, Care o fi dintre ei, se întrebă, dar inima ei ştia că cel care gemea era Isus. Se sculă fără zgomot, se duse să desprindă lampa din cuiul bătut în uşă şi, ridicînd-o deasupra capului pentru a lumina mai bine, îşi trecu în revistă copiii adormiţi, Isus, el era cel care se mişca şi murmura, de parcă s-ar fi luptat cu un coşmar, precis că-şi visează tatăl, un băiat de vîrstă lui să vadă ce-a văzut, moarte, sînge şi tortură. Maria se gîndi că trebuia să-l trezească, să întrerupă această altă formă de agonie, dar n-o făcu, nu voia să-şi audă fiul povestindu-i visul, dar îşi uită motivul cînd băgă de seamă că Isus îşi pusese sandalele tatălui. Insolitul gestului o descumpăni, ce idee prostească, fără sens, şi, de asemenea, ce lipsă de respect, să încalţe sandalele tatălui chiar în ziua morţii lui. Se întoarse pe rogojină, fără să mai ştie ce să creadă, poate că băiatul repeta în somn, prin intermediul sandalelor şi tunicii, ucigătoarea aventură a tatălui de cînd plecase de acasă şi poate că ajunsese astfel în lumea bărbaţilor, căreia deja îi aparţinea prin legea lui Dumnezeu, dar unde se instala acum printr-un nou drept, preluînd succesiunea tatălui, fie ea doar o tunică veche şi nişte sandale scîlciate. Şi moştenindu-i visele, chiar şi numai pentru a-i trăi ultimii paşi pe pămînt, Mariei nu-i trecu prin minte că visul ar fi putut fi altul.

Dimineaţa era senină, fără nori, soarele răsări cald şi luminos, nu era de temut o revenire a ploii. Maria plecă de acasă devreme, însoţită de toţi băieţii care aveau vîrsta de a merge la şcoală, ca şi de Isus, care, cum s-a spus la momentul potrivit, îşi terminase instrucţia. Se ducea la sinagogă pentru a anunţa moartea lui Iosif şi circumstanţele probabile care o provocaseră, adăugînd că,

totuşi, lui ca şi celorlalţi nefericiţi, lucru care nu era de dispreţuit, li se făcuseră ceremoniile funebre pe care graba şi locul le-au permis, oricum suficiente ca număr şi conţinut pentru a se putea afirma că, în mare, ritualul fusese îndeplinit. La întoarcerea acasă, în sfîrşit singură cu fiul cel mare, Maria se gîndi că era un bun prilej pentru a-l întreba de ce-şi pusese sandalele tatălui, dar, în ultima clipă, o reţinu un scrupul, Isus, cel mai probabil, nu va şti ce explicaţie să-i dea şi se va simţi umilit să-şi vadă confundat, în ochii mamei, gestul, fără îndoială excesiv, cu greşeala foarte banală a copilului care se scoală noaptea ca să mănînce, pe ascuns, o prăjitură, putînd oricînd, dacă e prins, să invoce foamea drept scuză, ceea ce nu se va putea spune despre episodul sandalelor, decît dacă ar fi vorba de un alt soi de foame, pe care noi n-am şti s-o explicăm. În mintea Mariei se ivi apoi altă idee, că băiatul devenise acum şeful casei şi al familiei şi, deci, c-ar fi bine ca ea, mama lui şi dependentă de el, să se străduiască să-i arate respectul şi atenţia cuvenite, cum ar fi, de exemplu, să se intereseze de răul spiritual care îi tulburase somnul, L-ai visat pe tatăl tău, întrebă, însă Isus se făcu că n-aude, privi în altă parte, îşi întoarse obrazul, dar mama, hotărîtă, stărui, L-ai visat, nu se aştepta ca fiul să-i răspundă mai întîi, Da, apoi imediat, Nu, şi să se întunece la faţă atît de tare, de parcă iar l-ar fi avut pe tatăl mort înaintea ochilor. Îşi continuară în tăcere drumul şi, ajungînd acasă, Maria se apucă să dărăcească lînă, zicîndu-şi că, pentru a-şi întreţine familia, ar trebui să lucreze mai mult pentru alţii, profitînd de mîna iscusită pe care o avea şi acum pentru această îndeletnicire. La rîndul lui, Isus, care se uitase la cer, ca să se convingă de bunăvoinţa vremii, se apropie de masa de tîmplar, care-i aparţinuse tatălui şi care-şi avea locul în şopron, începînd să

verifice, una cîte una, lucrările întrerupte, apoi starea uneltelor, lucru de care Maria se bucura mult în inima ei, văzînd că fiul îşi lua atît de în serios, din această primă zi, noile responsabilităţi. Cînd cei mai tineri se întoarseră de la sinagogă şi se adunară cu toţii la masă, doar un observator foarte atent şi-ar fi dat seama că această familie îşi pierduse numai de cîteva ore şeful natural, soţul şi tatăl şi, cu excepţia lui Isus, ale cărui sprîncene negre urmăresc crispate un gînd ascuns, ceilalţi, inclusiv Maria, par liniştiţi, de o seninătate calculată, fiindcă e scris, Să plîngi amar şi să scoţi ţipete de durere, să respecţi doliul aşa cum cere demnitatea mortului, o zi sau două, ca să te ţii departe de gurile rele, apoi consolează-te de tristeţea ta, şi mai e scris, Nu-ţi lăsa inima pradă tristeţii, alung-o şi aminteşte-ţi de propriul tău sfîrşit, să nu-l uiţi pentru că e fără întoarcere, mortului nu-i va folosi cu nimic şi îţi vei face ţie rău. Deocamdată e prea devreme pentru rîs, care va veni cînd va fi timpul, aşa cum zilele vin după zile şi anotimpurile după anotimpuri, însă cea mai bună lecţie este a Ecleziastului, care a spus, Am lăudat dar petrecerea, pentru că nu este altă fericire pentru om sub soare decît să mănînce şi să se veselească, iată ce trebuie să-l însoţească în mijlocul muncii lui, în zilele vieţii pe care i le dă Dumnezeu sub soare. După-amiază, Isus şi Iacob s-au urcat pe acoperişul casei ca să astupe cu paie amestecate cu lut crăpăturile din acoperiş, prin care, toată noaptea, picurase apă, nu va mira pe nimeni că n-am vorbit atunci de detalii atît de umile ale vieţii noastre cotidiene, moartea unui om, nevinovat sau nu, va trebui întotdeauna să treacă înaintea celorlalte lucruri.

Altă noapte sosi, altă zi începea, familia cină cum putu şi se duseră cu toţii la culcare pe rogojini. Spre dimineaţă, Maria se trezi înfricoşată,

nu ea visa, ci fiul, acum cu plînsete şi gemete care-ţi frîngeau inima, aşa de puternice, încît se treziră şi fraţii mai mari, celorlalţi le-ar trebui mult mai mult pentru a se lăsa smulşi din somnul lor profund, dat de inocenţa vîrstei lor. Maria se repezi să-şi ajute fiul care se zbătea, cu braţele ridicate, ca şi cum ar fi încercat să se apere de lovituri de spadă sau de lance, încetul cu încetul se potoli, fie pentru că se retrăseseră atacatorii, fie pentru că i se sfîrşea viaţa. Isus deschise ochii, se agăţă cu putere de mama sa, de parcă n-ar fi tînărul bărbat care e, şef de familie, pînă şi un bărbat adult, cînd plînge, se transformă într-un copil, nu vor s-o recunoască, bieţii neghiobi, dar inima îndurerată e legănată de lacrimi. Ce e cu tine, băiatul meu, ce se întîmplă, întrebă Maria, îngrijorată, dar Isus nu-i putea răspunde, sau nu voia, o crispare care nu mai avea nimic copilăresc îi pecetluia buzele, Spune-mi ce-ai visat, insistă Maria, şi, parcă încercînd să-i deschidă drumul, L-ai văzut pe tatăl tău, băiatul făcu cu bruscheţe un gest de negaţie, apoi i se desprinse din braţe şi se lăsă să cadă pe rogojină, Du-te la culcare, spuse, şi spre fraţi, Nu e nimic, culcaţi-vă, mă simt bine. Maria se întoarse lîngă fete, dar rămase, aproape pînă în zori, cu ochii deschişi, atentă, aşteptînd în fiecare moment ca visul lui Isus să se repete, ce vis va fi fost acela ca să provoace atîta zbucium, totuşi nu se mai întîmplă nimic. Mariei nu-i trecu prin minte că băiatul ar fi putut sta treaz doar pentru a nu visa din nou, se gîndi, în schimb, la coincidenţa, cu adevărat singulară, că Isus, care avusese întotdeauna parte de vise liniştite, începuse să aibă coşmaruri după moartea tatălui, Doamne, Dumnezeul meu, fă să nu fie acelaşi vis, imploră, Bunul-simţ îi spunea, ca s-o liniştească, că visele nu se moştenesc, se înşală foarte tare, oamenii n-au avut nevoie să-şi comunice unul altuia visele

pe care le visează pentru ca să le viseze la fel din tată în fiu şi la aceeaşi oră. În sfîrşit, veni dimineaţa, lumina pătrunse prin crăpătura uşii. Cînd se trezi, Maria văzu că locul fiului celui mare era gol, Unde s-o fi dus, se gîndi, se ridică repede, deschise uşa şi se uită afară. Isus stătea sub şopron, pe paiele de pe jos, cu capul pe braţe şi braţele pe genunchi, imobil. Înfiorată de frigul dimineţii şi, de asemenea, deşi de-abia îşi dădea seama, de privelişte a singurătăţii băiatului, mama se apropie, Eşti bolnav, întrebă, băiatul îşi ridică fruntea, Nu, nu sînt bolnav, Atunci, ce se întîmplă cu tine, Sînt visele mele, Vise, spui, Un singur vis, acelaşi noaptea asta şi cea dinainte, L-ai visat pe tatăl tău pe cruce, Ţi-am spus că nu, îl visez pe tata, dar nu-l văd, Mi-ai spus că nu l-ai visat, Pentru că nu-l văd, dar sînt sigur că e în vis, Şi ce vis e acesta care te chinuie. Isus nu răspunse imediat, se uită la mama sa cu o privire neajutorată, şi Maria simţi ca şi cum un deget i-ar fi atins inima, în faţa ei stătea fiul ei, cu acest chip încă de copil, privirea stinsă pentru că nu dormise, şi primele tuleie de bărbat, înduioşător de ridicole, era băiatul ei cel mare, lui i se încredinţa şi i se dădea pe mînă pentru tot restul zilelor ei, Spune-mi totul, ceru, iar Isus spuse, în sfîrşit, Visez că sînt într-un sat care nu e Nazaret şi că tu eşti cu mine, dar nu eşti tu, pentru că femeia care în vis mi-e mamă arată altfel, şi mai sînt şi alţi băieţi de vîrsta mea, nu ştiu cîţi, şi femei care le sînt mame, nu ştiu dacă cele adevărate, cineva ne-a adunat pe toţi în piaţă şi aşteptăm nişte soldaţi care vin să ne omoare, îi auzim pe drum, se apropie, dar nu-i vedem, în acest moment încă nu simt frica, ştiu că e un vis urît, nimic altceva, dar deodată am certitudinea că tata vine cu soldaţii, mă întorc spre tine, ca să mă aperi, deşi nu sînt sigur că eşti tu, dar tu ai plecat, toate mamele au plecat, am rămas

numai noi, care nu mai sîntem băieți mari, ci copii foarte mici, eu sînt culcat pe pămînt și încep să plîng, ceilalți plîng cu toții, dar eu sînt singurul al cărui tată vine cu soldații, ne uităm spre intrarea în piață, știm că vor intra pe acolo, și nu intră, așteptăm să intre, dar nu intră, și e și mai rău, pașii se apropie, se va întîmpla acum, și nu se întîmplă, n-apucă să se întîmple, atunci mă văd pe mine însumi, așa cum sînt acum, înăuntrul copilului care sînt tot eu, și încep să fac un mare efort ca să ies din el, e ca și cum aș avea mîinile și picioarele legate, te chem pe tine care ai plecat, îl chem pe tata care vine să mă omoare, și așa m-am trezit, noaptea asta și cea dinainte. Maria tremura de oroare, de la primele cuvinte, de cum înțelesese sensul visului, își plecase ochii îndurerați, pînă la urmă se întîmpla lucrul de care se temuse atît de mult, împotriva bunului-simț și al rațiunii, Isus moștenise visul tatălui, nu exact în același fel, dar ca și cum tatăl și fiul, fiecare din locul său, l-ar fi visat în același timp. Se cutremură de teroare cînd își auzi fiul întrebînd, Ce vis era acela pe care tata îl avea în fiecare noapte, Păi, un vis urît, ca orice om, Dar visul lui, cum era, Nu știu, nu mi-a povestit niciodată, Mamă, nu trebuie să-i ascunzi adevărul fiului tău, N-ar fi bine pentru tine să-l știi. Cum poți tu ști ce e bine sau rău pentru mine, Respectă-ți mama, Sînt fiul tău, ai respectul meu, dar acum îmi ascunzi ce se petrece cu viața mea, Nu mă sili să vorbesc, Într-o zi, l-am întrebat pe tata care e motivul visului său, și el mi-a spus că nici eu nu-i puteam pune toate întrebările, nici el nu-mi putea da toate răspunsurile, Așa e, acceptă cuvintele tatălui tău, Le-am acceptat cît timp a trăit, dar acum sînt șeful familiei, am moștenit de la el o tunică, niște sandale și un vis, cu asta aș putea deja pleca în lume, totuși trebuie să știu ce vis voi lua cu mine,

Fiule, poate nu-l vei mai visa. Isus o privi pe mamă drept în ochi, o sili să-l privească şi ea şi spuse, Voi renunţa să aflu dacă noaptea viitoare visul nu se va întoarce, dacă nu se va mai întoarce niciodată, dar, dacă el se va repeta, jură-mi c-o să-mi spui totul, Jur, răspunse Maria, care nu mai ştia cum să se apere de insistenţa şi de autoritatea fiului. În muţenia inimii ei înspăimîntate o rugă subită către Dumnezeu, fără cuvinte, sau, dacă le-ar fi avut, acestea ar fi putut fi, Trece visul asupra mea, Doamne, fie ca, pînă în ziua morţii mele, să trebuiască să-l sufăr eu în fiecare clipă, dar fiul meu, nu, fiul meu, nu. Isus spuse, Îţi vei aduce aminte de ceea ce-ai promis, Îmi voi aminti, răspunse Maria, dar în sinea ei repeta, Fiul meu, nu, fiul meu, nu.

Fiul meu, da. Se lăsă noaptea, un cocoş negru cîntă în zori şi visul se repetă, botul primului cal apăru de după colţ. Maria auzi gemetele fiului, dar nu se duse să-l consoleze. Iar Isus, tremurînd, scăldat în sudorile spaimei, nu trebui să întrebe pentru a şti că şi mama se trezise, Ce-mi va povesti, se întreba, în timp ce Maria, la rîndul ei, chibzuia, Cum i-o voi povesti, şi căuta moduri de a nu-i spune totul. Cînd s-au sculat de dimineaţă, Isus îi spuse mamei, Merg cu tine să-i ducem pe fraţii mei la sinagogă, apoi tu vii cu mine în deşert, avem de vorbit. Biata Maria, în timp ce făcea de mîncare pentru copii, îi cădeau lucrurile din mînă, dar vinul agoniei fusese turnat în pahar, acum trebuia băut. După ce i-au lăsat pe cei mai mici la şcoală, mamă şi fiu ieşiră din sat, şi acolo, în pustietate, se aşezară amîndoi la umbra unui măslin, nimeni, doar Dumnezeu, dacă ar trece pe aici, n-ar putea auzi ce vor spune, pietrele ştim că nu vorbesc, chiar dacă le lovim una de alta, cît despre pămîntul profund, el e locul unde toate cuvintele se schimbă în tăcere. Isus spuse, Îndeplineşte ce-ai jurat, şi

Maria răspunse fără ocolișuri, Tatăl tău visa că mergea în chip de soldat, împreună cu alți soldați, ca să te omoare, Să mă omoare, Da, Acesta este visul meu, Da, confirmă ea, ușurată, Pînă la urmă a fost simplu, gîndi, și cu voce tare, Acum știi, să ne întoarcem acasă, visele sînt ca norii, vin și pleacă, pentru că l-ai iubit mult pe tatăl tău i-ai moștenit visul, dar el nu te-a omorît, nici nu te-ar fi omorît vreodată, și chiar dacă ar fi fost porunca Domnului, în ultima clipă îngerul i-ar fi oprit mîna, cum a făcut cu Abraham cînd era să-l sacrifice pe fiul lui, Isaac, Nu vorbi de ce nu știi, i-o tăie sec Isus, și Maria văzu că vinul amar va trebui băut pînă la fund, Îngăduie, fiul meu, ca cel puțin eu să știu că nimic nu se poate opune voinței Domnului, oricare ar fi ea, și că, dacă Domnul a vrut acum un lucru și imediat va vrea altul, contrar, nici tu, nici eu nu sîntem parte din contradicție, răspunse Maria și, încrucișîndu-și mîinile în poale, rămase în așteptare. Isus spuse, Vei răspunde la toate întrebările pe care ți le voi pune, Voi răspunde, spuse Maria, De cînd a început tata să aibă visul, De mulți ani, Cîți, De cînd te-ai născut, L-a visat în fiecare noapte, Da, cred că în fiecare noapte, în ultima vreme nu mă mai trezeam, te obișnuiești cu orice, M-am născut în Betleemul Iudeii, Așa este, Ce s-a întîmplat la nașterea mea ca tata să viseze că mă va omorî, N-a fost la nașterea ta, Dar ai spus, Visul a apărut după cîteva săptămîni. Ce s-a întîmplat atunci, Irod a pus să fie omorîți toți copiii din Betleem care aveau sub trei ani, De ce, Nu știu, Tata știa, Nu, Dar pe mine nu m-au omorît, Trăiam într-o peșteră în afara satului, Vrei să spui că soldații nu m-au omorît pentru că n-au ajuns să mă găsească, Da, Tata era soldat, N-a fost niciodată soldat, Ce făcea atunci, Lucra pe șantierul Templului, Nu înțeleg, Răspund întrebărilor tale, Dacă soldații n-au ajuns să mă vadă,

dacă locuiam în afara satului, dacă tata nu era soldat, dacă n-avea nici o responsabilitate, dacă nici măcar nu știa din ce motiv Irod a poruncit să fie omorîți copiii, Da, tatăl tău n-a aflat din ce motiv Irod a poruncit să fie omorîți copiii, Atunci, Atunci, nimic, dacă nu mai ai alte întrebări să-mi pui, nu mai am alte răspunsuri să-ți dau, Îmi ascunzi ceva, Sau tu nu ești în stare să vezi. Isus tăcu, simțea că piere, ca apa în pămîntul uscat, autoritatea cu care îi vorbise mamei și, în același timp, într-un ungher al sufletului său, i se părea că începe să se descolăcească o idee oribilă, din linii care încă se mișcau, neclare, dar monstruoase încă de la apariție. Pe coasta unui deal din fața lor trecea o turmă de oi, atît ele cît și păstorul aveau culoarea pămîntului, erau țărînă mișcîndu-se peste țărînă. Chipul încordat al Mariei se deschise într-o expresie de surpriză, păstorul acela înalt, umbletul acela, după atîția ani și tocmai în acest moment, ce-o fi însemnînd, își încordă privirea și începu să aibă îndoieli, căci acum era un vecin oarecare din Nazaret ducîndu-și puținele oi la păscut, la fel de firave ele ca și el. În mintea lui Isus ideea ajunse să capete un contur definitiv, vru să iasă din trup, dar limba nu-i dădu voie să treacă, în sfîrșit, cu o voce care se temea de ea însăși, rosti, Tata știa că pruncii aveau să fie omorîți. Nu întrebă, de aceea Maria nu trebui să răspundă. Cum a aflat, aceasta, da, era o întrebare, Lucra pe șantierul Templului, în Ierusalim, cînd a auzit niște soldați care vorbeau de ce urma să se facă, Și după aceea, A venit în fugă ca să te salveze, Și apoi, S-a gîndit că nu va fi nevoie să fugim și am rămas în grotă, Și apoi, Atît, soldații au făcut ce li se poruncise și au plecat, Și apoi, Apoi ne-am întors în Nazaret, Și visul a început, Prima dată a fost în peșteră. Isus își puse brusc mîinile pe față de parcă ar fi vrut s-o sfîșie, glasul lui slobozi iremediabilul țipăt, Tatăl meu

a omorît pe copiii din Betleem, Ce nebunie poţi spune, i-au omorît soldaţii lui Irod, Nu, femeie, tatăl meu i-a omorît, i-a omorît Iosif, fiul lui Eli, care, ştiind că pruncii vor fi omorîţi, nu le-a avertizat părinţii, iar cînd aceste cuvinte au fost toate spuse, pierdută a fost speranţa consolării. Isus se prunncă la pămînt, plîngînd, Nevinovaţii, nevinovaţii, spunea el, pare de necrezut că un simplu băiat de treisprezece ani, vîrsta la care egoismul cu uşurinţă se explică şi se iartă, a putut suferi o asemenea lovitură din pricina unei veşti care, dacă vom ţine seama de ceea ce ştim despre lumea noastră contemporană, i-ar lăsa reci pe majoritatea oamenilor. Dar oamenii nu sînt toţi la fel, excepţii sînt în bine şi în rău, iar aceasta este, fără îndoială, dintre cele ieşite din comun, un copilandru plîngînd pentru o greşeală comisă demult de tatăl său şi care poate plînge şi pentru sine însuşi dacă, aşa cum dă impresia, îl iubea pe acest tată de două ori vinovat. Maria întinse mîna spre băiat, vru să-l atingă, dar el se feri, Nu mă atinge, sufletul meu are o rană, Isus, fiul meu, Nu mă numi fiul tău, şi tu eşti vinovată. Aşa sînt judecăţile adolescenţei, radicale, de fapt, Maria a fost la fel de nevinovată ca şi pruncii asasinaţi, bărbaţii sînt, sora mea, cei care iau toate hotărîrile, a venit bărbatul meu şi mi-a zis, Să plecăm, apoi s-a răzgîndit, Ba nu mai plecăm, şi fără alte explicaţii, a trebuit să-l întreb eu, Ce ţipete se aud. Maria nu-i răspunse fiului, ar fi atît de simplu să-i demonstreze că nu e vinovată, dar se gîndi la bărbatul răstignit, mort şi el tot nevinovat, şi simţi, cu lacrimi şi ruşine, că îl iubea acum mai mult decît pe vremea cînd era în viaţă, de aceea tăcu, vina pe care a purtat-o unul poate s-o poarte şi celălalt. Maria spuse, Să mergem acasă, aici nu mai avem ce ne spune, iar fiul răspunse, Du-te tu, eu rămîn. Părea că se pierduse urma oilor şi păstorului, deşertul era cu adevărat

deşert, şi chiar casele de colo, împrăştiate la întîmplare pe povîrniş, păreau mari pietre cioplite, rămase de la un şantier lăsat în părăsire, care treptat se cufundau în pămînt. Cînd Maria dispăru în fundul unei văi cenuşii, Isus, în genunchi, ţipă, şi întreg trupul îl ardea ca şi cum ar fi asudat sînge. Tată, tată, de ce m-ai părăsit, asta simţea bietul băiat, abandon, disperare, singurătatea nesfîrşită a unui alt deşert, nici tată, nici mamă, nici fraţi, începutul unui drum presărat cu morţi. De departe, aşezat în mijlocul oilor şi una cu ele, păstorul îl privea.

După două zile, Isus plecă de acasă. Am amintit cuvintele pe care le-a rostit în acest răstimp şi nopţile petrecute fără somn. Îşi zugrăvea în minte îngrozitorul masacru, soldaţii intrînd în case şi căutînd leagănele, spadele lovind sau înfigîndu-se în fragedele trupuşoare dezvelite, mamele ţipînd înnebunite, taţii răcnind ca nişte tauri în lanţuri, şi se imagina şi pe sine, într-o peşteră pe care n-o văzuse niciodată şi, în aceste clipe, simţea, din cînd în cînd, ca un talaz dens şi lent care îl acoperea, dorinţa inexplicabilă de a fi mort sau, cel puţin, de a nu fi viu. Îl obseda o întrebare pe care n-o pusese, cîţi copii au fost omorîţi, după părerea lui, mulţi, cu beregata tăiată ca nişte miei şi azvîrliţi la grămadă, în aşteptarea marelui rug care avea să-i mistuie şi să-i poarte la cer preschimbaţi în fum. Totuşi, cum nu întrebase în momentul revelaţiei, i se părea acum necuviincios, de prost gust, dacă pe atunci expresia se va fi folosit, să se apropie de mamă, spunîndu-i, O, mamă, am uitat data trecută să te întreb cîţi copii au trecut într-o viaţă mai bună atunci în Betleem, iar ea i-ar fi răspuns, Vai, fiul meu, nu te gîndi la asta, n-au fost nici măcar treizeci, şi dacă au murit a fost pentru că aşa a vrut Domnul, căci stătea în puterea lui s-o împiedice dacă i-ar fi fost pe plac. Necontenit, Isus se întreba, Cîţi, îşi privea fraţii şi întreba, Cîţi, voia să ştie de ce număr de trupuri moarte fusese nevoie pentru a se echilibra talgerul balanţei cu viaţa lui salvată. În dimineaţa zilei a doua, Isus îi spuse mamei, N-am pace, nici odihnă în această casă, rămîi cu fraţii mei, eu voi pleca.

Maria îşi ridică mîinile spre cer, plîngînd şi revoltîndu-se, Ce înseamnă asta, ce înseamnă asta, primul născut îşi părăseşte mama văduvă, unde s-a mai văzut aşa ceva, oh, lumea asta e pe dos, şi pentru ce, pentru ce, aceasta-i casa şi familia ta, cum o s-o scoatem la capăt dacă tu nu mai eşti, Iacob e doar cu un an mai mic decît mine, îţi va purta el de grijă, aşa cum ţi-aş purta eu în lipsa bărbatului tău, Bărbatul meu a fost tatăl tău, Nu vreau să vorbesc despre el, nu mai vreau să vorbesc despre nimic, dă-mi binecuvîntarea pentru călătorie, dacă vrei, oricum voi pleca, Şi unde te vei duce, fiul meu, Nu ştiu, poate la Ierusalim, poate la Betleem, să văd pămîntul unde m-am născut, Dar acolo nu te cunoaşte nimeni, Cu atît mai bine, spune, mamă, ce crezi că mi-ar face dacă ar şti cine sînt, Taci, că te aud fraţii tăi, Într-o zi, şi ei vor şti adevărul, Dar în astfel de vremuri, pe drumurile astea, unde romanii îi caută pe luptătorii lui Iuda, îţi pui viaţa în primejdie, Romanii nu sînt mai răi decît soldaţii celuilalt Irod, sînt sigur că nu vor ridica spada asupra mea şi nu mă vor ţintui pe cruce, nu am făcut nimic, sînt nevinovat, Şi tatăl tău era nevinovat, Bărbatul tău a murit nevinovat, dar n-a trăit nevinovat, Isus, demonul vorbeşte prin gura ta, Cum poţi şti dacă nu cumva Dumnezeu e cel care vorbeşte prin gura mea, Nu lua numele Domnului în deşert, Nimeni nu poate şti cînd e luat în deşert numele Domnului, n-o ştii tu, n-o ştiu eu, numai Dumnezeu va face deosebirea, iar noi nu-i vom înţelege temeiurile, Fiule, Spune, Nu ştiu de unde ai luat, atît de tînăr, asemenea idei, această ştiinţă, Nici eu n-aş putea să ţi-o spun, poate că oamenii se nasc cu adevărul înăuntrul lor şi nu-l spun doar pentru că nu cred că acesta-i adevărul, Chiar vrei să pleci, Da, Dar te vei întoarce, Nu ştiu, Dacă vrei, dacă asta te frămîntă, du-te la Betleem, du-te la Ierusalim, la

Templu, vorbește cu învățații, întreabă-i, ei te vor lumina, iar apoi te vei întoarce la mama și la frații tăi care au nevoie de tine, Nu promit că mă voi întoarce, Și din ce vei trăi, tatăl tău n-a apucat să te învețe totul despre meseria lui, Voi munci la cîmp, voi fi păstor, îi voi ruga pe pescari să mă ia cu ei pe mare, Să nu vrei să fii păstor, De ce, Nu știu, așa simt eu, Ce va trebui să fiu, voi fi, și acum, mamă, Nu poți pleca așa, trebuie să-ți pregătesc merinde pentru drum, bani sînt puțini, dar ceva tot se va găsi, ia desaga tatălui tău, din fericire a lăsat-o aici, Voi lua merinde, dar desaga nu, E singura pe care-o avem în casă, tatăl tău n-avea lepră, nici rîie să te molipsești, Nu pot, Într-o zi vei plînge după tatăl tău și nu-l vei mai găsi, Am plîns destul, Vei plînge mai mult, și atunci n-o să-ți mai pese ce vini o fi avut. La aceste cuvinte rostite de mamă Isus n-a mai răspuns. Frații mai mari s-au apropiat, întreabă, Chiar pleci, nu știau nimic din secretele conversației dintre el și mamă, iar Iacob rosti, Mi-ar plăcea să merg cu tine, îi plăceau aventura, călătoria, riscul, un orizont diferit, Tu trebuie să rămîi, răspunse Isus, trebuie să aibă cineva grijă de mama noastră văduvă, vorba ieși fără voie, își mușcă limba ca pentru a o opri, dar lacrimile nu și le putu stăpîni, amintirea vie a tatălui, neașteptată, îl biciui ca un jet de insuportabilă lumină.

După ce au mîncat, toată familia împreună, Isus a plecat. Își luă rămas-bun de la frați, pe rînd, mamei care plîngea îi spuse fără să știe de ce, Într-un fel sau altul, pînă la urmă tot mă voi întoarce, și, potrivindu-și desaga pe umăr, traversă curtea și deschise poarta care dădea spre uliță. Acolo se opri, reflectînd parcă la ce se pregătea să facă, își părăsea casa, mama, frații, de cîte ori, pe pragul unei porți sau a unei hotărîri, un nou și neașteptat argument, sau căruia tulburarea

momentului îi dă această aparenţă, ne face să ne retragem mîna, să uităm tot ce-am spus. Aşa a crezut Maria şi o expresie fericită îi lumină chipul, dar raza a pierit pe dată, căci fiul, înainte de a reveni în casă, şi-a pus jos desaga, după o lungă pauză în timpul căreia dăduse impresia că întoarce pe toate feţele o problemă greu de rezolvat. Cînd ieşi din nou, cîteva clipe mai tîrziu, ţinea în mînă sandalele tatălui. Tăcut, cu ochii plecaţi, de parcă pudoarea sau o ascunsă ruşine nu i-ar fi îngăduit să înfrunte altă privire, băgă sandalele în desagă şi, fără altă vorbă sau gest, plecă. Maria alergă spre poartă, toţi copiii fugiră după ea, cei mai mari cu aerul că nu dau mare importanţă celor întîmplate, însă nici un semn de rămas-bun n-a putut fi văzut, fiindcă Isus nici măcar o dată nu-şi întoarse capul. O vecină în trecere, care asistă la această scenă, întrebă, Unde pleacă fiul tău, Maria, iar Maria răspunse, A găsit de lucru în Ierusalim, va sta un timp acolo, e o minciună sfruntată, cum ştim, dar între a minţi şi a spune adevărul nu-i uşor de ales, mai bine ne-am abţine de la judecăţi morale tranşante, lăsînd timpul să curgă, sosește întotdeauna ziua cînd adevărul se preschimbă în minciună şi minciuna în adevăr. În această noapte, cînd toţi ai casei dorm, cu excepţia Mariei care încearcă să-şi imagineze cum şi unde i se află fiul la ceasul acela, dacă la adăpost într-un caravanserai, dacă protejat de umbra unui arbore, dacă printre pietrele unei rîpe tenebroase, dacă în puterea romanilor, să n-o îngăduie Dumnezeu, auzi scîrţîind poarta de la uliţă, şi inima îi tresări în piept, E Isus care se întoarce, îşi spuse, bucuria o lăsă în primul moment paralizată şi confuză, Ce trebuie să fac, nu voia să-i deschidă uşa cu un aer de triumf, Pînă la urmă, atîta cruzime faţă de mama ta şi nici măcar o noapte n-ai suportat afară, ar fi o umilinţă pentru el, cel mai bine ar fi să

rămînă liniştită şi tăcută, să se prefacă adormită, să-l lase să intre, şi dacă el va voi să se întindă încetişor pe rogojină fără să spună, M-am întors, mă voi preface mîine uimită de întoarcerea fiului risipitor, căci nu pentru că-i scurtă absenţa e bucuria mai mică, la urma urmei şi absenţa e o moarte, sigura deosebire importantă este speranţa. Dar el întîrzie atît de mult să ajungă la uşă, cine ştie dacă nu cumva la ultimii paşi s-a oprit şi a şovăit, or acest gînd Maria nu-l putu suporta, acolo e crăpătura din uşă prin care va putea să vadă fără a fi văzută, va avea timp să se întoarcă pe rogojină dacă fiul se va hotărî să intre, va ajunge la timp ca să-l reţină dacă el se răzgîndeşte şi face cale întoarsă. Pe vîrfuri, desculţă, Maria se apropie şi privi. Era o noapte cu lună, pămîntul curţii strălucea ca oglinda apei. O siluetă înaltă şi neagră se mişca lent, avansa spre poartă, iar Maria, de cum îl zări, îşi puse mîinile la gură ca să nu strige. Nu era fiul ei, era, enorm, gigantic, imens, cerşetorul, acoperit de zdrenţe ca şi prima dată şi tot ca şi prima dată, acum poate ca un efect al clarului de lună, subit învăluit într-un veşmînt somptuos pe care un suflu puternic îl agita. Maria, înspăimîntată, ţinea uşa, Ce vrea, ce vrea, îi murmurau buzele tremurătoare, şi, deodată, nu mai ştiu ce să creadă, omul care spusese că e înger se dăduse la o parte, se afla lîngă uşă, dar nu intra, i se auzea doar respiraţia şi imediat un zgomot ca de sfîşiere, ca şi cum o rană iniţială a pămîntului ar fi fost lărgită cu cruzime pînă cînd devenise o gură abisală. Maria n-avea nevoie să deschidă, nici să întrebe, ca să ştie ce se întîmpla dincolo de uşa ei. Silueta masivă a îngerului reapăru, timp de o scurtă clipă astupă cu uriaşul său trup tot cîmpul vizual al Mariei, iar apoi, fără o privire spre casă, se îndepărtă spre poartă, ducînd cu sine, întreagă de la rădăcină la ultima frunză, planta enigmatică

răsărită, cu treisprezece ani în urmă, pe locul unde strachina fusese îngropată. Poarta se deschise şi se închise, între un gest şi celălalt îngerul se transformă şi apăru cerşetorul, apoi dispăru, oricine ar fi fost el, dincolo de zid, lungile frunze tîrîndu-se după el ca un şarpe cu pene, acum fără zgomot, ca şi cum ce se întîmplase n-ar fi fost decît vis şi imaginaţie. Maria deschise încet uşa şi, temătoare, ieşi în curte. Lumea, de pe pămînt pînă în înaltul şi inaccesibilul cer, era făcută toată din lumină. Aproape, chiar lîngă peretele casei, se căsca neagră groapa de unde planta fusese smulsă şi, de la marginea ei în direcţia porţii, o dîră de lumină mai vie scînteia ca o cale lactee, dacă avea acest nume pe atunci, Calea Sfîntului Iacob încă nu poate fi, căci acela care-i va da numele e deocamdată doar un puşti din Galileea, mai mult sau mai puţin de vîrsta lui Isus, Dumnezeu ştie unde se vor fi aflînd, unul şi celălalt, la aceste ore. Maria se gîndi la fiul ei, dar fără ca de astă dată inima să i se mai strîngă de teamă, nu i se putea întîmpla nimic rău sub un cer ca acesta, frumos, senin, insondabil, şi sub această lună, ca o pîine frămîntată numai din lumină, alimentînd izvoarele şi sevele pămîntului. Cu sufletul liniştit, Maria traversă curtea, călcînd fără teamă stelele de pe sol, şi deschise poarta. Privi afară, văzu că urma se termina aproape imediat, ca şi cum puterea radiantă a frunzelor s-ar fi stins sau, un nou delir al fanteziei acestei femei care nu mai poate invoca scuza că ar fi gravidă, ca şi cum cerşetorul şi-ar fi reluat forma de înger, folosindu-se, în sfîrşit, de aripi, fiind vorba de o ocazie specială. Maria cîntări în sinea ei aceste neobişnuite evenimente şi le găsi la fel de simple, naturale şi justificate ca faptul că-şi vedea propriile mîini în lumina lunii. Se întoarse atunci în casă, luă din cîrligul din perete opaiţul şi se duse să ilumineze larga groapă lăsată de

planta smulsă. Pe fund se afla strachina goală. Bagă mîna în gaură şi o scoase, era strachina obişnuită de care-şi amintea, doar cu puţină ţărînă pe fund, dar cu luminile stinse, o prozaică ustensilă casnică ce revenise la funcţiile ei originare, de acum înainte va reîncepe să servească pentru lapte, apă sau vin, în funcţie de chef şi posibilităţi, e drept ce s-a spus, că fiecare om îşi are ceasul şi fiecare lucru timpul lui.

Isus beneficie de adăpostul unui acoperiş în prima sa noapte de călător. Crepusculul îi ieşi în cale cînd ajunse în apropierea unei mici aşezări chiar înainte de oraşul Jenin, şi soarta, care i-a promis şi îndeplinit atîtea evenimente nefaste de cînd s-a născut, vru, de astă dată, ca locuitorii casei unde, fără prea multe speranţe, bătuse ca să ceară găzduire, să fie din cei mărinimoşi, care ar avea pe viaţă remuşcări dacă ar lăsa un copilandru singur în noapte, mai ales într-o epocă atît de tulbure, de război şi atacuri, cînd pentru o nimica toată sînt răstignite suflete şi înjunghiaţi prunci inocenţi. Isus le declară bunelor sale gazde că venea din Nazaret şi mergea la Ierusalim, totuşi nu repetă minciuna ruşinată pe care o auzise din gura mamei sale, c-ar fi plecat să lucreze, spuse numai că fusese însărcinat să-i interogheze pe învăţaţii Templului asupra unui punct al legii de mare interes pentru familia sa. Se miră stăpînul casei că o misiune de o asemenea responsabilitate i-a fost încredinţată unui băiat atît de tînăr, deşi, aşa cum se vedea clar, deja ajuns la maturitatea religioasă, iar Isus spuse că aşa a fost să fie, fiind el bărbatul cel mai vîrstnic din familie, totuşi despre tată nu suflă o vorbă. Luă masa cu familia, apoi se duse să doarmă în şopronul din curte, casa neavînd alt loc mai bun pentru oaspeţii în trecere. În toiul nopţii, visul îl atacă din nou, dar era diferit de ce visase înainte, tatăl şi soldaţii nu s-au mai

apropiat atît de mult, nici măcar botul calului n-a mai apărut de după colţ, dar să nu ne facem iluzii crezînd că agonia şi spaima au fost mai mici, să ne punem în locul Iui Isus, visînd că propriul nostru tată, cel care ne-a dat fiinţa, vine spre noi cu spada scoasă ca să ne omoare. Nimeni din casă nu băgă de seamă patimile care, la cîţiva paşi distanţă, erau reprezentate, chiar dormind, Isus începuse să înveţe să-şi domine spaima, conştiinţa încolţită îi punea, în ultima clipă, mîna pe gură, şi strigătele vibrau teribile, însă în linişte, numai în capul lui. A doua zi de dimineaţă, Isus împărţi cu ceilalţi prima masă a zilei, mulţumind şi lăudîndu-şi apoi binefăcătorii cu o gravitate atît de modestă şi cuvinte atît de bine alese încît toată familia, fără excepţie, simţi, timp de o clipă, că participă la inefabila pace a Domnului, deşi nu erau decît nişte discreditaţi samariteni. Isus îşi luă rămas-bun şi plecă, îi răsunau în auz ultimele cuvinte rostite de stăpînul casei, Binecuvîntat fii tu, Domnul Dumnezeul nostru, rege al universului, care călăuzeşti paşii omului, la care el răspunsese binecuvîntîndu-l pe acelaşi Domn, Dumnezeu şi Rege care se ocupă de toate nevoile noastre, în fiecare zi, experienţa vieţii o demonstrează în mod convingător, conform preaechitabilei reguli a proporţiei directe care celui ce are mai mult îi dă şi mai mult.

Restul drumului pînă la Ierusalim n-a mai fost la fel de uşor. În primul rînd, sînt samariteni şi samariteni, ceea ce înseamnă că încă de pe atunci o rîndunică nu făcea singură o primăvară, fiind nevoie de cel puţin două, de rîndunici vorbim, cu condiţia să fie un mascul şi o femelă, fertili, şi să aibă descendenţă. Porţile la care a mai bătut Isus nu s-au mai deschis şi călătorul a trebuit să doarmă pe unde a apucat, singur, o dată, sub un măslin, din cei cu coroana bogată, revărsîndu-se pe pămînt ca o fustă largă, altă dată protejat de o caravană cărei

se alăturase şi care, fiind plin ochi caravanseraiul cel mai apropiat, fusese nevoită, din fericire pentru Isus, să-şi ridice tabăra în cîmp deschis. Am spus din fericire pentru că, între timp, pe cînd traversa solitar nişte pustietăţi muntoase, bietul de el fusese atacat de doi răufăcători, laşi şi nemernici, care i-au furat puţinii bani pe care îi avea, acesta fiind motivul pentru care Isus nu putea beneficia de ocrotitoarea securitatea hanurilor, care, după legile unui sănătos comerţ, nu dau nimic fără să ia, nici acoperiş fără plată. Dacă acolo s-ar fi aflat cineva cu sufletul milos, i s-ar fi frînt inima, văzînd cît de neajutorat era sărmanul cînd hoţii au plecat, încă rîzînd de el, cu tot acel cer boltindu-se deasupra lui şi munţii de jur împrejur, infinitul univers lipsit de semnificaţie morală, populat de stele, de hoţi şi de crucificatori. Şi să nu ne aduceţi, rogu-vă, contraargumentul că un băieţandru de treisprezece ani nu putea avea răbdătîna ştiinţifică ori vîna filozofică, ori cel puţin simpla experienţă de viaţă, pe care asemenea reflecţii le-ar presupune, şi că acesta în special, deşi cunoscător al învăţăturilor sinagogii şi posedînd o dovedită agilitate mentală, mai ales în dialogurile la care a participat, n-ar justifica prin cele spuse şi făcute pînă acum atenţia particulară al cărei obiect l-am făcut. Copiii de tîmplari nu sînt rari prin aceste ţinuturi, şi cu atît mai puţin cei de răstigniţi, însă, presupunînd că altul era alesul, nu trebuie să ne îndoim că, indiferent cine ar fi fost, atîta bogăţie de materiale utilizabile ni l-ar fi dat pe acela aşa cum ni-l dă pe acesta. În primul rînd pentru că, şi nu mai e un secret pentru nimeni, fiecare om este o lume, fie pe căile transcendentului, fie pe drumurile imanentului, şi, în al doilea rînd, pentru că aceste ţinuturi au fost dintotdeauna diferite de celelalte, e suficient să ne amintim sumedenia de inşi de înaltă, medie sau joasă condiţie, care, prin părţile astea, au tot

propovăduit şi prorocit, începînd cu Isaia şi terminînd cu Maleahi, nobili, sacerdoţi, păstori, cîte ceva din fiecare, aşa că se cuvine să ne arătăm prudenţi în opiniile noastre, începuturile umile ale unui fiu de tîmplar nu ne dau dreptul de a avansa judecăţi premature, care, părînd definitive, pot compromite, de la bun început, o carieră. Băiatul care se îndreaptă spre Ierusalim, atunci cînd majoritatea celor de vîrsta lui încă n-au îndrăznit să-şi scoată nasul afară din casă, nu este poate chiar o acvilă de perspicacitate, un fenomen de inteligenţă, însă merită respectul nostru, aşa cum el însuşi a declarat, are o rană în suflet, şi, neîngăduindu-i firea să aştepte să i-o vindece simplul obicei de a trăi cu ea, pînă cînd ar închide-o cicatricea benevolă care e refuzul de a gîndi, a pornit în căutarea lumii, cine ştie dacă nu pentru a-şi înmulţi rănile, adunîndu-le într-o unică, definitorie, durere. Aceste supoziţii s-ar putea să pară inadecvate, nu numai persoanei, dar şi timpului şi locului, îndrăznind noi să ne imaginăm sentimente moderne şi complexe în capul unui sătean palestinian născut cu atîţia ani înainte de a veni pe lume Freud, Jung, Groddeck şi Lacan, însă greşeala noastră, să ni se permită înfumurarea, nu e nici crasă şi nici scandaloasă, dacă ne gîndim că, în scrierile unde aceşti evrei îşi află hrana spirituală, astfel de exemple sînt atît de abundente încît ne simţim îndreptăţiţi să credem că un om, indiferent de epoca în care trăieşte sau va fi trăit, este contemporan din punct de vedere mental cu altul din oricare altă epocă. Singurele indubitabile excepţii cunoscute au fost Adam şi Eva, şi nu pentru că au fost primul bărbat şi prima femeie, ci pentru că n-au avut copilărie. Şi să nu se înfiinţeze aici biologia şi psihologia protestînd că, în mentalitatea unui om de Cromagnon, de neimaginat pentru noi, deja luaseră fiinţă căile

care trebuiau să ducă la capul pe care îl cărăm astăzi pe umeri, e o discuţie care nu-şi are locul aici, de vreme ce omul de Cromagnon nu e pomenit în cartea Genezei, singura lecţie despre începuturile lumii pe care a învăţat-o Isus.

Distraţi de aceste reflecţii, nu întru totul de dispreţuit în ce priveşte esenţa evangheliei pe care o expunem, am uitat să urmărim, aşa cum ne cere datoria, cît a mai rămas din călătoria fiului lui Iosif la Ierusalim, în faţa căruia tocmai a ajuns, fără bani, dar bine sănătos, cu picioarele zdrobite de atîta mers, însă cu inima la fel de dîrză ca atunci cînd a ieşit pe uşa casei sale, în urmă cu trei zile. Nu e prima dată că vine aici, de aceea sufletul nu i se exaltă mai mult decît este de aşteptat de la un credincios căruia dumnezeul pe care-l are i-a devenit sau e pe cale să-i devină familiar. De pe acest munte, numit Ghetsimani, care e totuna cu a spune al Măslinilor, se zăreşte, într-o panoramă magnifică, discursul arhitectonic al Ierusalimului, templu, turnuri, palate, case de locuit, şi oraşul pare atît de aproape încît avem impresia că-l putem atinge cu degetul, cu condiţia ca febra mistică să fi urcat atît de mult încît credinciosul care suferă de ea să ajungă să-şi confunde slabele forţe ale trupului cu nesecătuita putere a spiritului universal. Se înserează, soarele coboară spre marea îndepărtată. Isus a început să coboare spre vale, întrebîndu-se unde va dormi la noapte, dacă înăuntrul sau în afara oraşului, celelalte dăţi cînd venise cu tatăl şi cu mama, de Paşti, familia a rămas în afara zidurilor, în corturi ridicate benevol de autorităţile civile şi militare pentru a-i găzdui pe pelerini, separaţi unii de ceilalţi, e inutil s-o mai spunem, bărbaţii cu bărbaţii, femeile cu femeile, minorii de asemenea împărţiţi după sex. Cînd Isus ajunse în faţa zidurilor, o dată cu prima adiere a nopţii, tocmai se închideau porţiile, paznicii îi lăsară totuşi

să intre, în urma lui bubuiră drugii de la zăvoare, dacă Isus ar fi fost apăsat de vreo nefericită vină, din acelea care în toate citesc aluzii indirecte la greşelile înfăptuite, poate s-ar fi gîndit la o capcană în clipa cînd porţile se închideau, dinţi de fier înfigîndu-se în glezna prăzii, un cocon de balot împresurînd musca. Totuşi, la treisprezece ani, păcatele nu pot fi nici multe, nici groaznice, nu are încă vîrsta la care se ucide sau se fură, se mărturiseşte strîmb, se poftеşte nevasta aproapelui, sau casa lui, sau ogorul lui, sau robul lui sau roaba lui, sau boul lui, sau catîrul lui, sau orice altceva îi aparţine şi, astfel stînd lucrurile, acest băiat e, vasăzică, pur, nu e pătat de vreo greşeală proprie, chiar dacă şi-a pierdut inocenţa, căci nu e cu putinţă să vezi moartea şi să rămîi la fel ca înainte. Străzile sînt pustii, e ora cînd familiile cinează, pe afară nu mai umblă decît cerşetorii şi vagabonzii, dar şi aceştia încep să se retragă, îşi au ghildele lor, vizuinile lor corporative, în curînd vor începe să străbată oraşul patrulele de soldaţi romani în căutarea răufăcătorilor care, pînă şi în capitala regatului lui Irod Antipa, vin să-şi făptuiască răutăţile şi crimele, în ciuda supliciilor care îi aşteaptă dacă sînt prinşi, cum s-a văzut în Seforis. La capătul străzii, apare unul dintre aceste ronduri de noapte, iluminat de torţe, defilînd în zăngănit de spade şi de scuturi, în ritmul picioarelor încălţate cu sandale de război. Ascuns într-o nişă, băiatul aşteptă să dispară trupa, apoi porni în căutarea unui loc de dormit. Îl găsi, aşa cum bănuise, pe eternul şantier al Templului, un spaţiu între două mari pietre cioplite, peste care o lespede ţinea loc de acoperiş. Aici îşi mîncă ultima bucată de pîine tare şi mucegăită care-i mai rămăsese, acompaniind-o cu cîteva smochine uscate pe care le dibui pe fundul desagii. Îi era sete, dar se resemnă să rabde. În sfîrşit, îşi întinse rogojina, se acoperi cu micul pled care făcea parte din bagajul său de călător şi, ghemuindu-se

pentru a se proteja de frigul care intra din toate părțile în precarul său adăpost, reuși să adoarmă. Faptul că se afla în Ierusalim nu-l împiedică să viseze, dar avu parte de o indulgență de nu puțină însemnătate, căci, poate din pricina prezenței atît de apropiate a lui Dumnezeu, visul s-a mărginit să repete scenele cunoscute, confundate cu defilarea patrulei pe care o întîlnise. Se trezi la răsăritul soarelui. Se tîrî afară din gaura rece ca un mormînt și, înfășurat în pled, privi Ierusalimul care i se așternea la picioare, casele joase, de piatră, mîngîiate de lumina roșiatică. Atunci, cu o solemnitate cu atît mai mare cu cît cuvintele erau pronunțate de gura copilului care el încă mai este, rosti binecuvîntarea, Îți mulțumesc, Doamne, Dumnezeul nostru, regele universului, pentru că, prin puterea mizericordiei tale, astfel mi-ai restituit, viu și statornic, sufletul. În viață există anumite momente care ar trebui fixate, ferite de trecerea timpului, nu doar consemnate, de exemplu, în această evanghelie, sau în pictură, sau, mai nou, în fotografie, cinema sau video, ce ar interesa însă cu adevărat ar fi ca însuși acela care le-a trăit sau le-a dat naștere să rămînă pentru totdeauna accesibil ochilor viitorimii, ducîndu-ne astăzi la Ierusalim ca să-l vedem, cu propriii noștri ochi, pe acest băiețandru, Iisus, fiul lui Iosif, înfășurat în pledul scurt și sărăcăcios, privind casele din Ierusalim și mulțumindu-i Domnului pentru că nici de astă dată nu-și pierduse sufletul. Viața lui fiind încă la început, ce înseamnă treisprezece ani, este de prevăzut că viitorul îi va rezerva ceasuri mai vesele sau mai triste ca acesta, mai fericite sau mai nefericite, mai blînde sau mai tragice, dar aceasta e clipa pe care am alege-o pentru noi, orașul adormit, soarele imobil, lumina intangibilă, un băiețandru privind casele, înfășurat într-un pled și cu o desagă la picioare, și lumea întreagă, aproape și departe, suspendată, în așteptare. Dar nu se poate, băiatul s-a mișcat, clipa a

venit şi a trecut, timpul ne duce pînă în locul unde se inventează o memorie, a fost aşa, n-a fost aşa, lucrurile sînt aşa cum vom spune c-au fost. Acum Isus merge pe uliţe înguste care treptat se umplu de oameni, e încă devreme pentru a merge la templu, învăţaţii, ca în toate timpurile şi locurile, vor începe să apară mai tîrziu. Nu-i mai e frig, dar simte un gol în stomac, cele două smochine pe care le mai avea n-au făcut decît să-i stimuleze fluxul salivei, fiul lui Iosif e flămînd. Acum simte într-adevăr lipsa banilor pe care i-au furat răufăcătorii, căci viaţa la oraş nu e ca dulcea hoinăreala pe cîmpuri, cînd cauţi fluierînd tot ce vor fi lăsat pe ele ţăranii care îndeplinesc legile Domnului, verbi gratia, Cînd vei face seceratul cîmpului tău, şi de vei fi uitat vreun braţ de spice, să nu te întorci să le iei, cînd vei culege măslinele, să nu te întorci să strîngi restul care a rămas pe crengi, cînd îţi vei recolta via, să nu aduni ce-a mai rămas, toate va trebui să le laşi pentru a fi culese de străin, de orfan şi de văduvă, adu-ţi aminte c-ai fost rob în ţara Egiptului. Acum, fiind vorba de un oraş mare, şi cu toate că în el Dumnezeu a poruncit să i se construiască reşedinţa terestră, aceste umanitare reguli n-au ajuns la Ierusalim, motiv pentru care, pentru cine n-are bani în pungă, nici treizeci, nici trei gologani, soluţia va fi întotdeauna cerşitul, cu riscul probabil de a se vedea respins, ca inoportun, ori furatul, cu riscul mai mult decît sigur de a suferi pedeapsa biciuirii şi carcerei, dacă nu şi mai rău. Să fure, acest băiat nu poate, să ceară, acest băiat nu vrea, se mulţumeşte să se uite cu ochi umezi la mormanele de pîini, la piramidele de fructe, la străchinile cu mîncare înşirate pe tejghele de-a lungul străzilor, şi aproape că leşină, de parcă toate insuficienţele nutritive din ultimele trei zile, decontînd masa dată de samaritean, s-ar fi reunit în această oră dureroasă, e adevărat că destinaţia lui e Templul, dar trupul, deşi partizanii

postului mistic vor susține contrariul, va primi mai bine cuvîntul lui Dumnezeu dacă hrana va fi întărit în el facultățile înțelegerii. Din fericire, un fariseu care trecea pe stradă îl zări pe băiatul pe punctul de a leșina și i se făcu milă, nedreptul viitor se va strădui să le creeze o reputație foarte proastă acestor oameni, deși erau, în fond, cumsecade, așa cum în acest caz s-a dovedit, Cine ești, întrebă el, iar Isus îi răspunse, Sînt din Nazaretul Galileii, Ți-e foame, băiatul își plecă ochii, nu era nevoie să vorbească, i se citea pe chip, Nu ai familie, Ba da, dar am venit singur, Ai fugit de acasă, Nu, și, într-adevăr, nu fugise, să amintim că mama și frații ieșiseră, cu multă dragoste, să-i ureze drum bun în poarta casei, faptul că nu-și întorsese capul nici măcar o singură dată nu înseamnă c-ar fi fugit, așa sînt cuvintele noastre, a spune un Da sau un Nu e, între toate, lucrul cel mai simplu și, în principiu, cel mai convingător, dar purul adevăr ne-ar cere să începem prin a da un răspuns mai curînd dubitativ, Bun, de fugit, ceea ce se cheamă a fugi, n-am fugit, dar, și în acest punct ar trebui să luăm din nou toată povestea, ceea ce, să ne liniștim, nu se va întîmpla, în primul rînd pentru că fariseul, netrebuind să apară din nou, n-are de ce s-o știe, în al doilea rînd pentru că noi o cunoaștem mai bine decît oricine, ajunge să ne gîndim cît de puține știu unele despre altele personajele cele mai importante ale acestei evanghelii, Isus nu știe totul despre mama și despre tatăl lui, Maria nu știe totul despre bărbat și despre fiu, iar Iosif, fiind mort, nu mai știe nimic despre nimeni. Noi, dimpotrivă, știm tot ce a fost făcut, spus și gîndit pînă azi, fie de ei, fie de alții, deși trebuie să ne facem c-o ignorăm, într-un anume fel sîntem ca fariseul care a întrebat, Ți-e foame, cînd palidul și slăbitul chip al lui Isus vorbea fără cuvinte, Nu mă întreba, dă-mi de mîncare. Și asta a făcut, în cele din urmă, omul cel milostiv, a cumpărat două pîini, care atunci ieșiseră

calde din cuptor, şi o strachină cu lapte, şi fără
spune o vorbă i le-a întins lui Isus, s-a întîmpl
că la trecerea de la unul la altul puţin lichid le
curs pe mîini, atunci, cu un gest identic şi simultan,
născut cu siguranţă din distanţa timpurilor natu
rale, amîndoi îşi ridicară mîna udă la gură ca
soarbă laptele, un gest precum cel de a săruta
pîinea cînd a căzut pe pămînt, e păcat că aceşti
doi nu se vor mai întîlni niciodată, de vreme ce u
pact atît de frumos şi de simbolic pare a se
stabilit între ei. Plecă fariseul la treburile sale, da
mai întîi scoase din pungă două monede, spunînd,
Ia aceşti bani şi întoarce-te acasă, lumea e înc
prea mare pentru tine. Fiul tîmplarului ţinea în
mînă strachina şi pîinea, deodată nu-i mai er
foame, sau îi era, dar nu simţea, se uita după
fariseul care se îndepărta şi doar atunci îi mulţumi,
însă cu o voce atît de stinsă încît celălalt n-a putut
s-audă, dacă s-ar fi aşteptat la mulţumiri, s-ar
putut gîndi că făcuse bine unui puşti ingrat
fără educaţie. Chiar acolo, în mijlocul străzii, Isus,
al cărui apetit se întorsese dintr-un salt, îşi mînc
pîinea şi-şi bău laptele, apoi merse să înapoiez
strachina goală vînzătorului, care însă îi spuse, E
plătită, păstreaz-o, E un obicei în Ierusalim să
cumperi laptele cu strachina, Nu, dar aşa a vrut
fariseul, niciodată nu poţi şti ce se petrece în capul
unui fariseu, Atunci, pot s-o iau, Ţi-am spus, e
plătită, Isus înveli strachina în pled şi o băgă în
desagă în timp ce se gîndea că, de acum înainte,
va trebui să fie atent la felul cum umbla cu ea,
aceste vase de lut sînt fragile, sfărîmicioase, nu
sînt decît un pumn de ţărînă căreia soarta i-a dat
o consistenţă precară, ca şi omului, la urma urmei.
Cu trupul sătul, cu spiritul treaz, Isus îşi îndreptă
paşii spre Templu.

Era deja multă lume pe esplanada care avea la capăt abrupta scară de acces. De o parte şi de alta, de-a lungul zidurilor, se înşirau prăvăliile vînzătorilor de mărunţişuri, altele unde se vindeau animalele pentru sacrificiu, din loc în loc, zarafii cu tarabele lor, grupuri care stăteau de vorbă, negustori care gesticulau, gărzi romane, pe jos şi călare, cu ochii în patru, litiere purtate pe umeri de sclavi şi, de asemenea, dromaderi, catîri încovoiaţi sub povară, pretutindeni un vacarm de ţipete frenetice, întretăiate de behăitul fără vlagă al mieilor şi iezilor, unii ţinuţi în braţe sau în spinare, ca nişte prunci obosiţi, alţii, tîrîţi, cu funia la gît, dar toţi în drum spre moarte sub cuţit şi mistuiţi de foc. Isus trecu prin sala ablaţiunilor pentru a se purifica, apoi urcă scara şi, fără a se mai opri, traversă Curtea Păgînilor. Intră în Curtea Femeilor prin poarta dintre Sala Uleiurilor şi Sala Nazareenilor şi găsi ce venise să caute, pe bătrînii şi scribii care, după vechiul obicei, ţineau cuvîntări despre lege, răspundeau la întrebări şi împărţeau sfaturi. Erau mai multe grupuri, băiatul se apropie de cel mai puţin numeros chiar în momentul cînd un bărbat ridicase mîna pentru a pune o întrebare. Scribul încuviinţă din cap, iar bărbatul rosti, Explică-mi, te rog, dacă trebuie să pricepem, vorbă cu vorbă, înţeles cu înţeles, exact aşa cum sînt scrise, legile pe care Domnul i le-a dat lui Moise pe muntele Sinai, atunci cînd a făgăduit că pacea va domni peste pămînturile noastre şi că nimeni nu ne va mai tulbura somnul, atunci cînd a vestit că va alunga din preajma noastră lighioanele dăunătoare

şi că spada nu va mai ajunge în ţinuturile noastre şi, la fel, că, urmărindu-ne noi vrăjmaşii, ei vor cădea seceraţi de spada noastră, cinci de-ai voştri vor pune pe fugă o sută, o sută de-ai voştri vor pune pe fugă zece mii, a spus Domnul, iar vrăjmaşii voştri vor cădea în faţa spadelor voastre. Scribul îl privi bănuitor pe cel care pusese întrebarea, n-o fi cumva vreun intrus rebel, trimis aici de Iuda Galileanul pentru a otrăvi spiritele cu răutăcioase aluzii la pasivitatea Templului în faţa puterii Romei, şi răspunse sec, Aceste vorbe Domnul le-a spus pe cînd străbunii noştri se aflau în deşert şi erau urmăriţi de egipteni. Bărbatul ridică mîna din nou, semn că voia să pună o nouă întrebare, Trebuie, vasăzică, să înţeleg că vorbele pe care Domnul le-a rostit pe Muntele Sinai n-au fost valabile decît pentru vremea aceea, cînd părinţii noştri umblau în căutarea pămîntului făgăduit, Dacă aşa ai înţeles, nu eşti un bun israelit, cuvîntul Domnului a fost, este şi va fi valabil în toate vremurile, trecute şi viitoare, cuvîntul Domnului era în spiritul Domnului înainte de a vorbi şi acolo rămîne chiar după ce a tăcut, Chiar tu ai spus ceea ce îmi interzici să gîndesc, Şi ce gîndeşti, Că Dumnezeu îngăduie ca spadele noastre să nu se ridice împotriva forţei ce ne asupreşte, că o sută de-ai noştri nu cutează să lupte cu cinci de-ai lor, că zece mii de evrei trebuie să-şi plece grumazul în faţa unei sute de romani, Eşti în Templul Domnului şi nu pe cîmpul de bătălie, Domnul este dumnezeul oştirilor, Dar adu-ţi aminte că Dumnezeu a pus condiţii, Care, Dacă îmi respectaţi legile şi îmi îndepliniţi poruncile, a spus Domnul, Ce legi n-am respectat şi ce porunci n-am îndeplinit pentru a fi nevoiţi să acceptăm dominaţia Romei ca pe o pedeapsă dreaptă şi necesară, pentru care păcate de-ale noastre, Domnul le ştie, Da, Domnul le ştie, de cîte ori omul cade în păcat fără să aibă habar, dar explică-mi de ce se foloseşte

Domnul de puterea Romei pentru a ne pedepsi, în loc s-o facă el însuşi, faţă în faţă cu cei pe care şi-a ales ca popor, Domnul îşi cunoaşte ţelurile, Domnul îşi alege căile, Vrei să spui aşadar că din vrerea Domnului poruncesc romanii în Israel, Da, Dacă e aşa cum spui, ar trebui să înţelegem că rebelii care luptă împotriva romanilor luptă şi împotriva lui Dumnezeu şi a voinţei lui, Înţelegi greşit, Iar tu te contrazici, scribule, Voinţa lui Dumnezeu poate fi o nevoinţă, nevoinţa îi poate fi vrerea, Numai voinţa omului este adevărata voinţă, dar n-are căutare în faţa lui Dumnezeu, E adevărat, Atunci, omul e liber, Da, pentru a putea fi pedepsit. Se auzi un murmur printre cei din jur, câţiva se uitară la cel care pusese întrebările, fără îndoială pertinente în pura lumină a textelor, dar inoportune din punct de vedere politic, îl priviră de parcă el s-ar fi cuvenit să ia asupra sa toate păcatele Israelului şi să plătească pentru ele, uşuraţi într-un anume fel, ei, temătorii de triumful scribului, care primea complimentele şi laudele cu un zîmbet de satisfacţie. Sigur de sine, maestrul privi în jur, solicitînd o nouă interpelare, precum gladiatorul care, dînd peste un adversar slab, reclamă altul cu o statură mai impunătoare, în stare să-i ofere o glorie mai mare. Un alt bărbat ridică mîna, se auzi o nouă întrebare, Domnul a vorbit cu Moise şi i-a spus, Străinul care locuieşte cu voi va fi tratat ca unul dintre compatrioţii voştri şi îl vei iubi ca pe tine însuţi, pentru că ai fost străin pe pămînturile Egiptului, aşa i-a grăit Domnul lui Moise. Nu apucă să sfîrşească, fiindcă scribul, încă înfierbîntat de victoria dinainte, îi tăie vorba, ironic, Bănuiesc că nu ai de gînd să mă întrebi de ce nu îi tratăm pe romani ca pe compatrioţii noştri, de vreme ce sînt străini, Ţi-aş pune asemenea întrebare doar dacă romanii ne-ar trata pe noi ca pe compatrioţii lor, fără a ne păsa, nouă sau lor, de

alte legi şi de alţi zei, Şi tu vrei să trezeşti mînia Domnului cu interpretări diabolice ale cuvîntului său, îl întrerupse scribul, Nu, vreau numai să-mi spui dacă într-adevăr crezi că îndeplinim porunca sfîntă cînd străinii sînt străini nu de ţara unde trăim, ci de religia pe care o profesăm, La cine anume te referi, La unii de azi, la mulţi din trecut şi poate la şi mai mulţi în viitor, Vorbeşte limpede, te rog, n-am timp de pierdut cu enigme şi parabole, Cînd am venit din Egipt, alte naţiuni cu care a trebuit să ne războim trăiau pe acest pămînt pe care-l numim Israel, pe atunci noi eram străinii şi Domnul ne-a poruncit să-i ucidem şi să-i facem una cu pămîntul pe cei care se împotriveau voinţei sale, Ţara ne-a fost făgăduită, dar trebuia cucerită, n-am cumpărat-o şi n-am primit-o în dar, Iar acum trăim sub stăpînire străină, pămîntul pe care l-am făcut să fie al nostru nu mai e al nostru, Ideea de Israel trăieşte etern în spiritul Domnului, de aceea, oriunde se află poporul său, laolaltă sau împrăştiat, acolo se află Israelul pămîntesc, De unde se poate deduce, presupun, că oriunde ne vom afla noi, evreii, ceilalţi oameni vor fi întotdeauna străini, În ochii Domnului, fără nici o îndoială, Dar străinul care trăieşte alături de noi ne va fi, după spusele Domnului, compatriot şi va trebui să-l iubim ca pe noi înşine pentru că am fost străini în Egipt, Domnul aşa a spus, Înţeleg atunci că străinul pe care trebuie să-l iubim e acela care, trăind alături de noi, nu va fi destul de puternic pentru a ne asupri, aşa cum fac astăzi romanii, Înţelegi bine, Răspunde-mi acum la următoarea întrebare aşa cum te vor călăuzi luminile tale, dacă, într-o zi, vom deveni puternici, ne va îngădui oare Domnul să-i asuprim pe străinii pe care acelaşi Domn ne-a poruncit să-i iubim, Israelul n-o să poată să vrea decît ce vrea Domnul, iar Domnul, pentru că a ales acest popor, o să vrea tot ce e bun pentru

Israel, Chiar să nu iubim pe cine ar trebui să iubim, Da, dacă asta îi e voința, A Israelului sau a Domnului, A amîndurora, pentru că sînt unul, Nu vei încălca dreptul străinului, a spus Domnul, Cînd străinul are vreun drept, iar noi i-l recunoaștem, spuse scribul. Din nou se auziră murmure de aprobare care făcură să strălucească ochii scribului precum ochii unui luptător, ori discobol, ori gladiator, ori conducător de care. Se ridică acum și mîna lui Isus. Nimeni dintre cei de față nu se miră că un băiat de o vîrstă atît de fragedă se înfățișa pentru a interoga un scrib sau un cărturar al Templului, căci de la Cain și Abel au existat întotdeauna adolescenți frămîntați de îndoieli, de obicei pun întrebări pe care adulții le ascultă cu un surîs condescendent și cu o palmă pe spinare, Să mai crești tu, să mai crești, și ai să vezi că nu contează, cei mai înțelegători vor spune, La vîrsta ta și eu gîndeam la fel. Cîțiva se îndepărtară, alții erau gata să facă la fel, în timp ce scribul cu greu reușea să-și ascundă supărarea, văzînd cum îi scapă un public pînă atunci atent, însă întrebarea lui Isus îi întoarse din drum pe cîțiva care o auziseră, Vreau să întreb despre vină, Vorbești de o greșeală pe care tu ai făptuit-o, Vorbesc de vină în general, dar și de vina pe care o pot avea chiar fără a fi păcătuit chiar eu, Fii mai limpede, Domnul a spus că tații nu vor muri din pricina fiilor, nici fiii din pricina taților, și că fiecare va fi trimis la moarte pentru propria crimă. Așa e, dar trebuie să știi că era vorba de o regulă pentru acele timpuri de demult cînd greșeala unui membru al familiei era plătită de toată familia, incluzîndu-i pe nevinovați, Totuși, fiind cuvîntul Domnului etern și neîntrezărindu-se sfîrșitul greșelilor, amintește-ți de ceea ce chiar tu ai spus adineauri, că omul e liber pentru a putea fi pedepsit, cred că e îndreptățit să credem că delictul tatălui, chiar dacă a fost pedepsit, nu e

şters de pedeapsă şi face parte din moştenirea pe care o lasă fiului, aşa cum cei care trăiesc astăzi au moştenit vina lui Adam şi Eva, primii noştri părinţi, Sînt uimit că un băiat de vîrsta şi condiţia ta pare să ştie atîtea despre Scripturi şi e capabil să vorbească de ele cu atîta fluenţă, Ştiu numai ce-am învăţat, De unde vii, Din Nazaretul Galileii, Aşa mi s-a părut şi mie, după felul cum vorbeşti, Răspunde-mi, te rog, la ce te-am întrebat, Putem admite că principala vină a lui Adam şi a Evei, cînd nu i-au dat ascultare Domnului, n-a fost atît de a se fi înfruptat din fructul arborelui cunoaşterii binelui şi răului, ci consecinţa care de aici rezultă în mod fatal, şi anume că, prin păcatul lor, l-au împiedicat pe Domnul de a-şi îndeplini planul pe care-l avea în minte creînd bărbatul, iar apoi femeia, Vrei tu să spui că orice faptă omenească, nesupunerea din paradis sau oricare alta, interferează întotdeauna cu voinţa lui Dumnezeu, şi că, pînă la urmă, am putea compara voinţa lui Dumnezeu cu o insulă pe mare, încercuită şi asaltată de apele furtunoase ale voinţei oamenilor, această întrebare a pus-o al doilea dintre cei ce întrebaseră, fiul tîmplarului n-ar fi avut nicicînd atîta îndrăzneală, Nu este întru totul aşa, răspunse prudent scribul, voinţa Domnului nu se mulţumeşte să prevaleze asupra tuturor lucrurilor, ea face ca totul să fie ceea ce este, Dar tu însuţi ai spus că nesupunerea lui Adam este cauza pentru care nu cunoaştem proiectul pe care Dumnezeu l-a conceput pentru el, Aşa e, după raţiune, dar în vrerea lui Dumnezeu, creator şi administrator al universului, sînt conţinute toate vrerile posibile, a lui, dar şi a tuturor oamenilor care s-au născut ori nu s-au născut încă, Dacă ar fi aşa cum spui, interveni Isus, într-o subită iluminare, fiecare dintre oameni ar fi o părticică din Dumnezeu, Probabil, dar partea reprezentată de toţi oamenii la un loc ar fi ca un fir de

nisip în deșertul infinit care e Dumnezeu. Omul plin de sine care fusese pînă atunci scribul dispăru. Stă pe jos, ca înainte, în fața lui și de jur împrejur asistența îl privește cu un sentiment în care se amestecă tot atîta respect cîtă teamă, precum înaintea unui magician care, involuntar, ar fi convocat și ar fi făcut să apară forțe care, de acum înainte, îi vor fi stăpîne. Cu umerii căzuți, cu chipul descompus, cu mîinile abandonate pe genunchi, întregul lui trup părea că imploră să fie lăsat pradă angoasei. Cei din jur începură să se ridice, unii se îndreptară spre Curtea Israeliților, alții se apropiară de grupurile unde continuau dezbaterile. Isus spuse, N-ai răspuns la întrebarea mea. Scribul ridică încet capul, îl privi cu expresia celui care se trezea dintr-un vis și, după o lungă, aproape insuportabilă, tăcere, spuse, Vina e un lup care mănîncă fiul după ce l-a devorat pe tată, Acest lup de care vorbești mi-a mîncat deja tatăl, Atunci mai lipsește să te mănînce pe tine, Dar tu, în viața ta, ai fost mîncat sau devorat, Nu numai mîncat și devorat, ci și vomitat.

Isus se ridică și plecă. În drum spre poarta pe unde intrase se opri și privi în urmă. Coloana fumului jertfelor urca drept spre cer, apoi se risipea și dispărea în înalturi, ca și cum ar fi supt-o giganticele foale ale plămînului lui Dumnezeu. Se apropia ora prînzului, mulțimea creștea, iar înăuntrul Templului stătea un om zdrobit și sfîșiat de vid, așteptînd să simtă reconstituindu-i-se osatura obiceiului, pielea deprinderii, pentru a putea răspunde cu calm, peste cîteva minute sau mîine, celui ce va dori, de exemplu, să știe dacă sarea în care se preschimbase femeia lui Lot fusese sare de salină sau de mare, ori dacă Noe s-a îmbătat cu vin alb sau roșu. Ieșind afară din Templu, Isus întrebă care era drumul spre Betleem, a doua sa destinație, se rătăci de două ori în încîlceala de străzi

şi de oameni, pînă cînd găsi poarta pe unde, transportat în pîntecele mamei, ieşise în urmă cu treisprezece ani, gata să vină pe lume. Să nu se presupună, totuşi, că Isus gîndeşte acest gînd, se ştie mult prea bine că plumbul evidenţei frînge aripile păsării neliniştite a imaginaţiei, vom da un exemplu şi va fi de ajuns, să se uite cititorul acestei evanghelii la un portret al mamei sale, care o arată însărcinată cu el, şi să ne spună dacă e în stare să se închipuie acolo înăuntru. Isus coboară spre Betleem, acum ar putea reflecta la răspunsurile date de scrib, nu numai la întrebarea pusă de el, ci şi la celelalte dinainte, însă ce-l tulbură este supărătoarea impresie că toate întrebările erau, de fapt, una singură, şi că răspunsul dat fiecăreia se potrivea tuturora, în special ultimul, care rezuma totul, foamea eternă a lupului vinovăţiei, care veşnic mănîncă, devoră şi vomită. De multe ori, din pricina slăbiciunilor memoriei, nu cunoaştem, sau le cunoaştem de parcă am vrea să le uităm, cauza, motivul, rădăcina vinii, ori, pentru a vorbi figurat, în stilul scribului, vizuina de unde a ieşit lupul ca să ne vîneze. Isus o cunoaşte şi spre ea se îndreaptă. N-are nici o idee ce va face acolo, dar, mergînd spre Betleem, e ca şi cum ar vesti la stînga şi la dreapta, Iată-mă, aşteptînd să-i iasă cineva în cale, ce vrei, pedeapsă, iertare, uitare. La fel cum făcuseră la vremea lor tatăl şi mama lui, se opri în faţa mormîntului Rahelei pentru a se ruga. Apoi, simţind că inima îi bate tot mai repede, îşi continuă drumul. Iată primele case din Betleem, pe aici se intră în satul unde, în fiecare noapte, năvăleau, în vis, tatăl asasin şi ceilalţi soldaţi, în realitate, locul nu pare croit pentru asemenea orori, nu le neagă numai cerul, acest cer pe care alunecă nori albi şi calmi ca nişte binevoitoare semne de la Dumnezeu, pămîntul însuşi pare a dormi la soare, ar fi poate mai bine

să spunem, Hai să lăsăm lucrurile aşa cum sînt, să nu mişcăm din loc osemintele trecutului şi, înainte ca o femeie, cu un copil în braţe, să se întoarcă la una dintre porţi, întrebînd, Pe cine cauţi, să facem cale întoarsă, să ştergem urma paşilor ce ne-au purtat pînă aici şi să ne rugăm de sita timpului să acopere, în mişcarea ei perpetuă, sub un rapid şi insondabil praf, chiar şi amintirea cea mai firavă a acestor întîmplări. Prea tîrziu. Există o clipă cînd, aproape atingînd pînza de păianjen, musca ar mai putea scăpa de capcană, însă, dacă a apucat s-o atingă, dacă lipiciul a înhăţat aripa de acum inutilă. orice mişcare va prinde şi mai strîns insecta în fire, paralizînd-o, iremediabil condamnată, chiar dacă păianjenul ar dispreţui apoi neînsemnata pradă. Pentru Isus, această clipă a trecut. În centrul unei pieţe, unde, într-un colţ, se înalţă un măslin cu ramuri bogate, se zăreşte un mic monument cubic care nu trebuie privit de două ori pentru a şti că este un mormînt. Isus se apropie, îi dădu lent ocol, se opri să citească inscripţiile pe jumătate şterse de pe una din feţe, înţelegînd că găsise ce căuta. O femeie care traversa piaţa, ducînd de mînă un copil de vreo cinci ani, se opri, îl privi curioasă pe străin şi întrebă, De unde vii, şi ca şi cum ar fi considerat necesar să-şi justifice întrebarea, Nu eşti din părţile astea, Sînt din Nazaretul Galileii, Ai rude aici, Nu, am fost la Ierusalim şi, cum era aproape, m-am hotărît să văd cum arată Betleemul, Eşti în trecere, Da, mă voi întoarce la Ierusalim diseară, cînd se va lăsa răcoarea. Femeia ridică copilul, îl aşeză pe braţul stîng şi spuse, Domnul fie cu tine, şi dădu să plece, dar Isus o opri întrebînd, Mormîntul de colo, al cui este. Femeia strînse copilul la piept, vrînd parcă să-l protejeze de o ameninţare, şi răspunse, Sînt douăzeci şi cinci de copii care au fost omorîţi acum mulţi ani, Cîţi, Douăzeci şi cinci, ţi-am spus,

Vorbesc de ani, Ah, sînt aproape paisprezece, Mulţi
Trebuie să fie, cred, cam cîţi ai tu, Aşa e, dar
vorbeam de copii, Ah, unul dintre ei era fratele
meu, Fratele tău e acolo înăuntru, Da, Dar copilul
pe care-l ţii în braţe, e fiul tău, E primul meu
născut, De ce-au fost omorîţi copiii, Nu se ştie, pe
atunci aveam numai şapte ani, Dar cu siguranţă
i-ai auzit vorbind despre asta pe părinţii tăi sau
pe ceilalţi adulţi, Nu era nevoie, chiar eu i-am
văzut murind pe cîţiva, Şi pe fratele tău, Şi pe
fratele meu, Şi cine i-a omorît, Au venit nişte
soldaţi ai regelui căutînd copiii sub trei ani, de
parte bărbătească, şi i-au omorît pe toţi, Şi spun
că nu se ştie de ce, Nu s-a aflat nici pînă azi, Dar
după ce-a murit Irod, n-aţi încercat să aflaţi, nu
v-aţi dus la Templu să-i rugaţi pe sacerdoţi să
cerceteze, Asta nu ştiu, Dacă soldaţii ar fi fost
romani, încă s-ar mai înţelege, dar aşa, propriul
nostru rege să poruncească să-i fie omorîţi supuşii
copii de trei ani, un motiv trebuie să fi existat
Voinţa regilor nu încape în înţelegerea noastră
Domnul să fie cu tine şi să te ocrotească, Nu mai
am trei ani, În ceasul morţii, bărbaţii au întot
deauna trei ani, spuse femeia şi se îndepărtă
Rămas singur, Isus îngenunche pe pămînt, lîngă
piatra care închidea intrarea în mormînt, scoase
din desagă un rest de pîine care îi rămăsese, deja
uscat, îl fărîmiţă în palme şi împrăştie firimiturile
de-a lungul porţii, ca o ofrandă pentru nevăzutele
guri ale inocenţilor. Atunci se ivi, de după colţul
cel mai apropiat, altă femeie, dar aceasta foarte
bătrînă, încovoiată, mergînd sprijinită într-un toiag
Confuz, pentru că vederea nu-i mai bătea departe
percepuse gestul băiatului. Se opri, atentă, apoi îl
văzu ridicîndu-se, înclinînd capul, ca şi cum ar fi
rostit o rugăciune pentru odihna nefericiţilor copii
pe care, deşi acesta-i obiceiul, nu vom îndrăzni s-o
dorim eternă, căci ne-a lăsat imaginaţia atunci

cînd, o singură dată, am încercat să ne reprezentăm cam ce-ar putea să însemne să te odihnești etern. Isus își termină litania și se uită în jur, ziduri oarbe, porți ferecate, doar la cîțiva pași, nemișcată, o femeie foarte bătrînă, îmbrăcată într-o tunică de sclavă, o demonstrație vie, așa rezemată în cîrja ei, a părții a treia din faimoasa enigmă a sfinxului, care e animalul care merge în patru labe dimineața, în două la amiază și în trei la căderea nopții, e omul, a răspuns deșteptul de Oedip, nu i-a trecut atunci prin cap că unii nici amiaza n-o apucă, numai în Betleem, într-o singură împrejurare, aceștia au fost în număr de douăzeci și cinci. Bătrîna se apropie cu pași șovăielnici, iar acum a ajuns în fața lui Isus, își răsucește gîtul ca să-l poată vedea mai bine și întreabă, Cauți pe cineva. Băiatul nu răspunse imediat, într-adevăr nu căuta oameni, cei pe care-i găsise sînt morți, la cîțiva pași distanță, și nici nu se putea spune că ar fi fost oameni, cîțiva țînci în scutece și cu suzetă, plîngăcioși și plini de muci, venise subit moartea și îi preschimbase în gigantice prezențe care nu încap în osuare și cavouri, ieșind, noapte de noapte, în lume, dacă există justiție, pentru a-și arăta rănile ucigașe, porțile pe unde le ieșise viața, deschise cu ascuțișul spadei, Nu, spuse Isus, nu caut pe nimeni. Bătrîna nu plecă, părea că așteaptă să continue, și această atitudine smulse din gura lui Isus cuvinte pe care n-avusese de gînd să le spună, M-am născut în acest sat, într-o peșteră, și aș fi vrut să văd locul. Femeia făcu anevoie un pas înapoi, își încordă cît putu privirea și, cu o voce tremurătoare, întrebă, Cum te cheamă, de unde vii, cine sînt părinții tăi. Unei sclave nu-i răspunde decît cine are chef, dar prestigiul vîrstei înaintate, chiar la oameni de condiție inferioară, are mare putere, trebuie întotdeauna răspuns bătrînilor, tuturor bătrînilor, căci, fiind atît de scurt timpul ce

le-a rămas pentru a pune întrebări, mare cruzime ar fi să-i lăsăm fără răspunsuri, să ne amintim că vreunul dintre ele ar putea fi chiar cel pe care-l aşteptau. Mă numesc Isus şi vin din Nazaretul Galileii, rosti băiatul, care nu spune altceva de cînd a plecat de acasă. Bătrîna se apropie cu pasul cu care se dăduse înapoi, Şi părinţii tăi, cum se numesc, Tatăl meu se numea Iosif, mama mea e Maria, Cîţi ani ai, Merg pe paisprezece. Femeia se uită în jur, de parcă ar fi căutat un loc să se aşeze, dar o piaţă din Betleemul Iudeii nu e totuna cu grădina din São Pedro de Alcântara, cu bănci şi o privelişte plăcută spre castel, aici ne aşezăm direct în praful de pe jos, cel mult pe pragul unei porţi, ori, dacă există vreun mormînt, pe piatra pusă lîngă intrare pentru odihna şi repausul celor vii ce vin să-şi plîngă fiinţele iubite, ori chiar, cine ştie, pentru strigoi care ies din morminte ca să-şi plîngă lacrimile care, în viaţă, au rămas neplînse, cum e cazul Rahelei, atît de aproape de aici, e adevărat ce e scris, E Rahela care-şi plînge copiii şi nu vrea să fie mîngîiată, pentru că nu mai sînt, nu trebuie să ai isteţimea lui Oedip pentru a vedea că locul se potriveşte cu situaţia şi plînsul cu cauza. Bătrîna se aşează cu greu pe piatră, băiatul făcu un gest s-o ajute, dar n-a fost la timp, gesturile care nu sînt pe de-a-ntregul sincere ajung întotdeauna cu întîrziere. Eu te cunosc, spuse bătrîna, Probabil că te înşeli, răspunse Isus, n-am venit niciodată aici, iar pe tine nu te-am văzut niciodată în Nazaret, Primele mîini care te-au atins n-au fost ale mamei tale, ci ale mele, Cum se poate asta, femeie, Numele meu este Zelomi şi am fost moaşa ta. Sub impulsul momentului, demonstrîndu-se astfel autenticitatea caracteriologică a gesturilor făcute la timp, Isus îngenunche la picioarele sclavei, ezitînd în mod inconştient între curiozitatea care părea pe punctul de a fi satisfăcută şi o simplă

datorie de politeţe socială, datoria de a manifesta recunoştinţă cuiva care, fără altă responsabilitate decît de a fi fost de faţă, ne-a smuls dintr-un limb fără memorie pentru a ne da drumul într-o viaţă care n-ar fi nimic fără ea. Mama nu mi-a vorbit niciodată de tine, spuse Isus, N-avea de ce să-ţi vorbească, părinţii tăi au venit la stăpînul meu cerînd ajutor şi, cum eu aveam experienţă, Asta s-a întîmplat în vremea masacrului inocenţilor care se află în acest mormînt, Da, însă tu ai avut noroc, nu te-au găsit, Pentru că locuiam în peşteră, Da, sau poate pentru că aţi plecat înainte, n-am aflat niciodată, cînd am fost să văd ce se întîmplase cu voi, am găsit peştera goală, Îţi aminteşti de tatăl meu, Da, îmi amintesc, era pe atunci un bărbat tînăr, arătos, şi un om cumsecade, A murit, Sărmanul, ce scurtă i-a fost viaţa, dar tu, cel dintîi născut, de ce ai părăsit-o pe mama ta, presupun că e încă în viaţă, Am vrut să cunosc locul unde m-am născut şi să aflu mai multe despre copiii care au fost omorîţi, Doar Domnul ştie de ce au fost ucişi, îngerul morţii, sub chipul unor soldaţi ai lui Irod, a coborît în Betleem şi i-a osîndit, Crezi atunci c-a fost voinţa lui Dumnezeu, Nu sînt decît o sclavă bătrînă, dar, de cînd m-am născut, aud spunîndu-se că tot ce s-a întîmplat pe lume, chiar suferinţa şi moartea, nu s-a putut întîmpla decît pentru că, mai întîi, a vrut-o Dumnezeu, Aşa e scris, Înţeleg că Dumnezeu o să-mi vrea, într-o zi, moartea, dar nu şi pe cea a copiilor inocenţi, Moartea ta o va hotărî Dumnezeu, cînd va veni vremea, moartea copiilor a hotărît-o voinţa unui om, Foarte puţine poate face, pînă la urmă, mîna lui Dumnezeu, dacă nu reuşeşte să se interpună între cuţit şi condamnat, Nu huli, femeie, Cine, ca mine, nu ştie nimic, nu poate huli, Astăzi, în Templu, am auzit spunîndu-se că orice faptă omenească, oricît ar fi de neînsemnată, se pune în

calea voinței lui Dumnezeu și că omul e liber doar pentru a putea fi pedepsit, Nu libertatea e pedeapsa mea, ci sclavia, spuse femeia. Isus tăcu. Abia dacă auzise cuvintele lui Zelomi pentru că în minte, ca printr-o subită fisură, îi pătrunsese orbitoarea evidență că omul nu e decît o simplă jucărie în mîinile lui Dumnezeu, condamnat pe veci să facă ce-i e pe plac lui Dumnezeu, fie atunci cînd crede că-l ascultă în toate, fie atunci cînd crede că-l contrazice în toate.

Soarele asfințea, umbra malefică a măslinului se apropia. Isus făcu cîțiva pași înapoi și o chemă pe femeie, Zelomi, ea își ridică anevoie capul, Ce vrei, întrebă, Du-mă la peștera unde m-am născut sau spune-mi unde este, dacă tu nu poți merge, Mi-e greu să merg, e adevărat, dar singur n-o vei găsi dacă eu nu te duc, E departe, Nu, dar mai sînt și alte peșteri și toate seamănă între ele, Să mergem, Da, să mergem, spuse femeia. În Betleem, oamenii care, în ziua aceea, au văzut-o trecînd pe Zelomi împreună cu băiatul necunoscut, se întrebau unii pe ceilalți de unde ar fi putut să se cunoască. N-o vor afla niciodată pentru că sclava a păstrat tăcerea în cei doi ani pe care i-a mai avut de trăit, iar Isus nu se va mai întoarce în locurile unde s-a născut. A doua zi, Zelomi s-a dus la peștera unde îl lăsase pe băiat. Nu-l mai găsi. În sinea ei, se așteptase să se întîmple așa. N-ar mai fi avut nimic să-și spună dacă el ar mai fi fost acolo.

Mult s-a vorbit despre coincidențele din care viața e croită, țesută și compusă, dar aproape nimic despre întîlnirile care, zi de zi, se întîmplă în ea, deși pomenitele întîlniri sînt, aproape întotdeauna, cele pe care aceeași viață le orientează și determină, cu toate că, în apărarea percepției parțiale a contingențelor vitale, se poate argumenta că o întîlnire este, în sensul cel mai riguros, o coincidență, ceea ce nu înseamnă, desigur, că toate coincidențele trebuie să fie întîlniri. În majoritatea întîmplărilor din această evanghelie au fost coincidențe din belșug, iar în ce privește evenimentele particulare ale vieții lui Isus, mai ales de cînd, plecînd el de acasă, am început să-i acordăm o atenție exclusivă, se poate observa că n-au lipsit întîlnirile. Lăsînd la o parte nefericita peripeție cu hoții de pe drum, nefiind deocamdată previzibile efectele pe care le-ar putea avea în viitorul apropiat și în cel îndepărtat, această primă călătorie independentă a lui Isus s-a dovedit destul de bogată în întîlniri, cum a fost apariția providențială a fariseului filantrop, grație căruia nu numai că pînă la urmă norocosul băiat a reușit să-și scoată burta din suferință, dar și, luîndu-i mîncatul atît cît i-a luat, a ajuns la Templu exact la timp ca să audă întrebările și să asculte răspunsurile care, ca să spunem așa, vor deschide calea întrebării cu care venise din Nazaret, despre responsabilități și vinovății, dacă ne aducem bine aminte. Spun cei care se pricep la regulile de a istorisi bine istorii că, la fel cum se întîmplă în viață, întîlnirile decisive trebuie să se amestece și să se întretaie cu

mii de altele de mai mică sau de nici o importanţă, pentru ca eroul poveştii să nu se pomenească transformat într-o fiinţă de excepţie căreia i se va putea întîmpla orice în viaţă, în afară de fleacuri. Şi mai spun că acesta este procesul narativ care serveşte cel mai bine veşnic doritului efect de verosimilitate, căci, dacă episodul imaginat şi descris nu este şi nu va putea deveni niciodată un fapt, un dat al realităţii, aflîndu-şi în ea un loc, cel puţin să dea impresia că este, nu cum se întîmplă în relatarea de faţă, unde în mod atît de evident s-a abuzat de încrederea cititorului, ducîndu-l pe Isus la Betleem pentru ca, hodoronc-tronc, să dea nas în nas, de cum a sosit, cu femeia care a făcut pe moaşa la naşterea lui, ca şi cum n-ar fi întrecut deja măsura întîlnirea şi reproşurile celei care venea cu copilul în braţe, acolo pusă dinadins pentru primele informaţii. Totuşi, lucrul cel mai greu de crezut nu s-a întîmplat încă, după ce sclava Zelomi îl va însoţi pe Isus pînă la peşteră, lăsîndu-l acolo, aşa cum i-a cerut el, fără menajamente, Lasă-mă singur, între aceşti pereţi întunecaţi, vreau, în această adîncă tăcere, să-mi ascult primul strigăt, dacă ecourile pot dura atîta, acestea au fost cuvintele pe care femeia a crezut că le-a auzit şi de aceea le transcriem aici, deşi sînt, de la cap la coadă, o ofensă adusă verosimilităţii, trebuind noi, din prudenţă logică, să le punem pe seama evidentei senilităţi a bătrînei. A plecat Zelomi cu şovăielnicul ei mers de bătrînă, pas cu pas pipăind tăria pămîntului cu toiagul ţinut cu amîndouă mîinile, or, băiatul ar fi făcut un gest mai frumos dacă ar fi ajutat-o pe sărmana şi chinuita făptură să se întoarcă acasă, însă aşa e tinereţea, egoistă, înfumurată, iar Isus, după cîte ştie, n-are motive să se deosebească de cei de vîrsta lui.

Stă pe o piatră, lîngă el, pe altă piatră, opaiţul aprins iluminează slab pereţii aspri, pata mai

întunecată a cărbunilor acolo unde a fost focul, mîinile lăsate, fără vlagă, pe genunchi, chipul serios, M-am născut aici, se gîndea, am dormit în ieslea de colo, pe piatra asta pe care şed s-au aşezat tatăl şi mama mea, aici am stat ascunşi în timp ce, în sat, soldaţii lui Irod umblau să omoare copiii, orice aş face nu voi reuşi să aud strigătul de viaţă pe care l-am scos cînd m-am născut, la fel de puţin pot auzi strigătele de moarte ale copiilor şi părinţilor care îi vedeau murind, nimic nu vine să rupă tăcerea acestei peşteri unde s-au unit un început şi un sfîrşit, plătesc părinţii pentru vinile pe care le au, fiii pentru cele pe care vor ajunge să le aibă, aşa mi s-a explicat în Templu, dar dacă viaţa este o condamnare şi moartea o pedeapsă, atunci niciînd n-au existat făpturi mai inocente decît cele din Betleem, copiii care au murit fără vină şi părinţii care această vină n-au avut-o, nici oameni mai vinovaţi nu vor fi fost ca tatăl meu, care a tăcut cînd trebuia să fi vorbit, iar acum acesta care sînt eu, căruia viaţa i-a fost salvată pentru ca să cunoască crima care i-a salvat viaţa, chiar dacă altă vină nu voi ajunge să am, aceasta mă va ucide, În semiobscuritatea cavernei, Isus se ridică, părea că vrea să fugă, dar nu făcu decît doi paşi nesiguri, i se îndoiră brusc genunchii, îşi ridică mîinile la ochi ca să stăvilească lacrimile care ţîşneau, bietul băiat, încovrigat şi zvîrcolindu-se în praf ca şi cum ar fi simţit o durere infinită, iată că-l vedem suferind remuşcarea pentru ceea ce nu făcuse, dar pentru care va fi, atît cît va trăi, vai, contradicţie insolubilă, cel dintîi vinovat. Acest rîu de agonice lacrimi, s-o spunem de pe acum, va lăsa pentru totdeauna în ochii lui Isus o urmă de tristeţe, o perpetuă strălucire umedă şi dezolată, ca şi cum, în fiecare moment, tocmai s-ar fi oprit din plîns. Timpul trecu, afară soarele coborî spre asfinţit, umbrele pămîntului se alungiră, prevestind marea

umbră care, din înalt, va coborî o dată cu noaptea, schimbarea cerului era perceptibilă pînă şi în interiorul peşterii, tenebrele deja încercuiesc şi sufocă minuscula migdală luminoasă a lămpii, uleiul e pe terminate, e adevărat, la fel va fi cînd soarele va sta să se stingă, oamenii îşi vor spune atunci, Ne pierdem vederea, şi nu vor şti că ochii nu le mai slujesc la nimic. Acum Isus doarme, l-a răzbit mizericordioasa oboseală a ultimelor zile, moartea groaznică a tatălui, moştenirea coşmarului, confirmarea resemnată a mamei, iar apoi anevoioasa călătorie pînă la Ierusalim, înfricoşătorul Templu, cuvintele fără speranţă pronunţate de scrib, drumul spre Betleem, ţinta călătoriei, sclava Zelomi venită din adîncul timpului pentru a-i aduce cunoaşterea finală, nu e de mirare că trupul istovit a luat cu sine spiritul nefericit, amîndouă par că se odihnesc, dar deja spiritul se mişcă şi, în vis, face să se ridice trupul pentru a merge împreună la Betleem, iar acolo, în mijlocul pieţei, îşi vor mărturisi groaznica vină, Eu sînt, va spune spiritul prin glasul trupului, cel care a adus moartea copiilor voştri, judecaţi-mă, condamnaţi acest trup pe care vi-l aduc aici, trupul al cărui duh şi suflet sînt, pentru ca să-l puteţi chinui şi tortura, căci e ştiut că numai prin pedeapsă şi jertfa cărnii se poate obţine iertarea şi recompensa spiritului, În vis sînt prezente mamele din Betleem cu fiii morţi în braţe, unul singur e în viaţă şi mama lui este femeia care i-a apărut lui Isus cu copilul în braţe, ea e cea care răspunde, Taci, dacă nu poţi da viaţa înapoi, în faţa morţilor n-au ce să caute cuvintele. Spiritul, umilindu-se, se chirci în sine însuşi ca o tunică împăturită în trei, predîndu-şi trupul inert justiţiei mamelor din Betleem, dar Isus nu va apuca să afle că ar putea pleca de acolo cu trupul nevătămat, asta se pregătea să-l anunţe femeia care mai ţinea în braţe un copil încă viu, Tu nu eşti vinovat, pleacă, cînd

ceea ce i se păru un orbitor fulger de lumină inundă brusc peştera, trezindu-l, Unde mă aflu, a fost primul lui gînd, şi, înălţîndu-şi cu greu, de pe pămîntul plin de praf, ochii scăldaţi în lacrimi, văzu un bărbat înalt, gigantic, cu un cap de văpaie, dar, îndată, înţelese că ceea ce crezuse că e capul era o torţă ridicată în mîna dreaptă aproape pînă la tavanul peşterii, capul adevărat se afla ceva mai jos, după statură, i-ar fi putut aparţine unui Goliat, totuşi expresia feţei n-avea nici o urmă de furie războinică, era mai degrabă zîmbetul mulţumit al celui care, căutînd, găsise. Isus se ridică şi se dădu înapoi pînă în peretele peşterii, acum vedea mai bine chipul gigantului, care, de fapt, nu era chiar aşa de uriaş, doar o palmă mai mult decît bărbaţii cei mai înalţi din Nazaret, iluziile optice, fără de care nu există minuni, nici miracole, nu sînt o descoperire a epocii noastre, să ne gîndim, de exemplu, că Goliat n-a ajuns jucător de baschet numai pentru că s-a născut înainte de vreme. Tu cine eşti, întrebă bărbatul, dar era clar că întreba doar ca să intre în vorbă. Înfipse torţa într-o crăpătură din stîncă, rezemă de perete două toiege pe care le adusese, unul lucios de cît fusese de folosit, cu noduri groase, altul care părea că tocmai fusese tăiat din copac, încă îşi păstra coaja, iar apoi se aşeză pe piatra cea mai mare, potrivindu-şi pe umeri larga mantie în care era învăluit. Sînt Isus din Nazaret, răspunse băiatul, Ce cauţi aici, dacă eşti din Nazaret, Sînt din Nazaret, dar m-am născut în această peşteră şi am venit să văd locul unde m-am născut, Tu te-ai născut, de fapt, în pîntecele mamei tale şi acolo nu te vei putea întoarce. Cum nu mai auzise înainte cuvinte atît de brutale, Isus roşi şi tăcu. Ai fugit de acasă, întrebă omul. Băiatul ezită, de parcă s-ar fi întrebat dacă plecarea sa putea fi numită fugă, şi sfîrşi prin a răspunde, Da, Nu te înţelegeai cu părinţii, Tata a murit,

Aha, făcu omul, dar Isus avu impresia stranie că omul deja știa, și nu numai asta, ci tot restul, ceea ce fusese spus pînă atunci și ceea ce încă nu fusese spus. N-ai răspuns la întrebare, reveni bărbatul, Care, Dacă nu te înțelegeai cu părinții, Asta mă privește numai pe mine, Vorbește-mi cu respect, băiete, sau voi lua locul tatălui tău ca să te pedepsesc, nici Dumnezeu nu te-ar auzi de aici, Dumnezeu e ochi, ureche și limbă, vede tot, aude tot, și numai pentru că nu vrea nu spune totul, Ce știi tu despre Dumnezeu, băiete, Ce-am învățat la sinagogă, La sinagogă n-ai auzit niciodată că Dumnezeu e un ochi, o ureche și o limbă, Concluzia a fost a mea, dacă Dumnezeu n-ar fi așa, n-ar fi Dumnezeu, Și de ce crezi tu că Dumnezeu e un ochi și o ureche și nu doi ochi și două urechi, așa cum avem eu și cu tine, Pentru ca un ochi să nu poată înșela celălalt ochi și o ureche cealaltă ureche, cît despre limbă nu e nevoie, e una singură, Limba oamenilor e și ea dublă, servește la fel adevărul ca și minciuna, Lui Dumnezeu nu-i este permis să mintă, Cine îl împiedică, Același Dumnezeu, ori atunci s-ar nega pe sine însuși, Deja l-ai văzut, Pe cine, Pe Dumnezeu, Unii l-au văzut și l-au vestit. Bărbatul tăcu, privindu-l pe băiat ca și cum ar fi căutat niște trăsături cunoscute, iar apoi spuse, Da, e adevărat, unii au crezut că l-au văzut. Făcu o pauză, apoi continuă, acum cu un zîmbet malițios, Tot nu mi-ai răspuns, La ce, Dacă te înțelegeai bine cu părinții, Am plecat de acasă pentru că am vrut să cunosc lumea, Limba ta cunoaște arta minciunii, băiete, dar eu știu bine cine ești, te-ai născut ca fiu al unui tîmplar pe nume Iosif și al unei dărăcitoare de lînă numită Maria, De unde știi, Am aflat într-o zi și n-am uitat, Fii mai lămurit, Sînt păstor, de mulți ani umblu pe aici cu oile și cu caprele mele și cu țapul și berbecul de montă, s-a întîmplat să fiu prin părțile astea cînd ai venit

pe lume, şi tot pe aici umblam cînd au venit să-i omoare pe copiii din Betleem, te cunosc dintotdeauna, aşa cum vezi. Isus îl privi pe bărbat cu teamă şi întrebă, Ce nume ai, Pentru oile mele n-am nici un nume, Nu sînt una din oile tale, Mai ştii, Spune-mi cum te cheamă, Dacă vrei neapărat să-mi dai un nume, spune-mi Păstor, atît îmi ajunge ca să vin cînd mă chemi, Vrei să mă iei cu tine, ca ajutor, Mă aşteptam s-o ceri, Şi atunci, Te primesc în turma mea. Omul se ridică, luă torţa şi ieşi afară. Isus îl urmă. Era o noapte neagră, luna încă nu răsărise. Lîngă intrarea în peşteră, nefăcînd alt zgomot decît un uşor clinchet de talangă, oile şi caprele păreau că aşteptaseră cuminţi sfîrşitul conversaţiei dintre păstorul lor şi noul lui ajutor. Omul ridică torţa pentru a lumina capetele negre ale caprelor, boturile albe ale oilor, spinările slabe şi netede ale unora, crupele rotunde şi pufoase ale celorlalte, şi spuse, Aceasta este turma mea, ai grijă să nu pierzi nici unul dintre aceste animale. Aşezaţi la gura peşterii, sub lumina instabilă a torţei, Isus şi păstorul mîncară din brînza şi pîinea tare din traistă. După aceea, păstorul intră înăuntru şi aduse toiagul cel nou, care încă îşi mai păstra coaja. Aprinse un foc şi, învîrtind cu abilitate băţul în flăcări, îi arse coaja încetul cu încetul pînă cînd se desprinse în fîşii lungi, apoi îi netezi grosolan nodurile. Îl lăsă să se răcească puţin şi îl băgă din nou în foc, acum rotindu-l mai repede, nedînd timp flăcărilor să-l ardă, astfel înnegrind şi întărind epiderma de lemn, ca şi cum peste tînărul vlăstar ar fi trecut în goană anii. Cînd îşi termină treaba, rosti, Iată, puternic şi drept, toiagul tău de păstor, e cel de-al treilea braţ al tău. Deşi n-avea palmele delicate, Isus trebui să dea drumul băţului pe jos, atît era de fierbinte. Cum l-a putut ţine, se întrebă, şi nu găsea răspunsul. Cînd, în sfîrşit, răsări luna, au intrat în peşteră ca să doarmă. Cîteva oi şi

capre, puține, au intrat și ele și s-au culcat alături de ei. Dădea prima geană de lumină a dimineții, cînd păstorul îl scutură pe Isus, zicîndu-i, Scoală-te, băiete, gata cu somnul, animalele mele sînt flămînde, de acum înainte treaba ta va fi să le duci la păscut, niciodată în viață nu vei face ceva mai important. Încet, pentru că ritmul mersului era dictat de pasul mărunt și împiedicat al turmei, cu păstorul în frunte, ajutorul la urmă, s-au pus toți în mișcare, oameni și animale, într-o dimineață proaspătă și transparentă care nu se arăta grăbită să-i îngăduie soarelui să se arate, păstrîndu-și geloasă lumina care era ca a unei lumi nou-născute. Mult mai tîrziu, o femeie bătrînă, care mergea șontîc, sprijinindu-se în toiag ca într-un al treilea picior, veni din nevăzutele case din Betleem și intră în peșteră. Nu se miră prea tare nemaigăsindu-l pe Isus, n-ar mai fi avut probabil nimic să-și spună. În semiobscuritatea obișnuită a peșterii strălucea migdala luminoasă a lămpii, în care păstorul turnase ulei.

Peste patru ani, Isus se va întîlni cu Dumnezeu. Făcînd această neașteptată revelație, probabil prematură în lumina regulilor bunei istorisiri menționate mai devreme, nu dorim decît să-l bine-dispunem pe cititorul acestei evanghelii să se lase amuzat de cîteva banale episoade de viață pastorală, cu toate că ele, o semnalăm pentru a furniza o scuză celui ce se va simți ispitit să le sară, nu vor adăuga nimic substanțial esenței subiectului. Totuși, patru ani înseamnă patru ani, mulți pentru o vîrstă care aduce atîtea schimbări fizice și mentale, e trupul care crește dezlănțuit, e glasul care devine profund și grav ca o piatră rostogolindu-se pe coasta muntelui, e aplecarea spre reverie și visul cu ochii deschiși, întotdeauna reprehensibile, și cu atît mai mult cînd sînt de îndeplinit datorii de vigilență, e cazul santinelelor din cazărmi, castele

şi tabere, de exemplu, sau, pentru a nu ieşi din povestirea noastră, al acestui tînăr ajutor de păstor căruia i s-a spus că nu poate scăpa din ochi caprele şi oile patronului. Care, ca s-o spunem pe cea dreaptă, nu se ştie cine e. Păstoritul, în timpul şi vremurile de care vorbim, e o trudă de rob sau de sclav necioplit, silit, sub ameninţarea pedepsei, să dea tot timpul minuţioase rapoarte despre lapte, brînzeturi şi lînă, fără a mai vorbi de numărul de capete de vite, totul va trebui să crească fără oprire, pentru ca vecinii să poată spune că ochii Domnului se uită cu bunăvoinţă la cucernicul proprietar al unor bunuri atît de abundente, cel care, dacă vrea să se conformeze regulilor lumii, va trebui să se increadă mai mult în dărnicia Domnului decît în forţa geneziacă a vitelor sale de prăsilă. E, totuşi, straniu, că Păstor, căci aşa a vrut el să-l numim, nu pare să aibă un stăpîn de care ar asculta, căci, în toţi aceşti patru ani, nimeni nu va veni în deşert să ia lîna, laptele sau brînza, nici el nu-şi va părăsi vreo clipă turma pentru a merge să dea socoteală cuiva de obligaţiile sale. N-ar fi nimic de zis dacă păstorul ar fi, în sensul cunoscut şi obişnuit al cuvîntului, stăpînul acestor capre şi oi, dar e foarte greu să crezi că le e într-adevăr proprietar cel care lasă să se piardă cantităţi de lînă care depăşesc orice imaginaţie, cel care, după cum se vede, îşi tunde oile numai pentru ca să nu se sufoce de căldură, cel care foloseşte laptele, în măsura în care îl foloseşte, numai pentru a face brînza fiecărei zile şi pentru a schimba ce prisoseşte pe smochine, turmale şi pîine, cel care, în sfîrşit, enigma enigmelor, nu vinde nici un miel sau ied din turma sa, nici măcar de Paşti, cînd, din pricina cererii, ajung la un preţ aşa de bun. Nu e, de aceea, de mirare că turma creşte fără oprire, ca şi cum, cu perseverenţa şi entuziasmul celui care-şi ştie asigurată o justă durată a vieţii, ar îndeplini faimoasa poruncă

pe care a dat-o Domnul, care poate n-avea încredere în eficacitatea blîndelor instincte naturale, Creşteţi şi înmulţiţi-vă. În această turmă insolită şi rătăcitoare se moare de bătrîneţe, şi însuşi Păstor, în persoană, senin îşi ajută să moară animalele, omorîndu-le pe cele care, din pricina bolii sau senilităţii, nu se mai pot ţine după celelalte. Prima dată cînd s-a întîmplat un asemenea lucru, după ce începuse să lucreze pentru Păstor, Isus protestă împotriva acestei reci cruzimi, dar el îi răspunse simplu, Sau le omor, cum am făcut întotdeauna, sau le las să moară singure în aceste pustietăţi, sau opresc turma şi aştept să moară, ştiind că, dacă le vor trebui multe zile pentru a muri, se va termina iarba pentru cele care sînt încă vii, spune-mi tu cum ai proceda dacă ai fi în locul meu şi ai fi, ca şi mine, stăpîn pe viaţa şi pe moartea turmei tale. Isus nu ştiu ce să răspundă şi, pentru a schimba subiectul, întrebă, Dacă nu vinzi lîna, dacă avem mai mult lapte şi mai multă brînză decît ne trebuie pentru a trăi, dacă nu faci comerţ cu mieii şi cu iezii, la ce-ţi mai trebuie turma şi de ce-o laşi să trăiască şi să se înmulţească în asemenea măsură, încît, într-o zi, dacă o ţii tot aşa, o să acopere toţi aceşti munţi şi va umple întregul pămînt, la care Păstor răspunse, Turma era aici, cineva trebuia să aibă grijă de ea, s-o apere de lăcomie, s-a întîmplat să fiu eu, Aici, unde, Aici, acolo, oriunde, Vrei să spui, dacă nu mă înşel, că turma a existat, există dintotdeauna, Mai mult sau mai puţin, Tu ai cumpărat prima oaie şi prima capră, Nu, Atunci cine le-a cumpărat, Le-am găsit, nu ştiu dacă au fost cumpărate, erau deja o turmă cînd le-am găsit, Ţi-au fost date, Nu mi le-a dat nimeni, eu le-am găsit, ele m-au găsit, Atunci eşti stăpînul lor, Nu sînt stăpîn, nimic din lumea asta nu-mi aparţine, Pentru că totul îi aparţine lui Dumnezeu, trebuia s-o ştii, Tu o spui, De

cît timp eşti păstor, Eram deja cînd te-ai născut, De cînd, Nu ştiu, poate de cincizeci de ori vîrsta ta, Doar patriarhii dinainte de potop au trăit atîţia ani sau mai mulţi, nici un om de azi nu poate spera să aibă o viaţă atît de lungă, O ştiu prea bine, Dacă ştii, dar insişti că ai trăit tot acest timp, îmi vei da voie să cred că nu eşti om, Îţi dau voie. Acum, dacă Isus, care conducea atît de bine ordinea şi secvenţa interogatoriului, de parcă ar fi învăţat artele maieuticii analitice în abecedarul socratic, dacă Isus ar fi întrebat, Atunci, ce eşti, dacă om nu eşti, e foarte probabil că Păstor ar fi binevoit să-i răspundă cu aerul că nu doreşte să acorde prea multă importanţă subiectului, Sînt un înger, dar să nu spui la nimeni. Se întîmplă asta de multe ori, nu punem întrebările, pentru că nu sîntem încă pregătiţi să auzim răspunsurile, nu pentru că, pur şi simplu, ne e teamă de ele. Şi cînd ne adunăm curajul să le punem, nu e rar să nu ni se răspundă, aşa cum va face Isus cînd va fi întrebat într-o zi, Ce este adevărul. Şi atunci o să tacă, pînă astăzi.

Oricum, Isus ştie, fără să fi avut nevoie să întrebe, că enigmaticul său însoţitor nu e un înger al Domnului, căci îngerii Domnului cîntă, în fiecare clipă din zi şi din noapte, slava lui Dumnezeu, nu sînt ca oamenii, care n-o fac decît din obligaţie şi la orele regulamentare, e adevărat că îngerii au motive mai apropiate şi justificate pentru a cînta toată ziua bună ziua, căci cu numitul Domn îşi duc ei viaţa în cer, cum s-ar zice, pe casă şi masă. Ceea ce l-a mirat mai întîi pe Isus a fost că, ieşind în zori din peşteră, Păstor nu procedase ca el, binecuvîntîndu-l pe Dumnezeu pentru toate lucrurile pe care le ştim, pentru că-i dăduse sufletul înapoi, pentru că-i dăduse inteligenţă cocoşului, şi, ducîndu-se după o piatră ca să-şi facă nevoile, pentru a-i mulţumi pentru orificiile şi vasele

existente în organismul uman, providențiale în sensul absolut al cuvîntului, fiindcă fără ele. Păstor s-a uitat la cer și la pămînt așa cum face oricine după ce se dă jos din pat, a murmurat cîteva cuvinte despre timpul frumos pe care ziua îl promitea și, băgîndu-și două degete în gură, a scos un fluierat strident care a ridicat toată turma în picioare ca pe un singur om. Asta a fost tot. Isus își spuse că poate fusese o clipă de uitare, oricînd posibilă cînd ai mintea ocupată, Păstor se putea gîndi, de exemplu, la cel mai bun mod de a-l instrui în aspra ar meserie pe un băiețandru obișnuit cu confortul unui atelier de tîmplar. Or, noi știm că, într-o situație normală, printre oameni obișnuiți, Isus n-ar trebui să aștepte prea mult pentru a cunoaște gradul real de religiozitate al baciului său, căci evreii epocii emiteau binecuvîntări cam de vreo treizeci de ori pe zi, pentru orice bagatelă, așa cum cu prisosință s-a văzut de-a lungul acestei evanghelii, fără a fi acum nevoie de o demonstrație mai amănunțită. Trecu ziua și nici pomeneală de binecuvîntări, veni noaptea, pe care o petrecură sub cerul liber, în cîmp, și nici măcar maiestatea cerului lui Dumnezeu nu reuși să smulgă din sufletul și de pe buzele lui Păstor un singur cuvînt de laudă și gratitudine, în fond ar fi putut să plouă și nu ploua, semn neîndoielnic, din toate punctele de vedere, umane ca și divine, că Domnul veghea asupra creaturilor sale. A doua zi de dimineață, după ce-au mîncat, cînd baciul se pregătea să-și inspecteze turma ca să vadă dacă vreo capră mai vioaie nu se hotărîse cumva să se aventureze prin împrejurimi, Isus anunță cu o voce fermă, Plec. Păstor se opri, îl privi fără să-și schimbe expresia, se mulțumi să spună, Drum bun, nu e nevoie să-ți spun că nu ești sclavul meu și că nu există nici un contract legal între noi, poți să pleci cînd ai chef. Nu vrei să știi de ce plec, Curiozitatea mea nu e

atît de puternică încît să mă oblige să te întreb, Plec pentru că nu trebuie să trăiesc lîngă un om care nu-şi îndeplineşte obligaţiile faţă de Domnul, Ce obligaţii, Cele mai elementare, care se exprimă prin binecuvîntări şi mulţumiri. Păstor tăcu, mijindu-i un surîs uşor care se revela mai mult în ochi decît pe buze, apoi spuse, Nu sînt evreu, nu am de ce să îndeplinesc obligaţii care nu sînt ale mele. Isus se dădu un pas înapoi, scandalizat. Ştia prea bine că pămîntul Israelului colcăia de străini şi de adoratorii zeilor falşi, dar nu i se întîmplase niciodată să doarmă lîngă unul, să mănînce din pîinea lui şi să bea din laptele lui. De aceea, ca şi cum ar fi ţinut în faţă o lance şi un scut protector, exclamă, Numai Domnul e Dumnezeu. Zîmbetul lui Păstor se stinse, gura lui căpătă subit un rid amar, Da, dacă există Dumnezeu va trebui să fie un singur Domn, dar ar fi mai bine să fie doi, aşa ar exista un dumnezeu pentru lup şi un dumnezeu pentru oaie, unul pentru cel care moare şi altul pentru cel care omoară, un dumnezeu pentru condamnat, un dumnezeu pentru călău, Dumnezeu e unul, complet şi indivizibil, clamă Isus, aproape plîngînd de cucernică indignare, la care celălalt răspunse, Nu ştiu cum poate trăi Dumnezeu, fraza nu merse mai departe pentru că Isus, cu autoritatea unui dascăl de la sinagogă, i-o reteză, Dumnezeu nu trăieşte, este, Nu mă pricep la aceste diferenţe, dar ce-ţi pot spune este că nu mi-ar plăcea să fiu în pielea unui dumnezeu care, în acelaşi timp, conduce mîna înarmată cu pumnalul asasin şi dezvelește gîtul ce va fi tăiat, Îl insulţi pe Dumnezeu cu aceste gînduri sacrilege, Nu sînt aşa de însemnat, Dumnezeu nu doarme, într-o zi te va pedepsi, Bine că nu doarme, aşa evită coşmarul remuşcării, De ce-mi vorbeşti despre coşmar şi remuşcare, Pentru că vorbim de dumnezeul tău, Dar al tău, cine e, N-am dumnezeu, sînt ca una din oile mele, Eie cel

puţin îşi dau copiii pentru altarele Domnului, Iar eu îţi spun că aceste mame ar urla ca lupii dacă ar şti. Isus păli şi nu ştiu ce să răspundă. Acum turma îi înconjura, atentă, într-o adîncă tăcere. Soarele răsărise şi lumina lui picta cu roşu rubiniu blana oilor şi coarnele caprelor. Isus spuse, Plec, dar nu se mişcă. Rezemat în toiag, calm, ca şi cum ar fi ştiut că avea tot viitorul la dispoziţie, Păstor aştepta. În sfîrşit, Isus făcu cîţiva paşi, deschizîndu-şi drum printre oi, dar se opri deodată şi întrebă, Ce ştii tu despre remuşcare şi coşmar, Că eşti moştenitorul tatălui tău. Isus nu putu suporta aceste cuvinte. În clipa aceea i se îndoiră genunchii, îi alunecă desaga de pe umăr, de unde, din întîmplare sau necesitate, se rostogoliră pe pămînt sandalele tatălui său, în timp ce se auzea zgomotul strachinii fariseului spărgîndu-se. Isus începu să plîngă ca un copil părăsit, dar Păstor nu se apropie, se mulţumi să vorbească din locul unde se afla, Adu-ţi întotdeauna aminte că ştiu totul despre tine, de cînd ai fost conceput, iar acum hotărăşte-te odată pentru totdeauna, ori pleci, ori rămîi, Spune-mi mai întîi cine eşti, Nu e încă momentul s-o ştii, Şi cînd o voi afla, Dacă vei rămîne, te vei căi că n-ai plecat, dacă vei pleca, te vei căi că n-ai rămas, Dar, dacă aş pleca, n-aş ajunge să aflu cine eşti, Te înşeli, ceasul tău va sosi într-o zi şi atunci voi fi prezent ca să ţi-o spun, dar acum, gata cu vorba, turma nu poate sta aici toată ziua aşteptînd să te hotărăşti. Isus adună cioburile strachinii, le privea ca şi cum i-ar fi fost greu să se despartă de ele, cu toate că n-avea nici un motiv, ieri, pe vremea asta, încă nu-l întîlnise pe fariseu, în plus aşa sînt strachinile de lut, se sparg cu mare uşurinţă. Lăsă să cadă cioburile pe pămînt ca şi cum le-ar fi semănat, iar atunci Păstor rosti, Vei avea altă strachină, dar aceea nu se va sparge atît timp cît vei trăi. Isus nu-l asculta, ţinea în

mînă sandalele lui Iosif şi se gîndea dacă n-ar trebui să le încalţe, e adevărat că, într-un timp atît de scurt, picioarele nu puteau să-i fi crescut pe măsură, dar timpul, o ştim prea bine, e relativ, lui Isus i se părea că umblase o eternitate cu sandalele tatălui în desagă, i s-ar părea foarte surprinzător dacă i-ar mai fi încă largi. Le încălţă şi, fără să ştie de ce, le puse pe ale sale în desagă. Păstor spuse, Picioarele care au crescut nu scad la loc, iar tu nu vei avea copii care să moştenească de la tine tunica, pătura şi sandalele, însă Isus nu le aruncă, greutatea lor ajuta traista aproape goală să se ţină pe umăr. Răspunsul cerut de Păstor n-a mai fost necesar, Isus îşi reluă locul în spatele turmei, cu sentimentele împărţite între o impresie de teroare de nedefinit, ca şi cum sufletul i-ar fi fost în pericol, şi alta, încă şi mai greu de definit, de sumbră fascinaţie. Voi afla cine eşti, şopti Isus, în timp ce, în mijlocul prafului ridicat de turmă, îmboldea o oaie întîrziată, închipuindu-şi că astfel îşi explică motivul pentru care se hotărîse să rămînă pînă la urmă cu enigmaticul păstor.

Aceasta a fost prima zi. Apoi n-au mai adus vorba de probleme de credinţă şi impietate, de viaţă, moarte şi proprietate, însă Isus, care începuse să pîndească chiar şi cele mai neînsemnate mişcări şi atitudini ale lui Păstor, observă că, aproape întotdeauna cînd el însuşi îl binecuvînta pe Domnul, tovarăşul său se apleca şi îşi aşeza cu delicateţe palmele pe pămînt, plecîndu-şi capul şi închizînd ochii, fără să rostească o vorbă. Odată, pe cînd era încă un copil mic, Isus îi auzise pe nişte bătrîni călători, în trecere prin Nazaret, povestind că, înăuntrul lumii, existau nişte caverne enorme, unde se găseau, la fel ca la suprafaţă, oraşe, cîmpii, rîuri, păduri şi deşerturi, şi că această lume inferioară, în toate copie şi reflecţie a acesteia în care trăim, fusese creată de Diavol, după ce Dumnezeu îl

aruncase din înaltul cerului, ca pedeapsă pentru revolta sa. Şi cum Diavolul, cu care Dumnezeu fusese la început prieten, iar el favoritul lui Dumnezeu, comentîndu-se chiar, prin univers, că de infinite timpuri nu se mai văzuse o prietenie atît de strînsă ca aceasta, cum Diavolul, spuneau bătrînii, fusese prezent la naşterea lui Adam şi a Evei, putînd să înveţe cum se procedează, a repetat atunci, în lumea subterană, creaţia unui bărbat şi a unei femei, cu diferenţa că, spre deosebire de Dumnezeu, nu le interzisese nimic, motiv pentru care, în lumea Diavolului, n-ar exista păcat originar. Unul dintre bătrîni cuteză chiar să spună, Şi cum n-a existat păcat originar, n-a existat nici altul după el. După ce bătrînii au plecat, alungaţi cu ajutorul cîtorva pietre persuasive, aruncate de nazareni furioşi, care, în sfîrşit, pricepuseră unde băteau necredincioşii cu insidioasa lor poveste, a avut loc o rapidă zguduire seismică, un cutremur uşor, un simplu semn de confirmare, venit din măruntaiele pămîntului, aşa gîndise atunci Isus, micuţul dovedindu-se capabil încă de pe atunci să lege un efect de cauza sa, în ciuda vîrstei fragede. Iar acum, în faţa păstorului îngenuncheat, cu capul plecat, cu mîinile încă lipite de pămînt, delicat, ca pentru a face mai sensibil contactul fiecărui fir de nisip, a fiecărei pietricele, a fiecărei rădăcini urcate la suprafaţă, amintirea vechii poveşti se deşteptă în memoria lui Isus, iar el crezu, cîteva momente, că acest om era un locuitor al lumii oculte, create de Diavol după chipul şi asemănarea lumii vizibile, Ce-o fi căutînd aici, se întrebă, dar imaginaţia sa nu avu curajul să meargă mai departe. Şi atunci, cînd Păstor se ridică, îl întrebă, De ce faci asta, Mă asigur că pămîntul e în continuare sub mine, Picioarele nu-ţi sînt de ajuns pentru a avea certitudinea, Picioarele nu percep nimic, cunoaşterea e proprie mîinilor, cînd tu-l adori pe Dumnezeul

tău nu-ţi ridici picioarele spre el, ci mîinile, şi totuşi ai putea ridica orice parte a trupului, chiar şi ceea ce ai între picioare, dacă nu eşti eunuc. Isus roşi violent, ruşinea şi un soi de spaimă îl sufocară, Nu-l jigni pe Dumnezeul pe care nu-l cunoşti, exclamă în cele din urmă, iar Păstor, imediat, Cine ţi-a creat trupul, Dumnezeu m-a creat, Aşa cum e şi cu tot ce are, Da, Există vreo parte din trupul tău care a fost creată de Diavol, Nu, nu, trupul este lucrarea lui Dumnezeu, Atunci toate părţile trupului tău sînt egale în faţa lui Dumnezeu, Da, Atunci, ar putea Dumnezeu să respingă ca nefiind lucrarea sa, de exemplu, ceea ce ai între picioare, Presupun că nu, dar Domnul, care l-a creat pe Adam, l-a alungat din paradis, şi Adam era lucrarea sa, Răspunde-mi fără ocolişuri, băiete, nu-mi vorbi ca un dascăl de la sinagogă, Vrei să mă sileşti să-ţi dau răspunsurile care îţi convin, dar eu, dacă e nevoie, îţi voi recita toate cazurile în care omul, pentru că aşa a poruncit Dumnezeu, nu va putea, sub pedeapsă de contaminare şi moarte, să descopere o goliciune străină sau pe a sa proprie, dovadă că această parte a trupului este, prin ea însăşi, blestemată, Nu mai blestemată decît gura, atunci cînd minte şi calomniază, iar ea îţi serveşte ca să-l lauzi pe Dumnezeul tău înainte de minciună şi după calomnie, Nu vreau să te ascult, Trebuie să mă asculţi, cel puţin pentru a-mi răspunde la întrebarea pe care ţi-am pus-o, Ce întrebare, Dacă Dumnezeu va putea respinge ca şi cum nu i-ar aparţine ceea ce ai între picioare, răspunde da sau nu, Nu poate, De ce, Pentru că Dumnezeu nu poate să nu vrea ceea ce a vrut înainte. Păstor încuviinţă lent din cap şi spuse, Cu alte cuvinte, Dumnezeul tău este unicul gardian al unei închisori unde singurul prizonier e Dumnezeul tău. Ultimul ecou al cumplitei afirmaţii mai vibra încă în urechile lui Isus, cînd Păstor, acum cu un

ton de falsă naturaleţe, vorbi din nou, Alege-ţi o oaie, Poftim, întrebă Isus, descumpănit, Îţi spun să alegi o oaie, dacă nu preferi cumva o capră, Pentru ce, Vei avea nevoie de ea, dacă, într-adevăr, nu eşti un eunuc. Semnificaţia frazei îl izbi pe băiat cu forţa unui pumn. Totuşi, mai rău ca tot restul a fost vertijul unei oribile voluptăţi care, într-o rapidă clipă, ţîşni din ruşinea şi repulsia ce-l sufocau, luîndu-le locul. Îşi ascunse faţa în mîini şi rosti cu un glas răguşit, Domnul a spus, Dacă vreun om se va împreuna cu un animal, va fi pedepsit cu moartea, şi veţi omorî animalul, şi a mai spus, Blestemat să fie cel ce păcătuieşte cu un animal, A spus toate astea Domnul tău, Da, şi eu îţi spun să te îndepărtezi de mine, oroare, creatură care nu-i aparţii lui Dumnezeu, ci Diavolului. Păstor ascultă şi nu se mişcă, de parcă le-ar fi dat timp mînioaselor cuvinte, rostite de Isus, să-şi producă întregul efect, oricare ar fi fost acela, teroarea fulgerului, coroziunea leprei, moartea subită a trupului şi a sufletului. Nu se întîmplă nimic. O pală de vînt se rostogoli peste pietre, ridică un nor de praf care traversă deşertul, iar apoi nimic, tăcerea, universul mut, contemplînd oamenii şi animalele, aşteptând, poate, chiar el, să afle ce sens îi atribuie, sau îi găsesc, sau îi recunosc, ei şi ele, şi mistuindu-se în această aşteptare, cu focul primordial deja încercuit de cenuşă, în timp ce răspunsul e căutat şi întîrzie. Deodată, Păstor îşi ridică braţele şi strigă, cu un glas puternic, întorcîndu-se cu faţa spre turmă, Ascultaţi, ascultaţi, oiţe care vă aflaţi aici, ascultaţi ce vine să ne înveţe acest flăcău înţelept, n-avem voie să păcătuim cu voi, Dumnezeu n-o îngăduie, puteţi fi liniştite, dar să vă tundem, da, să vă maltratăm, da, să vă ucidem, da, şi să vă mîncăm, aşijderea, căci în acest scop v-a creat legea lui şi vă păstrează providenţa. După aceea, scoase trei şuierături lungi, îşi învîrti

toiagul pe deasupra capului, La drum, la drum, iar turma se puse în mişcare, în direcţia unde dispăruse coloana de praf. Isus rămase pe loc, încremenit, privind, pînă cînd înalta siluetă a lui Păstor aproape se pierdu în depărtare şi spinările resemnate ale animalelor deveniră una cu pămîntul. Nu merg cu el, spusese, dar s-a dus. Îşi aruncă traista pe umăr, legă şireturile sandalelor care îi aparţinuseră tatălui său şi porni după turmă. O ajunse din urmă la căderea nopţii, ieşi din beznă, păşind spre lumina focului, şi spuse, Iată-mă.

După timp, timpul vine, este o zicală cunoscută şi cu multe aplicaţii, totuşi nu atît de evidentă pe cît i-ar putea părea celui care se mulţumeşte cu înţelesul dintîi al cuvintelor, fie slobode, luate unul cîte unul, fie laolaltă şi articulate, căci totul se trage de la felul cum sînt spuse, iar acesta se schimbă o dată cu sentimentul celui care le dă glas, nu e totuna cînd le rosteşte cineva care, mergîndu-i prost lucrurile, aşteaptă zile mai bune, sau cînd un altul le lansează ca pe o ameninţare, ca pe o făgăduinţă de răzbunare, pe care viitorul va trebui s-o ducă la îndeplinire. Cazul extrem ar fi cel al unui ins care, lipsit de puternice şi întemeiate motive de a se plînge de sănătatea ori de averea lui, ar suspina melancolic, După timp, timpul vine, numai pentru că are o fire pesimistă şi înclinată să se aştepte doar la ce-i mai rău. Nu e de crezut că Isus, la vîrsta lui, ar purta atari cuvinte pe buze, oricare ar fi sensul pe care l-ar alege, însă noi, care, precum Dumnezeu, ştim totul despre timpul care a fost, este şi va să fie, noi, în schimb, le putem pronunţa, şopti sau suspina, în vreme ce-l urmărim cum se ocupă harnic de treburile sale de păstor, de-a lungul şi de-a latul acestor munţi ai lui Iuda, ori coborînd, atunci cînd este cazul, în valea Iordanului. Şi nu atît pentru că e vorba de Isus, ci pentru că oricărei fiinţe omeneşti i se aştern dinainte, în fiece clipă a vieţii, şi bune şi rele, după unele, celelalte, după timp, timpul. Fiind Isus eroul evident al acestei evanghelii, care niciodată n-a avut scopul ireverenţios de a contrazice ce-au scris alţii şi deci nu va îndrăzni

să spună că nu s-a întîmplat ce s-a întîmplat, punînd în locul unui Da un Nu, fiind Isus acest erou şi cunoscute păţaniile lui, ne-ar fi mult mai uşor să ne apropiem de el şi să-i anunţăm viitorul, lucrurile bune şi miraculoase care vor exista în viaţa lui, miracole care, unele, vor da de mîncare, altele care vor reda sănătatea, unul care va înfrînge moartea, dar n-ar fi înţelept s-o facem, pentru că tînărul, deşi înzestrat pentru religie şi expert în patriarhi şi profeţi, are robustul scepticism propriu vîrstei şi ne-ar trimite la plimbare. Îşi va schimba ideile, bineînţeles, cînd se va întîlni cu Dumnezeu, însă acest eveniment hotărîtor nu va fi mîine, pînă atunci Isus va mai avea de urcat şi de coborît mulţi munţi, va mai trebui să mulgă multe capre şi multe oi, să ajute la făcutul brînzei, să meargă să facă schimb de produse prin sate. Va omorî şi animale bolnave sau schiloade şi va plînge pentru ele. Dar ceea ce nu se va întîmpla niciodată, să se calmeze spiritele sensibile, va fi să cadă în oribila tentaţie de a se folosi, cum i-a propus maliţiosul şi perversul păstor, de o capră sau de o oaie, sau de amîndouă, pentru ogoirea şi satisfacerea infectului trup cu care cristalinul suflet e nevoit să trăiască. Să lăsăm deoparte, nefiind aici locul pentru analize intime, care vor fi posibile numai în timpuri posterioare acestuia, să uităm de cîte mii de ori, pentru a se putea lăuda cu un trup curat, sufletul a trebuit să se împovăreze pe sine însuşi cu tristeţe, invidie şi murdărie.

Păstor şi Isus, odată trecute confruntările etice şi teologice din primele zile, deşi recidivînd din cînd în cînd, au dus mereu, cît timp au petrecut împreună, o viaţă plăcută, bărbatul dezvăluind, fără iritări de mai vîrstnic, artele păstoritului, băiatul învăţîndu-le ca şi cum toată viaţa lui avea să depindă de ele. Isus învăţă să azvîrle toiagul, făcîndu-l să se învîrtă şi să vîjie prin aer pînă

cădea pe spinarea oilor care, din neatenție sau curaj, se îndepărtau de turmă, însă ucenicia a fost dureroasă, pentru că, într-o zi, nestăpînind încă tehnica, a aruncat toiagul prea jos, cu tragicul rezultat că a lovit în plin, din zbor, gîtul delicat al unei ied de cîteva zile, care a murit pe loc. Accidente de acest fel se pot întîmpla oricui, chiar un păstor veteran și diplomat nu e scutit de ghinion, însă bietul Isus, care poartă deja în suflet atîtea dureri, părea o statuie a amărăciunii cînd ridică iedul de pe jos, cald încă. Nu se putea face nimic, pînă și mama capră, după ce-și adulmecă o clipă fiul, se îndepărtă și continuă să pască, smulgînd iarba scurtă și tare, pe care o smulgea cu rapide mișcări ale capului, iar aici trebuie să citäm cunoscutul dicton, Capră hămesită, gură rătăcită, care e o altă manieră de a spune, Plînsetele și mîncatul nu-și fac laolaltă patul. Păstor veni să vadă ce se întîmplase, Ghinionul lui c-a murit, tu n-ai de ce să fii trist, L-am omorît, se văicări Isus, și era atît de mic, Da, dacă era un țap urît și puturos, nu ți-ar fi milă, sau nu atîta, lasă-l jos că mă ocup eu de el, și tu du-te lîngă oaia de colo, care stă să nască, Dar tu ce-o să faci, Îl jupoi, ce-ți închipuiai, viața nu i-o pot da înapoi, nu sînt competent în miracole, Jur că nu voi mînca din această carne, A mînca animalul pe care l-am omorît e singurul mod de a-l respecta, rău e cînd unii mănîncă ceea ce alții au fost nevoiți să omoare, N-am să mănînc, Bine, nu mînca, rămîne mai mult pentru mine, iar Păstor își scoase cuțitul de la brîu și se uită la Isus, spunînd, Mai devreme sau mai tîrziu, va trebui să înveți și asta, să vezi cum sînt făcuți pe dinăuntru cei care au fost creați pentru a ne sluji și hrăni. Isus își întoarse capul și dădu să plece, dar Păstor, care suspendase mișcarea cuțitului, adăugă, Sclavii trăiesc pentru a ne sluji, poate ar trebui să-i deschidem ca să vedem dacă poartă

sclavi înăuntru, iar apoi să despicăm un rege ca să vedem dacă duce alt rege în burtă, imaginează-ţi că l-am întîlni pe Diavol şi el ne-ar da voie să-l deschidem, am avea poate surpriza să-l vedem ieşind dinăuntru pe Dumnezeu. Am vorbit, adineauri, de recidivarea ciocnirilor de idei şi convingeri între Isus şi Păstor, acesta fiind un exemplu. Isus învăţase însă, cu timpul, că cel mai bun răspuns era tăcerea, prefăcîndu-se că nu bagă de seamă provocările, chiar brutale ca aceasta, şi totuşi are noroc, ar fi putut fi mult mai rău, închipuiţi-vă scandalul dacă lui Păstor i-ar fi trecut prin minte să-l deschidă pe Dumnezeu ca să vadă dacă înăuntrul lui se ascunde Diavolul. Isus se duse după oaia care se pregătea să nască, cel puţin aici nu-l aşteptau surprize, va apărea un miel ca toţi ceilalţi, negreşit după chipul şi asemănarea mamei lui, la rîndul ei, un portret fidel al surorilor sale, există fiinţe din acestea care nu duc în ele decît atît, certitudinea unei pacifice continuităţi, lipsite de interogaţii. Oaia deja născuse, pe pămînt, mielul părea făcut numai din picioare, iar mama încerca să-l ajute să se ridice împingîndu-l uşor cu botul, dar sărmanul, ameţit, nu reuşea decît să facă mişcări bruşte cu capul ca şi cum ar fi căutat cel mai bun unghi de vedere pentru a înţelege lumea în care se născuse. Isus îl ajută să se pună pe picioare, i se umeziră mîinile de umorile matricei oii, dar nu-i păsă, asta înseamnă să trăieşti pe cîmp cu animalele, scuipatul şi balele sînt totuna, mielul s-a născut la termen şi e atît de frumos, cu blăniţa cîrlionţată, buzele rozalii caută frenetic laptele acolo unde se află, în sfîrcurile pe care nu le-a văzut niciodată pînă acum, într-adevăr nici o creatură nu se poate plînge de Dumnezeu, dacă, de cum deschide ochii, ştie atîtea lucruri utile. Ceva mai încolo, Păstor ridica pielea iedului întinsă pe un schelet de beţe în formă de stea, trupul jupuit, băgat în traistă,

înfăşurat într-o pînză, va fi sărat cînd turma se va opri pentru noapte, mai puţin partea din care Păstor îşi va face cina, căci Isus a spus că nu va mînca dintr-o carne căreia, fără să vrea, i-a luat viaţa. Pentru religia pe care o cultivă şi obiceiurile cărora li se supune, scrupulele lui Isus sînt subversive, dacă ne gîndim la măcelul celorlalte victime nevinovate, jertfite pe altarele Domnului, mai ales în Ierusalim, unde jertfele se numără cu hecatombele. Cazul lui Isus, la prima vedere de neînţeles, ţinînd cont de circumstanţele de timp şi de loc, poate nu este, în fond, decît o chestiune de sensibilitate, cum s-ar spune, de om jupuit, să ne amintim cît este încă de recentă tragica moarte a lui Iosif, cît de recente revelaţiile insuportabile despre ce s-a întîmplat în Betleem în urmă cu cincisprezece ani, uimitor este că acest băiat îşi păstrează judecata întreagă, că scripeţii şi roţile creierului nu i-au fost atinse, în ciuda viselor care nu-i dau pace, în ultima vreme n-am mai vorbit despre ele, dar continuă. Cînd suferinţa depăşeşte limita suportabilului, ajungînd să se transmită chiar turmei care se trezeşte, în miez de noapte, crezînd că vin s-o omoare, Păstor îl trezeşte cu delicateţe, Ce se întîmplă, ce se întîmplă, iar Isus se trezeşte din coşmar în braţele lui, ca şi cum ar fi ale nefericitului său tată. Într-o zi, chiar la început, Isus i-a povestit lui Păstor ce visa, încercînd totuşi să ascundă rădăcinile şi cauzele cotidienei sale agonii nocturne, dar Păstor spuse, Lasă, nu e nevoie să-mi povesteşti, ştiu totul, chiar şi ce încerci să-mi ascunzi. Asta s-a întîmplat în zilele cînd Isus îi reproşa lui Păstor lipsa de credinţă, ca şi păcatele şi metehnele ce se puteau descoperi şi recunoaşte în comportamentul său, inclusiv, să ni se ierte că ne întoarcem la subiect, în cel sexual. Dar Isus, dacă ne gîndim bine, n-avea pe nimeni pe lume, dacă nu punem la socoteală familia, de care se

îndepărtase și pe care aproape o uitase, cu excepția mamei, care rămîne veșnic mama, cea care ne-a dat viața și căreia ne-a venit cîteodată să-i spunem, Mai bine nu ne-ai fi dat-o, în afară de mamă, își mai amintește numai de sora sa Lisia, nu se știe din ce motiv, memoria are ciudățenii din acestea, motive cunoscute doar de ea pentru a-și aminti și uita. Așa stînd lucrurile, Isus ajunse să se simtă bine în compania lui Păstor, să ne închipuim ce consolare ar fi pentru noi să nu trăim singuri cu vina noastră, să avem alături pe cineva care o cunoaște și care, nefiind obligat să se prefacă a ierta ceea ce nu poate avea iertare, presupunînd că i-ar sta în putere s-o dea, ar proceda cu noi cu rectitudine, arătîndu-ne bunătate și severitate după dreptatea pe care o merită partea din noi care, asaltată de vini, și-a păstrat inocența. Profitînd de ocazie, am dat acum această explicație, ca mai ușor să fie înțelese și acceptate rațiunile pentru care Isus, în toate atît de diferit și de opus asprei sale gazde, va rămîne totuși împreună cu ea pînă la anunțata întîlnire cu Dumnezeu, de la care sînt atîtea de așteptat, căci Dumnezeu nu i s-ar înfățișa unui simplu muritor fără a avea temeinice motive s-o facă.

Înainte, totuși, vor voi circumstanțele, hazardul și coincidențele de care atît am tot vorbit, ca Isus să-și întîlnească mama și pe cîțiva frați la Ierusalim, cu ocazia primului Paște, pe care credea că-l va petrece departe de familie. Dorința lui Isus de a celebra Paștele la Ierusalim ar fi putut fi, pentru păstor, pricină de mirare și de refuz inițial, aflîndu-se ei în deșert și avînd nevoie turma de atîta ajutor și îngrijire, fără a mai pomeni, desigur, faptul că, nefiind Păstor iudeu și neavînd alt zeu de onorat, ar fi putut spune, chiar numai dintr-o antipatică țîfnă, Nu te duci nicăieri, aici e locul tău, eu sînt stăpînul și nu-mi iau vacanță.

Or, trebuie să recunoaştem că n-a fost aşa, Păstor s-a mulţumit să întrebe, Te întorci, deşi, după tonul vocii, părea sigur că Isus se va întoarce, şi asta i-a răspuns băiatul, fără ezitare, surprins, în schimb, de promptitudinea cu care îi ieşiseră vorbele din gură, Mă întorc, Alege atunci un miel curat şi sănătos şi du-l la sacrificiu, dacă tot aveţi aceste uzanţe şi obiceiuri, însă Păstor o spunea pentru a-l pune la încercare, voia să vadă dacă Isus era în stare să ducă la moarte un miel din turma pe care, cu atîta trudă, o păzeau şi o protejau. Nimeni nu-l preveni pe Isus, nici un înger nu se apropie uşurel de el, din cei mici şi aproape invizibili, ca să-i susure la ureche, Ai grijă, fii atent că-i o capcană, să n-ai încredere, individul ăsta e în stare de orice. Sensibilitatea lui găsi singură răspunsul cel bun, ori o fi fost, cine ştie, amintirea iedului mort şi a mielului nou-născut, Nu vreau un miel din această turmă, spuse, De ce, Nu voi duce la moarte ce-am ajutat să crească, Foarte frumos, dar te-ai gîndit, cred, că va trebui să-l cauţi în altă turmă, E inevitabil, mieii nu cad din cer, Cînd vrei să pleci, Mîine în zori, Şi te întorci, Mă întorc. N-au mai schimbat nici un cuvînt despre acest subiect, deşi ne întrebăm cum va reuşi Isus, care nu e bogat şi munceşte pe mîncare, să cumpere mielul pascal. Fiind el la adăpost de ispitele care costă bani, e de presupus că mai păstrează încă puţinele monede pe care fariseul i le-a dat acum aproape un an, dar acel puţin e chiar puţin, ştiut fiind, cum s-a mai spus, că, în această epocă a anului, preţurile vitelor în general, şi mai ales ale mieilor, o iau razna spre asemenea înălţimi speculative că-ţi vine să spui, apără-ne, Doamne. În pofida tuturor necazurilor ce i s-au întîmplat, am fi tentaţi să spunem că o stea bună îl veghează şi îl apără pe acest băiat, dacă n-ar fi o slăbiciune foarte suspectă, mai ales din partea unui evanghelist,

acesta sau oricare altul, să creadă că astre atît de îndepărtate de planeta noastră sînt în stare să producă efecte hotărîtoare asupra existenței unei ființe omenești, oricît ar fi fost ele de invocate, studiate și corelate de solemnii magi care, dacă e adevărat ce se povestește, ar fi umblat prin aceste pustietăți acum cîțiva ani, fără alte consecințe decît c-au văzut ce-au văzut și s-au întors la treburile lor. Ceea ce acest lung și laborios discurs a tot încercat, de fapt, să spună e că Isus al nostru va găsi, cu siguranță, pînă la urmă o soluție pentru a se înfățișa cu demnitate în Templu împreună cu mioara lui, îndeplinind tot ce e de așteptat de la bunul evreu care a dovedit că este, în condiții așa de dificile cum au fost curajoasele controverse pe care le-a susținut cu Păstor.

În această vreme, turma hălăduia pe abundentele pășuni ale văii Aialon, care se află între orașele Ghezer și Emaus. În Emaus încercă Isus să cîștige ceva bani cu care să-și poată cumpăra mielul de care avea nevoie, dar ajunse curînd la concluzia că un an de păstorit îl specializase în asemenea măsură, încît îl făcuse inapt pentru alte meserii, inclusiv pentru cea de tîmplar, în care, de altfel, n-ajunsese să progreseze prea mult, din lipsă de timp. O luă de aceea pe drumul care urcă de la Emaus la Ierusalim, făcînd bilanțul vieții sale dificile, să cumpere, știm că nu poate, să fure, știm că nu vrea, și ar fi mai degrabă un miracol decît un noroc să găsească un miel pierdut pe drumul Emausului. Nu lipsesc pe aici inocenții, merg cu o sfoară de gît în urma familiilor, sau în brațe dacă au noroc de un stăpîn milostiv, dar, cum și-au băgat în juvenilele lor capete că au ieșit la plimbare, sînt excitați, nervoși, vor să știe totul și, pentru că nu pot pune întrebări, își folosesc ochii, ca și cum ei ar fi de ajuns pentru a înțelege o lume făcută din cuvinte. Isus se așează pe o piatră,

la marginea drumului, gîndindu-se cum să rezolve problema materială care îl împiedica să-şi îndeplinească datoria spirituală, deşartă speranţă ar fi, de exemplu, să apară un alt fariseu, sau acelaşi, dacă îşi face din asemenea fapte o practică cotidiană, care l-ar întreba, Ai nevoie de un miel, aşa cum înainte l-a întrebat, Ţi-e foame. Prima dată, Isus n-a avut nevoie să cerşească pentru a i se da, acum, fără certitudinea că va primi, va fi obligat să ceară. Întinde mîna, atitudine atît de elocventă încît nu mai are nevoie de explicaţii, şi atît de expresivă încît, de obicei, ne ferim ochii aşa cum îi ferim de o plagă sau de o obscenitate. Cîţiva bănuţi au fost lăsaţi să cadă de drumeţi mai puţin distraţi în mîinile făcute căuş, însă atît de puţini încît, în ritmul ăsta, drumul Emausului nu va duce prea curînd la porţile Ierusalimului. Adunînd banii pe care îi avea dinainte şi cei primiţi acum, Isus constată că n-ajungeau nici măcar pentru a plăti jumătate de miel, şi e bine ştiut că Domnul nu acceptă pe altarele lui nimic care n-ar fi perfect şi complet, de aceea respinge animalele oarbe, schiloade sau mutilate, rîioase sau buboase, nu vă puteţi închipui ce scandal ar fi în Templu dacă ne-am prezenta la sacrificiu cu o halcă dintr-un animal, sau cu unul întreg, dar care ar avea testiculele strivite, zdrobite, rupte sau tăiate, în ambele cazuri, excluderea ar fi sigură. Nimănui nu-i trece prin minte să-l întrebe pe băiat la ce-i trebuie banii, am început să scriem această frază chiar în clipa cînd un om foarte bătrîn, cu o lungă barbă albă, se apropie de Isus, îndepărtîndu-se de numeroasa sa familie, care, din deferenţă faţă de patriarh, se oprise în mijlocul drumului, în aşteptare. Isus îşi spuse că va primi altă monedă, dar se înşela. Bătrînul îl întrebă, Cine eşti, iar băiatul se ridică pentru a răspunde, Sînt Isus din Nazaret, N-ai familie, Ba da, Atunci de ce nu eşti cu ea, Am

venit să lucrez ca păstor în Iudeea, şi ăsta a fost un subterfugiu mincinos de a spune adevărul sau de a pune adevărul în slujba minciunii. Bătrînul îl privi cu o expresie de curiozitate nesatisfăcută şi întrebă, în cele din urmă, De ce ceri de pomană, dacă ai de lucru, Lucrez pe mîncare, nu-mi ajung banii ca să cumpăr mielul de Paşti, De aia cerşeşti, Da. Bătrînul îi făcu un semn unuia dintre bărbaţii din grup, Dă un miel acestui băiat, vom cumpăra altul cînd ajungem la Templu. Erau şase miei, legaţi cu aceeaşi funie, bărbatul îl eliberă pe ultimul şi i-l aduse bătrânului, care spuse, Iată-ţi mielul, astfel Domnul nu va găsi nici o lipsă în jertfele acestui Paşte, şi, fără a aştepta mulţumiri, se alătură familiei care îl primi cu zîmbete şi laude. Isus mulţumi cînd nu mai putea fi auzit, şi nu se ştie cum, nici din ce pricină, drumul se goli în aceeaşi clipă de oameni, între o cotitură şi altă cotitură nu mai rămăseseră decît două fiinţe, băiatul şi mielul, reuniţi, în sfîrşit, pe drumul Emausului de bunătatea unui bătrîn iudeu. Isus ţine de capătul sforii cu care mielul fusese prins de funie, animalul se uită la noul stăpîn şi behăi, acoţînd timidul şi tremurătorul me-me-me al mieilor ce vor muri tineri pentru că îi iubesc atîta zeii. Acest sunet, de mii şi mii de ori auzit în timpul noii sale activităţi de păstor, îl mişcă atît de tare pe Isus încît i se păru că i se topeau membrele de milă, era, ca niciodată înainte în mod atît de absolut, stăpînul vieţii şi morţii altei fiinţe, al acestui mieluţ alb, imaculat, fără voinţă sau dorinţe, care-şi ridica spre el botul interogativ şi încrezător, cînd behăia i se vedea limba rozalie, şi tot roz era, sub puf, interiorul urechilor, roze şi unghiile, cuvînt pe care deocamdată îl împarte cu oamenii, dar care niciodată nu se vor întări, transformîndu-se în copite. Isus mîngîie capul mielului, care îi răspunse ridicîndu-l şi atingîndu-i palma mîinii cu nasul

umed, făcîndu-l să tresară. Vraja se risipi aşa cum începuse, la capătul drumului, dinspre Emaus, se iveau deja alţi pelerini, într-o ceată de tunici filfîitoare, de traiste şi toiege, cu alţi miei şi alte laude spre slava Domnului. Isus îşi luă mielul în braţe, ca pe un copil, şi porni la drum.

Nu se întorsese la Ierusalim din acea zi de demult cînd îl mînase nevoia de a şti ce însemnau vina şi remuşcarea şi cum pot fi ele îndurate în viaţă, împărţite cu alţii, precum avutul moştenit, ori ţinute în întregime pentru sine, aşa cum fiecare îşi păstrează propria moarte. Mulţimea de pe străzi părea un rîu de nămol cenuşiu ce avea să se reverse pe marea esplanadă din faţa scării Templului. Cu mielul în braţe, Isus asista la defilarea oamenilor, unii se duceau, alţii se întorceau, primii ducînd animalele la sacrificiu, ceilalţi fără ele, strigînd, cu chipul vesel, Aleluia, Osana, Amin, sau nespunînd nimic pentru că nu se cuvenea, cum nu s-ar cuveni să iasă cineva exclamînd Evoé sau răcnind Hip hip ura, cu toate că, în fond, diferenţele dintre aceste expresii nu sînt chiar aşa de mari precum par, le utilizăm de parcă ar fi chintesenţa sublimului, dar mai tîrziu, cu timpul şi uzura, tot repetîndu-le, ne întrebăm, La ce serveşte asta, în fond, şi nu ştim să răspundem. Deasupra Templului, înalta coloană de fum, răsucindu-se în vălătuci, arăta împrejurimilor că toţi cei care veniseră aici să aducă jertfe erau descendenţii direcţi şi legitimi ai lui Abel, fiul lui Adam şi al Evei, care, la vremea lui, îi oferise Domnului pe cei dintîi născuţi din turma sa, cu tot cu grăsimea lor, primiţi favorabil, în timp ce fratele său Cain, neavînd de oferit decît simplele roade ale pămîntului, a văzut că Domnul, fără să se ştie pînă astăzi de ce, şi-a întors de la ele ochii, iar la el nu s-a uitat. Dacă acesta a fost motivul pentru care Cain l-a omorît pe Abel, azi putem trăi liniştiţi, aceşti oameni nu se vor omori

unii pe alţii, căci toţi sacrifică, în mod egal, acelaşi lucru, e de ajuns să vedem cum sfîrîie grăsimile, cum pîrîie cărnurile, Dumnezeu, în empireicele sale înălţimi, trage pe nări, încîntat, miresmele măcelului. Isus strînge mielul la piept, nu înţelege de ce nu vrea Dumnezeu să i se verse pe altar un polonic cu lapte, sevă a existenţei ce trece de la o fiinţă la alta, sau în ele se răspîndeşte, aşa cum semănătorul împrăştie un pumn de grăunţe de grîu, materie predilectă a pîinii nemuritoare. Mielul, care a fost de curînd admirabilul dar făcut unui băiat de un bătrîn, n-o să vadă apunînd soarele acestei zile, e momentul să urcăm scara Templului, e momentul să-l ducem la cuţit şi la foc, de parcă n-ar merita să trăiască ori ar fi făptuit, împotriva eternului păzitor al păşunilor şi al fabulelor, crima de a fi băut din rîul vieţii. Atunci Isus, ca şi cum în el ar fi înmugurit o lumină, se hotărî, împotriva respectului şi obedienţei, împotriva legii sinagogii şi a cuvîntului lui Dumnezeu, că acest miel nu va muri, că ceea ce-i fusese dat pentru a fi ucis va rămîne în viaţă, şi că, deşi venise la Ierusalim ca să aducă o jertfă, va ieşi din Ierusalim mai păcătos decît atunci cînd a intrat, vechile greşeli nu-i erau de ajuns, acum a făcut-o şi pe asta, şi va veni o zi, căci Dumnezeu nu uită, cînd va trebui să plătească pentru toate. O clipă, teama de pedeapsă îl făcu să ezite, însă mintea, într-o fulgerătoare imagine, îi înfăţişă viziunea înfricoşătoare a unei infinite mări de sînge, sîngele nenumăraţilor miei şi al altor animale sacrificate de la facerea omului, căci tocmai pentru a adora şi a sacrifica a fost adusă pe lume omenirea. Aceste închipuiri îl tulburară în asemenea măsură încît i se păru că vede uriaşa scară a Templului inundată de un lichid roşu care se revărsa ca o cascadă din treaptă în treaptă, în timp ce el, cu picioarele în sînge pînă la glezne, ridica spre cer, înjunghiat, mort, mielul. Absent,

Isus era izolat ca într-o sferă de tăcere, dar deodată sfera explodă, se făcu fărîme, iar el se regăsi înconjurat de vacarm, de vorbe, de binecuvîntări, de chemări, de strigăte, de cîntări, de gemete patetice de miei şi, timp de o clipă în care totul amuţi, răsună mugetul profund, repetat de trei ori, al şofarului, lungul corn spiralat de berbec, transformat în trompetă. Îndesînd mielul în desagă, ca pentru a-l ocroti de o ameninţare acum iminentă, Isus părăsi esplanada în fugă, se pierdu pe uliţele strîmte, fără să-i pese încotro. Cînd îşi reveni, se afla în plină cîmpie, ieşise din oraş pe poarta de nord, cea dinspre Ramala, pe unde intrase odată, venind din Nazaret. Se aşeză sub un măslin, la marginea drumului, şi scoase mielul din desagă, nimeni nu se va mira să-l vadă aici, oamenii se vor gîndi, Se odihneşte, îşi adună forţele înainte de a-şi duce mielul la Templu, cît e de frumos, iar noi nu vom şti dacă, în capul celui care a gîndit acest gînd, mielul este frumos, sau Isus. Noi avem propria noastră părere, şi anume că sînt frumoşi amîndoi, însă, dacă ar trebui să votăm, aşa pe nepusă masă, am da mărul mielului, dar cu o condiţie, să nu crească. Isus stă întins pe spate, ţine între degete capătul sforii pentru ca mielul să nu fugă, dar această precauţie nu este necesară, căci forţele sărmanului nu mai atîrnă decît de un fir, nu numai din pricina vîrstei fragede, ci şi a agitaţiei, toată această alergătură, acest du-te-vino neîncetat, fără a mai vorbi de hrana puţină ce i-a fost dată de dimineaţă, căci nu se cuvine să mori cu burta plină, orice ai fi, miel sau martir. Isus stă aşadar întins, încetul cu încetul respiraţia i s-a domolit, se uită la cer prin frunzişul măslinului, uşor agitat de vîntul care face să danseze în faţa ochilor razele de soare ce se strecoară printre frunze, trebuie să fie aproape de ceasul al şaselea, lumina zenitului scurtează umbrele, nimeni n-ar

spune că noaptea va veni să stingă cu răsuflarea ei domoală strălucirea de acum. Isus s-a odihnit, acum vorbeşte cu mielul, Te voi duce la turmă, spune, şi se ridică. Mai mulţi oameni trec pe drum, alţii le calcă pe urme, iar cînd îi priveşte, Isus tresare, primul impuls este s-o ia la fugă, dar n-o va face, bineînţeles, cum ar putea, căci, pe drum, îşi vede mama, cu cîţiva dintre fraţii şi surorile lui, cei mai mari, Iacob, Iosif şi Iuda, şi, de asemenea, Lisia, dar ea e femeie şi e menţionată aparte, nu în locul firesc ce i-ar reveni dacă am respecta ordinea naşterii, între Iacob şi Iosif. Încă nu l-au zărit. Isus coboară spre drum, a luat din nou mielul în braţe, dar acum bănuim că o face pentru a le ţine ocupate. Primul care îl vede e Iacob, ridică o mînă, apoi îi vorbeşte precipitat mamei, Maria priveşte, acum îşi grăbesc cu toţii paşii, de aceea Isus se simte obligat să-şi parcurgă şi el partea sa de drum, totuşi, cum ţine mielul în braţe, nu poate alerga, toate astea cer atît de mult timp de povestit încît s-ar putea crede că nu vrem să-i lăsăm să se întîlnească, dar nu acesta este motivul, iubirea maternă, fraternă şi filială le-ar da aripi, dar se simte că există reticenţe, o anumită jenă, ştim cum s-au despărţit, nu ştim, în schimb, ce efecte au avut atîtea luni de despărţire şi de lipsă de veşti. Mergînd fără oprire, ajung pînă la urmă, iată-i acum faţă în faţă, Isus spune, Binecuvîntează-mă, mamă, iar mama rosteşte, Domnul să te binecuvînteze, fiul meu. Se îmbrăţişează, apoi le vine rîndul fraţilor, Lisia ultima, după care, aşa cum am prevăzut, nimeni nu mai ştiu ce să spună, Maria nu putea să exclame, Dar ce surpriză, tu aici, nici Isus nu-i putea spune mamei, Nici prin cap nu mi-a trecut c-o să te întîlnesc, ce cauţi la oraş, mielul unuia şi mielul celorlalţi, pentru că şi ei aveau unul, sînt suficient de elocvenţi, e Paştele Domnului, singura diferenţă este

că unul va muri, iar altul a scăpat cu viaţă. Nu
ne-ai dat niciodată de veste, rosti, în cele din urmă,
Maria şi, în aceeaşi clipă, o podidiră lacrimile, fiul
ei cel mare stătea înaintea ei, atît de înalt, cu un
chip acum de bărbat, un început de barbă şi piele
arsă de soare a celui care-şi duce viaţa în vîntul şi
praful deşertului. Nu plînge, mamă, muncesc, sînt
păstor, Păstor, Da, Credeam că faci meseria pe
care ai învăţat-o de la tatăl tău, S-a întîmplat să
ajung păstor, aşa că asta sînt, Cînd te întorci
acasă, Ah, asta nu ştiu, într-o zi, Cel puţin, vino
cu mama şi cu fraţii tăi, să mergem împreună la
Templu, Nu merg la Templu, mamă, De ce, ai încă
mielul la tine, Acest miel nu va merge la Templu,
Are o meteahnă, N-are nici o meteahnă, acest miel
va muri doar cînd îi va suna ceasul, Nu te înţeleg,
Nu trebuie să înţelegi, dacă salvez acest miel e
pentru ca cineva să mă salveze şi pe mine, Atunci,
nu vii cu familia ta, Eram pe plecare, Unde te
duci, Mă duc acolo unde mi-e locul, lîngă turma
mea, Şi unde se află această turmă, Acum, umblă
pe valea Aialonului, Unde e valea Aialonului,
Dincolo, Dincolo de ce, De Betleem. Maria făcu un
pas îndărăt, se albi la faţă, se putea vedea cît de
mult îmbătrînise, deşi avea numai treizeci de ani
De ce vorbeşti tu de Betleem, întrebă ea, Pentru că
acolo l-am întîlnit pe păstorul la care slujesc, Cine
e el, şi, înainte ca fiul să-i poată răspunde, le spuse
celorlalţi, Continuaţi-vă drumul, aşteptaţi-mă în
faţa porţii, apoi îl prinse de mînă pe Isus şi îl
trase la marginea drumului, Cine e el, repetă, Nu
ştiu, răspunse Isus, Are un nume, Dacă are, nu mi
l-a spus, îi spun Păstor, atît, Cum arată, E înalt,
Unde l-ai întîlnit, În peştera unde m-am născut,
Cine te-a dus acolo, O sclavă, numită Zelomi, care a
asistat la naşterea mea, Şi el, El ce, Ce ţi-a spus,
Nimic ce tu nu ştii. Maria se prăbuşi la pămînt de
parcă o mînă puternică ar fi împins-o, Acest om e

un demon, De unde ştii, ţi-a spus-o el, Nu, prima dată cînd l-am văzut mi-a spus că e un înger, dar că nu trebuia s-o spun nimănui, Cînd l-ai văzut, În ziua cînd tatăl tău a aflat că eram însărcinată cu tine, a apărut la poarta noastră în chip de cerşetor şi a zis că e înger, L-ai mai văzut şi altă dată, Pe drum, cînd tatăl tău şi cu mine ne-am dus la Betleem pentru numărătoare, în grota unde te-ai născut, iar în noaptea cînd ai plecat a intrat în curte, credeam că eşti tu, dar era el, l-am văzut prin crăpătura uşii cum a smuls copacul de lîngă poartă, îţi aminteşti, copacul care a crescut pe locul unde a fost îngropată strachina cu pămîntul care strălucea, Ce strachină, ce pămînt, Nu ţi-am spus niciodată, dar, înainte să plece, cerşetorul mi-a dat nişte pămînt care strălucea în strachina de unde mîncase ce-i dădusem, Ca să facă lumină din pămînt, trebuie să fie într-adevăr un înger, La început aşa am crezut, dar şi Diavolul îşi are tertipurile lui. Isus se aşezase lîngă mama sa şi lăsase mielul slobod, Da, am înţeles că atunci cînd amîndoi ceid la învoială, nu putem deosebi un înger al Domnului de un înger al lui Satana, rosti, Rămîi cu noi, nu te întoarce la omul acela, ţi-o cere mama ta, Am promis că mă întorc şi mă voi ţine de cuvînt, Se fac promisiuni Diavolului doar dacă vrei să-l înşeli, Acest om, care nu e om, o ştiu prea bine, acest înger sau demon mă însoţeşte de cînd m-am născut şi vreau să aflu de ce, Isus, fiul meu, vino la Templu cu mama ta şi cu fraţii tăi, du acest miel la altar, aşa cum este datoria ta şi destinul lui, şi cere-i Domnului să te elibereze de posesiuni şi gînduri necurate, Acest miel va muri cînd îi va bate ceasul, Ceasul lui a bătut, azi trebuie să moară, Mamă, şi mieii care s-au născut din tine vor trebui să moară, dar n-o să vrei să moară înainte de vreme, Mieii nu sînt oameni, mai ales dacă aceşti oameni sînt fii, Cînd Domnul i-a poruncit

lui Abraham să-şi omoare fiul Isaac, încă nu se vedea deosebirea, Nu sînt decît o simplă femeie, nu ştiu să-ţi răspund, tot ce-ţi cer este să renunţi la aceste gînduri necurate, Oh, mamă, gîndurile sînt ce sînt, umbre care trec, ele nu sînt bune sau rele în sine, doar faptele contează, Lăudat fie Domnul care mi-a dat un fiu înţelept, mie, care sînt o biată ignorantă, dar tot spun că asta nu e ştiinţă de la Dumnezeu, Şi de la Diavol ai ce învăţa, Iar tu eşti în puterea lui, Dacă datorită puterii lui acest miel şi-a salvat viaţa, ceva azi tot se va fi cîştigat în lume. Maria nu răspunse. Venind dinspre poarta oraşului, se apropia Iacob. Atunci Maria se ridică, Mi-am regăsit fiul şi l-am pierdut din nou, iar Isus răspunse, Nu l-ai fi pierdut acum, dacă nu era deja pierdut. Isus îşi băgă mîna în traistă, scoase banii pe care îi strînsese, cu toţii adunaţi din pomeni, Este tot ce am, Atîtea luni pentru atît de puţin, Muncesc pe mîncare, Mult trebuie tu să ţii la acest om, care te stăpîneşte, ca să te mulţumeşti cu atît de puţin, Domnul este păstorul meu, Nu lua în deşert numele Domnului, tu care trăieşti cu un demon, Cine ştie, mamă, cine ştie, s-ar putea să fie un înger care slujeşte altui dumnezeu care locuieşte în alt cer, Domnul a spus Eu sînt Domnul, nu vei avea alt dumnezeu afară de mine, Amin, încheie Isus. Îşi luă mielul în braţe şi spuse, Iată-l pe Iacob care vine, rămîi cu bine, mamă, iar Maria spuse, S-ar putea crede că iubeşti mai mult acest miel decît propria ta familie, În această clipă, da, răspunse Isus. Înăbuşindu-se de durere şi de indignare, Maria îl părăsi şi alergă în întîmpinarea celuilalt fiu. Nu-şi întoarse capul nici o singură dată.

Prin afara zidurilor, acum pe un alt drum, traversînd cîmpurile, Isus începu lungul coborîş spre valea Aialonului. Se opri într-un sat, cu banii pe care mama îi refuzase cumpără ceva de-ale gurii,

pîine şi smochine, lapte pentru el şi pentru miel, era lapte de oaie, dacă exista vreo deosebire, nu se observa, în acest caz cel puţin se poate accepta că o mamă face tot atît cît cealaltă. Celui care s-ar mira să-l vadă la această oră, cheltuind bani pentru un miel care ar trebui acum să fie mort, i-am putea răspunde că acest băiat a avut doi miei, unul care a fost jertfit şi care e acum în slava Domnului şi că pe acesta chiar Domnul l-a respins pentru că suferea de o meteahnă, o ureche sfîşiată. Priviţi, Dar urechea e întreagă, au spus, Dacă e întreagă, eu însumi o voi sfîşia, ar răspunde Isus, şi, luînd mielul în spinare, şi-a continuat drumul. Dădu cu ochii de turmă în clipa cînd păleau ultimele lumini ale serii, mai repede ca de obicei, pentru că cerul era acoperit de nori plumburii care se tîrau aproape de pămînt. Se simţea în aer tensiunea care vesteşte furtunile şi, pentru a o confirma, primul fulger sfîrtecă văzduhul chiar în clipa cînd turma apăru în faţa ochilor lui Isus. N-a plouat, era ceea ce am numi o furtună uscată, mai înfricoşătoare decît celelalte, căci, în faţa ei, ne simţim cu adevărat fără apărare, fără cortina, pentru a o numi astfel, şi pe care niciodată nu ne-am fi închipuit-o protectoare, a ploii şi a vîntului, într-adevăr, această bătălie e o înfruntare directă între un cer care se sfîşie şi tună şi un pămînt care tresaltă şi se crispează, neputincios să răspundă loviturilor. La o sută de paşi de Isus, o lumină orbitoare, insuportabilă, despică de sus pînă jos un măslin care luă foc, arzînd cu violenţă, ca o torţă de naftă. Şocul şi bubuitul tunetului, ca şi cum cerul ar fi crăpat deodată, îl azvîrliră pe Isus la pămînt, fără cunoştinţă. Alte două fulgere căzură, unul aproape, altul departe, ca două cuvinte decisive, apoi, încetul cu încetul, tunetele începură să se stingă, pînă cînd se preschimbară într-un murmur amabil, o conversaţie prietenească între

cer şi pămînt. Mielul, care scăpase nevătămat din
cădere, se apropie, de cum îi trecu spaima, şi atinse
cu botul buzele lui Isus, nu-l mirosi, nu-l adulmecă,
o simplă atingere, şi a fost, cine sîntem noi pentru
a ne îndoi, de ajuns. Isus deschise ochii, văzu
mielul, apoi cerul foarte întunecat, ca o mînă neagră
care asfixia ce mai rămăsese din zi. Măslinul încă
mai ardea. Cînd se mişcă, Isus îşi simţi trupul
dureros, dar îşi dădu seama că era stăpîn pe mişcările sale, dacă aşa ceva se poate spune despre o
fiinţă care, cu atîta uşurinţă, poate fi distrusă şi
prăvălită la pămînt. Reuşi anevoie să se scoale şi,
mai mult prin presentimentul atingerii decît prin
înştiinţarea ochilor, se asigură că nu era nici ars
nici paralizat, că nu i se rupsese nici un mădular
şi că, dacă nu punem la socoteală un intens zumzăit în cap care părea că nu se mai termină, ca un
vuiet de şofar, era viu şi nevătămat. Strînse mielul
la piept şi, căutînd cuvintele acolo unde nu ştia că
le are, spuse, Nu-ţi fie teamă, a vrut numai să-ţi
arate că te-ar fi putut omorî dacă voia, iar mie a
vrut să-mi spună că nu eu ţi-am salvat viaţa, ci
el. Un ultim bubuit se risipi domol în spaţiu ca un
suspin, în vale, pata albicioasă a turmei era o oază
în aşteptare. Încă luptîndu-se cu amorţeala din
picioare, Isus începu să coboare povîrnişul. Mielul,
legat cu sfoară din simplă precauţie, tropăia alături
de el ca un căţeluş. În urma lor, măslinul ardea.
Şi, în lumina proiectată de copac mai mult decît
în cea a crepusculului care se stingea, Isus văzu,
înălţîndu-se în faţa lui, ca o arătare, statura înaltă
a lui Păstor, învăluit în mantia care părea fără
sfîrşit, ţinînd în mînă toiagul cu care, dacă îl înălţa
în aer, putea atinge norii. Păstor spuse, Ştiam că
furtuna te pîndea, Şi eu ar fi trebuit să ştiu, spuse
Isus, Ce e cu mielul ăsta, Banii pe care îi aveam
nu erau de ajuns pentru a cumpăra mielul pascal,
m-am aşezat la marginea drumului ca să cer de

pomană, un bătrîn a trecut şi mi l-a dat în dar, De ce nu l-ai jertfit, N-am putut, n-am fost în stare. Păstor zîmbi, Înţeleg acum mai bine, te-a aşteptat, te-a lăsat să vii în pace pînă în apropierea turmei ca să-şi etaleze forţa în faţa ochilor mei. Isus nu răspunse, îi spusese mielului aproape acelaşi lucru, dar nu voia, de-abia sosit, să înceapă o nouă discuţie despre motivele şi actele lui Dumnezeu. Şi ce vei face acum cu acest miel, Nimic, l-am adus ca să trăiască împreună cu turma, Mieii albi seamănă cu toţii unul cu celălalt, mîine nu-l vei mai recunoaşte printre ceilalţi, El mă cunoaşte, Va veni o zi cînd va începe să te uite, de altfel, se va plictisi să umble tot timpul după tine, soluţia ar fi să-l însemni, să-i scrijeleşti o ureche, bunăoară, Bietul de el, Nu văd de ce-l plîngi, şi tu eşti însemnat, ţi-a fost tăiat prepuţul pentru a se şti cui aparţii, Nu e acelaşi lucru, N-ar trebui să fie, dar este. În timp ce vorbeau, Păstor adunase cîteva vreascuri, iar acum încerca să facă focul scăpărînd o bucată de cremene. Isus îi spuse, Ar fi mai uşor să luăm o creangă din măslinul care arde, dar Păstor răspunse, Focul cerului trebuie lăsat să se stingă singur. Trunchiul măslinului era acum o jarişte, împurpurînd bezna, vîntul îi smulgea scîntei, bucăţi incandescente de scoarţă, crenguţe care zburătăceau, arzînd prin aer, şi care se stingeau de îndată. Cerul era în continuare apăsător, straniu de prezent. Păstor şi Isus mîncară bucatele obişnuite, ceea ce-l făcu pe Păstor să comenteze, ironic, Anul ăsta nu mănînci din mielul pascal. Isus îl ascultă în tăcere, dar în sinea lui nu era mulţumit, de acum înainte se va ciocni de contradicţia insolubilă între a mînca miei şi a nu ucide miei. Aşadar, ce facem cu el, întrebă Păstor, şi continuă, Mielul, îl însemni sau nu-l însemni, Nu sînt în stare, spuse Isus, Dă-mi-l mie, mă ocup eu. Cu o mişcare rapidă şi fermă a cuţitului, Păstor secţionă vîrful unei

urechi, apoi, ţinînd capătul tăiat, întrebă, Ce vrei să fac cu el, îl îngrop, îl arunc, iar Isus, fără să se gîndească, răspunse, Dă-mi-l, şi-l aruncă în foc. Aşa cum au făcut cu prepuţul tău, spuse Păstor. Din urechea mielului picura încet un sînge palid, curînd se va opri. Din flăcări, o dată cu fumul, se răspîndea mirosul ameţitor al fragedei cărni arse. Astfel, la capătul acestei lungi zile, după atîtea ore pierdute cu puerile şi înfumurate demonstraţii ale unei voinţe opuse, Domnul îşi primea în sfîrşit ce i se cuvenea, poate graţie avertismentului maiestuos şi răsunător al tunetelor şi fulgerelor, care, pe făgaşul irezistibil al cauzalităţilor profunde, va fi găsit calea de a se face ascultat de aceşti păstori îndărătnici. Căzu ultimul strop din sîngele mielului, iar pămîntul îl sorbi pe dată, căci nu s-ar cuveni ca, dintr-o jertfă atît de controversată, să se piardă ce era mai de preţ.

Or, chiar acest miel, preschimbat deja de trecerea timpului într-o foarte obişnuită mioară, diferită de celelalte numai pentru că îi lipsea vîrful unei urechi, se va pierde, trei ani mai tîrziu, într-un sălbatic ţinut la sud de Ierihon, vecin cu deşertul. Într-o turmă atît de numeroasă ca aceasta, s-ar putea crede că o oaie în plus sau în minus nu are însemnătate, dar acest şeptel, dacă mai e cazul s-o amintim, nu e ca celelalte, păstorii, nici ei nu seamănă cu cei pe care îi cunoaştem din vedere sau din auzite, aşa că nu trebuie să ne mirăm că Păstor, rotindu-şi privirea de pe o movilă care domina împrejurimile, şi-a dat seama de lipsa unui animal fără ca, pentru asta, să fi trebuit să le numere pe toate. Îl chemă pe Isus şi îi spuse, Oaia ta nu este cu turma, du-te s-o cauţi, şi cum Isus, în replică, n-a întrebat, Dar cum se face că ştii că e vorba de oaia mea, nici noi nu vom întreba. Ce ne interesează acum, în schimb, e să vedem cum, lăsîndu-se doar pe seama slabei sale cunoaşteri a

locurilor şi a intuiţiei drumurilor, atît de supusă greşelii acolo unde nimeni nu le-a croit înainte, se va orienta Isus în acest cerc închis care e orizontul. Venind din regiunea fertilă a Ierihonului, unde nu doriseră să zăbovească pentru că preferau liniştea unei rătăciri perpetue pălăvrăgelii uşuratice a oamenilor, cel mai probabil era ca un om, sau o oaie, mai ales dacă o face dinadins, să caute să se piardă în locuri unde excesiva oboseală a căutării hranei nu va umbri singurătatea căutată. După această logică, era clar că oaia lui Isus, în mod disimulat, ca şi cum habar n-ar fi avut de ce se întîmpla, rămăsese în urmă, zburdînd acum probabil prin verdeaţa de pe înviorătorul ţărm al Iordanului, în apropiere de Ierihon, pentru mai multă siguranţă. Totuşi, logica nu e totul în viaţă, şi de multe ori se întîmplă ca previzibilul, care e previzibil tocmai pentru că reprezintă concluzia cea mai plauzibilă a unei secvenţe, sau pentru că, pur şi simplu, a fost anunţat dinainte, adeseori, spuneam, previzibilul, determinat de motive pe care numai el le cunoaşte, ajunge să aleagă, pentru a se revela în sfîrşit, o concluzie ca să spunem aşa aberantă, atît ca loc cît şi ca circumstanţă. Dacă aşa stau lucrurile, atunci Isus va trebui să-şi caute oiţa rătăcită nu în cîmpiile înverzite din urma lor, ci în uscăciunea aridă a deşertului ars de soare ce li se întinde înainte, neavînd aici nici un rost facila obiecţie că oaia nu s-ar fi hotărît să fugă ca să moară de foame şi de sete, mai întîi, pentru că nimeni n-are habar ce se petrece cu adevărat în capul unei mioare, iar apoi, aducîndu-ne aminte de mai sus pomenita imprevizibilitate la care recurge uneori previzibilul. Isus va merge aşadar în deşert, spre care deja îşi îndreaptă paşii, fără ca Păstor să se fi mirat de hotărîrea lui, mai degrabă, tăcut, a aprobat-o, încuviinţînd cu o lentă şi solemnă mişcare a capului, care, bizară idee, ar putea fi de asemenea luată ca un semn de rămas-bun.

Acest deşert nu este una dintre acele lungi, late şi cunoscute întinderi de nisip care poartă acest nume. Acest deşert e mai degrabă o mare de tari şi uscate coline nisipoase, cocoţîndu-se una peste alta şi formînd un inextricabil labirint de văioage, pe fundul cărora supravieţuiesc cîteva rare plante care par formate numai din spini şi ţepi ascuţiţi, pe care doar solidele gingii ale unei capre ar cuteza poate să-i ronţăie, dar care ar sfîşia, de la prima atingere, buzele sensibile ale unei oi. Acest deşert este mai înspăimîntător decît cele formate din nisipuri netede sau din acele dune instabile care neîncetat îşi schimbă forma şi configuraţia, în acest deşert, fiecare colină ascunde şi vesteşte ameninţarea care ne aşteaptă pe colina următoare, şi cînd ajungem pe ea, tremurînd, simţim pe dată că ameninţarea, aceeaşi, s-a mutat în spatele nostru. Aici, strigătul pe care-l vom scoate nu-i va răspunde în ecou glasului care l-a lansat, în schimb, ecoul ne va aduce ca răspuns chiar strigătul colinelor, sau ţipătul necunoscutului sau neştiutului, care se îndărătniceşte să se ascundă în ele. Iată deci că, înarmat numai cu toiagul şi cu desaga sa, Isus pătrunse în deşert. Cîţiva paşi mai încolo, după ce abia trecuse pragul lumii, îşi dădu brusc seama că vechile sandale, care îi aparţinuseră tatălui, i se fărîmau sub tălpi. Şi aşa rezistaseră mult timp, graţie virtuţii cîrpitoare a peticelor pe care le aplicase asiduu, cîteodată in extremis, dar acum meşteşugul pielăresc şi cizmăresc al lui Isus nu mai putea face nimic pentru nişte sandale care bătuseră atîtea drumuri şi atîta sudoare frămîntaseră în coca drumului. Ca şi cum ar fi ascultat de o poruncă, li se deşirau ultimele fire, se desfăceau, dezlegate, şireturile, se rupeau iremediabil curelele, şi, în mai puţină vreme de cît am avut nevoie pentru a povesti, picioarele lui Isus rămaseră desculţe, printre rămăşiţe. Băiatul îşi

aduse aminte, să-i mai spunem aşa pentru că ne-am obişnuit, căci, la optsprezece ani, ca evreu ce se află, e mai curînd un bărbat făcut şi răsfăcut decît un tinerel adolescent, Isus îşi aduse aminte de vechile lui sandale, purtate în tot acest timp în desagă ca o relicvă sentimentală a trecutului, şi, împins de o zadarnică speranţă, încercă să şi le pună. Avusese dreptate Păstor spunîndu-i, Picioarele care cresc nu se scurtează la loc, lui Isus nu-i venea să creadă că picioarele lui putuseră vreodată încăpea în aceste sandale minuscule. Era desculţ faţă în faţă cu deşertul, precum Adam care fusese alungat din paradis şi, ca şi el, a şovăit înainte de a face primul pas dureros pe solul torturat, care-l chema. Dar apoi, fără să se întrebe ce-i venise, poate pur şi simplu pentru că îşi amintise de Adam, lăsă să cadă toiagul şi desaga, şi, apucîndu-şi tunica de poale, şi-o trase peste cap dintr-o singură mişcare, rămînînd, precum Adam, gol puşcă. De unde se află, Păstor nu-l mai poate vedea, nici un miel curios nu l-a urmărit, din văzduh îl văd numai rarele păsări care îndrăznesc să traverseze această frontieră şi lighioanele pămîntului, cîteva furnici, o scolopendră şi un scorpion, care-şi ridică de frică acul veninos, acestea nu-şi aduc aminte de vreun alt bărbat gol prin aceste locuri şi nu ştiu ce înseamnă. Dacă l-ar întreba pe Isus, De ce te-ai dezbrăcat în pielea goală, el le-ar răspunde într-un mod de neînţeles pentru mintea himenopterelor, miriapodelor şi arahnidelor, În deşert nu poţi merge decît gol. Gol, spunem, în ciuda spinilor care sfîşie pielea şi smulg perii de pe pubis, gol, în ciuda colţurilor care taie şi a nisipurilor care jupoaie, gol, în ciuda soarelui care frige, reverberează şi orbeşte, gol, în sfîrşit, pentru a-şi căuta mioara pierdută, cea care ne aparţine, căci am însemnat-o cu semnul nostru. Deşertul se deschide în faţa paşilor lui Isus pentru a se închide de îndată, ca

şi cum i-ar tăia calea de retragere. Tăcerea răsună în auz precum sunetul scoicilor care vin moarte şi goale pe ţărmuri şi acolo rămîn, umplîndu-se de vasta rumoare a valurilor, pînă cînd trece cineva, le duce încet la ureche, ascultă şi rosteşte, Deşertul. Picioarele lui Isus sînt însîngerate, soarele îndepărtează norii ca să-i rănească umerii cu sabia lui, spinii îi sfîşie pielea de pe picioare ca nişte gheare nesăţioase, ciulinii îl biciuiesc, Mioară, unde eşti, strigă el, iar colinele poartă vorbele de la una la alta, Unde eşti, unde eşti, dacă ele s-ar mărgini numai la aceste cuvinte, poate că, în sfîrşit, am afla ce e ecoul perfect, dar lungul şi îndepărtatul sunet al scoicii se suprapune, murmurînd, Dumneezeeu, Dumneezeeu, Dumneezeeu. Atunci, ca şi cum colinele s-ar fi dat deodată la o parte din drum, Isus ieşi din labirintul de văi şi se pomeni într-un spaţiu circular, neted şi nisipos, în mijlocul căruia zări oaia. O luă la fugă, atît cît îi îngăduiau picioarele rănite, dar un glas îl opri, Aşteaptă. Un nor înalt cît doi oameni, care semăna cu o coloană de fum rotindu-se încet, se ridica înaintea lui, iar glasul venea din nor. Cine îmi vorbeşte, întrebă Isus, înfricoşat, ghicind însă răspunsul. Glasul rosti, Eu sînt Domnul, iar Isus ştiu de ce trebuise să se dezbrace în pragul deşertului. M-ai adus aici, ce vrei de la mine, întrebă, Deocamdată nimic, dar, într-o zi, voi vrea totul, Ce înseamnă totul, Viaţa ta, Tu eşti Domnul, tu ne iei întotdeauna vieţile pe care ni le dai, N-aveam de ales, nu puteam să las să se înţepenească lumea, Dar viaţa mea, la ce-ţi trebuie, N-a sosit încă vremea s-o ştii, mai ai încă mult de trăit, dar am venit să te anunţ, ca să-ţi pregăteşti bine spiritul şi trupul, că destinul care te aşteaptă e de supremă fericire, Doamne, Dumnezeul meu, nu înţeleg nici ce spui, nici ce vrei de la mine, Vei avea puterea şi gloria, Ce putere, ce glorie, O vei afla cînd va veni ceasul să

te chem din nou, Cînd va fi asta, Nu te grăbi, trăieşte-ţi viaţa aşa cum vei putea, Doamne, sînt aici, dacă gol m-ai adus în faţa ta, nu zăbovi, dă-mi azi ce-mi rezervi pentru mîine, Cine ţi-a spus că am de gînd să-ţi dau ceva, Ai promis, Un schimb e doar un schimb, Viaţa mea pentru nu ştiu ce plată, Puterea, Şi gloria, n-am uitat, dar dacă nu-mi spui ce putere şi peste ce, ce glorie şi în faţa cui, va fi o promisiune care a venit prea devreme, Mă vei întîlni din nou cînd vei fi gata, dar semnele mele te vor însoţi încă de pe acum, Doamne, spune-mi, Taci, gata cu întrebările, ceasul va sosi nici mai devreme, nici mai tîrziu, şi atunci vei şti ce vreau de la tine, Te aud, Doamne, şi mă supun, dar trebuie să-ţi mai pun o întrebare, Nu mă bate la cap, Doamne, trebuie, Vorbeşte, Pot să-mi iau oaia, A, de asta era vorba, Pot, Nu, De ce, Pentru că mi-o vei jertfi ca zălog al alianţei pe care am făcut-o cu tine, Această oaie, Da, Îţi voi jertfi alta, mă duc la turmă şi mă întorc cît ai clipi, Nu mă contrazice, o vreau pe asta, Dar uită-te, Doamne, are un defect, o ureche tăiată, Te înşeli, urechea e întreagă, priveşte, Cum e cu putinţă, Eu sînt Domnul, şi Domnului nu-i e nimic imposibil, Dar această oaie e a mea, Din nou te înşeli, mielul era al meu şi tu mi l-ai luat, acum oaia plăteşte datoria, Facă-se voia ta, lumea toată îţi aparţine, iar eu sînt slujitorul tău, Atunci jertfeşte-o odată, altfel nu va exista alianţă, Dar vezi bine, Doamne, că sînt gol, nu am pumnal, nici cuţit, spuse Isus, plin încă de speranţa că va putea totuşi salva viaţa mioarei, iar Dumnezeu îi răspunse, N-aş fi eu Domnul, dacă n-aş putea să rezolv această dificultate, poftim. Nici nu terminase bine de rostit aceste cuvinte că un cuţit nou-nouţ apăru la picioarele lui Isus. Hai, grăbeşte-te, mai am şi alte treburi de făcut, spuse Dumnezeu, nu pot rămîne pe veci aici. Isus luă cuţitul în mînă, se apropie de

oaia care-şi ridicase capul, ezitînd să-l recunoască, căci nu-l văzuse niciodată gol, şi, cum prea bine se ştie, mirosul acestor animale nu e din cale afară de bun. Plîngi, întrebă Domnul, Aşa sînt ochii mei întotdeauna, spuse Isus. Cuţitul se înălţă, căută unghiul potrivit pentru lovitură şi căzu cu repeziciune, precum securea execuţiilor sau ghilotina care încă nu se inventase. Oaia nu scoase nici un sunet, se auzi doar un Aaaah, era Dumnezeu care suspina de satisfacţie. Isus întrebă, Şi acum, pot să plec, Poţi, şi nu uita, începînd de azi îmi aparţii, prin sînge, Cum trebuie să mă îndepărtez de tine, În principiu, e totuna, pentru mine nu există nici faţă, nici spate, dar obiceiul este să te dai înapoi făcînd plecăciuni, Doamne, Ce pisălog eşti, omule, acum ce mai vrei, Păstorul turmei, Ce păstor, Cel care e cu mine, Ce-i cu el, E înger sau demon, E o cunoştinţă de-a mea, Dar spune-mi, e înger, e demon, Ţi-am spus-o deja, pentru Dumnezeu nu există nici faţă, nici spate, îţi urez o zi bună. Coloana de fum era şi încetă să mai fie, oaia dispăruse, doar sîngele mai era vizibil, dar căuta să se ascundă în pămînt.

Cînd Isus se întoarse, Păstor îl privi fix şi spuse, Oaia, iar el răspunse, L-am întîlnit pe Dumnezeu, Nu te-am întrebat dacă l-ai întîlnit pe Dumnezeu, te-am întrebat dacă ai găsit oaia, Am sacrificat-o, De ce, Dumnezeu era acolo, a trebuit s-o fac. Cu vîrful toiagului, Păstor trase o linie pe pămînt, adîncă precum o brazdă de plug, de netrecut precum o prăpastie de foc, apoi spuse, N-ai învăţat nimic, pleacă.

Cum aş putea pleca acum, cînd am picioarele în starea asta, îşi spuse Isus, văzîndu-l pe Păstor la celălalt capăt al turmei. Dumnezeu, care făcuse să dispară oaia cît ai clipi din ochi, nu îl blagoslovise, din mijlocul norului său, cu milostenia divinului său scuipat pentru ca îndureratul Isus să poată, cu el, să-şi ungă şi să-şi vindece rănile din care sîngele continua să ţîşnească, lucind pe pietre. Păstor nu-l va ajuta, i-a aruncat cominatoriile cuvinte şi s-a îndepărtat, ca unul care aştepta ca sentinţa să fie dusă la bun sfîrşit, nemaiavînd intenţia de a asista la pregătirile pentru plecare şi, cu atît mai puţin, de a-şi lua rămas-bun. Cu mare greutate, tîrîndu-se pe genunchi şi pe mîini, Isus ajunse în adăpostul unde, la fiecare popas, îşi punea ustensilele necesare pentru guvernarea turmei, vase pentru lapte, scînduri de stors brînza şi, de asemenea, pieile de oi şi de capre pe care le tăbăceau şi le schimbau pe mărfurile de care aveau nevoie, tunică, manta, mîncare mai variată. Isus se gîndi că nu i se putea reproşa că-şi plătea leafa singur, croind cu propriile mîini din pieile de oaie un soi de sandale sau de coturni pentru a-şi înveli picioarele, utilizînd apoi pe post de curele fîşii de piele de capră, mai uşor de mînuit pentru că aveau lînă scurtă şi rară. În timp ce le pregătea, se întreba dacă trebuia să pună lîna pe dedesubt sau pe deasupra, pînă la urmă o folosi ca pe o dublură, pe dinăuntru, avînd în vedere starea de plîns a picioarelor. Problema e că perii se vor lipi de răni, dar cum deja s-a hotărît că va urma ţărmul Iordanului, va fi de ajuns să-şi ude picioarele

încălțate în apă pentru ca, încetul cu încetul, crusta de sînge uscat să se dizolve. Greutatea acestor bocanci, căci cu asta seamănă încălțările, odată vîrîți și înmuiați în apă, îi va ajuta picioarele să se desprindă ușor de căptușeala lînoasă, fără să rupă crustele protectoare și benefice, care se formează încetul cu încetul. Picăturile de sînge, duse de curent, erau semnul, după culoarea lor frumoasă, că plăgile nu se infectaseră, oricît ar fi de greu de crezut. În timpul lungului marș către nord, Isus făcea așadar halte îndelungate, se așeza pe malul rîului, cu picioarele în apă, bucurîndu-se de răcoare și de leac. Era nefericit că fusese astfel alungat după întîlnirea cu Dumnezeu, eveniment nemaiauzit în sensul deplin al cuvîntului, căci, după știința lui, nu exista astăzi nici măcar un singur om în întregul Israel care s-ar fi putut lăuda că-l văzuse pe Dumnezeu și că supraviețuise. E adevărat că de văzut, ceea ce se numește a vedea, nu-l văzuse, totuși, dacă un nor ni se înfățișează în deșert sub forma unei coloane de fum și ne spune, Eu sînt Domnul, angajînd pe urmă o conversație nu numai logică și cu sens, ci și cu un aer de autoritate fără replică, ce nu poate fi decît divină, orice îndoială, oricît de mică, ar fi o ocară. Că Domnul era chiar Domnul fusese demonstrat de răspunsul pe care-l dăduse atunci cînd Isus îl întrebase despre Păstor, cuvinte nepăsătoare, în care era vizibil un strop de dispreț, dar și de intimitate, totul întărit de refuzul de a spune dacă era un înger sau un demon. Însă cel mai interesant era faptul că vorbele lui Păstor, aspre și, în aparență, fără nici o legătură cu chestiunea centrală, nu făceau decît să confirme adevărul supranatural al întîlnirii, Nu te-am întrebat dacă l-ai întîlnit pe Dumnezeu, cu aerul de-a spune, Toate astea le știam, de parcă anunțul nu fusese o surpriză pentru el, cunoscîndu-l dinainte, însă era clar că nu-i iertase moartea oiței, cuvintele

finale nu puteau să aibă alt sens, N-ai învăţat nimic, pleacă, iar apoi a trecut ostentativ de cealaltă parte a turmei şi acolo a rămas, întorcîndu-i spatele lui Isus, pînă cînd acesta a plecat. Or, în timp ce Isus încerca să-şi imagineze ce va putea Domnul să-i ceară data viitoare cînd se vor întîlni, cuvintele lui Păstor îi răsunară deodată în urechi, la fel de clare şi de distincte ca şi cum s-ar fi aflat lîngă el, N-ai învăţat nimic, şi, în acel moment, senzaţia de absenţă, de lipsă, de solitudine, deveni atît de puternică, încît inima lui gemu, era complet singur, aşezat pe malul Iordanului, privindu-şi picioarele în apa transparentă şi văzînd cum ţîşneşte dintr-un călcîi un fir subţire de sînge care curgea apoi printre ape, şi, deodată, acest sînge şi aceste picioare nu mai erau ale lui, ci ale tatălui care, şchiopătînd din pricina călcîielor străpunse, venise să se bucure de răcoarea Iordanului, spunîndu-i, precum Păstor, Trebuie s-o iei de la început, n-ai învăţat nimic. Ca şi cum ar fi ridicat de pe sol un lung şi greu lanţ de fier, Isus îşi rememora viaţa, verigă cu verigă, vestirea misterioasă a zămislirii sale, pămîntul luminos, naşterea în peşteră, copiii ucişi la Betleem, răstignirea tatălui, moştenirea coşmarurilor, fuga de acasă, dezbaterea din templu, dezvăluirea lui Zelomi, apariţia păstorului, viaţa cu turma, mielul salvat, deşertul, oaia moartă, Dumnezeu. Dar cum acest nume era prea vast pentru ca spiritul său să-l poată cuprinde, se fixă obsesiv asupra unui gînd, de ce un miel salvat de la moarte murise cînd devenise oaie, o întrebare stupidă, cum se vede, dar mai uşor de înţeles dacă o vom traduce, Nici o salvare nu e suficientă, orice condamnare e definitivă. Ultima verigă din lanţ este prezenţa sa pe malul Iordanului, unde ascultă cîntecul îndurerat al unei femei pe care, de aici de unde se află, n-o poate vedea, ascunsă de stuf, poate spală rufe, poate se scaldă, iar Isus se străduieşte să priceapă de ce

toate astea sînt aidoma, mielul viu transformat într-o oaie moartă, picioarele lui, sîngerînd de sîngele tatălui, şi femeia care cîntă, goală, întinsă în apă, cu sînii tari ieşind deasupra valurilor, pubisul negru ridicîndu-se în unduirea adierii, nu e adevărat că Isus a văzut azi o femeie goală, dar, dacă de la un simplu stîlp de fum, un om poate profetiza ce va însemna întîlnirea sa cu Dumnezeu, cînd ziua va sosi pentru unul şi pentru celălalt, nu s-ar înţelege de ce detaliile trupului unei femei goale, presupunînd că exprimarea este adecvată, n-ar putea fi imaginate şi create plecînd de la melodia pe care o îngînă, chiar neştiind dacă aceste cuvinte ne sînt sau nu adresate. Iosif nu mai e aici, s-a întors în groapa comună din Seforis, din Păstor nu se mai zăreşte nici măcar vîrful toiagului, şi dacă Dumnezeu, aşa cum umblă vorba, e pretutindeni, n-a mai ales o coloană de fum ca să se arate, poate se află în apa care curge, aceasta în care se îmbăiază femeia. Trupul lui Isus a emis un semnal, i se umflă ceea ce se află între picioare, aşa cum li se întîmplă tuturor bărbaţilor şi tuturor animalelor, sîngele se precipită, iute, spre acelaşi punct, astfel că rănile s-au uscat deodată, Doamne, ce puternic e trupul acesta, dar Isus nu alergă să găsească femeia, iar mîinile lui refuzară tentaţia violentă a cărnii, Nu eşti nimeni, dacă nu te iubeşti pe tine însuţi, nu te vei apropia de Dumnezeu, dacă nu te-ai apropiat mai întîi de trupul tău. Cine o fi spus aceste cuvinte nu se ştie, însă Dumnezeu nu le-ar fi pronunţat, nu sînt mărgele din mătăniile lui, în schimb, le-ar fi putut rosti Păstor, dacă n-ar fi rămas atît de departe, sau, în sfîrşit, vor fi fost chiar cuvintele cîntecului pe care îl cînta femeia, Isus îşi spuse atunci cît de plăcut ar fi să-i ceară să i le explice, dar glasul nu se mai auzea, îl luase poate curentul, sau, pur şi simplu, femeia ieşise din apă ca să se şteargă şi să se îmbrace, făcîndu-şi

trupul să tacă. Isus îşi puse încălţările ude şi se sculă în picioare, făcînd apa să ţîşnească într-o parte şi în alta, ca dintr-un burete. Dacă va trece pe aici, femeia va izbucni în rîs, văzînd aceste picioare enorme şi groteşti, dar rîsul maliţios s-ar putea să nu dureze prea mult, cînd ochii ei vor urca pe trupul lui Isus, ghicind forme pe care tunica le disimulează, şi cînd se vor opri pentru a-i privi ochii, îndureraţi din pricini vechi, acum fierbinţi dintr-o pricină nouă. Cu cîteva cuvinte sau fără cuvinte, femeia se va dezbrăca din nou şi, cînd se va întîmpla ceea ce întotdeauna trebuie aşteptat de la acest gen de întîlnire, îi va scoate sandalele cu o grijă extremă, îi va vindeca rănile punînd pe fiecare picior cîte un sărut şi învelindu-le apoi, ca pe un ou sau un cocon, în propriu-i păr ud. Pe drum nu vine nimeni, Isus se uită în jur, suspină, caută un loc ferit şi o ia într-acolo, dar se opreşte deodată, îşi aminteşte la timp că Domnul i-a luat viaţa lui Onan pentru că şi-a răspîndit sămînţa pe pămînt. Or, dacă Isus ar fi răsucit în mod mai analitic clasicul episod în spiritul său, ceea ce, de altfel, ar concorda cu procesele sale mentale, severitatea nemiloasă a Domnului poate că nu l-ar fi oprit, şi asta din două motive, primul că nu era vorba de o cumnată cu care să fi fost obligat, după lege, să-i dea urmaşi fratelui mort, al doilea fiind, poate mai puternic decît primul, acela că Domnul, după tot ce-i vestise în deşert, avea idei foarte clare, deşi deocamdată nedezvăluite, asupra viitorului său, şi că, în consecinţă, nu era nici credibil, nici logic că-şi va uita promisiunile făcute ca să strice totul, din simplul motiv că o mînă incapabilă să se stăpînească îndrăznise să se apropie de locul interzis, ştiind Domnul ce sînt nevoile trupului, căci nu există numai nevoia trivială de a mînca şi de a bea, iar noi o numim trivială pentru că există alte posturi care nu sînt

mai puţin greu de suportat. Aceste reflecţii şi altele asemănătoare, care ar trebui să-l ajute pe Isus să-şi împingă mai departe foarte umana căutare, într-un scop anume, a unui adăpost ferit de vedere, avură pînă la urmă efectul contrar, gîndul se îndepărtă distrat de ceea ce-i umbla prin minte, se afundă în meandrele cugetului, astfel că voinţa a ceea ce voia dispăru, nici măcar nu vorbim de dorinţă, căci aceasta fiind păcătoasă, o nimica toată o face să şovăie şi să se risipească. Resemnîndu-se cu propria virtute, Isus îşi aruncă desaga pe umăr, îşi luă toiagul în mînă şi se aşternu la drum.

În prima zi a călătoriei de-a lungul Iordanului, obişnuinţa celor patru ani de izolare îl făcuse pe Isus să se ţină departe de rarele locuri populate peste care dădea. Totuşi, pe măsură ce se apropia de lacul Ghenizaret, deveni tot mai greu să ocolească satele, mai ales că acestea erau înconjurate de cîmpii cultivate care nu erau întotdeauna uşor de traversat, atît din cauza ocolurilor pe care era nevoit să le facă, cît şi din pricina neîncrederii pe care aerul său de vagabond o trezea printre ţărani. Isus s-a hotărît atunci să meargă spre lume şi, ca să spunem adevărul, nu i-a displăcut ce-a văzut, îl supăra doar zgomotul pe care aproape îl uitase. În primul sat în care intră, o ceată de ştrengari îi întîmpină încălţările cu huiduieli, şi bine i-au făcut, căci Isus avea bani suficienţi ca să-şi cumpere sandale noi, amintiţi-vă că nu s-a atins de banii pe care-i are, de monedele date de fariseu, cea mai mare bogăţie a lui e c-a trăit patru ani cu atît de puţin şi că n-a avut nevoie să cheltuiască, nu trebuie să se mai roage de Domnul. După ce cumpără sandalele, comoara lui se reduse la doi bănuţi aproape fără valoare, însă penuria nu-l întristează, nu mai are mult pînă la destinaţie, Nazaret, casa unde are certitudinea că se va întoarce, pentru că, într-o zi, părăsind-o, şi părea

că pentru totdeauna, spusese, Într-un fel sau altul, tot mă voi întoarce. Merge fără grabă, urmînd miile de meandre ale Iordanului, e adevărat şi că starea în care îi sînt picioarele nu-i permite mari vitejii pedestre, însă principalul motiv al zăbavei constă chiar în certitudinea că va ajunge, de parcă ar gîndi, E ca şi cum deja aş fi acolo, dar mai e un sentiment, mai puţin conştient, care-i întârzie paşii şi care s-ar putea exprima cam aşa, Cu cît mai repede voi ajunge, cu atît mai repede voi pleca din nou. Urca de-a lungul ţărmului lacului, spre nord, se află în dreptul Nazaretului, dacă vrea să ajungă repede acasă nu trebuie decît să-şi răsucească spre soare-apune călcîiele, însă apele lacului îl reţin, albastre, vaste, calme. Îi place să şadă pe mal uitîndu-se la manevrele pescarilor, odată, cînd era mic, venise în aceste locuri, însoţindu-şi părinţii, dar niciodată nu se oprise să privească atent munca acestor oameni care lasă în urma lor toate mirosurile peştelui, ca şi cum ar fi chiar ei locuitori ai mării. Cît timp a hălăduit pe aici, Isus şi-a cîştigat hrana ajutînd aşa cum se pricepea, adică deloc, şi aşa cum putea, adică puţin, să tragă o barcă pe mal sau s-o împingă în apă, să dea o mînă de ajutor la un năvod care căzuse peste bord, pescarii îi vedeau chipul înfometat şi îi dădeau doi sau trei peşti spinoşi, numiţi tilapia, ca plată. La început timid, Isus se ducea să-i frigă şi să-i mănînce deoparte, dar, după ce stătuse pe acolo trei zile, pescarii l-au chemat să mănînce împreună cu ei. Doar în ultima zi Isus a ieşit pe mare, în barca unor fraţi care se numeau Simon şi Andrei, mai mari ca vîrstă decît el, nici unul n-avea sub treizeci de ani. În mijlocul apelor, Isus, fără experienţa meseriei, rîzînd singur de lipsa sa de dibăcie, se încumetă, încurajat de noii săi prieteni, să arunce năvodul, cu acel gest larg care, privit de departe, seamănă cu o binecuvîntare sau cu o provocare,

fără alt rezultat decît că, într-una dintre încercări, l-a scăpat în apă. Simon şi Andrei au rîs pe săturate, ştiau că Isus nu se pricepe decît la capre şi la oi, şi Simon spuse, Mai bună ne-ar fi viaţa dacă şi soiul nostru de vite s-ar lăsa duse şi aduse, iar Isus răspunse, Cel puţin nu se pierd, nu se rătăcesc, stau cu toatele aici în cochilia mării, în fiecare zi fugind de năvod, în fiecare zi căzînd în el. Pescuitul nu fusese rodnic, fundul bărcii era aproape gol, dar Andrei spuse, Frate, să mergem acasă, ziua asta a dat tot ce-a avut de dat. Simon încuviinţă, Ai dreptate, frate, să mergem. Băgă vîslele în furcheţi şi voia să facă prima mişcare ce-i va duce la ţărm, cînd Isus, să nu credem că a avut vreo inspiraţie sau vreun presentiment major, a fost doar un impuls, deşi inexplicabil, de a-şi demonstra gratitudinea, le-a propus să mai facă trei ultime încercări, Cine ştie dacă nu cumva turma peştilor, condusă de păstorul lor, n-a venit între timp aici, la noi. Simon rîse, ăsta e alt avantaj pe care-l au oile, că pot fi văzute, şi spre Andrei, Aruncă năvodul, dacă nu cîştigăm, nici nu pierdem, iar Andrei îşi aruncă năvodul şi năvodul se întoarse plin. S-au holbat de uimire ochii celor doi pescari, dar uimirea se preschimbă în fior şi minunare cînd năvodul, lansat încă o dată şi încă una, se întoarse plin de două ori. Dintr-o mare care părusese înainte la fel de pustie de peşte ca apa dintr-un ulcior pus la gura izvorului limpede, ieşeau, cu nemaivăzută abundenţă, torente strălucitoare de branhii, dorsuri şi aripioare, printre care privirea se pierdea. Întrebară Simon şi Andrei cum de ştiuse că peştele sosise acolo de la o clipă la alta, cu privire de linx deslușise mişcarea profundă a apelor, iar Isus le răspunse că nu, nu ştia, fusese o simplă idee, să-şi încerce norocul o ultimă dată înainte de a se întoarce. Cei doi fraţi n-aveau motive să se îndoiască, hazardul face multe miracole, însă

Isus, în sinea sa, se cutremură şi, în tăcerea sufletului său, întrebă, Cine a făcut asta. Simon spuse, Ajută-ne să-i alegem, e un bun prilej ca să explicăm că nu aici, pe marea Ghenizaretului, s-a născut ecumenicul dicton, Tot ce cade în plasă e peşte, aici criteriile sînt diferite, o fi peşte ce-a adus năvodul, însă legea e foarte clară asupra acestui punct, ca şi asupra tuturor celorlalte, Iată ce veţi putea mînca din diversele animale acvatice, puteţi mînca tot ce în ape, mări sau rîuri are aripioare şi solzi, dar tot ce nu are aripioare şi solzi, în mări şi în rîuri, fie animalele care se nasc în apă, fie cele care în ea trăiesc, vă sînt interzise şi interzise vor fi pe vecie, nu aveţi voie să mîncaţi din carnea lor şi să vă atingeţi de cadavrele lor, orice, în ape, n-are aripioare şi solzi vă este interzis. Peştii puşi la index, cu pielea netedă, cei care n-au voie să urce pe masa norodului lui Dumnezeu au fost astfel înapoiaţi mării, mulţi dintre ei chiar se obişnuiseră şi nu-şi făceau griji cînd îi înhăţa plasa, ştiau că, în curînd, se vor întoarce în apă, fără a risca prea mult să se sufoce. În capul lor de peşti credeau că beneficiază de o bunăvoinţă specială a Creatorului, dacă nu chiar de un amor aparte, ceea ce, în timp, i-a făcut să se considere superiori celorlalţi peşti care rămîneau în bărci, multe şi grave greşeli trebuie să fi comis aceia sub acoperămîntul apelor întunecate pentru ca Dumnezeu să-i lase să moară aşa, fără milă.

Cînd, în sfîrşit, au ajuns la mal, cu mii de manevre şi mare grijă să nu se scufunde, căci apele lacului lingeau bordul bărcii de parcă ar fi vrut s-o înghită, surpriza celor de pe ţărm nu primi explicaţie. Au vrut să ştie cum se putuse întîmpla un asemenea lucru, cînd alţi pescari se întorseseră cu barca goală, dar, într-un acord tacit şi comun, nici unul dintre cei trei norocoşi n-a dat amănunte despre circumstanţele pescuitului miraculos, Simon

şi Andrei pentru a nu-şi vedea compromise public meritele de practicieni, Isus nevrînd ca ceilalţi pescari să-l ia ca momeală, în respectivele lor bărci, lucru care, credem, ar fi cît se poate de just, ca să se termine odată pentru totdeauna cu deosebirile dintre fiii buni şi fiii vitregi, care atîtea rele au adus lumii. Gîndindu-se la toate astea, Isus anunţă, în noaptea aceea, că dimineaţa următoare pleca la Nazaret, unde îl aştepta familia, după patru ani de absenţă şi rătăciri care, cu dreptate, ar fi putut fi asemănate cu cele ale Diavolului, atît fuseseră de obositoare. Au regretat mult Simon şi Andrei o hotărîre care îi priva de cel mai bun pîndaci de turme acvatice, înregistrat vreodată în analele Ghenizaretului, au regretat-o de asemenea alţi pescari, Iacob şi Ioan, fiii Iui Zebedeu, doi flăcăi cam săraci cu duhul, pe care, în glumă, obişnuiau să-i întrebe, Cine e tatăl fiilor lui Zebedeu, sărmanii rămîneau blocaţi, complet derutaţi, şi nici faptul că ştiau răspunsul, căci evident îl cunoşteau, fiind ei fiii cu pricina, nu-i scutea de un moment de perplexitate şi angoasă. Regretau plecarea lui Isus nu numai pentru că pierdeau ocazia unui pescuit formidabil, ci şi pentru că, fiind tineri, Ioan era chiar mai tînăr decît Isus, le-ar fi plăcut să formeze împreună cu el un echipaj de juniori pentru a se măsura cu generaţia mai bătrînă. Simplitatea lor de spirit nu era prostie, nici înapoiere mentală, treceau prin viaţă de parcă tot timpul s-ar fi gîndit la altceva, de aia la început şovăiau cînd erau întrebaţi cum se numea tatăl fiilor lui Zebedeu şi nu pricepeau de ce rîdeau ceilalţi cu atîta poftă cînd, triumfători, răspundeau, în sfîrşit, Zebedeu. Ioan a mai făcut o tentativă, s-a apropiat de Isus şi i-a spus, Rămîi cu noi, barca noastră e mai mare decît a lui Simon, vom prinde mai mult peşte, dar Isus, înţelept şi înduioşat, îi răspunse, Măsura lui Dumnezeu nu e măsura omului, ci a dreptăţii lui.

Tăcu încurcat Ioan, se îndepărtă cu capul plecat, şi seara trecu fără alte intervenţii. A doua zi, Isus îşi luă rămas-bun de la cei dintîi prieteni pe care şi-i făcuse în optsprezece ani de viaţă şi, după ce-şi puse merindele în desagă, întorcînd spatele mării Ghenizaretului, unde, dacă nu se înşela foarte tare, Dumnezeu îi trimisese un semn, îşi îndreptă, în sfîrşit, paşii spre munţi, pe drumul spre Nazaret. Vru însă destinul ca, în timp ce traversa oraşul Magdala, să i se redeschidă rana la picior, care se încăpăţîna să nu se vindece, şi sîngele curgea atît de îmbelşugat încît părea că nu mai vrea să se oprească. Destinul vru, de asemenea, ca periculosul accident să se întîmple la ieşirea din Magdala, în faţa, ca să nu spunem în uşa unei case care se afla acolo, la distanţă de celelalte, de parcă n-ar fi vrut să se apropie de ele, sau ele ar fi respins-o. Văzînd că sîngele nu dădea semne c-ar vrea să se oprească, Isus strigă, Hei, e cineva acolo, şi imediat o femeie apăru la poartă, parc-ar fi aşteptat s-o cheme, deşi, după aerul de uşoară surpriză care i se citea pe faţă, am fi putut crede că era mai degrabă obişnuită să-i intre lumea în casă fără să bată, ceea ce, dacă ne gîndim bine, e mai puţin justificat decît în orice alt caz, fiindcă această femeie e o prostituată şi respectul pe care-l datorează profesiunii sale îi cere să închidă uşa casei cînd primeşte un client. Isus, care se aşezase pe jos, apăsîndu-şi rana deschisă, privi cu coada ochiului femeia care se apropia, Ajută-mă, spuse, şi, apucînd mîna pe care ea i-o întinsese, reuşi să se ridice în picioare şi să meargă cîţiva paşi, şchiopătând. Nu eşti în stare să mergi, spuse femeia, intră, o să mă ocup de rana ta. Isus nu spuse nici da nici nu, mirosul femeii îl ameţise atît de tare încît nu mai simţea durerea ce-l lovise cînd i se deschisese rana, iar acum, cu un braţ petrecut peste umerii ei, şi simţindu-şi mijlocul înconjurat de un alt braţ care

evident nu putea fi al lui, îşi dădu seama de tulburarea care pusese stăpînire pe întregul său trup, dacă n-ar fi mai exact să spunem pe toate simţurile sale, căci în ele se concentra, sau într-unul care poartă acest nume, nefiind el nici vederea, nici auzul, nici mirosul, nici gustul, nici pipăitul, deşi din fiecare are cîte ceva, totul se îndrepta spre un singur punct, of, Doamne. Femeia îl ajută să intre în curte, zăvorî poarta şi îl pofti să se aşeze, Aşteaptă, spuse. Se duse în casă şi se întoarse cu un lighean de lut şi cu un şervet alb. Umplu ligheanul cu apă, muie pînza şi, îngenunchind la picioarele lui Isus, susţinînd cu palma mîinii stîngi piciorul rănit, îl spălă cu grijă, curăţîndu-l de pămînt, înmuind crusta plesnită din care ţîşnea, o dată cu sîngele, o materie galbenă, purulentă, cu aspect urît. Femeia spuse, Numai cu apă n-o să te vindeci, iar Isus răspunse, Te rog doar să-mi legi rana ca să pot ajunge la Nazaret, o să mă tratez acolo, era cît pe aci să spună, Mama o să aibă grijă de mine, dar se răzgîndi pentru că nu voia să apară în ochii acestei femei ca un băieţel care, pentru că s-a împiedicat de o piatră, dă fuga plîngînd, Mămico, mămico, aşteptînd o mîngîiere, o răsuflare uşoară peste degetul rănit, o atingere înviorătoare a degetelor, Nu e nimic, copilul meu, a trecut. Pînă la Nazaret mai ai mult de mers, dar dacă aşa vrei, aşteaptă doar să-ţi pun nişte alifie, spuse femeia şi intră în casă, unde, de astă dată, a zăbovit mai mult ca înainte. Isus privi curtea de jur împrejur, surprins pentru că niciodată în viaţă nu văzuse ceva atît de curat şi de îngrijit. Bănuieşte că femeia e o prostituată, nu din vreo particulară abilitate de a ghici profesiuni de la prima vedere, pînă de curînd şi el putea fi identificat cu uşurinţă după mirosul de cireadă caprină de care duhnea, acum toţi vor spune, E pescar, celălalt miros a trecut, a venit altul, care nu duhneşte mai puţin.

Femeia miroase a parfum, însă Isus, în ciuda inocenţei sale, care nu e totuşi ignoranţă, căci nu i-au lipsit ocaziile să vadă cum procedau ţapii şi berbecii, are destul bun-simţ ca să ştie că un trup care miroase frumos nu înseamnă neapărat că femeia e o prostituată. De fapt, o prostituată ar trebui să aibă mirosul a ceea ce frecventează, al bărbatului, aşa cum căprarul miroase a capră şi pescarul a peşte, dar poate, cine ştie, aceste femei se parfumează atît de mult tocmai pentru că vor să ascundă, să acopere, sau chiar să uite mirosul de bărbat. Femeia reapăru cu un borcănel, zîmbea de parcă cineva din casă i-ar fi spus o poveste amuzantă. Isus o privea cum se apropie, dar, dacă ochii nu-i jucau feste, ea se apropia foarte încet, aşa cum se întîmplă cîteodată în vis, tunica flutura, unduia, modelînd în mers balansarea ritmică a coapselor, şi părul negru al femeii, despletit, îi dansa pe umeri ca spicele de secară sub vînt. Nu încăpea nici o îndoială, tunica, chiar şi pentru un novice, era de prostituată, trupul de dansatoare, rîsul de femeie uşoară. În suferinţă, Isus îi ceru memoriei să-i vină în ajutor cu nişte maxime adecvate, emise de celebrul său omonim, autorul Isus, fiul Sirei, şi memoria dădu fuga, şoptindu-i discret, din interiorul urechii, Fugi din calea femeii uşuratice, să nu-i cazi în capcană, apoi, Nu te apropia de o dansatoare, poţi pieri din pricina farmecelor ei, şi, în final, Nu te da niciodată pe mîna prostituatelor, să nu te pierzi tu şi avutul tău, să se piardă acum Isus e foarte posibil, fiind bărbat şi atît de tînăr, cît despre avuţii, ştim că nu sînt în primejdie fiindcă nu le are, aşa că va fi la adăpost, cînd va veni vremea, dacă femeia, înainte să facă tîrgul, îl va întreba, Cîţi bani ai. Pregătit pentru toate este, vasăzică, Isus, şi de aceea nu-l ia prin surprindere întrebarea pe care ea i-o puse în timp ce, ţinîndu-i piciorul pe genunchi, îi acoperea rana

cu unguente, Care ţi-e numele, Isus, răspunse el, n-a mai spus din Nazaret, pentru că o declara înainte, aşa cum ea, trăind aici, n-a spus din Magdala, cînd, întrebînd-o la rîndul lui cum se numea, îi răspunse, Maria. Cu atîtea mişcări de-ale lor şi observaţii de-ale noastre, Maria din Magdala sfîrşi de pansat suferindul picior al lui Isus, terminînd cu o solidă şi pertinentă legătură, Gata, rosti, Cum pot să-ţi mulţumesc, întrebă Isus, şi, pentru prima dată, ochii lui îi întîlniră pe ai ei, strălucitori ca un cărbune mineral, dar unde transpărea, ca o apă curgînd peste apă, un soi de voluptuoasă atenţie care atinse în inimă trupul secret al lui Isus. Femeia nu răspunse imediat, îl privea la rîndul ei ca şi cum ar fi cîntărit omul care el era, că de bani se vedea bine că ducea lipsă, bietul băiat, şi, în cele din urmă, rosti, Păstrează-mă în amintire, atît, iar Isus, Nu voi uita bunătatea ta, iar apoi, luîndu-şi curaj, Nu te voi uita, De ce, zîmbi femeia, Pentru că eşti frumoasă, Nu m-ai cunoscut pe timpul frumuseţii mele, Te cunosc în frumuseţea acestui ceas. Zîmbetul ei păli, se stinse, Ştii cine sînt, ce fac, din ce trăiesc, Ştiu, N-a trebuit decît să mă priveşti şi ai aflat totul, Nu ştiu nimic, Că sînt prostituată, Asta ştiu, Că mă culc cu bărbaţi pentru bani, Da, Atunci e cum am spus, ştii totul despre mine, Atîta ştiu. Femeia se aşeză lîngă el, îi trecu delicat mîna prin păr, îi atinse buzele cu vîrful degetelor, Dacă vrei să-mi mulţumeşti, rămîi astăzi cu mine, Nu pot, De ce, N-am cu ce să te plătesc, Mare noutate, Nu rîde de mine, Poate nu crezi, dar mi-ar fi mai uşor să rîd de un bărbat cu punga plină, Nu e vorba numai de bani, Atunci ce e, Isus tăcu şi îşi întoarse capul. Ea nu-l ajută, l-ar fi putut întreba, Eşti virgin, dar tăcu, aşteptând. Se lăsă tăcerea, atît de densă şi de adîncă încît părea că numai cele două inimi băteau, mai repede şi mai tare inima lui, a ei neliniştită de propria tulburare.

Isus spuse, Părul tău e ca o turmă de capre, poposită pe coama muntelui Galaad. Femeia zîmbi şi rămase mută. Apoi Isus spuse, Ochii tăi sînt ca iazurile Hesbonului, de lîngă poarta Bat-Rabim. Femeia zîmbi din nou, dar nu deschise gura. Atunci Isus îşi întoarse încet chipul spre ea şi spuse, N-am cunoscut femeie. Maria îi luă mîinile, Aşa trebuie să începem cu toţii, bărbaţi care nu cunoşteau femeia, femei care nu cunoşteau bărbatul, într-o zi cel care ştia a arătat, cel care nu ştia a învăţat, Vrei tu să mă înveţi, Ca să-mi mulţumeşti din nou, Astfel, niciodată nu voi sfîrşi să-ţi mulţumesc, Iar eu nu voi sfîrşi niciodată să te învăţ. Maria se ridică, se duse să zăvorască poarta de la curte, dar, mai întîi, atîrnă ceva afară, semnul pentru clienţii care ar fi putut veni, indicînd că uşa trupului se închisese pentru că sosise ora de a cînta, Scoală-te, crivăţule, vino, vîntule de miazăzi, suflaţi peste grădina mea, ca să picure mirosurile din ea, să intre iubitul meu în grădina lui şi să mănînce din roadele ei alese. După aceea, împreună, Isus rezemîndu-se, cum făcuse şi înainte, de umărul Mariei, această prostituată din Magdala, care l-a vindecat şi-l va primi în culcuşul ei, au intrat în casă, în penumbra propice a unei odăi răcoroase şi curate. Patul nu e rustica rogojină întinsă pe pămînt, cu o velinţă cenuşie aruncată deasupra ei, pe care Isus întotdeauna a văzut-o în casa părinţilor săi, în vremea cînd trăise acolo, e un pat adevărat precum cel despre care cineva a spus, Mi-am gătit patul cu aşternuturi brodate cu in egiptean, mi-am parfumat culcuşul cu smirnă, aloe şi scorţişoară. Maria din Magdala îl conduse pe Isus lîngă sobă, unde podeaua era căptuşită cu bucăţele de ceramică, şi aici, refuzîndu-i ajutorul, cu propriile mîini îl dezbrăcă şi îl spălă, uneori atingîndu-i trupul, ici şi colo, cu vîrfurile degetelor, sărutîndu-l uşor pe piept şi pe coapse, de o

parte şi de alta. Aceste atingeri delicate îl făceau să tremure pe Isus, unghiile femeii îi dădeau fiori cînd îi parcurgeau pielea, Nu-ţi fie teamă, spuse Maria din Magdala. Îl şterse şi îl conduse de mînă pînă la pat, Culcă-te, mă întorc imediat. Trase o draperie pe o sfoară, se auzi un nou susur de apă, apoi o pauză, văzduhul se parfumă deodată şi Maria din Magdala apăru goală. Gol era şi Isus, aşa cum ea îl lăsase, tînărul îşi spusese că aşa trebuia să fie, să-şi acopere trupul pe care ea îl dezbrăcase ar fi fost o insultă. Maria se opri lîngă pat, îl privi cu o expresie care era, în acelaşi timp, arzătoare şi dulce, şi rosti, Eşti frumos, dar pentru a fi perfect trebuie să deschizi ochii. Ezitînd, Isus îi deschise, imediat îi închise, orbit de uimire, îi deschise din nou şi, în clipa aceea, ştiu ce voiau cu adevărat să spună cuvintele regelui Solomon, Marginile rotunde ale coapsei tale sînt ca nişte lănţişoare de pus la gît, lucrate de mîinile unui meşter iscusit, pîntecele tău este un pahar rotund de unde nu lipseşte vinul mirositor, trupul tău este un snop de grîu, încins cu crini, amîndouă ţîţele tale sînt ca doi pui de cerb, ca gemenii unei căprioare, însă o ştiu şi mai bine, şi definitiv, cînd Maria se culcă lîngă el, şi, luîndu-i mîinile, trăgîndu-le spre sine, le călăuzi, lent, peste întregul ei trup, părul şi faţa, gîtul, umerii, sînii, pe care îi apăsă uşor, pîntecele, buricul, pubisul, unde zăbovi, împletindu-i şi despletindu-i degetele, rotunjimea coapselor catifelate, şi, în tot acest timp, îi spunea în şoaptă, aproape un susur, Învaţă trupul meu, învaţă trupul meu. Isus îşi privea mîinile, pe care i le ţinea Maria, şi le dorea slobode pentru a putea căuta, libere, fiecare părticică din trupul ei, însă ea continua, iar şi iar, spunîndu-i, Învaţă trupul meu, învaţă trupul meu. Isus respira precipitat, dar, la un moment dat, i se păru că se sufocă, iar asta s-a întîmplat atunci cînd mîinile ei, stînga

aşezată pe frunte, dreapta pe glezne, începură o lentă mîngîiere, una în direcţia celeilalte, amîndouă atrase de acelaşi punct central, unde, cînd au ajuns, n-au zăbovit decît o clipă, pentru a se reîntoarce cu aceeaşi lentoare la punctul de plecare, de unde îşi reîncepură mişcarea. N-ai învăţat nimic, pleacă, spusese Păstor, şi poate că voise să-i spună că nu învăţase să apere viaţa. Acum Maria din Magdala îl învăţase, Învaţă trupul meu, şi repeta, dar altfel, schimbînd un cuvînt, Învaţă trupul tău, iar el îşi simţea trupul, încordat, dur, ţeapăn, şi peste el stătea, goală şi magnifică, Maria din Magdala, care spunea, Linişteşte-te, nu-ţi face griji, nu te mişca, lasă-te în voia mea, şi atunci simţi că o parte din trupul lui, chiar aceea, dispăruse în trupul ei, un inel de foc îl înconjura, în du-te-vino, un freamăt îl cutremura pe dinăuntru, ca un peşte zbătîndu-se, şi, deodată, se eliberă ţipînd, imposibil, nu se poate, peştii nu ţipă, nu, el era cel care ţipa, în timp ce trupul Mariei, gemînd, se prăbuşea peste trupul lui, sorbindu-i strigătul de pe buze, într-un nesăţios şi lacom sărut, care dezlănţui în trupul lui Isus un al doilea, interminabil freamăt.

Cît a fost ziua de lungă, nimeni n-a venit să bată la poarta Mariei din Magdala. Cît a fost ziua de lungă, Maria din Magdala l-a slujit şi l-a învăţat pe băiatul din Nazaret, care, necunoscînd-o nici de bine, nici de rău, venise să-i ceară să-i aline durerile şi să-i vindece rănile, care, dar ea nu ştia, se născuseră din altă întîlnire, în deşert, cu Dumnezeu. Dumnezeu îi spusese lui Isus, Începînd de azi îmi aparţii prin sînge, Demonul, dacă el va fi fost, îl dispreţuise, N-ai învăţat nimic, pleacă, iar acum Maria din Magdala, cu sudoarea curgîndu-i pe sîni, părul despletit, din care părea că iese fum, buzele umflate, ochii ca o apă neagră, Nu te vei ataşa de mine pentru ce te-am învăţat, dar rămîi cu mine în noaptea asta. Şi Isus, deasupra

ei, răspunse, Ce mă înveţi tu nu este închisoarea, ci libertatea. Au dormit împreună, şi nu doar în noaptea aceea. Cînd s-au trezit, era dimineaţa tîrziu, şi, după ce trupurile lor s-au mai căutat şi s-au mai găsit o dată, Maria se uită la rana de la piciorul lui Isus, Arată mai bine, dar încă n-ar trebui să pleci acasă, drumul îţi va face rău, cu atîta praf, Nu pot să rămîn, şi chiar tu spui că sînt mai bine, De rămas, poţi să rămîi, doar s-o vrei, poarta de la curte va rămîne închisă atît cît o să vrem, Viaţa ta, Viaţa mea, în această clipă, eşti tu, De ce, Îţi răspund cu vorbele regelui Solomon, Iubitul meu a vîrît mîna pe gaura zăvorului şi inima mea a tresăltat, Dar cum pot fi eu iubitul tău, dacă nu mă cunoşti, dacă sînt numai un om care a venit să-ţi ceară ajutorul şi de care ţi-a fost milă, milă de durerile mele şi de neştiinţa mea, De asta te iubesc, pentru că te-am ajutat şi te-am învăţat, dar tu pe mine n-o să mă poţi iubi, pentru că nu m-ai învăţat şi nu m-ai ajutat, N-ai nici o rană, O vei găsi dacă o vei căuta, Ce rană este, Această poartă deschisă pe care intrau alţii, dar nu şi iubitul meu, Ai spus că sînt iubitul tău, De aceea poarta s-a închis după ce-ai intrat, Nu ştiu nimic ce-aş putea să te învăţ, numai ce-am învăţat de la tine, Învaţă-mă şi asta, ca să ştiu cum e s-o învăţ de la tine, Nu putem trăi împreună, Vrei să spui că nu poţi trăi cu o prostituată, Da, Cît timp vei fi cu mine, nu voi fi prostituată, nu mai sînt prostituată de cînd ai intrat aici, de tine depinde să nu mai fiu, Îmi ceri prea mult, Nimic ce nu-mi poţi da pentru o zi, pentru două zile, cît timp îi va trebui piciorului tău ca să se însănătoşească, pentru ca, apoi, rana mea să se deschidă din nou, Mi-au trebuit optsprezece ani ca să ajung aici, Cîteva zile în plus nu-ţi vor schimba viaţa, eşti încă tînăr, Şi tu eşti tînără, Mai bătrînă ca tine, mai tînără ca mama ta, O cunoşti pe mama mea, Nu, Atunci

de ce-ai spus, Pentru că n-aş putea avea un fiu care să aibă astăzi vîrsta ta, O, ce prost sînt, Nu eşti prost, doar inocent, Nu mai sînt inocent, Pentru că ai cunoscut femeia, Nu mai eram dinainte să mă culc cu tine, Vorbeşte-mi de viaţa ta, dar nu acum, acum nu vreau decît ca mîna ta stîngă să se odihnească pe capul meu şi dreapta ta să mă înlănţuie.

Isus a rămas o săptămînă în casa Mariei din Magdala, timpul necesar pentru ca sub crusta rănii să se formeze noua piele. Cîţiva bărbaţi nerăbdători, muşcaţi de dorinţă sau de ciudă, au venit să bată la uşă, ignorînd în mod deliberat semnul care trebuia să-i ţină la distanţă. Doreau să ştie cine era acela care zăbovea atît de mult şi unul mai glumeţ a aruncat peste zid o zeflemea, O fi pentru că nu poate, o fi pentru că nu ştie, deschide-mi uşa, Maria, că-i explic eu cum se face, iar Maria din Magdala a ieşit în curte ca să-i răspundă, Oricine ai fi, ce-ai putut, n-o să mai poţi, ce-ai făcut, n-o să mai faci, Femeie blestemată, Pleacă, şi să ştii că te înşeli, nu vei găsi în toată lumea o femeie mai binecuvîntată ca mine. Fie din pricina acestei întîmplări, fie pentru că aşa trebuia să fie, nimeni n-a mai venit să bată la poartă, cel mai probabil este că nici unul dintre bărbaţii care o căutau, locuitori din Magdala sau trecători bine informaţi, n-a mai vrut să rişte să audă blestemul ce-i condamna la impotenţă, căci e o convingere generală că prostituatele, mai ales cele de lux, diplomate sau cu un vast curriculum, ştiind totul despre artele de a da bucurie sexului unui bărbat, sînt, de asemenea, foarte competente în a-l reduce la o mohoreală iremediabilă, cu capul în jos, fără elan sau apetit. Maria şi Isus s-au bucurat aşadar de linişte în aceste opt zile, timp în care lecţiile date şi primite au ajuns să devină un singur discurs, compus din gesturi, descoperiri, surprize, murmure,

invenţii, ca un mozaic de tesere, care nu sînt nimic una cîte una, dar ajung să fie totul după ce sînt unite şi puse la locul lor. De mai multe ori, Maria din Magdala a vrut să revină la prima ei curiozitate şi să afle amănunte despre viaţa iubitului ei, dar Isus schimba vorba, răspundea, de exemplu, Eu intru în grădina mea, soro, mireaso, îmi culeg smirna cu miresmele mele, îmi mănînc fagurul de miere cu mierea mea, îmi beau vinul cu laptele meu, şi, spunînd-o cu atîta pasiune, trecea de îndată de la recitarea versetului la actul poetic, Adevărat îţi spun, dragă Isus, aşa nu se poate sta de vorbă. Dar, într-o zi, Isus se hotărî să vorbească de tatăl său, tîmplarul, şi de mama sa, dărăcitoarea de lînă, de cei opt fraţi, şi că, după obicei, începuse să înveţe meseria paternă, dar apoi a fost păstor timp de patru ani, iar acum se întorcea acasă, stătuse cîteva zile printre pescari, dar n-ajunsese să înveţe de la ei tainele meseriei. Cînd Isus a povestit toate astea, era pe înserat, se aflau în curte şi mîncau, şi, din cînd în cînd, îşi ridicau capul ca să vadă rapidul zbor al rîndunelelor, care treceau scoţîndu-şi ţipetele stridente, judecînd după tăcerea ce se aşternu între cei doi părea că fusese spus totul, bărbatul i se confesase femeii, dar femeia, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, întrebă, Asta e tot, el făcu un semn afirmativ, Da, asta e tot. Tăcerea deveni completă, cercurile de rîndunele se roteau deasupra altor locuri, şi Isus spuse, Tatăl meu a fost răstignit acum patru ani în Seforis, se numea Iosif, Dacă nu mă înşel, eşti primul născut, Da, sînt primul născut, Atunci, nu înţeleg de ce n-ai rămas cu familia ta, asta ţi-era datoria, Au existat nişte neînţelegeri între noi, şi nu mă mai întreba nimic, Nimic despre familia ta, dar aceşti ani de păstorit, vorbeşte-mi de această perioadă, Nu e nimic de spus, e întotdeauna la fel, sînt caprele, sînt oile, sînt iezii, sînt mieii, şi lapte,

mult lapte, lapte curgînd din toate părţile, Ţi-a plăcut să fii păstor, Mi-a plăcut, De ce-ai plecat, M-am plictisit, mi-era dor de familie, Dor, ce înseamnă asta, Durerea de a fi departe, Minţi, De ce spui că mint, Pentru că am văzut teamă şi remuşcare în ochii tăi. Isus nu răspunse. Se ridică, făcu un tur prin curte, apoi se opri în faţa Mariei, Într-o zi, dacă ne vom întîlni din nou, poate îţi voi povesti şi restul, dacă atunci îmi vei promite că nu vei spune nimănui, Am cîştiga timp dacă ai vorbi acum, Voi vorbi, da, dar numai dacă ne întîlnim din nou, Speri ca atunci să nu mai fiu prostituată, deocamdată nu poţi avea încredere în femeia care sînt, crezi că e în stare să-ţi vîndă secretele pe bani sau să le dea oricui ar trece pe aici, din amuzament, în schimbul unei nopţi de dragoste mai glorioasă decît cele pe care eu ţi le-am dat şi tu mi le-ai dat, Nu acesta este motivul pentru care prefer să tac, Iar eu îţi spun că Maria din Magdala va fi lîngă tine, prostituată sau nu, atunci cînd vei avea nevoie de ea, Cine sînt eu ca să merit aşa ceva, Tu nu ştii cine eşti. În noaptea aceea, vechiul coşmar se întoarse, după ce fusese, în ultima vreme, ca o angoasă vagă care se infiltra în interstiţiile viselor obişnuite, devenind familiară şi suportabilă. Însă, în noaptea aceea, poate pentru că vorbise de Seforis şi de răstigniţi, coşmarul, ca un şarpe gigantic care se trezise din hibernare, începu să-şi desfacă lent inelele, şi Isus se trezi urlînd, acoperit de sudori reci. Ce ai, ce se întîmplă, îl întrebă Maria, îngrijorată, Un vis, e doar un vis, se apără el, Povesteşte, şi acest cuvînt simplu a fost rostit cu atîta dragoste, cu atîta duioşie, încît Isus nu-şi putu stăpîni lacrimile, iar, după lacrimi, cuvintele pe care voise să le ascundă, Visez că tatăl meu vine să mă omoare, Tatăl tău e mort, tu eşti aici, viu, Sînt copil, mă aflu în Betleemul Iudeii şi tatăl meu vine să mă omoare, De ce în Betleem, Acolo

m-am născut, Poate crezi că tatăl tău nu voia să te naşti, asta spune visul, Nu ştii nimic, Nu, nu ştiu, Au fost copii în Betleem care au murit din cauza tatălui meu, I-a omorît el, I-a omorît pentru că nu i-a salvat, nu mîna lui a înfipt pumnalul, Şi, în visul tău, eşti unul dintre aceşti copii, Am murit de mii de morţi, Bietul de tine, bietul meu Isus, Din cauza asta am plecat de acasă, Înţeleg, în sfîrşit, Crezi că înţelegi, Ce mai lipseşte, Ce nu-ţi pot încă spune, Ceea ce îmi vei spune dacă ne întîlnim din nou, Da. Isus adormi cu capul pe umărul Mariei, respirînd pe sînul ei. Ea rămase trează tot restul nopţii. O durea inima pentru că dimineaţa nu va întârzia să-i despartă, dar sufletul ei era senin. Ştia că bărbatul care se odihnea lîngă ea era cel pe care-l aşteptase toată viaţa, trupul care îi aparţinea şi căruia trupul ei îi aparţinea, virgin al lui, uzat şi murdărit al ei, dar trebuie să înţelegem că lumea a început, ceea ce se cheamă a începe, numai de opt zile, şi că a fost confirmată abia în noaptea asta, opt zile nu înseamnă nimic dacă le comparăm cu un viitor, cum s-ar spune, intact, mai ales că este atît de tînăr acest Isus ce mi-a ieşit în cale, iar eu, Maria din Magdala, iată-mă aici, culcată cu un bărbat, ca de atîtea ori, dar acum pierdută de dragoste şi fără vîrstă.

Îşi petrecură toată dimineaţa pregătind călătoria, părea că tînărul pleca la capătul lumii, cînd drumul rămas n-are nici două sute de stadii, nu e o distanţă pe care un bărbat de constituţie normală să n-o poată parcurge între soarele de la amiază şi crepusculul de seară, chiar ţinînd cont că de la Magdala la Nazaret nu e totul drum drept, nu lipsesc coastele abrupte şi pustietăţile pline de pietre. Şi fii cu mare grijă, că umblă prin locurile astea bande înarmate care se luptă cu romanii, spunea Maria, Chiar şi acum, întrebă Isus, Ai trăit departe, aici e Galileea, Şi eu sînt galileean,

n-o să-mi facă nici un rău, Nu eşti galilean, dacă te-ai născut în Betleem, în Iudeea, Părinţii mei m-au conceput în Nazaret, iar eu, de fapt, nici măcar în Betleem nu m-am născut, m-am născut într-o peşteră, în interiorul pământului, iar acum am senzaţia că m-am născut a doua oară, aici, în Magdala, Dintr-o prostituată, Pentru mine nu eşti o prostituată, spuse Isus, cu violenţă, E ceea ce am fost. Se lăsă o adîncă tăcere după aceste cuvinte, Maria aşteptînd ca Isus să vorbească, Isus frămîntat de o nelinişte pe care nu reuşea s-o domine. În cele din urmă întrebă, Semnul, pe care l-ai atîrnat la uşă ca să nu mai intre nici un bărbat, îl vei da jos. Maria din Magdala îl privi cu o expresie gravă, apoi surîse cu maliţie, N-aş putea avea în casă doi bărbaţi în acelaşi timp, Asta ce vrea să însemne, Că tu pleci, dar rămîi în continuare aici. Făcu o pauză şi încheie, Semnul care e atîrnat la uşă acolo va rămîne, Vor crede că eşti cu un bărbat, Dacă aşa vor crede, vor avea dreptate, pentru că voi fi cu tine, Nimeni nu va mai intra aici, Tu ai spus-o, femeia numită Maria din Magdala a încetat să mai fie prostituată cînd tu ai intrat pe uşă, Din ce vei trăi, Doar lăcrămioarele de pe cîmp cresc fără să muncească şi fără să toarcă. Isus îi luă mîinile şi spuse, Nazaretul nu e departe de Magdala, într-o zi voi veni să te vizitez, Dacă mă vei căuta, mă vei găsi aici, Dorinţa mea va fi să te găsesc întotdeauna, Mă vei găsi chiar după ce vei fi murit, Vrei să spui că voi muri înaintea ta, Sînt mai bătrînă, voi muri cu siguranţă prima, dar, dacă se va întîmpla să mori tu înaintea mea, voi continua să trăiesc numai ca tu să mă poţi regăsi, Şi dacă vei muri tu prima, Binecuvîntat fie cine te-a adus în această lume cînd eu mă mai aflam încă în ea. După aceea, Maria din Magdala îi dădu de mîncare lui Isus, iar el nu trebui să-i spună, Aşază-te lîngă mine, pentru că, din prima zi, în casa închisă,

acest bărbat şi această femeie au împărtăşit şi multiplicat între ei sentimentele şi gesturile, spaţiile şi senzaţiile, fără vreun respect excesiv faţă de reguli, normă şi lege. N-ar şti desigur ce răspuns să ne dea, dacă i-am întreba cum s-ar purta dacă nu s-ar şti protejaţi şi în largul lor între aceşti patru pereţi între care au putut, timp de cîteva zile, puţine, să-şi croiască o lume după chipul şi asemănarea bărbatului şi femeii, în treacăt fie spus, mult mai mult după asemănarea ei decît a lui, însă, fiind amîndoi atît de categorici în privinţa viitoarelor lor întîlniri, trebuie numai să avem răbdarea de a aştepta locul şi ceasul cînd, împreună, vor înfrunta lumea de dincolo de poartă, lumea celor care se întreabă cu nelinişte, Ce s-o fi petrecînd înăuntru, nemaigîndindu-se la cunoscutele zbenguieli de dormitor şi pat. După ce-au mîncat, Maria îi puse sandalele lui Isus şi-i spuse, Trebuie să pleci, dacă vrei să ajungi la Nazaret înainte de căderea nopţii, Adio, spuse Isus, şi, luîndu-şi desaga şi toiagul, ieşi în curte. Cerul era acoperit de nori uniformi, ca o căptuşeală de lînă murdară, Domnului nu-i putea fi uşor să deslu-şească, de acolo de sus, ce-i făceau oiţele. Isus şi Maria se despărţiră cu o îmbrăţişare care părea fără sfîrşit, s-au şi sărutat, dar mai scurt, nu e de mirare, obiceiul timpului nu era încă acesta.

Soarele apusese cînd Isus călcă din nou pe pămîntul Nazaretului, trecuseră patru ani bătuţi pe muchie, cu o săptămînă în plus sau în minus, din ziua cînd fugise de acasă, aproape încă un copil, copleşit de o cumplită disperare, plecînd în lumea largă în căutarea omului care l-ar fi putut ajuta să înţeleagă primul adevăr insuportabil din viaţa sa. Patru ani, chiar dacă se scurg foarte încet, pot să nu fie îndeajuns pentru a vindeca o durere, însă, de obicei, o amorţesc. Îşi pusese întrebările în Templu, bătuse cărările muntelui cu turma Diavolului, îl întîlnise pe Dumnezeu, făcuse dragoste cu Maria din Magdala, bărbatul care se întoarce nu mai pare că suferă, cu excepţia umezelii din ochi, despre care am mai vorbit, dar care, dacă medităm la cauzele ei posibile, ar putea fi la fel de bine un efect tardiv al fumului sacrificiilor, sau o exaltare a sufletului pricinuită de orizontul păşunilor de pe înălţimi, ori teama unui om care a auzit rostindu-se în solitudinea deşertului, Eu sînt Domnul, ori, poate, explicaţia probabilă pentru că e şi cea mai la îndemînă, dorinţa şi amintirea unui trup părăsit doar de cîteva ceasuri, Întăriţi-mă cu stafide, învioraţi-mă cu mere, pentru că sînt bolnav de dragoste, Isus ar putea mărturisi dulcele adevăr mamei şi fraţilor săi, dar îşi opri paşii în pragul uşii, Cine sînt mama şi fraţii mei, întreabă, nu pentru că n-ar şti, dar oare ei ştiu cine e el, acest tînăr care şi-a pus întrebările în Templu, care a contemplat orizonturile, care l-a întîlnit pe Dumnezeu, care a cunoscut dragostea trupească şi în ea s-a recunoscut bărbat. Exact în

acel loc, în faţa porţii, aşteptase odinioară un cerşetor care spunea că e înger şi care, dacă ar fi fost într-adevăr un înger, ar fi putut năvăli în casă, purtînd furtuna pe aripile lui tumultuoase, însă preferase să bată şi să ceară de pomană cu vorbe de cerşetor. Poarta este închisă numai cu ivărul. Isus nu va trebui să strige cum a făcut în Magdala, va intra liniştit în casa care e a lui, rana de la picior s-a vindecat, sînt cel mai uşor de lecuit rănile de sînge şi puroi. Nu trebuia să bată, dar bătu. Auzise voci dincolo de zid, recunoscu, dar stins şi îndepărtat, glasul mamei, dar nu-i veni să împingă pur şi simplu poarta şi să anunţe, Am venit, ca cineva care, ştiindu-se dorit, vrea să facă surpriza care îi va bucura pe toţi. Îi deschise o fetiţă de opt sau nouă ani, care nu-l recunoscu pe vizitator, glasul sîngelui n-a intervenit spunîndu-i, Omul acesta e fratele tău, nu-ţi aduci aminte, Isus, primul născut, atunci a făcut el semnul de recunoaştere, în ciuda celor patru ani adăugaţi la vîrsta unuia şi a celuilalt şi a întunericului care începuse să coboare, Te numeşti Lidia, iar ea răspunse, Da, gata să se minuneze că un necunoscut îi cunoaşte numele, însă el rupse vraja, spunînd, Sînt fratele tău Isus, lasă-mă să intru. În curte, lîngă casă şi sub şopron, desluşi umbre, să fie fraţii lui, acum se uită spre poartă, doi dintre ei, băieţii cei mai mari, Iacob şi Iosif, se apropiară, nu auziseră ce spusese Isus, dar nu trebuiau să se ostenească să se apropie pentru a-l identifica, Lidia striga, bucuroasă, E Isus, e fratele nostru, atunci toate umbrele începură să se agite, iar la uşa casei se ivi Maria, cu ea venea Lisia, cealaltă fată, aproape la fel de înaltă ca şi mama, amîndouă exclamară într-un glas, Ah, fiul meu, Ah, fratele meu, în clipa următoare cu toţii se îmbrăţişau în mijlocul curţii, asistăm, într-adevăr, la bucuria familiei reunite, eveniment în general notabil, mai

ales, cum e cazul de faţă, cînd cel care s-a întors la mîngîierile şi grijile noastre este chiar primul nostru născut. Isus îşi salută mama, îşi salută pe rînd fraţii, toţi îl întîmpinară cu vorbe călduroase de bun venit, Frate Isus, ce bine îmi pare că te văd, Frate Isus, credeam că ne-ai uitat, şi un gînd care nu se auzi, Frate Isus, nu pari că te întorci bogat. Intrară în casă şi se aşezară la masă, familia se pregătea să cineze cînd el bătuse la uşă, acum s-ar putea spune, cum tot vine Isus de unde vine, de la excese de carne păcătoasă şi necuvenită companie, acum s-ar putea spune, cu brutala sinceritate a oamenilor simpli care văd că deodată li se reduce porţia, Întotdeauna, la ceasul mesei, Diavolul mai aduce pe cineva. N-au spus-o cei de faţă, şi rău le-ar sta dacă ar spune-o, căci la corul de mestecat nu se adăugase decît o gură, deosebirea aproape că nu se observă, unde mănîncă nouă, mănîncă şi zece, iar acesta are toate drepturile. În timpul mesei, fraţii mai mici au vrut să audă aventurile lui Isus, cei trei mai mari şi mama îşi dăduseră seama că nu-şi schimbase meseria de la întîlnirea în Ierusalim, mai ales că mirosul peştelui se risipise, iar miresmele păcătoase ale Mariei din Magdala fuseseră alungate de vînt, de praf şi de lungile ceasuri de mers, le-ar simţi doar dacă şi-ar lipi nasul de tunica lui Isus, dar, dacă aşa ceva nici măcar familia nu se încumetă să facă, ce-am putea face noi. Isus le povesti că fusese păstor la cea mai mare turmă care s-a pomenit vreodată, că, în ultima vreme, pescuise la mare şi ajutase la prinsul unei mulţimi miraculos de mare de peşti şi, de asemenea, că i se întîmplase cea mai extraordinară aventură pe care un om şi-o poate imagina şi spera, dar că despre ea va vorbi altă dată, şi nu cu toţi. Ajunseseră în acest punct, cei mici insistînd, Povesteşte, povesteşte, cînd mijlociul, pe nume Iuda, întrebă, dar fără rea intenţie, După atît

timp, cîţi bani aduci, iar Isus, răspunse, Nici trei monede, nici două, nici una, nimic, şi, pentru a-şi dovedi spusele, fiindcă tuturora trebuia să li se pară imposibilă o asemenea penurie, după patru ani de muncă neîntreruptă, îşi goli desaga în faţa lor, într-adevăr nu s-a văzut niciodată o sărăcie mai mare de bunuri şi de avuţii, un cuţit cu lama tocită şi strîmbă, un capăt de sfoară, o bucată de pîine tare ca piatra, două perechi de sandale făcute ferfeniţă, bucăţi dintr-o tunică veche, E a tatălui tău, spuse Maria, atingînd-o, şi atingînd apoi sandalele mai mari, Erau ale tatălui vostru. Se aplecară frunţile fraţilor, un fior dureros le aminti de trista moarte a părintelui lor, apoi Isus îşi puse la loc în desagă mizera avere, cînd deodată observă că un capăt al tunicii se umfla într-un mod voluminos, simţi că nodul era greu şi i se urcă sîngele în obraji, nu putea conţine decît bani, cei pe care negase că i-ar fi avut, iar banii fuseseră puşi acolo de Maria din Magdala, cîştigaţi aşadar nu cu sudoarea frunţii, cum ar fi demn, ci cu gemete false şi cu sudori suspecte. Mama şi fraţii priviră denunţătorul capăt al tunicii, apoi, ca şi cum s-ar fi înţeles între ei, îşi întoarseră cu toţii privirea spre el, iar Isus, între a disimula şi ascunde dovada minciunii sale şi a o dezvălui fără a putea da o explicaţie pe care moralitatea familiei ar consimţi s-o accepte, alese calea cea mai dificilă, dezlegă nodul şi scoase la iveală tezaurul, douăzeci de monede cum niciodată nu se mai văzuseră în această casă, şi spuse, Nu ştiam că am aceşti bani. Dezaprobarea tăcută a familiei umplu aerul ca un suflu fierbinte al deşertului, ce ruşine, un prim născut mincinos. Isus se uita în inima lui şi nu descoperea în ea nici o iritare împotriva Mariei din Magdala, numai o infinită gratitudine pentru generozitatea ei, pentru delicateţea cu care ştiuse să-i dea nişte bani, ştiind că lui i-ar fi ruşine să-i accepte direct din mîna ei,

căci un lucru e să fi spus, Mîna ta stîngă stă sub capul meu şi dreapta mă îmbrăţişează, şi altceva să nu se gîndească la celelalte mîini stîngi şi mîini drepte care te-au îmbrăţişat, fără a dori să ştie dacă vreodată capul tău a vrut un simplu sprijin. Acum Isus îşi priveşte familia, sfidînd-o să-i accepte cuvîntul, Nu ştiam că am aceşti bani, fără îndoială, un adevăr, dar care e, în acelaşi timp, întreg şi incomplet, sfidînd-o de asemenea, în tăcere, să-i pună întrebarea fără replică, Dacă n-ai ştiut că-i aveai, cum explici că totuşi îi ai, la care el nu poate răspunde, I-a pus aici o prostituată cu care am dormit în ultimele opt zile şi care i-a cîştigat de la bărbaţii cu care s-a culcat înainte. Pe tunica murdară şi ruptă a omului care a murit răstignit în urmă cu patru ani şi ale cărui oseminte au cunoscut ignominia unei gropi comune, strălucesc cele douăzeci de monede, precum pămîntul luminos, care, într-o noapte, a uimit această casă, însă acum nu vor veni bătrînii de la sinagogă să spună, Îngropaţi-i, şi nimeni dintre cei de faţă nu va întreba, De unde provin, pentru ca răspunsul să nu-i oblige să-i refuze, împotriva voinţei şi nevoii lor. Isus adună banii în căuşul palmelor, spuse încă o dată, Nu ştiam că am aceşti bani, precum cel care oferă ultima şansă de a i se pune întrebarea, iar apoi, uitîndu-se la mamă, Nu sînt banii Diavolului. S-au cutremurat de oroare fraţii, dar Maria răspunse, fără să se tulbure, Nici de la Dumnezeu n-au venit. Isus făcu să salte monedele în palmă, o dată, de două ori, în joacă, şi spuse, cu tot atîta simplitate ca şi cum ar fi anunţat că de a doua zi se va întoarce la masa de tîmplar, Mamă, despre Dumnezeu vom vorbi mîine, iar către fraţii săi, Iacob şi Iosif, Şi cu voi voi vorbi, adăugă, nu trebuie să se creadă că primul născut a spus-o din politeţe, cei doi au ajuns deja la majoratul religios, şi-au cîştigat dreptul să cunoască subiectele rezervate.

Iacob se gîndi totuşi că, avînd în vedere marea însemnătate a temei, ceva va trebui totuşi spus despre motivele promisei conversaţii, cum adică, ce întoarce un frate, fie el şi cel dintîi născut, şi spune, Trebuie să stăm de vorbă despre Dumnezeu, de aceea, cu un zîmbet insinuant, spuse, Dacă, aşa cum ne-ai spus, ai umblat patru ani ca păstor pe munţi şi pe văi, nu trebuie să-ţi fi prisosit timpul pentru a frecventa sinagogi şi a mai învăţa cîte ceva în ele, e de mirare aşadar că nici n-ai ajuns bine acasă şi ne spui că vrei să ne vorbeşti de Domnul. Isus simţi ostilitatea sub blîndeţe şi răspunse, Vai, Iacob, cît de puţine ştii tu despre Dumnezeu, dacă ignori că nu trebuie să-l căutăm dacă el s-a hotărît să ne întîlnească, Dacă te înţeleg bine, te referi la tine însuţi, Nu-mi pune întrebări pînă mîine dimineaţă, mîine voi spune ce am de spus. Iacob murmură cuvinte ce nu se auziră, dar care probabil erau un comentariu acid asupra celor care îşi închipuie că le ştiu pe toate. Maria se adresă lui Isus, cu un aer obosit, Vei vorbi mîine, sau poimîne, sau cînd vei dori, dar acum spune-mi mie şi fraţilor tăi ce intenţionezi să faci cu aceşti bani, că nouă ne fac mare trebuinţă, Nu vrei să ştii de unde-i am, Ai spus că nu ştiai că-i ai, E adevărat, dar m-am gîndit şi acum ştiu de ce îi am, Dacă pot sta în mîinile tale, pot sta şi în cele ale familiei tale, E tot ce ai de spus despre aceşti bani, Da, Atunci, îi vom cheltui, cum e drept, în guvernarea casei. Se auzi un murmur general de aprobare, pînă şi Iacob făcu un semn de mulţumire prietenoasă, iar Maria spuse, Dacă nu te deranjează, am păstra o parte din ei pentru zestrea sorei tale, Nu mi-ai spus că Lisia se va căsători, Da, la primăvară, Să-mi spui cît îţi trebuie, Nu ştiu cît valorează aceste monede, Isus zîmbi şi spuse, Nici eu nu ştiu cît valorează, doar ştiu valoarea pe care o au. Rîse tare şi nestăpînit, de parcă s-ar fi amuzat de propriile cuvinte,

şi toată familia îl privi, surprinsă. Numai Lisia îşi lăsase ochii în jos, are cincisprezece ani şi pudoarea intactă, cu toate misterioasele intuiţii ale vîrstei, şi, dintre toţi cei de faţă, e cea mai tulburată de prezenţa acestor bani, care nu se ştie de unde vin, cui au aparţinut şi cum au fost cîştigaţi. Isus îi dădu o monedă mamei şi spuse, Mîine o vei schimba, atunci îi vom afla valoarea, Mă vor întreba desigur cum mi-a intrat atîta bogăţie în casă, căci cine poate arăta o monedă ca asta, va fi avînd şi altele puse deoparte, Spune doar că fiul tău Isus s-a întors din călătorie şi că nu e bogăţie mai mare decît întoarcerea fiului risipitor.

În noaptea aceea, Isus îşi visă tatăl. Se dusese să se culce în curte, sub şopron, pentru că, văzînd că se apropie ora somnului, simţi că n-ar suporta promiscuitatea casei, zece fiinţe cuibărite prin colţuri în căutarea unei reculegeri imposibile, nu mai era ca pe vremea cînd familia nu se deosebea prea mult de o turmă de miei, acum prisosesc picioare, braţe, contacte şi incompatibilităţi. Înainte să adoarmă, Isus se gîndi la Maria din Magdala şi la toate lucrurile pe care le făcuseră împreună şi, dacă e adevărat că aceste gînduri îl tulburară într-atît încît de două ori se ridică de pe paie pentru a da un ocol curţii ca să-şi răcorească sîngele, e de asemenea adevărat că, adormind în sfîrşit, somnul îl învălui lin şi blînd, precum somnul unui copil inocent, purtîndu-l ca pe un trup ce s-a abandonat curentului lent al rîului, privind cum se perindă crengile şi norii, şi o pasăre fără glas care apare şi dispare. Visul lui Isus începu cînd el îşi imagină că simte o scurtă izbitură, de parcă trupul lui, plutind, ar fi trecut pe lîngă un alt trup. Se gîndi că era Maria din Magdala şi surîse, zîmbind îşi întoarse capul, dar, alături de el, purtat de aceeaşi apă, sub acelaşi cer şi aceleaşi crengi, sub zborul păsării mute, se afla tatăl său. Vechiul ţipăt

de groază începuse să-i urce în gît, dar se curmă deodată, visul nu era cel obişnuit, el nu mai stătea copil, într-o piaţă din Betleem, în aşteptarea morţii, împreună cu alţi copii, nu se auzeau paşi şi nechezat de cai, nici zornăit şi scrîşnet de arme, numai mătăsoasa alunecare a apei, cele două trupuri alăturate, de parcă ar fi fost o plută, tatăl, fiul, purtaţi de acelaşi rîu. În această clipă, teama dispăru din sufletul lui Isus şi, în locul ei, exploda, de nestăpînit, ca într-o răpire patetică, un sentiment de exultare, Tată, strigă el, visînd, tată, repetă, trezindu-se, dar acum plîngea pentru că-şi dăduse seama că era singur. Vru să se întoarcă în vis, să-l repete începînd cu primul moment, pentru a simţi din nou, deja aşteptînd-o, surpriza ciocnirii, să-şi vadă din nou tatăl şi să se lase purtat împreună cu el de curent, pînă la sfîrşitul apelor şi al timpurilor. Nu reuşi în această noapte, dar vechiul vis nu va mai reveni, de acum înainte, în locul spaimei va veni exultarea, în locul singurătăţii va avea companie, în locul morţii amînate viaţa promisă, să explice acum, dacă sînt în stare, înţelepţii Scripturilor ce vis a fost acesta pe care l-a visat Isus, ce înseamnă rîul şi curentul, şi crengile suspendate şi norii plutind, şi pasărea mută, şi de ce, datorită acestor lucruri, adunate şi ordonate, tatăl şi fiul s-au putut reuni, deşi vina unuia n-are iertare, nici durerea celuilalt vindecare.

A doua zi, Isus vru să-l ajute pe Iacob la munca de tîmplar, dar se vădi de îndată că bunele intenţii nu erau de ajuns pentru a suplini ştiinţa care lipsea şi că, pînă în ultimele momente ale uceniciei sale, în timpul vieţii tatălui, n-ajunsese niciodată să merite o notă de suficient. Pentru necesităţile clientelei, Iacob devenise un tîmplar destul de acceptabil, şi chiar Iosif, deşi n-avea mai mult de paisprezece ani, cunoştea destul din artele lemnului pentru a-i da lecţii fratelui mai mare, dacă atare atentat

la respectul precedenței de vîrstă ar fi fost îngăduit de rigida ierarhie familială. Iacob rîdea de lipsa de îndemînare a lui Isus, spunîndu-i, Cine te-a făcut păstor te-a dus la pierzanie, cuvinte simple, de simpatică ironie, care nu se puteau bănui c-ar fi acoperit un gînd secret, sau c-ar fi sugerat un sens secund, dar care pe Isus l-au făcut să se îndepărteze brusc de masă, iar pe Maria să-i spună fiului mezin, Nu vorbi de pierzanie, nu chema Diavolul și răul în casa noastră. Stupefiat, Iacob spuse, Dar n-am chemat pe nimeni, mamă, am spus, Știm ce-ai spus, i-o reteză Isus, mama noastră și cu mine știm ce-ai spus, cine a unit în minte păstor și pierzanie a fost ea, nu tu, și motivele tu nu le știi, dar ea da, Te-am prevenit, spuse Maria apăsat, M-ai prevenit cînd răul era făcut, dacă rău o fi fost, că eu mă uit la mine și nu-l găsesc, Nu e orb atît de orb ca acela ce nu vrea să vadă, spuse Maria. Aceste cuvinte l-au supărat peste poate pe Isus, care răspunse, mustrător, Taci din gură, femeie, dacă ochii fiului tău au văzut răul, l-au văzut după ce l-ai văzut tu, dar aceiași ochi, care pentru tine par a fi orbi, au văzut și ceea ce tu n-ai văzut niciodată și niciodată nu vei vedea. Autoritatea de prim născut și asprimea tonului, pe lîngă enigmaticele cuvinte finale, o făcură pe Maria să cedeze, dar răspunsul ei avea încă un ton de avertisment, Iartă-mă, n-a fost intenția mea să te jignesc, să vrea Dumnezeu să-ți păstreze veșnic lumina ochilor și lumina sufletului, rosti. Iacob își privea mama, își privea fratele, înțelegea că între ei exista un conflict, dar nu-și imagina ce vechi pricini ar fi putut să-l explice, că pentru pricini noi nu părea să fi existat vreme. Isus se îndreptă spre casă, dar, pe pragul ușii, se întoarse și îi spuse mamei, Poruncește copiilor tăi să iasă și să-și caute de lucru pe afară, trebuie să vorbesc numai cu tine, cu Iacob și cu Iosif. Frații au ieșit,

iar casa, cu un minut înainte plină ochi, rămase deodată goală, numai patru inşi aşezaţi pe jos, Maria între Iacob şi Iosif, Isus în faţa lor. Se aşternu o lungă tăcere, ca şi cum cu toţii, de comun acord, ar fi dat răgaz nedoriţilor sau nevrednicilor să se îndepărteze pînă unde nici măcar ecoul unui strigăt n-ar fi putut ajunge, în sfîrşit Isus rosti, lăsînd să cadă cuvintele ca pe nişte pietre, Eu l-am văzut pe Dumnezeu. Primul sentiment care se putu citi pe chipul mamei şi al fraţilor a fost de teamă reverenţioasă, al doilea de incredulitate prudentă, apoi, între unul şi celălalt, o expresie de neîncredere răutăcioasă la Iacob, o undă de aţîţare uluită la Iosif, o umbră de amărăciune resemnată la Maria. Nici unul dintre ei nu deschise gura, iar Isus repetă, Eu l-am văzut pe Dumnezeu. Dacă o clipă subită de tăcere este, cum se zice în popor, urmarea faptului că a trecut un înger, îngerii se perindau pe aici fără încetare, Isus spusese tot ce avea de spus, rudele lui nu ştiau ce să spună, acuşi se vor ridica şi se va duce fiecare la treburile lui, întrebîndu-se dacă a fost sau nu un vis, atît era de imposibil de crezut. Tăcerea are, totuşi, dacă îi dăm timp, virtutea, care, în aparenţă, o neagă, de a te sili să vorbeşti. De aceea, cînd tensiunea aşteptării nu se mai putea suporta, Iacob puse o întrebare, cea mai inofensivă dintre toate, pură retorică gratuită, Eşti sigur. Isus nu răspunse, se mărgini să-l privească aşa cum probabil Dumnezeu îl privise pe el dinăuntrul norului, şi, pentru a treia oară, spuse, Eu l-am văzut pe Dumnezeu. Maria nu puse întrebări, spuse numai, Va fi fost o iluzie, Mamă, iluziile există, dar iluziile nu vorbesc, iar Dumnezeu mi-a vorbit, răspunse Isus. Iacob îşi recăpătase prezenţa de spirit, întîmplarea i se părea mai curînd o poveste de nebuni, un frate de-al lui să vorbească cu Dumnezeu, închipuiţi-vă ce prostie, Cine ştie, atunci, dacă n-o fi fost chiar

Dumnezeu cel care ţi-a pus banii în desagă, spuse el, cu un zîmbet ironic. Isus roşi, dar îi răspunse sec, De la Dumnezeu ne vine totul, mereu găseşte şi deschide drumuri pentru a răzbate pînă la noi, iar aceşti bani, care, în realitate, n-au venit de la el, datorită lui au venit, Şi ce ţi-a spus Dumnezeu, unde erai cînd l-ai văzut, dormeai sau erai treaz, Eram în deşert, căutam o oaie şi el m-a chemat, Ce ţi-a spus, dacă îţi este îngăduit s-o repeţi, Că, într-o zi, îmi va cere viaţa, Toate viețile îi aparţin Domnului, Asta i-am spus şi eu, Şi el ce ţi-a răspuns, Că, în schimbul vieţii pe care i-o voi da, voi avea putere şi glorie, Vei avea putere şi glorie după ce vei muri, întrebă Maria, care credea că n-a auzit bine, Da, mamă, Ce glorie, ce putere îi poate fi dată cuiva care a murit, Nu ştiu, Visai, Eram treaz şi îmi căutam oaia în deşert, Şi cînd îţi va cere Domnul viaţa, Nu ştiu, dar mi-a spus că îl voi întîlni din nou cînd voi fi pregătit. Iacob îşi privi fratele cu un aer îngrijorat, apoi exprimă o îndoială, Soarele deşertului te-a bătut în cap, asta trebuie să se fi întîmplat, şi Maria, pe neaşteptate, Dar oaia, ce s-a întîmplat cu oaia, Domnul mi-a poruncit s-o sacrific ca semn al alianţei noastre. Aceste cuvinte l-au indignat pe Iacob, care protestă, Iei în deşert numele Domnului, Domnul a făcut alianţă cu poporul lui, nu era să facă acuma alta cu un nimeni ca tine, fiu de tîmplar, păstor şi mai ştiu şi eu ce. Maria, după expresia de pe chip, părea că urmărise, cu mare asiduitate, un fir al gîndului, ca şi cum s-ar fi temut să nu-l vadă rupîndu-se sub ochii ei, dar, la capătul lui, găsi întrebarea pe care trebuia s-o pună, Ce oaie era aceea, Era mielul pe care-l aveam cu mine cînd ne-am întîlnit la Ierusalim, la poarta dinspre Ramala, ce-am vrut să-i refuz lui Dumnezeu, pînă la urmă, Dumnezeu mi-a luat din mîini, Şi cum era Dumnezeu cînd l-ai văzut, Un nor, Închis sau

deschis, întrebă Iacob, O coloană de fum, Eşti nebun frăţioare, Dacă sînt nebun, Domnul mi-a luat min ţile, Eşti în puterea Diavolului, declară Maria, iar vorba ei era un ţipăt, Nu pe Diavol l-am întîlnit în deşert, ci pe Dumnezeu, şi dacă e adevărat că mă aflu în puterea Diavolului, Domnul a vrut-o, Diavolul e cu tine de cînd te-ai născut, Tu ştii mai bine, Da, ştiu, ai trăit cu el şi fără Dumnezeu timp de patru ani, Şi, după patru ani cu Diavolul, m-am întîlnit cu Dumnezeu, Spui ororI şi minciuni, Sînt fiul pe care tu l-ai adus pe lume, trebuie or să crezi în mine ori să mă respingi, Nu cred în tine, Dar tu, Iacob, Nu cred în tine, Dar tu, Iosif, care porţi numele tatălui nostru, Eu cred în tine, dar nu în ce spui. Isus se ridică, îi privi de la înălţime şi spuse, Cînd se va îndeplini promisiunea făcută de Dumnezeu, veţi fi nevoiţi să credeţi în ce se va spune atunci despre mine. Îşi luă desaga şi toiagul, îşi puse sandalele. În poartă, împărţi banii în două şi spuse, Asta e zestrea Lisiei, pentru viaţa ei de femeie măritată, şi îi puse pe jos, monedă lîngă monedă, pe prag, restul se va întoarce în mîinile de unde au venit, poate şi acolo vor deveni o zestre. Se întoarse spre poartă, se pregătea să plece fără să-şi ia rămas-bun, dar Maria spuse, Am văzut că nu ai în desagă o strachină pentru mîncare, Am avut, dar s-a spart, Sînt aici patru, alege una şi ia-o. Isus ezită un moment, voia să plece cu mîna goală, dar se duse la cuptor, unde, aşezate una peste cealaltă, se aflau cele patru străchini. Alege una, repetă Maria. Isus se uită, alese, O iau pe asta, că e cea mai veche, Ai ales după inima ta, spuse Maria, De ce, Are culoarea pămîntului negru, nu se sparge şi nu se uzează. Isus băgă strachina în desagă, bătu cu toiagul în pămînt, Mai spuneţi o dată că nu mă credeţi, Nu te credem, spuse mama, acum şi mai puţin ca înainte, pentru că ai ales semnul Diavolului, Despre

ce semn vorbeşti, Strachina. În clipa aceea, urcînd din străfundurile memoriei, lui Isus îi răsunară în auz cuvintele lui Păstor, Vei avea altă strachină, dar aceea nu se va sparge atîta timp cît vei trăi. O strună părea că fusese întinsă şi trasă cît era de lungă şi, pînă la urmă, ce avem aici este un cerc, închis cu un nod, care tocmai a fost înnodat. Pentru a doua oară, Isus îşi părăsea casa, însă nu mai spuse, Într-un fel sau altul, tot mă voi întoarce. Ce se întreba, în timp ce întorcea spatele Nazaretului, coborînd prima coastă de munte, era mult mai simplu şi mai melancolic, dacă nici Maria din Magdala nu va crede în el.

Acest om, care poartă în sine o promisiune a lui Dumnezeu, n-are alt loc unde să se ducă decît casa unei prostituate. Nu se poate întoarce la turmă, Pleacă, i-a spus Păstor, nici acasă, Nu te credem, i-a spus familia, iar acum paşii lui şovăie, se teme să se ducă, se teme s-ajungă, parcă s-ar afla din nou în mijlocul deşertului, Cine sînt eu, munţii şi văile nu-i răspund, nici cerul care acoperă totul şi totul ar trebui să ştie, dacă acum s-ar întoarce acasă şi ar repeta întrebarea, mama lui i-ar spune, Eşti fiul meu, dar nu te cred, or, aşa stînd lucrurile, e vremea ca Isus să se aşeze pe această piatră, care-l aşteaptă aici de cînd e lumea lume, şi să verse lacrimi de abandon şi solitudine, cine ştie, poate că Domnul se va hotărî să i se înfăţişeze din nou, chiar dacă doar sub formă de fum şi nor, dar ce bine i-ar face dacă i-ar spune, Omule, nu e un capăt de ţară, ce înseamnă asta, lacrimi, suspine, cu toţii avem momentele noastre proaste, dar un punct important, de care n-am vorbit niciodată, ţi-l spun acum, în viaţă, mă înţelegi, totul e relativ, un lucru rău poate deveni aproape suportabil, dacă îl comparăm cu altul şi mai rău, aşa că şterge-ţi lacrimile şi poartă-te ca un bărbat, te-ai împăcat cu tatăl tău, ce mai vrei, şi de obsesia asta a maică-tii,

mă ocup eu de ea cînd va fi vremea, ce nu prea mi-a plăcut a fost povestea cu Maria din Magdala, o tîrfă, dar, în sfîrşit, aşa e tinereţea, profită, un lucru nu-l împiedică pe celălalt, e un timp pentru a mînca şi un timp pentru a posti, un timp pentru a păcătui şi un timp pentru a te teme, un timp pentru a trăi şi un timp pentru a muri. Isus îşi şterse lacrimile cu dosul palmei, îşi suflă nasul Dumnezeu ştie în ce, adevărul e că nu merita să rămînă aici toată ziua, deşertul e cum se vede, ne înconjoară, ne asediază, într-un anume fel ne protejează, dar de dat, nu dă nimic, se mulţumeşte să privească, şi, dacă soarele s-a acoperit deodată, şi, din acest motiv, spunem, Cerul îmi împărtăşeşte durerea, sîntem nişte neghiobi, căci cerul, din acest punct de vedere, este de o perfectă imparţialitate, nici nu se bucură de bucuriile noastre, nici nu se întristează de tristeţile noastre. Iată că se apropie oameni, se îndreaptă spre Nazaret, şi Isus nu vrea să dea prilej de rîsete, un bărbat în toată firea şi cu faţa acoperită de barbă, plîngînd ca un copil care cere să fie luat în braţe. Se întîlnesc pe drum rarii călători, unii care urcă, alţii care coboară, se salută cu cunoscuta exuberanţă, dar numai după ce se conving de cumsecădenia intenţiilor celuilalt, pentru că, prin locurile astea, cînd se vorbeşte de bandiţi, pot fi la fel de bine de un soi ca şi de altul. Sînt unii din soiul prădător şi hoţoman, precum răufăcătorii, puşi pe glume, care l-au jefuit pe Isus chiar pe acest drum, acum aproape cinci ani, cînd sărmanul se ducea să caute alinare la Ierusalim pentru suferinţele sale, şi sînt alţii din demna specie luptătoare care, deşi drumul mare nu e locul pe unde umblă de obicei, apar uneori pe aici, deghizaţi, pentru a spiona deplasările contingentelor militare ale romanilor, în vederea viitoarei ambuscade, sau pentru a-i ataca, şi atunci îşi descoperă chipul, lăsîndu-i fără aur şi argint,

sau orice altă valoare, pe bogătanii colaboraţionişti, pe care, în general, nici măcar numeroasele escorte care-i însoţesc nu reuşesc să-i scape de ruşine. N-ar avea Isus optsprezece ani, dacă niscaiva reverii de belică aventură nu i-ar bîntui mintea în faţa acestor munţi solemni, în ale căror prăpăstii, grote sau rîpe se ascund continuatorii marilor lupte ale lui Iuda Galileanul şi tovarăşilor lui, şi atunci încercă să-şi închipuie ce hotărîre ar lua dacă i-ar ieşi în drum un detaşament de partizani, provocîndu-l să li se alăture, schimbînd tihna păcii, chiar trăită în sărăcie, pe gloria bătăliilor şi pe puterea învingătorului, căci este scris că, într-o zi, voinţa Domnului va făuri un Mesia, un Trimis, pentru ca norodul lui să fie, odată pentru totdeauna, eliberat de opresiunea de acum şi oţelit pentru luptele viitorului. Un suflu de speranţă nebună şi de irezistibil orgoliu atinge, ca un semn al Spiritului, fruntea lui Isus, şi fiul tîmplarului se vede, într-o clipă ameţitoare, căpitan, general şi comandant suprem, cu sabia fluturînd în aer, înfricoşînd, la simpla sa apariţie, legiunile romane, azvîrlite în prăpăstii ca nişte turme de porci, posedaţi de toţi demonii, senatus populusque romanus, care va să zică. Dar ce păcat, în clipa următoare, Isus îşi aduse aminte că puterea şi gloria îi sînt promise, într-adevăr, dar numai după moarte, drept care cel mai bine ar fi să profite de viaţă, şi, dacă va trebui să meargă la război, va pune o condiţie, cînd e armistiţiu să poată pleca să-şi petreacă două-trei zile cu Maria din Magdala, doar dacă nu cumva în oştirea de patrioţi sînt admise vivandiere ale unui singur soldat, căci ale mai multora ar fi prostituţie, iar Maria din Magdala a spus că s-a terminat. Să sperăm că aşa este, pentru că Isus simţi că-i revin puterile la amintirea acelei femei care l-a vindecat de o rană dureroasă, înlocuind-o cu nepieritoarea rană a dorinţei, dar acum întrebarea

este cum va înfrunta el poarta închisă şi marcată de un semn, fără a avea certa certitudine că, în dosul ei, va găsi ce-şi imaginează c-a lăsat, o fiinţă care trăieşte o aşteptare exclusivă, a trupului şi a sufletului, fiindcă Maria din Magdala nu-l acceptă pe unul fără celălalt. Seara se lasă, casele din Magdala încep să se distingă în depărtare, îngrămădite ca o turmă, însă casa Mariei este precum oiţa care s-a îndepărtat, nu se poate zări de aici, dintre stîncile înşirate de-o parte şi de alta a drumului, cotitură după cotitură. Cîteva clipe, Isus îşi aminti de mioara pe care trebuise s-o omoare pentru a pecetlui cu sînge alianţa pe care i-o impusese Domnul, şi sufletul lui, acum detaşat de bătălii şi triumfuri, se umplu de emoţie la gîndul că-şi căuta din nou mioara, nu pentru a o omorî, nu pentru a o duce iar la turmă, ci pentru ca împreună să urce spre păşunile virgine, care încă există, dacă vom căuta bine, în vasta şi mult cercetata lume, ca şi, în mioarele care toţi sîntem, trecătorile necunoscute, dacă vom căuta mai bine. Isus se opri în faţa porţii, o verifică cu o mînă discretă, era închisă pe dinăuntru. Semnul e în continuare atîrnat la poartă, Maria din Magdala nu primeşte. Lui Isus i-ar fi suficient să cheme, să spună, Eu sînt, şi dinăuntru s-ar auzi cîntul bucuros, Aud glasul preaiubitului meu, iată-l că vine, sărind peste munţi, săltînd pe dealuri, iată-l în dosul zidurilor noastre, în dosul porţii, însă Isus va prefera să bată în ea cu pumnul, o dată, de două ori, fără a rosti nici o vorbă, aşteptînd să vină să-i deschidă. Cine eşti şi ce vrei, se auzi întrebarea dinăuntru, atunci avu o idee urîtă, să-şi prefacă vocea şi să procedeze ca un client adus de bani şi de grabă, spunînd, de exemplu, Deschide, floare, că n-o să te căieşti, nici de plată, nici de treabă, şi, într-adevăr, glasul îi ieşi mincinos, cuvintele au trebuit totuşi să fie adevărate. Sînt Isus din

Nazaret. Maria din Magdala întîrzie să deschidă, n-avea încredere în vocea care nu se potrivea cu anunţul, dar şi pentru că i se părea cu neputinţă să se fi întors după o singură noapte, după o singură zi, bărbatul care îi promisese, Într-o zi voi veni să te văd, Nazaretul nu e departe de Magdala, de cîte ori nu s-au spus lucruri dintr-acestea, numai pentru a fi pe placul celui care ne ascultă, într-o zi poate să însemne peste trei luni, dar niciodată mîine. Maria din Magdala deschide poarta, se aruncă în braţele lui Isus, nu-i vine să creadă în atîta fericire, iar emoţia ei e atît de mare încît o face să-şi închipuie, absurd, că s-a întors pentru că i s-a deschis din nou rana de la picior, şi, gîndindu-se la asta, îl conduce înăuntru, îl pune să stea jos şi apropie o lumină, Piciorul tău, arată-mi piciorul, dar Isus îi spune, Piciorul e vindecat, nu vezi. Maria din Magdala i-ar fi putut răspunde, Nu, nu văd, pentru că acesta era adevărul extrem al ochilor ei plini de lacrimi. Trebuie să atingă cu buzele dosul piciorului plin de praf, să dezlege cu grijă şireturile care legau sandaua de gleznă, să mîngîie cu vîrful degetelor fina piele reînnoită, pentru a se convinge de speratele virtuţi calmante ale unguentului şi pentru a admite, în sinea ei, că poate şi iubirea contribuise la vindecare.

În timpul cinei, Maria din Magdala nu puse întrebări, vru doar să ştie, iar asta, nu e nevoie s-o spunem, nu însemna că întreabă, dacă îi mersese bine în timpul călătoriei, dacă întîlnise primejdii pe drum, pe scurt, banalităţi. Cînd termină de mîncat, tăcu, deschise şi păstră un spaţiu de tăcere, acum nu mai era rîndul ei să vorbească. Isus o privi fix, de parcă s-ar fi aflat în vîrful unei stînci, măsurîndu-şi forţele cu marea, nu pentru că s-ar fi temut că, sub suprafaţa netedă, s-ar fi ascuns animale vorace sau recifuri ascuţite, ci ca şi cum şi-ar fi chestionat, pur şi simplu, propriul curaj de

a sări. O cunoaște de o săptămînă pe această femeie, destul timp și destulă viață pentru a ști că, dacă se va duce spre ea, va găsi brațe deschise și trup dăruit, dar se teme să-i dezvăluie, pentru că, fără îndoială, a sosit momentul, lucrul care, numai cu cîteva ore înainte, a fost respins și refuzat de cei care, fiind de același sînge, ar fi trebuit să aibă și același spirit. Isus ezită, căutînd calea pe care va trebui să-și călăuzească vorbele, dar ceea ce îi iese pe gură nu e lunga explicație necesară, ci o frază pentru a cîștiga timp, dacă nu e mai exact să spunem pentru a-l pierde, Nu te-ai mirat că m-am întors atît de repede, Am început să te aștept de cînd ai plecat, n-am socotit timpul între clipa cînd m-ai părăsit și clipa cînd ai venit înapoi, cum nu l-aș fi socotit dacă ai fi zăbovit zece ani. Isus zîmbi, dădu din umeri, ar fi trebuit deja să știe că, în fața acestei femei, n-aveau rost prefăcătoriile ori cuvintele evazive. Erau așezați pe jos, față în față, cu o lumînare și ceea ce prisosise din mîncare între ei. Isus luă o bucată de pîine, o rupse în două și spuse, dîndu-i o jumătate Mariei, Fie ca aceasta să fie pîinea adevărului, s-o mîncăm pentru a crede și a nu ne îndoi, orice am spune și orice am auzi aici. Așa să fie, spuse Maria din Magdala. Isus își termină de mîncat pîinea, așteptă să termine și ea, și, pentru a patra oară, rosti cuvintele, Eu l-am văzut pe Dumnezeu. Maria din Magdala nu se tulbură, doar mîinile, pe care și le ținea încrucișate în poală, tresăriră aproape imperceptibil, și întrebă, Asta voiai să-mi spui dacă ne întîlneam din nou, Da, și de asemenea tot ce mi s-a întîmplat de cînd am plecat de acasă, cu patru ani în urmă, căci mi se pare că toate aceste lucruri sînt legate între ele, chiar neștiind eu să explic de ce, nici pentru ce, Eu sînt gura ta și urechile tale, răspunse Maria din Magdala, tot ce vei spune îți vei spune ție însuți, eu sînt numai aceea care e în

tine. Acum Isus poate începe să vorbească, pentru că amîndoi au mîncat din pîinea adevărului, și, într-adevăr, nu sînt multe ceasuri din viață ca acesta. Noaptea s-a preschimbat în aurora, de două ori a murit lumina lămpii și de două ori a reînviat, toată povestea lui Isus, pe care deja o cunoaștem, a fost spusă aici, incluzînd chiar anumite amănunte, care, la momentul respectiv, nu ni s-au părut necesare, și multe, multe gînduri care ne-au scăpat, nu pentru că Isus ni le-ar fi ascuns, ci pur și simplu pentru că n-am fi putut, noi, evanghelistul, să fim pretutindeni. Cînd, cu un glas deodată obosit, Isus se pregătea să povestească ce se întîmplase după întoarcerea acasă, amărăciunea îl făcu să șovăie, așa cum, în fața porții, un obscur presentiment îl oprise înainte să bată, dar Maria din Magdala, rupînd pentru prima dată tăcerea, întrebă, însă cu tonul celui care știa dinainte răspunsul, Mama ta n-a crezut în tine, Așa e, răspunse Isus, Și din pricina asta te-ai întors aici, Da, Ce n-aș da să te pot minți, ca să-ți spun că nici eu nu te cred, De ce, Pentru c-ai face din nou ce-ai făcut, ai pleca din casa mea așa cum ai plecat din casa ta, iar eu, necrezîndu-te, n-ar trebui să te urmez, Asta nu răspunde la întrebarea mea, Ai dreptate, nu răspunde, Atunci, Dacă nu te-aș crede, n-ar trebui să trăiesc alături de tine lucrurile cumplite care te așteaptă, Și cum poți tu ști că mă așteaptă lucruri cumplite, Nu știu nimic despre Dumnezeu, în afară de faptul că preferințele trebuie să-i fie la fel de înspăimîntătoare pe cît îi e disprețul, De unde ți-a venit o idee atît de ciudată, Ar trebui să fii femeie pentru a ști ce înseamnă să trăiești cu disprețul lui Dumnezeu, iar tu va trebui să fii mult mai mult decît un simplu bărbat pentru a trăi și a muri ca alesul lui, Vrei să mă sperii, O să-ți povestesc un vis pe care l-am avut, într-o noapte mi-a apărut în somn un copil, a apărut deodată venind de nicăieri, a

apărut şi a spus Dumnezeu e îngrozitor, a spus aceste cuvinte şi a dispărut, nu ştiu cine era copilul, nici de unde venea, nici cui aparţinea, Un simplu vis, Nimeni mai puţin ca tine nu poate pronunţa acest cuvînt cu un astfel de ton, Şi apoi, ce s-a întîmplat, După aceea, am început să mă prostituez, Ai lăsat această viaţă, Dar visul n-a fost dezminţit, nici măcar după ce te-am cunoscut, Spune-mi din nou, care au fost cuvintele, Dumnezeu e îngrozitor. Isus revăzu deşertul, oaia moartă, sîngele pe nisip, auzi coloana de fum oftînd de satisfacţie şi spuse, Poate că totuşi e altceva să auzi un asemenea lucru în vis decît să-l trăieşti în viaţă, Să dea Domnul să n-ajungi să o afli, Fiecare trebuie să-şi trăiască destinul, Tu, despre al tău, ai primit deja primul avertisment solemn. Deasupra Magdalei şi a lumii, se roteşte lent cupola unui cer ţintuit de stele. În vreun colţ al nesfîrşirii, ori la nesfîrşit umplînd-o, Dumnezeu mută înainte şi înapoi pionii altor jocuri pe care le joacă, e prea devreme ca să-şi bată capul cu acesta, deocamdată nu trebuie decît să lase evenimentele să-şi urmeze cursul firesc, doar din cînd în cînd va da cu vîrful degetului mic cîte un bobîrnac acolo unde trebuie pentru ca vreun act sau vreun gînd intempestiv să nu rupă implacabila armonie a destinelor. De aceea, nu catadicseşte să asculte restul conversaţiei care continuă între Isus şi Maria din Magdala, Şi acum, ce-ai de gînd să faci, întrebă ea, Ai spus că vei merge cu mine oriunde mă voi duce, Am spus că voi fi cu tine oriunde te vei afla, Care e deosebirea, Nici una, dar poţi rămîne aici cîtă vreme doreşti, dacă nu te deranjează să trăieşti cu mine în casa unde am fost prostituată. Isus se gîndi, cumpăni, în cele din urmă spuse, Voi căuta de lucru în Magdala şi vom trăi împreună ca bărbat şi nevastă, Promiţi prea mult, îmi ajunge că mă laşi să stau în preajma ta.

Isus nu-şi găsi de lucru, însă găsi rîsete, zeflemele şi insulte, la care ar fi trebuit să se aştepte, şi, într-adevăr, era surprinzător, un tînăr, abia ieşit din adolescenţă, să trăiască cu Maria din Magdala, curva aia, Las' să treacă două-trei zile şi o să-l vedem la poarta casei, aşteptînd să iasă clientul. Două săptămîni a durat batjocura, dar, la capătul lor, Isus îi spuse Mariei, Plec de aici, Unde, Pe ţărmul mării. Au plecat în zori, iar locuitorii Magdalei n-au ajuns la timp pentru a pune mîna pe ceva din casa care ardea.

După cîteva luni, pe o ploioasă şi rece noapte de iarnă, un înger intră în casa Mariei din Nazaret, dar parcă n-ar fi intrat nimeni, căci familia nu se mişcă, doar Maria observă sosirea vizitatorului, nici nu s-ar fi putut face că n-o bagă de seamă, căci îngerul îi adresă direct cuvîntul, în următorii termeni, Trebuie să ştii, Maria, că Domnul şi-a amestecat sămînţa cu cea a lui Iosif în dimineaţa cînd ai conceput pentru întîia oară şi că, în urma şi ca o consecinţă a acestei semînţe a Domnului, şi nu a bărbatului tău, deşi legitim, a fost zămislit fiul tău Isus. Maria rămase nespus de uimită de această veste, a cărei substanţă, din fericire, nu s-a pierdut în exprimarea confuză a îngerului, şi întrebă, Atunci Isus e fiul meu şi al Domnului, Femeie, ce lipsă de educaţie, trebuie să ai grijă să respecţi ierarhiile, precedenţele, al Domnului şi al meu ar fi trebuit să spui, Al Domnului şi al tău, Nu, al Domnului şi al tău, Nu mă zăpăci la cap, răspunde-mi la ce te-am întrebat, dacă Isus e fiul, Fiu, ceea ce se cheamă fiu, este numai al Domnului, tu, în povestea asta, n-ai fost decît o simplă mamă purtătoare, Atunci, Domnul nu m-a ales, Asta-i bună, Domnul s-a întîmplat să treacă pe aici, cine s-ar fi uitat afară şi-ar fi dat seama după culoarea cerului, dar Domnul a remarcat că tu şi Iosif eraţi robuşti şi sănătoşi, şi atunci, dacă îţi mai aminteşti cum se manifestă aceste nevoi, i s-a trezit apetitul, rezultatul a fost Isus, nouă luni mai tîrziu, Dar există certitudinea, ceea ce se cheamă certitudine, că, într-adevăr, sămînţa Domnului a fost cea care l-a zămislit pe primul meu fiu, Bun, chestiunea e

spinoasă, ce-mi ceri tu mie este nici mai mult nici mai puţin decît o investigaţie de paternitate, cînd adevărul este că, în asemenea uniuni mixte, orice analize am face, oricîte teste, oricîte numărători de globule, certitudini absolute nu putem avea niciodată, Biata de mine, care, auzindu-te, era cît pe aci să-mi închipui că, în dimineaţa aceea, Domnul m-a ales să-i fiu soţie şi, pînă la urmă, totul a fost rodul întîmplării, şi la fel de bine ar fi putut să fie cum ar fi putut să nu fie, aşa că îţi spun că mai bine n-ai fi coborît în Nazaret ca să semeni în mine această îndoială, de altfel, dacă vrei să-ţi vorbesc cu sinceritate, un fiu al Domnului, chiar avîndu-mă pe mine drept mamă, am fi băgat de seamă cine e chiar de la naştere, şi mai tîrziu, crescînd, ar fi avut ţinuta, chipul şi vorba aceluiaşi Domn, or, deşi se spune că dragostea de mamă e oarbă, fiul meu Isus nu îndeplineşte aceste condiţii, Maria, prima ta greşeală e să-ţi închipui că am venit aici doar pentru a-ţi vorbi de acest vechi episod al vieţii sexuale a Domnului, a doua ta mare greşeală este să crezi că frumuseţea şi elocinţa oamenilor sînt după chipul şi asemănarea Domnului, cînd sistemul Domnului, ţi-o spun eu care sînt de-ai casei, este de a face întotdeauna pe dos faţă de cum îşi imaginează oamenii şi, de altfel, dar asta rămîne între noi, eu chiar bănuiesc că Domnul n-ar putea să trăiască altminteri, cuvîntul care cel mai des îi iese din gură nu este da, ci nu, Întotdeauna mi s-a spus că Diavolul e spiritul care neagă, Nu, fata mea, Diavolul este spiritul care se neagă, dacă în inima ta nu vei surprinde diferenţa, nu vei şti niciodată cui îi aparţii, Îi aparţin lui Dumnezeu, Aşa, vasăzică, spui că îi aparţii lui Dumnezeu şi ai căzut în a treia greşeală, şi cea mai gravă, că n-ai crezut în fiul tău, în Isus, Da, în Isus, nici unul dintre ceilalţi copii nu l-a văzut pe Dumnezeu şi nici nu-l va vedea

vreodată, Spune-mi, înger al Domnului, e chiar adevărat că fiul meu l-a văzut pe Dumnezeu, Da, şi ca un copil care a descoperit primul său cuibar a venit în fugă să ţi-l arate, şi tu, sceptică, şi tu, neîncrezătoare, i-ai spus că nu putea fi adevărat, că, dacă era un cuib, era gol, dacă avea ouă, erau clocite, şi dacă nu avea, le mîncase şarpele, Iartă-mă, îngerul meu, că m-am îndoit, Acum nu ştiu dacă vorbeşti cu mine sau cu fiul tău, Cu el, cu tine, cu amîndoi, ce pot să fac ca să îndrept răul pe care l-am făcut, Ce te sfătuieşte inima ta de mamă, Să merg să-l caut, să-i spun că cred în el, să-i cer să mă ierte şi să se întoarcă acasă, unde Domnul va veni să-l cheme cînd va sosi ceasul, Sincer îţi spun, nu ştiu dacă nu e prea tîrziu, nimeni nu e mai sensibil ca un adolescent, rişti să auzi cuvinte dure şi să-ţi trîntească uşa în nas, Dacă se va întîmpla aşa ceva, vinovat e demonul care l-a vrăjit şi l-a dus la pierzanie, nu ştiu, zău, cum de Domnul, ca tată ce se află, i-a îngăduit atîtea libertăţi, atîta frîu liber, Despre ce demon vorbeşti, De păstorul cu care fiul meu a umblat timp de patru ani, îngrijindu-se de o turmă care nu se ştie la ce foloseşte, Ah, păstorul, Îl cunoşti, Am umblat la aceeaşi şcoală, Şi Domnul permite ca un demon ca el să dureze şi să prospere, Aşa o cere bunul mers al lumii, dar ultimul cuvînt îl va avea întotdeauna Domnul, numai că nu ştim cînd o să-l pronunţe, dar o să vezi că, într-o bună dimineaţă, ne vom trezi şi vom descoperi că nu există rău în lume, dar acum trebuie să plec, dacă mai ai de pus vreo întrebare, profită, Numai una, Prea bine, De ce-l vrea Dumnezeu pe fiul meu, Fiul tău e un fel de a spune, În ochii lumii, Isus e fiul meu, De ce-l vrea, întrebi tu, iată o bună întrebare, mda, problema e că nu ştiu răspunsul, chestiunea, în stadiul actual, e numai între ei doi, iar Isus nu cred că ştie mai mult decît ţi-a spus, Mi-a spus că va avea putere

şi glorie după ce va muri, Asupra acestui aspect sînt şi eu informat, Dar ce-o să facă el în viaţă pentru a merita minunile pe care Domnul i le-a promis, Destul, destul, femeie ignorantă, tu crezi că acest cuvînt există în ochii lui Dumnezeu, că ceea ce tu, cu înfumurare, numeşti merite poate avea valoare şi sens, zău că nu ştiu cine vă credeţi, voi, care nu sînteţi decît nişte sclavi mizerabili ai voinţei absolute a lui Dumnezeu, Nu mai spun nimic, eu sînt cu adevărat sclava lui Dumnezeu, facă-se după voia lui, spune-mi doar unde îmi voi găsi fiul, după atîtea luni cîte au trecut, Caută-l, e obligaţia ta, şi el şi-a căutat oiţa pierdută, Ca s-o omoare, Linişteşte-te, pe tine nu te va omorî, dar tu, în schimb, îl vei omorî pe el, nefiind prezentă în ceasul morţii lui, Cum ştii că n-o să mor eu înainte, Sînt destul de aproape de centrele de decizie ca s-o ştiu, iar acum, adio, ai pus întrebările pe care ai vrut să le pui, poate că n-ai pus-o pe una pe care ar fi trebuit s-o pui, dar ăsta e un subiect care nu mă priveşte, Explică-mi, Explică-te tu ţie însăţi. O dată cu ultimul cuvînt, îngerul se făcu nevăzut, iar Maria deschise ochii. Toţi copiii dormeau, băieţii în două grupuri de cîte trei, Iacob, Iosif şi Iuda, cei mai mari, într-un colţ, în celălalt colţ, cei mai mici, Simon, Justus şi Samuel, şi cu ea, cîte una de fiecare parte, ca de obicei, Lisia şi Lidia, însă ochii Mariei, încă tulburaţi de anunţurile îngerului, se căscară deodată, îngroziţi, văzînd că Lisia era practic goală, cu veşmintele răvăşite, tunica ridicată peste sîni, şi dormea adînc, şi suspina surîzînd, cu luciul unei uşoare transpiraţii pe frunte şi pe buza de sus, care părea muşcată de săruturi. Dacă Maria n-ar fi fost sigură că, în casă, nu se aflase decît un singur înger vorbăreţ, semnele arătate de Lisia ar fi făcut-o să strige şi să protesteze că un demon incub, unul dintr-aceia care atacă viclean femeile adormite, îşi făcuse de

cap cu inocentul trup al fecioarei, în timp ce mama se lăsa distrasă de conversaţie, probabil că întotdeauna s-a întîmplat aşa, dar noi n-am ştiut, îngerii ăştia umblă doi cîte doi oriunde se duc, şi în vreme ce unul, pentru a devia atenţia şi a-şi acoperi tovarăşul, se apucă de poveşti de adormit copiii, celălalt, în tăcere, săvîrşeşte actus nefandus, vorba vine, căci pervers de fapt nu este, totul indicînd că, data viitoare, se vor schimba funcţiile şi poziţiile pentru ca să nu se piardă, nici în visător, nici în ceea ce visează, sentimentul benefic al dualităţii cărnii şi a spiritului. Maria şi-a acoperit fata cum a putut mai bine, trăgîndu-i tunica peste locul care este necuviincios să stea descoperit, şi, cînd a redevenit decentă, a trezit-o şi a întrebat-o în şoaptă, cu bruscheţe, Ce visai. Luată prin surprindere, Lisia nu putea minţi, răspunse că visase un înger, dar că îngerul nu-i spusese nimic, doar o privise, dar cu o privire atît de blîndă şi de duioasă încît mai minunate n-ar putea fi privirile din paradis. Nu te-a atins, întrebă Maria, iar Lisia răspunse, O, mamă, ochii nu servesc la asta. Neştiind prea bine dacă era cazul să se liniştească sau să se îngrijoreze de ceea ce se petrecuse lîngă ea, Maria rosti, cu o voce şi mai scăzută, Şi eu am visat un înger, Şi al tău a vorbit sau a tăcut, întrebă Lisia, inocentă, A vorbit ca să-mi spună că fratele tău Isus a spus adevărul cînd ne-a anunţat că l-a văzut pe Dumnezeu, Vai, mamă, rău am făcut că n-am crezut în cuvîntul lui Isus, iar el a fost atît de bun, ar fi putut să se supere şi să-mi ia banii de zestre, dar n-a făcut-o, Acum trebuie să vedem cum o dregem, Nu ştim unde e, n-a trimis nici o veste, îngerul ne-ar fi putut ajuta, îngerii le ştiu pe toate, Ei bine, nu ne-a ajutat, mi-a zis numai să-l căutăm pe fratele tău, că asta ne e datoria, Dar, mamă, dacă, pînă la urmă, e adevărat că fratele nostru Isus a fost cu Domnul,

atunci, viaţa noastră, de-acum înainte, va fi diferită, Diferită poate, dar mai rea, De ce, Dacă noi n-am crezut în Isus, nici în vorbele lui, cum speri ca ceilalţi să creadă, desigur nu vrei să batem străzile şi pieţele Nazaretului strigînd Isus l-a văzut pe Domnul, Isus l-a văzut pe Domnul, ne-ar alunga cu pietre, Dar Domnul, dacă l-a ales, o să ne apere, pentru că sîntem familia lui, Nu fi atît de sigură, cînd Domnul şi-a făcut alegerea, n-a ţinut cont de noi, pentru Domnul nu există nici părinţi, nici copii, aminteşte-ţi de Abraham, aminteşte-ţi de Isaac, Vai, mamă, ce necaz, Cel mai prudent, fata mea, e să păstrăm aceste lucruri în inimile noastre şi să vorbim de ele cît mai puţin cu putinţă, Atunci, ce vom face, Mîine îi voi trimite pe Iacob şi pe Iosif în căutarea lui Isus, Dar unde, Galileea e imensă, şi Samaria, dacă s-a dus acolo, sau Iudeea, sau Idumeea, care e la capătul lumii, Cel mai probabil e că fratele tău s-a dus la mare, aminteşte-ţi ce ne-a spus cînd a venit, că a petrecut o vreme cu nişte pescari, Dar nu s-o fi întors mai degrabă la turmă, Vremea aceea s-a terminat, De unde ştii, Dormi, mai e mult pînă dimineaţă, Poate o să ne visăm iar îngerii, Poate. Dacă îngerul Lisiei, fugind poate de compania partenerului, a venit din nou să-i locuiască somnul, aceasta nu s-a putut vedea, însă îngerul cu vestirea, chiar dacă o fi uitat vreun amănunt, nu s-a mai putut întoarce, pentru că Maria şi-a ţinut tot timpul ochii larg deschişi în semiîntunericul din casă, ce ştia îi ajungea, ce ghicea o speria.

A venit ziua, s-au făcut sul rogojinile, iar Maria, în faţa familiei reunite, i-a anunţat că, în ultima vreme, se gîndise mult la felul cum se purtaseră cu Isus, Începînd cu mine, care, fiindu-i mamă, ar fi trebuit să mă arăt mai binevoitoare şi mai înţelegătoare, am ajuns la o concluzie foarte clară şi justă, şi anume că va trebui să-l căutăm şi să-i

cerem să se întoarcă acasă, căci credem în el şi, cu ajutorul Domnului, vom crede şi în ce ne-a spus, acestea au fost cuvintele Mariei, care nu-şi dădu seama că repeta vorbele rostite de fiul ei Iosif, aici de faţă, în dramatica oră a respingerii, poate că Isus ar fi azi aici dacă acel murmur, discret, cum a fost, deşi, la momentul respectiv, n-am semnalat-o, ar fi devenit vocea tuturor. Maria nu pomeni de înger, nici de vestirea îngerului, ci numai de simpla datorie a tuturora faţă de cel dintîi născut. Iacob nu îndrăzni să pună la îndoială noul punct de vedere, deşi, în sinea lui, nu se clintea din convingerea că fratelui său îi lipsea o doagă, ori, în cel mai bun caz, o eventualitate care trebuia totuşi luată în consideraţie, căzuse victimă unei dezgustătoare mistificări a unor nelegiuiţi. Ghicind deja răspunsul, întrebă, Şi cine, dintre noi, va pleca să-l caute pe fratele Isus, Tu vei merge, că eşti fratele care urmează, şi Iosif, împreună veţi fi mai în siguranţă, Unde vom începe căutarea, La marea Galileii, sînt sigură că îl veţi găsi acolo, Cînd plecăm, Au trecut luni de zile de cînd Isus a plecat, nu mai trebuie pierdută nici o zi, Plouă cu găleata, mamă, vremea nu e bună de călătorie, Fiule, ocazia poate oricînd să creeze nevoia, dar, dacă nevoia e puternică, ea va trebui să creeze ocazia. Fiii Mariei o priviră surprinşi, nu erau obişnuiţi să audă din gura mamei maxime atît de reuşite, sînt încă prea tineri pentru a şti că frecventarea îngerilor produce acest gen de rezultate şi altele chiar mai bune, fără ca ceilalţi s-o bănuiască, o dovedeşte chiar în această clipă Lisia, căci nu altceva înseamnă lentul gest de încuviinţare, afirmativ şi visător, pe care-l face din cap. Luă sfîrşit consiliul de familie, Iacob şi Iosif ieşiră să vadă dacă meteorii văzduhului îşi îmbunătăţiseră dispoziţia, căci, trebuind să plece în căutarea fratelui lor pe o vreme atît de mizerabilă, voiau cel puţin să prindă un moment de acalmie,

şi parcă cerul le auzise ruga, căci chiar spre marea Galileii se deschisese acum un ochi de senin apos, care părea că promite o după-amiază lipsită de ploaie. După ce-şi luară rămas-bun înăuntrul casei, discret, socotind Maria că vecinii nu trebuiau să afle mai mult decît era cazul, cei doi fraţi plecară, nu pe drumul care ducea la Magdala, căci n-aveau motive să creadă că Isus mersese în direcţia aceea, ci pe altul, care îi va conduce direct şi mai lesne spre noul oraş al Tiberiadei. Mergeau desculţi, fiindcă drumul, transformat în mlaştină, le-ar fi distrus cît ai clipi din ochi sandalele, deocamdată puse bine în traiste, în aşteptarea unei vremi mai clemente. Două motive întemeiate avu Iacob pentru a alege drumul Tiberiadei, primul fiind propria sa curiozitate de sătean care auzise de palate, temple şi alte minunăţii de acest gen, în curs de construcţie, iar al doilea, că oraşul era situat, după cum auzise, cam la jumătatea drumului între extremitatea de nord şi cea de sud a ţărmului din partea asta. Cum trebuiau să-şi cîştige viaţa cît timp va dura căutarea, Iacob spera că va fi uşor să găsească ceva de lucru pe şantierele oraşului, în ciuda a ceea ce spuneau evreii evlavioşi din Nazaret, că locul ar fi fost impur din cauza aerului nesănătos şi a apelor sulfuroase, care se aflau în apropiere. Nu reuşiră să ajungă în Tiberiada în aceeaşi zi, pentru că cerul nu se ţinu pînă la urmă de cuvînt, nici nu făcuseră bine un ceas de drum că se porni ploaia, şi mare noroc au avut găsind o peşteră unde, din fericire, s-au putut strecura amîndoi, adăpostindu-se înainte ca ploaia să apuce să-i prindă în puhoiul ei. Au dormit acolo şi, în dimineaţa următoare, neîncrezători din pricina experienţei, le trebui ceva timp pînă se convinseră că vremea se îmbunătăţise cu adevărat şi că puteau ajunge în Tiberiada cu rufele de corp mai mult sau mai puţin uscate. Slujba, de

care au făcut rost pe șantier, a fost de cărăuși de piatră, priceperea unuia și a celuilalt nu le îngăduia să țintească mai sus, din fericire, după cîteva zile, socotiră că cîștigaseră destul, nu pentru că regele Irod Antipa ar fi fost din cale-afară de darnic, ci pentru că, fiindu-le atît de modeste nevoile și atît de puțin presante, le puteau suporta fără a trebui să le satisfacă complet. De cum au ajuns în Tiberiada, au întrebat dacă un anume Isus din Nazaret se afla în oraș ori trecuse pe acolo, e fratele nostru, arată așa, se poartă așa și pe dincolo, dacă e însoțit, nu știm. Le-au răspuns că nu se afla pe acel șantier, iar ei făcură turul tuturor șantierelor din oraș, pînă se convinseră că Isus nu fusese niciodată acolo, lucru care n-avea de ce să-i mire din cale-afară de mult, căci, dacă fratele lor se hotărîse să se întoarcă la noua sa meserie de pescar, desigur că n-ar fi zăbovit pe aici, cu marea la o aruncătură de băț, ca să trudească printre pietre aspre și gărzi și mai aspre. Odată cîștigați ceva bani, deși puțini, trebuiau acum să se hotărască dacă să-și continue căutarea de-a lungul țărmului, sat după sat, echipaj după echipaj, barcă după barcă, mergînd spre nord sau mergînd spre sud. Iacob sfîrși prin a alege sudul, pentru că i se părea drumul cel mai ușor, cu malul aproape numai șes, în timp ce, spre nord, orografia devenea tot mai accidentată. Vremea era stabilă, frigul suportabil, se terminaseră ploile, și orice ins, cu o experiență mai mare a naturii decît cei doi băiețandri, ar fi fost în stare să deslușească, în mireasma din aer și în palpitația pămîntului, primele semne timide ale primăverii. Căutarea fratelui de către frați, ordonată din motive superioare, începea să se transforme într-o excursie plăcută și egoistă, o plimbare la țară, o vacanță pe plajă, mai era puțin și Iacob și Iosif aveau să uite scopul ce-i adusese în aceste ținuturi, cînd, pe neașteptate, o dată cu

primii pescari pe care îi întîlniră, aflară veşti despre Isus, şi, pe deasupra, prezentate în modul cel mai curios cu putinţă, căci vorbele oamenilor au fost, L-am văzut, da, şi îl cunoaştem, şi dacă mergeţi după el, spuneţi-i că-l aşteptăm aşa cum ne aşteptăm pîinea noastră cea de toate zilele. Cei doi fraţi erau uluiţi şi nu le venea să creadă că pescarii vorbeau despre Isus, poate că era altul acel Isus pe care aceştia îl cunoşteau, După semnalmentele pe care ni le-aţi dat, au răspuns pescarii, e acelaşi Isus, dacă a venit din Nazaret nu ştim, nu ne-a spus, Dar de ce spuneţi că îl aşteptaţi ca pe pîinea voastră cea de toate zilele, întrebă Iacob, Pentru că, atunci cînd el se urcă într-o barcă, peştii se înghesuie în năvod cum niciodată nu s-a mai văzut, Dar fratele nostru nu se pricepe la pescuit, deci nu e acelaşi Isus, Nici noi n-am spus că acest Isus se pricepe la pescuit, el nu pescuieşte, doar spune, Aruncaţi mreaja în partea asta, şi noi aruncăm şi mreaja vine plină, Dacă e aşa, de ce nu e cu voi, Pentru că, după cîteva zile, pleacă, spune că trebuie să ajute şi alţi pescari, şi, într-adevăr, aşa este, cu noi a fost de trei ori şi de fiecare dată a zis că se întoarce, Şi acum, unde e, Nu ştim, ultima dată a plecat spre sud, dar e posibil s-o fi luat spre nord fără să observăm, apare şi dispare după cum îi e placul. Iacob îi spuse lui Iosif, Să mergem atunci spre sud, cel puţin am aflat că fratele nostru umblă pe undeva, pe acest ţărm al mării. Părea simplu, dar trebuie să fim conştienţi că, în timp ce ei parcurgeau malul, Isus se putea afla în larg într-o barcă, ocupîndu-se de un pescuit miraculos, în general nu dăm importanţă acestor amănunte, însă destinul nu este cîtuşi de puţin aşa cum credem, ne închipuim că totul a fost hotărît dintr-un început oarecare, cînd adevărul e cu totul altul, să ne gîndim că pentru a se putea împlini destinul întîlnirii cîtorva persoane, ca în cazul de faţă, e

nevoie ca ele să reuşească să se afle în acelaşi loc, la aceeaşi oră, lucru care cere ceva efort, ajunge să întîrziem, chiar şi numai cîteva clipe, uitîndu-ne la un nor de pe cer, ascultînd viersul unei păsări, numărînd intrările şi ieşirile dintr-un furnicar, sau, dimpotrivă, cu mintea aiurea, să nu privim, să nu auzim, să nu numărăm, ci să ne continuăm drumul drept înainte, pentru ca să eşueze ceea ce părea atît de bine pornit, destinul e lucrul cel mai complicat de pe lume, frate Iosif, o să-ţi dai seama cînd ai să ajungi la vîrsta mea. Astfel puşi în gardă, cei doi fraţi priveau cu mii de ochi, se opreau în drum aşteptînd să se întoarcă la ţărm cîte o barcă întîrziată şi, de cîteva ori, au făcut brusc cale întoarsă, pentru a surprinde o posibilă apariţie a lui Isus într-un loc neaşteptat. Au ajuns astfel la capătul mării. Au traversat Iordanul şi pe primii pescari care le-au ieşit în cale i-au întrebat despre Isus. Auziseră, bineînţeles, de el şi de magia lui, însă pe aici nu-şi făcuse apariţia. Iacob şi Iosif au făcut stînga împrejur, luînd-o din nou spre nord, numai ochi şi urechi, de parcă-ar fi fost şi ei nişte pescari care tîrau după ei năvodul, în speranţa că-l vor prinde pe regele peştilor. Într-o noapte, cînd au dormit în drum, au făcut pe rînd de santinelă, ca nu cumva Isus să profite de lumina lunii ca să se ducă pe furiş dintr-un loc într-altul. Tot umblînd şi tot întrebînd au ajuns din nou aproape de Tiberiada, unde n-au trebuit să caute de lucru, căci nu-şi terminaseră încă banii, şi asta datorită ospitalităţii pescarilor care le dăduseră peşte, ceea ce pe dată îl făcu pe Iosif să spună, Frate Iacob, te-ai gîndit că peştele pe care l-am mîncat s-ar putea să fi fost pescuit de fratele nostru, iar Iacob răspunse, Nu e mai gustos din acest motiv, cuvinte răutăcioase, la care nu ne-am aştepta de la o iubire fraternă, dar justificate de iritarea celui care umblă în căutarea acului în carul cu fîn, iertată ne fie expresia.

L-au întîlnit pe Isus la o oră de drum de Tiberiada, oră de-a noastră, vrem să spunem. Primul care l-a zărit a fost Iosif, care vedea cu ochi de vultur la distanţă, Uite-l, el e, acolo, exclamă. Într-adevăr, de ei se apropie două persoane, dar una e femeie, şi Iacob spune, Nu e el. Fratele mai mic n-are voie să se arate niciodată îndărătnic în faţa fratelui mai mare, însă Iosif, de bucurie, n-are chef să respecte norme sau convenienţe, Îţi spun că e el, Dar e cu o femeie, Vine o femeie, vine şi un bărbat, iar bărbatul e Isus. Pe cărarea care şerpuia de-a lungul ţărmului, pe terenul neted dintre două coline ale căror poale aproape că atingeau apa, se apropiau Isus şi Maria din Magdala. Iacob se opri în aşteptare şi-i spuse lui Iosif să rămînă lîngă el. Băiatul ascultă în silă, pentru că dorinţa lui era să alerge spre fratele lui în sfîrşit regăsit, să-l îmbrăţişeze, să-i sară de gît. Iacob era tulburat de creatura care îl însoţea pe Isus, oare cine o fi, nu-i venea să creadă că fratele lui deja cunoscuse femeia, şi simţea că această posibilitate îl plasa la o infinită distanţă de cel dintîi născut, ca şi cum Isus, care se lăudase că-l văzuse pe Dumnezeu numai pentru că, de fapt, cunoscuse femeia, ar fi aparţinut unei lumi iremediabil diferite. O reflecţie duce la următoarea, şi, de multe ori, ajungi de la una la alta fără să bagi de seamă drumul care le-a unit, e ca şi cum ai trece de pe un ţărm al rîului pe celălalt, pe un pod acoperit, mergem şi nu vedem pe unde, am traversat un rîu de care nu ştiam că există, aşa i s-a întîmplat şi lui Iacob, care, fără să ştie cum, se pomeni gîndind că nu era frumos că se oprise, de parcă el ar fi fost primul născut, pe care fratele ar fi trebuit să vină să-l salute. Tresărirea lui îl eliberă pe Iosif, care alergă spre Isus cu braţele deschise, cu strigăte de bucurie, făcînd să se înalţe un stol de păsări care, ascunse în ierburile înalte de pe ţărm, îşi căutau hrana în nămol. Iacob grăbi pasul

ca să-l împiedice ca Iosif să ia pe socoteala lui mesaje pe care numai el se cuvenea să le comunice, curînd ajunse în faţa lui Isus şi îi spuse, Mulţumesc Domnului că a vrut să-l găsim pe fratele pe care-l căutam, iar Isus răspunse, Mulţumesc şi eu pentru că vă văd bine sănătoşi. Maria din Magdala se oprise, cu un pas în urma lui. Isus întrebă, Ce căutaţi pe aceste meleaguri, fraţii mei, iar Iacob spuse, Să ne îndepărtăm puţin ca să putem vorbi netulburaţi, Nu ne tulbură nimeni, răspunse Isus, şi, dacă ai spus-o din cauza acestei femei, află că, tot ce ai a-mi spune şi eu voi dori să aud de la tine poate să audă şi ea ca şi cum aş fi eu însumi. Se lăsă o linişte atît de densă, atît de înaltă, atît de adîncă, încît părea o tăcere pe care marea şi munţii se înţeleseseră s-o păstreze împreună, şi nu muţenia a patru oameni care stau faţă în faţă, făcîndu-şi curaj. Isus părea şi mai bărbat decît înainte, cu pielea mai întunecată, însă febra din privire îi dispăruse, iar chipul, sub deasa barbă neagră, avea un aer împăcat, liniştit, în ciuda crispării vizibile, provocată de întîlnirea neaşteptată, Cine e această femeie, întrebă Iacob, Se numeşte Maria şi e cu mine, răspunse Isus, Te-ai căsătorit, Da, adică nu, nu, adică da, Nu înţeleg, Nici nu mă gîndesc c-o să înţelegi, Trebuie să-ţi vorbesc, Atunci vorbeşte, Îţi aduc un mesaj de la mama, Te ascult, Aş prefera să ţi-l spun între patru ochi, Ai auzit ce ţi-am spus. Maria din Magdala făcu doi paşi, Pot să mă îndepărtez ca să nu vă aud, rosti, În sufletul meu nu există nici un gînd pe care să nu-l cunoşti, e aşadar drept să ştii ce gînduri a avut mama mea pentru mine, astfel mă vei scuti de osteneala de a ţi le povesti după aceea, răspunse Isus. Iritarea făcu să urce sîngele în obrajii lui Iacob, care făcu un pas înapoi ca pentru a pleca, aruncîndu-i, în acelaşi timp, Mariei din Magdala o privire mînioasă, dar unde, de asemenea,

transpărea un sentiment confuz, de dorinţă şi ranchiună. Între cei doi, Iosif întindea mîinile ca să-i reţină, era tot ce putea face. În sfîrşit, Iacob se calmă şi, după o pauză de concentrare mentală, pentru a-şi aminti mesajul cuvînt cu cuvînt, recită, Ne-a trimis mama să te căutăm, pentru a-ţi cere să te întorci acasă, căci acum credem în tine şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom crede pînă la urmă şi în ce ne-ai spus, Asta-i tot, Acestea i-au fost cuvintele, Vrei să spui aşadar că voi singuri nu veţi face nimic pentru a crede în ce v-am povestit, că veţi aştepta pur şi simplu să vă schimbe Dumnezeu înţelegerea, A înţelege sau a nu înţelege, totul e în mîinile Domnului, Te înşeli, Domnul ne-a dat picioare ca să mergem şi noi mergem, dar, din cîte ştiu, nimeni n-a aşteptat vreodată ca Domnul să-i ordone, Umblă, cu înţelegerea e la fel, Domnul ne-a dat-o ca s-o folosim după dorinţa şi vrerea noastră, Nu discut cu tine, Bine faci, n-ai ieşi cîştigător, Ce răspuns va trebui să-i duc mamei noastre, Spune-i că mesajul ei a sosit prea tîrziu, că Iosif a ştiut să spună exact aceleaşi cuvinte la momentul potrivit, dar ea nu le-a acceptat, şi că, dacă i-ar apărea chiar un înger al Domnului pentru a confirma tot ce v-am povestit, convingînd-o, în sfîrşit, de voinţa Domnului, acasă tot nu mă voi întoarce, Ai căzut în păcatul orgoliului, Un copac geme dacă e tăiat, un cîine scheaună dacă e bătut, un om creşte dacă e jignit, E mama ta, sîntem fraţii tăi, Cine e mama mea, cine sînt fraţii mei, fraţii mei şi mama mea sînt aceia care au crezut în cuvîntul meu în clipa cînd l-am rostit, fraţii mei şi mama mea sînt aceia care au încredere în mine cînd mergem pe mare pentru ca să mănînce din ce-au pescuit cu mai mare belşug decît înainte, mama mea şi fraţii mei sînt aceia care n-au nevoie să aştepte ceasul morţii mele pentru a avea milă de viaţa mea, N-ai alt mesaj de transmis, Alt

mesaj n-am, dar veți auzi vorbindu-se despre mine, răspunse Isus, și, întorcîndu-se spre Maria din Magdala, rosti, Să mergem, bărcile se pregătesc de pescuit, peștii se adună, e vremea să secerăm această holdă. Deja se îndepărtau, cînd Iacob strigă, Isus, trebuie să-i spun mamei cine e această femeie, Spune-i că e cu mine și se numește Maria, iar ecoul răsună între coline și deasupra mării. Întins pe pămînt, Iosif plîngea de supărare,

Cînd Isus pleacă pe mare cu pescarii, Maria din Magdala rămîne să-l aştepte, aşezată de obicei pe o piatră de la marginea apei, sau pe un dîmb mai înalt, atunci cînd găseşte vreunul, de unde poate vedea mai bine pe unde o iau şi cum se desfăşoară navigaţia. Acum pescuitul nu mai ţine prea mult, în marea asta nu s-a văzut nicicînd atîta sumedenie de peşti, neştiutorii ar spune parcă ai pescui cu mîna dintr-o găleată plină, dar de îndată ar băga de seamă că înlesnirile nu sînt aidoma pentru toată lumea, găleata e ca întotdeauna, aproape goală, dacă Isus umblă prin alte locuri, şi atunci mîinile şi braţele trudesc aruncînd năvodul şi nădejdea se pierde, cînd plasa revine la suprafaţă cu cîte un peşte sau doi agăţaţi din întîmplare în ochiuri. Aşa că toată suflarea pescărească de pe ţărmul occidental al mării Galileii îl vrea pe Isus, îl cere pe Isus, ţipă după Isus, şi s-a întîmplat în cîteva sate să fie întîmpinat cu serbări, aplauze şi flori, de parcă era duminica Floriilor. Dar pîinea zilnică a oamenilor fiind ce este, o plămadă de invidie şi răutate, c-un strop de caritate numai din cînd în cînd, unde dospeşte o drojdie de teamă care umflă ce-i rău şi înăbuşă ce-i bun, s-a întîmplat şi să se certe echipaje cu echipaje, sate cu alte sate, pentru că fiecare îl voia pe Isus numai pentru sine, ceilalţi să se descurce cum or putea. Cînd se întîmpla asemenea bucluc, Isus se retrăgea în deşert, întorcîndu-se numai cînd certăreţii pocăiţi veneau să-l implore să le ierte excesele, căci totul nu fusese decît urmarea marii iubiri ce i-o purtau. Ceea ce va rămîne pe veci fără explicaţie este din

ce motiv pescarii de pe malul oriental nu și-au trimis niciodată delegații pe malul de dincoace, pentru a discuta și a statornici un pact echitabil ce ar fi fost în avantajul tuturora, cu excepția păgînilor de diverse culori și credințe care nu lipsesc nici de pe aici. Cei de pe celălalt mal ar fi putut la fel de bine, cu o flotilă de bătălie navală, înarmați cu plase și cu pari, și la adăpostul unei nopți fără lună, să vină să-l fure pe Isus occidentului, lăsînd din nou apusul să rontăie te miri ce, el care se obișnuise să aibă burta plină.

Sîntem încă în ziua cînd Iacob și Iosif au venit să-i ceară lui Isus să se înapoieze la casa care era a lui, întorcînd spatele unei vieți de vagabond, oricît ar fi fost aceasta de profitabilă pentru industria de pescuit și de produse derivate. La ora asta, cei doi frați, fiecare însuflețit de un alt sentiment, un Iacob clocotind de furie, un Iosif cu ochii plini de lacrimi, străbat munți și văi cu pas accelerat, îndreptîndu-se spre Nazaret, unde mama lor se întreabă pentru a suta oară dacă, văzînd doi copii plecînd de acasă, va vedea întorcîndu-se trei, însă se îndoiește. Drumul pe care frații trebuiră să apuce, fiind cel mai apropiat de locul de pe coastă unde-l găsiseră pe Isus, îi duse prin Magdala, oraș pe care Iacob îl cunoștea puțin, iar Iosif deloc, dar care, judecînd după aparențe, nu merita zăbavă și nu făgăduia plăceri. Făcură deci un scurt popas și își văzură de drum. Ieșind din aglomerație, cuvînt pe care îl folosim aici doar pentru că exprimă o opoziție logică și clară față de deșertul care înconjoară totul, dădură cu ochii, în fața lor, pe mîna stîngă, de o casă cu urme de incendiu, înălțîndu-și doar cei patru pereți în văzduh. Poarta curții, fără îndoială, pe jumătate sfărîmată de vreun spărgător, nu fusese arsă, focul, care făcuse totul scrum, se mărginise la interior. În cazuri dintr-astea, trecătorul, orice ar fi ei, își imaginează întotdeauna că

sub dărîmături se ascunde poate o comoară şi, dacă crede că nu e în primejdie să se trezească cu o grindă în cap, va intra să-şi încerce norocul, înaintează cu prudenţă, răscoleşte cenuşa cu vîrful piciorului, fărîmele de tăciuni, cărbunii care n-au fost mistuiţi pînă la capăt, cu speranţa că va vedea ivindu-se deodată, strălucind, o monedă de aur, un diamant indestructibil, o diademă de smaralde. Iacob şi Iosif intrară numai din curiozitate, nu sînt atît de naivi încît să nu-şi închipuie că vecinii lacomi au venit deja să scormonească după ceea ce locuitorii casei n-au apucat să salveze, totuşi, cel mai probabil este, fiind casa atît de mică, că a fost luat tot ce era de preţ, rămînînd în picioare doar pereţii, căci oriunde pot fi înălţaţi alţii noi. Bolta cuptorului, înăuntrul a ceea ce fusese casa, s-a năruit, plăcuţele de pe jos, crăpate, s-au desprins din ciment şi trosnesc sub picioare, Nu e nimic aici, să mergem, spuse Iacob, dar Iosif întrebă, Dar acolo ce este. Era un soi de estradă de lemn cu picioarele arse, pe jumătate carbonizată, semănînd cu un tron larg şi lung, cu cîteva resturi de stofe calcinate care atîrnau, E un pat, spuse Iacob, sînt unii care dorm în aşa ceva, bogătaşii, domnii, Şi mama noastră doarme într-un pat, Da, dar nu se poate compara cu ceea ce a fost aici, Casa nu pare de om bogat, Aparenţele sînt foarte înşelătoare, răspunse Iacob sentenţios. La ieşire, Iosif văzu agăţată de poartă o prăjină ca acelea folosite pentru a culege smochinele din smochini, desigur fusese mai lungă cît timp fusese de folos, dar probabil c-a fost tăiată. Ce caută asta aici, întrebă, şi fără să aştepte vreun răspuns, al său sau al fratelui, desprinsese varga acum inutilă şi o luă cu sine, amintire a unui incendiu, a unei case arse, a unor oameni necunoscuţi. Nimeni nu-i văzuse intrînd, nimeni nu-i văzu ieşind, sînt doar doi fraţi care se întorc acasă cu tunicile înnegrite de funingine şi

cu o veste tristă. Unuia dintre ei, pentru a-l distrage, gîndul îi propuse, iar el acceptă, amintirea Mariei din Magdala, gîndul celuilalt e mai activ şi mai puţin frustrant, speră să-i găsească amputatei prăjini un rost în jocurile sale.

Aşezată pe o piatră, aşteptînd să se întoarcă Isus de la pescuit, Maria din Magdala se gîndeşte la Maria din Nazaret. Pînă astăzi, mama lui Isus fusese pentru ea doar atît, mama lui Isus, acum ştie, pentru că după aceea a întrebat, că numele ei este tot Maria, coincidenţă în sine de minimă importanţă, căci e plină lumea de Marii, şi vor fi şi mai multe dacă moda va prinde, dar noi ne vom aventura să presupunem că există un sentiment de fraternitate şi mai apropiată între cei care poartă acelaşi nume, precum ceea ce ne închipuim că trăieşte Iosif cînd îşi aduce aminte de celălalt Iosif care i-a fost tată, nu se simte fiul, ci fratele lui, chiar asta este problema lui Dumnezeu, nimeni n-are numele pe care Domnul îl are. Împinse la atari extreme, asemenea reflecţii nu par produsul unui discernămînt precum cel al Mariei din Magdala, deşi nu lipsesc informaţiile că ea este capabilă de altele nu mai puţin consistente, care merg în altă direcţie ca, de exemplu, în cazul de faţă, o femeie iubeşte un bărbat şi se gîndeşte la mama acelui bărbat. Maria din Magdala nu cunoaşte din proprie experienţă iubirea unei mame pentru fiul ei, a cunoscut, în sfîrşit, iubirea femeii pentru bărbatul ei, după ce, mai înainte, învăţase şi făptuise tot ce înseamnă iubirea falsă, din miile de moduri de a nu iubi. Îl iubeşte pe Isus ca femeie, dar ar dori să-l iubească şi ca o mamă, poate pentru că vîrsta ei nu este chiar atît de îndepărtată de vîrsta mamei adevărate, cea care i-a trimis fiului mesajul să se întoarcă, dar fiul nu s-a întors, Maria din Magdala îşi pune o întrebare, cîtă durere va simţi Maria din Nazaret cînd o să afle, însă nu e acelaşi lucru

ca a-şi imagina ceea ce ar simţi chiar ea dacă i-ar lipsi Isus, i-ar lipsi bărbatul, nu fiul, Doamne, dă-mi cele două dureri împreună, dacă aşa va fi să fie, murmură Maria din Magdala în timp ce-l aşteaptă pe Isus. Şi cînd barca s-a apropiat şi a fost trasă pe pămînt, cînd coşurile încărcate de peşte, curgînd de apă, au început să fie descărcate, cînd Isus, cu picioarele în apă, ajuta la treabă, rîzînd ca un copil, Maria din Magdala se văzu pe sine însăşi ca şi cum ar fi fost Maria din Nazaret şi, ridicîndu-se de unde stătea, coborî pe mal, intră în apă ca să fie alături de el şi îi spuse, după ce-l sărută pe umăr, Fiul meu. Nimeni nu-l auzi pe Isus spunînd, Mamă, căci se ştie că vorbele rostite de inimă nu pot fi articulate de limbă, un nod le opreşte în gît şi doar în ochi pot fi citite. Din mîinile căpitanului bărcii îşi primiră Maria şi Isus coşul de peşte care plătea serviciul, şi, aşa cum făceau întotdeauna, se retraseră amîndoi în casa unde aveau să înnopteze, căci aceasta le era viaţa, să n-aibă casă proprie, să meargă din barcă în barcă şi de pe o rogojină pe alta, de cîteva ori, la început, Isus îi spusese Mariei, Viaţa asta nu e pentru tine, să căutăm o casă care să fie a noastră, iar eu voi veni să stau cu tine ori de cîte ori se va putea, la care Maria răspunsese, Nu vreau să te aştept, vreau să fiu acolo unde vei fi tu. Într-o zi, Isus a întrebat-o dacă n-avea rude care ar fi putut s-o primească, şi ea îi spuse că avea un frate şi o soră care trăiau în satul Betania din Iudeea, ea Marta, el Lazăr, însă îi părăsise cînd începuse să se prostitueze şi, ca să nu-i facă de ruşine, plecase cît mai departe, din sat în sat, pînă cînd ajunsese în Magdala. Atunci numele tău ar trebui să fie Maria din Betania, dacă acolo te-ai născut, spuse Isus, Da, în Betania m-am născut, dar în Magdala m-ai întîlnit, de aceea vreau să fiu în continuare Maria din Magdala, Mie nu mi se spune Isus din

Betleem, deşi m-am născut în Betleem, din Nazaret nu sînt, pentru că nici ei nu mă vor pe mine nici eu nu-i vreau pe ei, poate ar trebui să mă numesc Isus din Magdala ca şi tine, din acelaşi motiv. Adu-ţi aminte că am ars casa, Dar nu şi memoria, spuse Isus. Despre întoarcerea Mariei în Betania nu s-a mai vorbit, pentru ei ţărmul mării e întreaga lume, oriunde e omul acolo e şi datoria lui.

Spune poporul, o spunem noi, probabil că o spun toate popoarele, fiind atît de generală şi de universală experienţa relelor, că necazurile se ivesc din pămînt. O astfel de vorbă, dacă nu greşim, putea fi inventată doar de un popor al pămîntului, pe seama poticnelilor şi a căzăturilor, a piedicilor, loviturilor şi spinilor asasini. După aceea, datorită generalităţii şi universalităţii deja semnalate, se va fi răspîndit pe tot globul, căpătînd forţă de lege după ce va fi întîmpinat, e o presupunere, o anumită rezistenţă din partea obştii maritime şi pescăreşti care ştie că există adîncuri nespus de adînci între tălpi şi pămînt şi deseori abisale abisuri. Pentru poporul mării necazurile nu se ivesc din pămînt, pentru poporul mării necazurile cad din cer, se numesc vînt şi vîntoasă şi din pricina lor se ridică valurile şi talazurile, se dezlănţuie furtunile, se sfîşie pînzele, se rupe catargul, se scufundă barca fragilă, iar aceşti oameni ai pescuitului şi navigaţiei mor, de fapt, între cer şi pămînt, cerul pe care mîinile lor nu-l ajung, pămîntul pe care picioarele nu-l ating. Marea Galileii este aproape întotdeauna un lac liniştit, blînd şi cumpătat, dar vine o zi cînd furiile oceanice se abat asupra ei şi atunci să scape cine poate, uneori, din nefericire, nu pot toţi. Despre o întîmplare de acest fel va trebui să vorbim, dar, mai întîi, sîntem nevoiţi să ne întoarcem la Isus din Nazaret şi la cîteva griji recente care-l preocupă, care arată în ce măsură inima omului este veşnic nemulţumită

şi că simpla datorie îndeplinită nu dă, pînă la urmă, atîta satisfacţie cum susţin cei care se mulţumesc cu puţin. Fără îndoială, se poate spune că, datorită permanentului du-te-vino al lui Isus, între Iordanul de sus şi Iordanul de jos, nu mai există penurie, nici cel puţin lipsuri ocazionale pe întreg malul occidental, chiar cei care nu erau pescari au ajuns să profite de abundenţă, căci belşugul de peşte a făcut să scadă preţurile, ceea ce, evident, a avut ca efect faptul că mai multă lume a mîncat mai mult şi mai ieftin. Au existat, e adevărat, una sau două tentative de a menţine preţurile ridicate prin cunoscuta metodă corporativă de a arunca în mare o parte a produsului pescuitului, însă Isus, de care depindea în cele din urmă succesul mai mare sau mai mic al lansării năvodului, a ameninţat că se va duce în altă parte şi atunci contravenienţii noii legi au venit să-i ceară iertare, pînă o vor încălca din nou. Toată lumea, aşadar, pare că are motive de mulţumire, însă nu şi Isus. Se gîndeşte că asta nu e viaţă, să umble tot timpul în amonte şi în aval, îmbarcîndu-se şi debarcînd, veşnic aceleaşi gesturi, veşnic aceleaşi cuvinte, şi dacă e adevărat că puterea de a face să apară peştele îi vine de la Dumnezeu, nu există nici un motiv pentru care acelaşi Dumnezeu să vrea să-i irosească viaţa în atare monotonie pînă cînd va sosi ziua cînd o să aibă chef să-l cheme, aşa cum a făgăduit. Isus nu se îndoieşte că Domnul este cu el, căci peştele vine întotdeauna cînd îl cheamă, iar această circumstanţă, printr-un inevitabil proces deductiv, pe care aici nu credem că e cazul să-l demonstrăm şi să-i prezentăm secvenţa, a ajuns, cu timpul, să-l facă să se întrebe dacă n-o fi existînd oare şi alte puteri pe care Domnul ar fi dispus să i le cedeze, nu prin delegaţie sau donaţie, bineînţeles, doar cu titlu de împrumut, şi cu condiţia să le utilizeze corect, ceea ce, aşa cum

am văzut, Isus era în măsură să garanteze, avînd în vedere munca la care s-a înhămat, fără alt ajutor decît intuiţia. Era uşor de verificat, la fel de uşor ca a spune vai, era suficient să facă o experienţă, dacă reuşea, însemna că Dumnezeu era pentru, dacă nu, Dumnezeu arăta că era contra. Totuşi, trebuia rezolvată o problemă prealabilă, problema alegerii. Cum nu-l putea consulta direct pe Dumnezeu, Isus trebuia să rişte, selecţionînd dintre puterile posibile pe cea care i s-ar fi părut că opune mai puţină rezistenţă şi care n-ar bătea prea mult la ochi, dar care să nu fie nici atît de discretă încît să treacă neobservată celui care ar fi beneficiat de ea şi întregului univers, căci aşa ceva ar aduce atingere gloriei lui Dumnezeu, care în toate trebuie să prevaleze. Isus, însă, nu se putea decide, se temea că Dumnezeu o să rîdă de el, că o să-l umilească, aşa cum făcuse în deşert şi ar fi putut să facă şi după aceea, şi azi se cutremura gîndindu-se la ruşinea pe care ar fi păţit-o atunci cînd, spunînd pentru prima dată, Aruncaţi într-acolo năvodul, l-ar fi văzut urcînd gol. Era atît de preocupat de aceste gînduri încît, într-o noapte, visă că cineva îi şoptea la ureche, Nu te teme, adu-ţi aminte că Domnul are nevoie de tine, dar, la trezire, începu să se îndoiască de identitatea consilierului, putea fi un înger, din cei mulţi care îi fac comisioane Domnului, putea fi un demon, din ceilalţi, la fel de numeroşi, care fac toate treburile Satanei, lîngă el Maria din Magdala părea că doarme adînc, deci n-ar fi putut să fie ea, şi nici Isus nu se gîndise c-ar fi fost. Aşa stăteau deci lucrurile, cînd, într-o zi, care, după toate aparenţele, nu părea că se va deosebi de celelalte, Isus porni pe mare pentru miracolul obişnuit. Vremea era încărcată, cu nori joşi, ameninţînd a ploaie, însă un pescar nu rămîne acasă pentru atîta lucru, unde am ajunge dacă în viaţă totul n-ar fi decît

daruri şi bunăstare. Barca se nimeri să fie a lui Simon şi Andrei, cei doi fraţi pescari care fuseseră martori la prima minune, şi, împreună cu ea, merge şi cea a fiilor lui Zebedeu, Iacob şi Ioan, căci, deşi efectul miraculos nu este identic, totuşi barca ce se ţine aproape profită întotdeauna de o parte din peştele ce va veni. Vîntul puternic îi împinge cu repeziciune spre mijlocul mării, iar acolo, după ce coboară pînzele, pescarii încep să întindă plasele într-o barcă şi în cealaltă, aşteptînd să le spună Isus în ce direcţie să le arunce. Se ocupau de asta, cînd deodată s-au ivit necazurile sub forma unei furtuni care a căzut din cer fără să dea de veste, căci un simplu cer acoperit nu putea fi luat drept avertisment, şi era atît de violentă încît valurile erau ca ale mării adevărate, înalte cît casa, mînate de un vînt zănatic, cînd aici, cînd dincolo, iar în mijlocul lor aceste coji de nucă, legănîndu-se fără cîrmă, fiindcă manevra era neputincioasă împotriva furiei elementelor dezlănţuite. Oamenii de pe ţărm, văzînd primejdia în care se aflau bietele făpturi lipsite de apărare, începură să scoată ţipete deznădăjduite, se aflau acolo soţii şi mame, şi surori, şi copii mititei, cîte o soacră bună la suflet, şi era un asemenea vaiet că nu se înţelege cum de n-a ajuns pînă la cer, Vai, scumpul meu bărbat, Vai, scumpul meu băiat, Vai, scumpul meu frate, Vai, ginerele meu, Fii blestemată, mare, Fecioara Năpăstuiţilor, ajută-ne, Fecioara Drumului Sigur, salvează-i, copiii nu se pricepeau decît la plîns, dar totul era zadarnic. Maria din Magdala era şi ea acolo şi murmura, Isuse, Isuse, însă nu pentru el o spunea, ştia că Domnul îl păstra pentru altceva, nu pentru o banală furtună pe mare, fără alte consecinţe decît moartea cîtorva înecaţi, spunea Isuse, Isuse, ca şi cum, pronunţîndu-i numele, le-ar fi putut fi de ajutor pescarilor, cărora părea că le sunase ceasul. Or, în barca lui, Isus, văzînd

descurajarea şi panica ce pusese stăpînire pe echipajele din jur, şi că talazurile săltau peste margini, inundînd bărcile şi că se rupeau catargele, zburînd prin aer, purtate de pînzele desfăcute, şi că ploaia cădea în torente, care ar fi putut ele singure să scufunde o navă a împăratului, văzînd toate astea, Isus îşi spuse, Nu e drept să moară aceşti oameni şi eu să rămîn în viaţă, fără să mai pun la socoteală că, desigur, Domnul mă va certa, Puteai să-i salvezi pe cei care erau cu tine, dar nu i-ai salvat, nu ţi-a fost de ajuns tatăl tău, durerea acestei amintiri îl făcu să sară în picioare, şi atunci, ferm şi sigur, de parcă ar fi stat pe un pămînt solid, Isus strigă, Taci din gură, şi asta era pentru vînt, Potoleşte-te, şi asta era pentru mare, abia pronunţase aceste cuvinte şi îndată marea şi vîntul s-au domolit, norii s-au spart pe cer şi soarele a apărut ca o strălucire de glorie, ceea ce este şi întotdeauna va fi, cel puţin pentru oricine trăieşte mai puţin decît el. Nu se poate închipui ce bucurie a fost în bărci, sărutările, îmbrăţişările, plînsetele de bucurie pe pămînt, cei de aici nu ştiau de ce se terminase aşa de brusc furtuna, cei de dincolo, ca nişte înviaţi din morţi, nu se gîndeau decît că scăpaseră cu viaţă, şi dacă unii au exclamat, Miracol, miracol, în primele clipe nu şi-au dat seama că cineva trebuie să-i fi fost autorul. Însă deodată se lăsă tăcerea pe mare, celelalte bărci o înconjurau pe cea a lui Simon şi Andrei, şi toţi pescarii îl priveau pe Isus, muţi de uimire, în ciuda vuietului furtunii, auziseră strigătele, Taci, Potoleşte-te, şi iată-l pe Isus, bărbatul care strigase, cel care le poruncea peştilor să iasă din mare pentru oameni, cel care poruncea apelor să nu-i ducă pe oameni peştilor. Isus se aşezase pe banca vîslaşilor, cu capul plecat, pradă unei confuze şi contradictorii impresii de triumf şi de dezastru, ca şi cum, ajungînd pe piscul cel mai înalt al unui munte, ar fi

început, în aceeași clipă, melancolica și inevitabila coborîre. Însă acum, strînși în cerc, oamenii așteptau un cuvînt de la el, nu era suficient că dominase vîntul și îmblînzise apele, trebuia să le explice cum de un simplu galilean, fiu de tîmplar, fusese în stare s-o facă, atunci cînd Dumnezeu însuși părea să-i fi abandonat în recea îmbrățișare a morții. Atunci Isus se ridică și spuse, Ceea ce tocmai ați văzut nu eu am făcut-o, vorbele care au îndepărtat furtuna nu de mine au fost rostite, Domnul a vorbit prin gura mea, eu sînt numai limba de care Dumnezeu s-a folosit pentru a grăi, amintiți-vă de profeți. Simon, care se afla în aceeași barcă, spuse, Așa cum a făcut să vină furtuna, Domnul ar fi putut s-o alunge, și noi n-am spune decît că Domnul a adus-o, Domnul a luat-o, numai că voința ta și cuvîntul tău sînt acelea care ne-au redat viața cînd, sub ochii lui Dumnezeu, o credeam pierdută, Dumnezeu a făcut-o, vă repet, nu eu. Ioan, fiul mai mic al lui Zebedeu, spuse atunci, dovedind că nu era chiar atît de sărac cu duhul, Fără îndoială, Dumnezeu a făcut-o, căci în el adastă toată forța și toată puterea, dar a făcut-o prin mijlocirea ta, de unde eu trag concluzia că Dumnezeu vrea să te cunoaștem, Deja mă cunoșteați, Că ai apărut aici, venind nu știm de unde, că ne umpli bărcile cu pește nu știm cum, Sînt Isus din Nazaret, fiul unui tîmplar care a murit răstignit de romani, o vreme păstor la cea mai mare turmă de oi și de capre ce s-a văzut vreodată, iar acum pescar, alături de voi, și poate pînă în ceasul morții mele. Andrei, fratele lui Simon, spuse, Noi sîntem cei care trebuie să fim alături de tine, pentru că, dacă i-au fost date asemenea puteri și puterea de a le folosi unui om obișnuit, cum spui tu că ești, vai de tine, căci singurătatea ta va fi mai apăsătoare decît o piatră legată de gît. Isus spuse, Rămîneți cu mine, dacă inima v-o cere, dar să nu spuneți nimănui nimic

din ce s-a întîmplat aici, căci vremea n-a sosit încă să confirme Domnul voinţa pe care vrea s-o execute prin mine, dacă, aşa cum spune Ioan, Dumnezeu vrea să mă cunoaşteţi. Atunci Iacob, fiul cel mare a lui Zebedeu, pînă la urmă la fel de puţin sărac cu duhul ca şi fratele său, spuse, Să nu crezi că mulţimea o să tacă, uite-i pe ţărm, priveşte cum aşteaptă pentru a te aclama, şi cîţiva împing bărci în apă ca să ni se alăture, atît sînt de nerăbdători, şi chiar dacă am reuşi să le moderăm entuziasmul, chiar dacă i-am convinge să păstreze cît pot de bine secretul, ai tu certitudinea că Dumnezeu nu se va manifesta în orice moment, chiar fără să vrei, şi mai mult prin intermediul tău decît în prezenţa ta. Isus îşi lăsă capul în jos, era o imagine vie a tristeţii şi abandonului, şi spuse, Cu toţii sîntem în mîinile Domnului, Tu mai mult decît noi, spuse Simon, pentru că pe tine te-a ales, noi vom fi totuşi alături de tine, Pînă la capăt, spuse Ioan, Pînă cînd o să ne vrei, spuse Andrei, Pînă unde vom putea, spuse Iacob. Se apropiau bărcile care se desprinseseră de mal, gesticulau cei care se găseau în ele, se înmulţeau binecuvîntările şi laudele, iar Isus, resemnat, rosti, Să mergem, vinul e în pahar, trebuie băut. N-o căută pe Maria din Magdala, ştia că-l aşteaptă pe ţărm, ca întotdeauna, nici un miracol n-ar fi putut tulbura statornicia acelei aşteptări, şi o mulţumire recunoscătoare şi umilă îi linişti inima. Cînd debarcă, mai mult decît s-o strîngă în braţe, se strînse lîngă ea, ascultă, fără a fi surprins, ceea ce Maria din Magdala îi spuse într-un murmur, la ureche, cu faţa lipită de barba lui udă, Vei pierde războiul, n-ai de ales, însă vei cîştiga toate bătăliile, iar apoi, împreună, el salutînd de-o parte şi de alta pe cei care, adunaţi în jur, îl sărbătoreau, ca pe un general care se întorcea învingător din prima sa bătălie, au urcat, urmaţi de prietenii lor, abruptul drum care ducea

la Capernaum, satul care domina marea de pe o colină, unde trăiau Simon şi Andrei, în casa cărora locuiau la momentul respectiv.

Iacob avusese dreptate cînd prevestise că nu se va împlini speranţa lui Isus de a rămîne circumscrisă cunoaşterea publică a miracolului furtunii domolite numai la cei care fuseseră de faţă. Peste cîteva zile, nu se vorbea de altceva în împrejurimi, deşi, ciudat lucru, nefiind această mare, aşa cum s-a mai spus, o imensitate, dacă văzduhul era limpede putea fi văzută în întregime de pe o ridicătură, de la un ţărm la altul şi de la un capăt la celălalt, s-a întîmplat că, în Tiberiada, de exemplu, nimeni n-a observat furtuna, şi cînd cineva ajunse acolo cu ştirea că unul care umbla cu pescarii din Capernaum făcuse să înceteze furtuna cu glasul său, răspunsul a fost, Furtună, ce furtună, lucru care l-a amuţit pe informator. Că totuşi fusese o furtună, nu încăpea nici o îndoială, drept mărturie stătea spaima prin care trecuseră protagoniştii episodului, cei direcţi şi cei indirecţi, printre aceştia numărîndu-se şi cîţiva cărăuşi din Safed şi Cana care se aflau în ţinut cu afaceri. Aceştia au dus vestea spre interior, nuanţată de fiecare după elanurile propriei imaginaţii, dar, mă rog, n-au putut să ajungă peste tot, şi veştile, ştim cum se întîmplă, îşi pierd din puterea de convingere o dată cu timpul şi cu distanţa, şi cînd noutatea, care acum nu mai era atît de nouă, a ajuns în Nazaret, nu se mai ştia dacă miracolul avusese cu adevărat loc sau fusese numai o fericită coincidenţă între un cuvînt slobozit în vînt şi un vînt care se săturase să mai bată. O inimă de mamă totuşi nu se înşală, şi Mariei i-au fost de ajuns ecourile aproape stinse ale unei minuni care era deja pusă la îndoială, pentru ca, în sufletul ei, să fie sigură că o făptuise fiul absent. Îşi plînse pe ascuns orgoliul minusculei ei autorităţi materne, care o împinsese să-i ascundă

lui Isus apariţia îngerului şi revelaţiile cărora le fusese purtător, imaginîndu-şi că un simplu mesaj de o jumătate de duzină de cuvinte reticente îl vor face să se întoarcă acasă pe cel care o părăsise cu inima sîngerînd. Maria n-o avea lîngă ea ca s-o aline de tristeţi atît de amare şi de dureroase pe fiica sa Lisia, care, între timp, se căsătorise şi se mutase în satul Cana. Cu Iacob nu îndrăznea să vorbească, acesta se întorsese spumegînd de furie împotriva fratelui, neţinîndu-şi gura nici despre femeia care era cu el, Vai, mamă, ar fi putut fi mama lui, şi aerul acela de femeie cu mare experienţă de viaţă şi alte lucruri pe care nu le mai pomenesc, cu toate că, adevărul ne cere s-o spunem, experienţa lui Iacob, în acest fund de lume care e satul lui, este mult prea mică pentru a-şi permite comparaţii. Maria îşi deschise aşadar sufletul în faţa lui Iosif, care, după nume şi înfăţişare, îi amintea cel mai mult de bărbatul ei, dar el nu reuşi s-o consoleze, Mamă, plătim pentru ce am făcut, şi teama mea, care l-am văzut şi l-am auzit pe Isus, e că aşa va rămîne pentru totdeauna, că niciodată n-o să se întoarcă, Ştii ce se spune despre el, c-a vorbit cu o furtună şi ea s-a potolit la auzul glasului lui, Ştiam şi că puterea lui umplea cu peşte barca pescarilor, chiar ei ne-au spus-o, Avea dreptate îngerul, Ce înger, întrebă Iosif, şi Maria îi povesti tot ce se întîmplase de la apariţia cerşetorului care presărase în strachină ţărîna miraculoasă pînă la îngerul din visul ei. Această conversaţie n-a avut loc în casă, acolo nu se putea, familia fiind încă atît de numeroasă, aceşti oameni, ori de cîte ori vor să vorbească de subiecte secrete, se duc în deşert, unde, dacă se întîmplă, îl pot întîlni chiar pe Dumnezeu. Stăteau astfel de vorbă cînd, la un moment dat, Iosif văzu în depărtare, trecînd pe colinele cărora mama le întorcea spatele, o turmă de oi şi de capre cu păstorul lor. I se păru

că turma nu era prea mare, nici păstorul prea înalt, de aceea o urmări cu privirea, dar tăcu. Şi cînd mama rosti, N-o să-l mai văd niciodată pe Isus, răspunse, gînditor, Cine ştie.

Iosif avea dreptate. După o vreme, aproape un an mai tîrziu, mama primi un mesaj de la Lisia, care o invita, în numele socrilor ei, să vină la Cana, la nunta unei cumnate, sora soţului ei, şi să ia pe cine doreşte, cu toţii vor fi bineveniţi. Ca invitată, avea dreptul să aleagă pe cine urma s-o însoţească, dar cum, din respect, nu voia să devină împovărătoare, puţine lucruri sînt mai deprimante ca o văduvă cu mulţi copii, se hotărî să ia numai doi, pe Iosif, acum preferatul ei, şi pe Lidia, care, fiind deja o fată mărişoară, nu se mai sătura de sărbători şi de distracţii. Cana nu e departe de Nazaret, mai puţin de o oră de drum de-ale noastre, şi, pe această vreme blîndă de toamnă, chiar dacă ţinta n-ar fi o nuntă, plimbarea tot ar fi dintre cele mai plăcute. Au ieşit din casă la răsăritul soarelui, ca să ajungă la Cana destul de devreme, pentru ca Maria să poată da o mînă de ajutor la ultimele pregătiri ale unui act ceremonial şi festiv, în care munca este direct proporţională cu plăcerea şi veselia invitaţilor. Lisia îşi întîmpină cu afecţiune mama şi fraţii, s-au cerut informaţii de o parte şi de alta despre bunăstare şi sănătate, sau despre sănătate şi fericire, dar, cum erau multe de făcut, ea şi Maria au plecat imediat la casa mirelui, unde, după obicei, va fi celebrată sărbătoarea, vor avea grijă de cratiţe împreună cu celelalte femei din familie. Iosif şi Lidia au rămas în curte, jucîndu-se cu cei de vîrsta lor, băieţii amuzîndu-se cu băieţii, fetele dansînd cu fetele, pînă în momentul cînd şi-au dat seama că începea ceremonia. Atunci au dat fuga cu toţii, uitînd de stricta discriminare a sexelor, pe urmele bărbaţilor care îl însoţeau pe mire, prietenii acestuia, care purtau tradiţionalele

torţe, şi asta pe o dimineaţă ca aceasta, atît de strălucitor de luminoasă, ceea ce va putea cel puţin folosi pentru a demonstra că o luminiţă în plus, fie ea şi de torţă, nu e nicicînd de dispreţuit, oricît de mult ar străluci soarele. Vecinii, cu o faţă veselă, se arătau la porţi salutînd, păstrîndu-şi binecuvîntările pentru mai tîrziu, cînd cortegiul se va întoarce, aducînd-o pe mireasă. Iosif şi Lidia n-au apucat totuşi să vadă şi restul, oricum nu era o noutate absolută, avuseseră şi ei o nuntă în familie, mirele bătînd la poartă şi cerînd s-o vadă pe mireasă, ea apărînd înconjurată de prietenele ei, şi ele cu lumini, deşi modeste, nişte simple lămpi, cum se cade să ducă femeile, prin flacără şi dimensiune, torţa este o treabă de bărbat, apoi mirele ridică vălul miresei şi scoate un strigăt de bucurie în faţa comorii pe care a descoperit-o, ca şi cum, în ultimele douăsprezece luni, cît durează logodna, n-ar fi văzut-o de mii de ori şi nu s-ar fi culcat cu ea de cîte ori a poftit. Lidia şi Iosif n-au văzut aceste episoade pentru că, uitîndu-se el, din întîmplare, în susul străzii, zări deodată apărînd la capătul ei doi bărbaţi şi o femeie, şi cu senzaţia că trăia momentul pentru a doua oară, îl recunoscu pe fratele său Isus şi pe femeia care-l însoţea. Îi strigă sorei sale, Priveşte, e Isus, şi amîndoi o luară la fugă să-i iasă în cale, însă Iosif se opri pe neaşteptate, îşi aminti de mamă, îşi aminti asprimea cu care îl întîmpinase fratele pe malul mării, desigur nu pe el, ci mesajul pe care l-a avut de comunicat împreună cu Iacob, şi, gîndindu-se că mai tîrziu va trebui să-i explice lui Isus de ce se purta astfel, făcu stînga împrejur. Dînd colţul străzii, aruncă o privire în urmă şi, ros de gelozie, îşi văzu fratele ridicînd-o pe Lidia în braţe ca pe o pană în zbor şi pe ea acoperindu-i chipul de sărutări, în timp ce femeia şi celălalt bărbat zîmbeau. Cu ochii absorbiţi de lacrimi de ciudă, Iosif alergă, alergă, pătrunse

în casă, traversă curtea, sărind ca să nu calce pe șervetele și pe merindele așezate direct pe dușumea sau pe mesele joase, strigă, Mamă, mamă, noroc că avem propriul nostru glas, altfel unele mame s-ar uita după cîte un fiu care nu e al lor, Maria doar l-a privit și i-a fost de ajuns ca să înțeleagă, iar cînd Iosif rosti, Vine Isus, ea deja o știa. Se albi la față, roși, zîmbi, redeveni serioasă, fără culoare în obraji, și, ca rezultat al tuturor acestor schimbări, și-a dus o mînă la piept de parcă ar fi lăsat-o inima și s-a dat doi pași înapoi ca și cum s-ar fi lovit de un zid. Cine e cu el, întrebă, pentru că era sigură că îl însoțea cineva, Un bărbat și o femeie și Lidia, care a rămas cu ei, Femeia e cea pe care ai văzut-o, Da, mamă, dar pe bărbat nu-l cunosc. Lisia se apropie, curioasă, de-abia bănuind, Ce se întîmplă, mamă, Fratele tău e aici și vine la nuntă, Isus e în Cana, L-a văzut Iosif. Emoția Lisiei n-a fost atît de evidentă, dar pe chip îi înflori un zîmbet care părea că nu se va sfîrși niciodată și murmură, Fratele meu, să atragem atenția celor care nu știu că și așa se manifestă fericirea, printr-un zîmbet ca al Lisiei și printr-o șoaptă care face cît foarte multe vorbe, Să-i ieșim în întîmpinare, spuse, Du-te tu, eu rămîn aici, se apără mama, și, spre Iosif, Du-te cu sora ta, Dar Iosif n-a vrut să fie al doilea la îmbrățișările de care Lidia avusese parte prima și, cum Lisia nu îndrăznea să meargă singură, toți trei rămaseră pe loc, ca niște vinovați în așteptarea sentinței, neștiind dacă își pot pune speranța în mizericordia judecătorului, dacă aceste cuvinte judecător, și mizericordie, își au cumva rostul aici.

Isus apăru în poartă, ducînd-o pe Lidia în brațe, îl urma Maria din Magdala, dar, mai întîi, intrase Andrei, el era celălalt bărbat, rudă cu mirele, cum s-a putut vedea imediat, spunîndu-le celor care, zîmbitori, dăduseră fuga să-l primească, Nu, Simon

n-a putut să vină, şi, în timp ce întîlnirea de familie pe unii îi făcea fericiţi, ceilalţi se priveau ca peste un abis, întrebîndu-se care dintre ei va face primul pas pe puntea îngustă şi fragilă care încă mai leagă cele două margini. Nu vom spune, aşa cum a zis un poet, că cel mai bun lucru din lume copiii sînt, totuşi datorită lor reuşesc uneori adulţii să facă, fără a li se ştirbi orgoliul, anumiţi paşi dificili, chiar dacă mai tîrziu se constată că drumul era înfundat. Lidia alunecă din braţele lui Isus şi alergă spre mamă, şi se întîmplă ca într-un teatru de marionete, o mişcare declanşă alta, cele două a treia, Isus făcu un pas spre mamă şi o salută, cu şi pe fraţi, cu cuvintele celor ce se întîlnesc în fiecare zi, sobre şi lipsite de emoţie. Apoi trecu mai departe, lăsînd-o pe Maria încremenită ca o statuie de sare, iar pe fraţi complet zăpăciţi. Maria din Magdala îl urmă, trecu pe lîngă Maria din Nazaret, şi cele două femei, cea cinstită şi cea impură, se priviră o clipă fără ostilitate, nici dispreţ, ci mai degrabă cu o expresie de recunoaştere reciprocă şi complice, pe care doar celor iniţiaţi în labirinticile meandre ale inimii feminine le este dat s-o înţeleagă. Cortegiul era deja aproape, se auzeau strigăte şi aplauze, sunetul tremurător şi vibrant al tamburinelor, acordurile rare şi firave ale harpelor, ritmul dansurilor, vocile oamenilor vorbind în acelaşi timp, imediat curtea se umplu de lume, mirii intrară ca şi cum li s-ar fi dat un brînci, printre urale şi aplauze, apropiindu-se pentru a primi binecuvîntarea părinţilor şi socrilor, care-i aşteptau. Maria, care rămăsese pe loc, îi binecuvîntă şi ea, aşa cum o binecuvîntase cu un timp în urmă pe fiica sa Lisia, acum, ca şi atunci, neavînd alături nici un soţ sau un fiu prim născut care să-i ia locul prin putere şi autoritate. S-au aşezat cu toţii, lui Isus fiindu-i imediat oferit un loc de seamă, pentru că Andrei, discret, îşi informase

rudele că acesta era omul care chema peştele în năvod şi îmblînzea furtunile, însă Isus refuză onoarea şi se aşează alături de ceilalţi, la capătul unuia dintre şirurile de invitaţi. Maria din Magdala îl servea pe Isus, nimeni n-a întrebat cine era, de cîteva ori se apropie Lisia, iar el se purtă la fel cu amîndouă. Maria servea la celălalt capăt şi adesea îşi încrucişa paşii cu Maria din Magdala, schimbau aceeaşi privire, fără să-şi vorbească, pînă cînd mama lui Isus îi făcu celeilalte un semn să vină într-un colţ al curţii şi îi spuse, fără nici un preambul, Ai grijă de fiul meu, căci un înger mi-a spus că-l aşteaptă multă suferinţe, iar eu nu pot face nimic pentru el, Voi avea grijă, l-aş apăra cu viaţa mea dacă ea ar fi vrednică de asta, Cum te cheamă, Sînt Maria din Magdala şi am fost prostituată pînă l-am cunoscut pe fiul tău. Maria tăcu, în mintea ei se ordonau, una cîte una, anumite fapte din trecut, banii şi ceea ce cuvintele ambigue ale lui Isus voiseră să insinueze, povestirea iritată a fiului ei, Iacob, şi părerile lui despre femeia care-i însoţea fratele, iar acum, ştiind totul, rosti, Te binecuvîntez, Maria din Magdala, pentru binele pe care l-ai făcut fiului meu Isus, astăzi şi pentru totdeauna, te binecuvîntez. Maria din Magdala se apropie ca să-i sărute umărul în semn de respect, însă cealaltă Marie îşi desfăcu braţele, o strînse la piept şi amîndouă rămaseră îmbrăţişate, în tăcere, apoi se despărţiră şi se întoarseră la treaba care nu aştepta.

Sărbătoarea continua, de la bucătării venea, fără întrerupere, mîncarea, vinul curgea din amfore, veselia se dezlănţuia în cîntece şi dansuri, cînd, deodată, nunul trimise în taină un semnal de alarmă părinţilor mirilor, Se termină vinul, anunţa. Consternarea şi confuzia se abătură asupra lor de parcă le-ar fi căzut tavanul în cap, Şi acum ce-o să facem, cum le vom spune invitaţilor noştri că ni

s-a terminat vinul, mîine toată Cana nu va vorbi de altceva, Vai, fata mea, se văita mama miresei, de acum înainte vor rîde cu toţii de ea, că la nunta ei a lipsit pînă şi vinul, nu meritam ruşinea asta, ce prost îşi începe viaţa. La mese se dădeau pe gît ultimele pahare, cîţiva invitaţi se uitau deja în jur, aşteptînd să li se mai toarne, şi iată că Maria, acum că-i transmisese celeilalte femei responsabilităţile, datoriile şi obligaţiile, pe care fiul refuza să le accepte din mîinile ei, vru, într-o străfulgerare de înţelepciune, să-şi aibă propria dovadă a anunţatelor puteri ale lui Isus, după care se va putea întoarce acasă, retrăgîndu-se în tăcere, pentru că îşi terminase misiunea în lume şi nu mai aştepta decît să fie luată din ea. O căută cu privirea pe Maria din Magdala, o văzu închizînd lent pleoapele şi făcînd un gest de încuviinţare şi, fără să mai aştepte, se apropie de fiul său şi îi zise, cu tonul celui care e sigur că nu trebuie să spună totul pentru a fi înţeles, Nu mai e vin. Isus îşi întoarse încet chipul spre mamă, o privi ca şi cum i-ar fi vorbit de la mare depărtare şi întrebă, Femeie, ce e între mine şi tine, cuvinte cumplite, pe care cei care se aflau în apropiere le-au auzit, iar mirarea, stupefacţia, neîncrederea, Un fiu nu se poartă aşa cu mama care l-a adus pe lume, vor face ca timpul, distanţele şi voinţele să caute pentru ele traduceri, interpretări, versiuni, nuanţe care să le atenueze brutalitatea şi, dacă e posibil, să dea spusa ca nespusă, sau s-o pună să afirme contrariul, aşa că, în viitor, se va scrie că Isus ar fi vrut să spună, De ce mă deranjezi cu asemenea fleacuri, sau, Ce am a face eu cu tine, sau, Cine te-a pus să te amesteci, femeie, sau, Nu e treaba noastră, femeie, sau, Lasă c-am văzut şi singur, nu era nevoie să-mi spui, sau, De ce nu mi-o ceri deschis, sînt acelaşi fiu docil dintotdeauna, sau, Voi face cum vrei, între noi nu e nici o neînţelegere. Maria

primi lovitura în plin obraz, suportă privirea care o respingea şi, punîndu-şi astfel fiul între ciocan şi nicovală, îşi termină provocarea, spunînd servitorilor, Faceţi aşa cum vă spune. Isus îşi văzu mama îndepărtîndu-se, nu rosti nici o vorbă, nu făcu nici un gest pentru a o reţine, înţelesese că Domnul se folosise de ea aşa cum înainte se folosise de furtună sau de nevoile pescarilor. Îşi ridică paharul, unde mai rămăsese puţin vin şi le spuse servitorilor, Umpleţi cu apă vasele de colo, erau şase chiupuri de piatră puse pentru abluţiuni, iar ei le umplură ochi, în fiecare încăpînd cîte două sau trei vedre, Aduceţi-le aici, spuse, şi ei aşa făcură. Atunci Isus vărsă în fiecare vas o parte din vinul pe care îl avea în pahar şi spuse, Duceţi-le nunului. Or nunul, care nu ştia de unde veneau vasele, după ce gustă din apa pe care cei cîţiva stropi de vin nici nu reuşiseră s-o coloreze, îl chemă pe mire şi îi spuse, Orice om pune la masă mai întîi vinul cel bun şi, după ce musafirii au băut bine, atunci îl pune pe cel mai puţin bun, dar tu ai ţinut vinul cel bun pînă acum. Mirele, care în viaţa lui nu văzuse vin în vasele cu pricina, ştiind, de altfel, că vinul se terminase, gustă şi el şi luă expresia celui care se mărgineşte să confirme cu falsă modestie un lucru de care era sigur, excelenta calitate a nectarului, cum s-ar zice, un soi de case mari. Dacă n-ar fi fost glasul poporului, reprezentat, în acest caz, de cîţiva servitori, care a doua zi îşi dezlegară limba, ar fi fost un miracol ratat, fiindcă nunul, dacă ignora transmutaţia, va continua s-o ignore, mirelui evident îi convenea să se împăuneze cu fapta altcuiva, Isus nefiind omul care să se laude în stînga şi în dreapta, Am făcut miracolul cutare şi cutare, Maria din Magdala, care de la început participase la complot, n-avea să se apuce să facă publicitate, A făcut un miracol, a făcut un miracol, iar Maria, mama, cu atît mai puţin, pentru

că chestiunea fundamentală era între ea și fiul ei, ce se întîmplase în plus fusese un adaos, în toate sensurile cuvîntului, să spună invitații dacă nu e așa, ei, care și-au avut din nou cupa plină.

Maria din Nazaret și fiul ei nu și-au mai vorbit. Pe la mijlocul după-amiezii, fără să-și ia rămas-bun de la familie, Isus plecă împreună cu Maria din Magdala pe drumul spre Tiberiada. Ferindu-se să nu-i vadă, Iosif și Lidia l-au urmărit pînă la ieșirea din sat și au rămas acolo, uitîndu-se după el, pînă cînd a dispărut după o cotitură a drumului.

A început atunci timpul marii aşteptări. Semnalele cu care pînă acum Domnul se manifestase în persoana lui Isus nu treceau de simple minuni casnice, abile prestidigitaţii, scamatorii de tipul mai-iute-ca-ochiul, în fond puţin diferite de trucurile pe care anumiţi magi din Orient le manipulau cu o artă mult mai puţin rustică, cum ar fi a arunca o sfoară în aer şi a urca pe ea, fără să se observe dacă vîrful, sus, era prins de un cîrlig solid sau îl ţinea mîna invizibilă a unui geniu auxiliar. Pentru a făptui acele lucruri, lui Isus îi era suficient s-o vrea, dar, dacă cineva l-ar fi întrebat pentru ce le făcuse, n-ar fi ştiut să dea un răspuns, ori ar fi zis numai că aşa trebuia, nişte pescari fără peşte, o furtună fără scăpare, o nuntă fără vin, într-adevăr încă nu sosise ceasul ca Domnul să înceapă să vorbească prin gura lui. Ce se spunea prin aşezările din Galileea era că un bărbat din Nazaret străbătea regiunea folosind puteri care numai de la Dumnezeu i-ar fi putut veni, şi nu o nega, şi că, prezentîndu-se el, fără cauze, motive şi contraargumente, trebuia profitat de chilipir, fiind mai bine să se abţină de la întrebări. Desigur că Simon şi Andrei nu gîndeau astfel, nici fiii lui Zebedeu, dar ei îi erau prieteni şi se temeau pentru el. În fiecare dimineaţă, cînd se trezea, Isus se întreba în tăcere, Va fi azi, o spunea uneori şi cu glas tare, ca să audă Maria din Magdala, însă ea tăcea, suspinînd, apoi îl lua în braţe, îl săruta pe frunte şi pe ochi, în timp ce el respira mirosul dulce şi cald care îi urca din sîni, uneori adormea la loc, altă dată uita întrebarea şi neliniştea şi se

refugia în trupul Mariei din Magdala de parcă s-ar fi cuibărit într-un cocon de unde n-ar putea renaşte decît transformat. Apoi se ducea pe ţărm, la pescarii care-l aşteptau, mulţi dintre ei nu vor înţelege niciodată şi i-au spus-o, de ce nu-şi cumpără chiar el o barcă, pe seama profiturilor viitoare, începînd să lucreze pe cont propriu. În anumite ocazii, cînd, în mijlocul mării, se prelungeau intervalele între manevrele pescuitului, manevre care rămîneau necesare chiar devenind pescuitul uşor şi destins ca un căscat, Isus avea un presentiment subit şi inima îi tresărea, totuşi ochii nu i se ridicau spre cer, unde se ştie că locuieşte Dumnezeu, îşi aţintea, în schimb, privirea, cu o obsesivă aviditate, asupra suprafeţei calme a lacului, apele netede străluceau ca o piele lustruită, ceea ce aştepta el, cu dorinţă şi teamă, părea că din adîncuri trebuie să apară, peştele nostru, ar spune pescarii, glasul care întîrzie, îşi spunea poate Isus. Pescuitul ajungea la sfîrşit, barca se întorcea încărcată, iar Isus, cu capul plecat, continua să umble de-a lungul ţărmului, cu Maria din Magdala după el, în căutarea cui avea nevoie de serviciile lui de pîndaci gratuit. Astfel au trecut săptămînile şi lunile, au trecut şi anii, schimbările ce puteau fi zărite cu ochii erau numai cele din Tiberiada, unde se înmulţeau edificiile şi triumfurile, restul erau repetiţiile obişnuite şi bine ştiute ale unui pămînt care iarna pare că ne moare în braţe şi primăvara reînvie, observaţie falsă, eroare grosolană a simţurilor, căci forţa primăverii n-ar fi nimic fără somnul iernii.

Şi iată că, în sfîrşit, Isus mergea pe douăzeci şi cinci de ani, păru că întreg universul începe subit să se mişte, noi semne se succedară, unele după altele, ca şi cum cineva, cu o subită grabă, ar fi vrut să recupereze un timp irosit. Adevărul este că primul dintre aceste semne n-a fost, la drept vorbind, un miracol miracol, în fond nu e nimic

extraordinar în faptul că soacra lui Simon era cuprinsă de niște friguri fără cauză precisă și că Isus s-a apropiat de căpătîiul patului, i-a pus mîna pe frunte, oricare dintre noi a făcut deja acest gest, doar dintr-un impuls al inimii, fără speranța de a vedea vindecate în acest mod rudimentar și cam magic suferințele bolnavului, însă ce n-am pățit niciodată este să simțim febra pierind, așa cum a pierit sub degetul lui Isus, ca o apă malignă pe care pămîntul a supt-o și a făcut-o să dispară, după care femeia s-a sculat zicînd, desigur fără legătură cu situația, Cine e prietenul ginerelui meu e prietenul meu, și s-a dus la treburile casei ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Acesta a fost primul semn, casnic, de interior, dar al doilea a fost mult mai revelator, pentru că a reprezentat o sfidare fățișă lansată de Isus legii scrise și respectate, poate scuzabilă dacă luăm în considerație comportamentele umane normale, căci Isus trăia cu Maria din Magdala fără a fi căsătorit cu ea, în plus fostă prostituată, așa că nu trebuie să ne mire că, fiind o femeie adulteră condamnată la moarte și lovită cu pietre, după cum cere legea lui Moise, Isus a intervenit spunînd, Opriți-vă, cine dintre voi este fără păcat să arunce cel dintîi cu piatra în ea, ca și cum ar fi declarat, Pînă și eu, dacă n-aș trăi, cum trăiesc, în concubinaj, dacă aș fi curat ca lacrima de fapte și gînduri murdare, aș fi alături de voi în executarea acestei justiții. Isus al nostru și-a asumat un mare risc, pentru că unul sau mai mulți dintre cei care aruncau cu pietre, avînd inimile împietrite sau fiind mai îndărătnici în săvîrșirea păcatului în general, ar fi putut să facă pe surzii, continuînd lapidarea, fără a avea a se teme ei înșiși de legea pe care o aplicau, pentru că aceasta era destinată numai femeilor. Isus nu pare a se fi gîndit, poate din lipsă de experiență, că, dacă nu vom face nimic și vom aștepta să apară

pe pământ aceşti judecători fără păcat, singurii, după părerea lui, care ar avea dreptul să condamne şi să pedepsească, tare mi-e teamă că, între timp, crima va creşte peste măsură şi păcatul va prospera, femeile adultere făcîndu-şi de cap ba cu unul ba cu altul, şi cine spune adultere va înţelege restul, inclusiv miile de vicii abominabile care l-au făcut pe Domnul să trimită o ploaie de pucioasă şi foc peste oraşele Sodoma şi Gomora, preschimbîndu-le în cenuşă. Însă răul care s-a născut o dată cu lumea, şi de la ea a învăţat tot ce ştie, iubiţii mei fraţi, răul e ca faimoasa pasăre Fenix, pe care nimeni niciodată n-a văzut-o şi care, părînd că moare pe rug, renaşte încă o dată dintr-un ou creat din propria cenuşă. Binele e fragil, delicat, e suficient ca răul să-i arunce în obraz răsuflarea caldă a unui simplu păcat pentru ca pe veci să i se afume puritatea, să se frîngă tulpina crinului şi să se veştejească floarea de portocal. Isus îi spusese adulterei, Du-te, şi de acum înainte să nu mai păcătuieşti, însă în sinea lui avea îndoieli.

O altă întîmplare remarcabilă s-a petrecut pe malul celălalt al mării, unde Isus socotise că e bine să meargă de cîteva ori, să nu se spună că afecţiunea şi atenţia lui se îndreptau exclusiv spre cei de pe ţărmul occidental. I-a chemat aşadar pe Iacob şi pe Ioan şi le-a spus, Să trecem pe celălalt mal, unde trăiesc gadarenii, să vedem dacă dăm peste vreo aventură, şi la întoarcere vom pescui, aşa că nu va fi o călătorie inutilă, Fiii lui Zebedeu au fost de acord că ideea era oportună şi, schimbînd direcţia bărcii, s-au pus pe vîslit, sperînd că, mai încolo, vor da peste o briză care-i va duce la destinaţie cu un efort mai mic. Aşa s-a şi întîmplat, dar, mai întîi, au tras o spaimă soră cu moartea pentru că li s-a părut că, de la o clipă la alta, avea să se dezlănţuie o furtună, rivalizînd cu cea din urmă cu cîţiva ani, însă Isus le spuse apelor şi

văzduhului, Uşurel, uşurel, de parcă ar fi vorbit cu nişte copii zvăpăiaţi, şi, pe dată, marea se linişti, iar vîntul începu să sufle doar cît era nevoie şi în direcţia dorită. Au debarcat cei trei, Isus mergea înainte, în spate, Iacob şi Ioan, nu veniseră niciodată în aceste locuri şi totul li se părea o surpriză şi o noutate, însă cea mai mare, mai-mai să le sară inima din piept, a fost apariţia subită pe drum a unui om, dacă numele de om putea fi dat unei creaturi pline de murdărie, cu o claie de păr şi o barbă îngrozitoare, care răspîndea mirosul de putreziciune al mormintelor unde, aşa cum au aflat după aceea, obişnuia să se ascundă ori de cîte ori reuşea să sfărîme cătuşele şi lanţurile cu care încercau să-l supună în carceră, pentru că era posedat. Dacă ar fi fost un simplu nebun, deşi ştim că acestora li se dublează forţele cînd sînt furioşi, pentru a-l ţine în frîu ar fi fost suficient să-l lege cu un număr dublu de obezi şi de lanţuri. Zadarnic încercaseră o dată, fără nici un rezultat au repetat încercarea de mai multe ori, duhul imund, care trăia înăuntrul omului şi care-l guverna, îşi bătea joc de orice încarcerare. Zi şi noapte, îndrăcitul străbătea munţii ţopăind, fugind de sine însuşi şi de umbra sa, întorcîndu-se însă întotdeauna ca să se ascundă printre morminte şi de multe ori înăuntrul lor, de unde era scos cu forţa, îngrozindu-i pe toţi cei care-l zăreau. În această stare îl întîlni Isus, paznicii care-l urmăreau îi făceau semne să se pună la adăpost de pericol, dar Isus venise în căutarea aventurii şi n-avea s-o rateze pentru nimic în lume. În ciuda spaimei inspirate de arătare, Ioan şi Iacob nu-şi abandonară prietenul, astfel că ei au fost primii martori ai cuvintelor la care nimeni nu se gîndise vreodată c-ar putea fi spuse şi auzite într-o zi, pentru că erau împotriva lui Dumnezeu şi a legilor sale, aşa cum vom vedea imediat. Bestia feroce se apropia, întinzîndu-şi

ghearele și arătîndu-și colții, de care atîrnau resturi de carne putrezită, iar lui Isus i se făcu pielea de găină, cînd, la doi pași de el, îndrăcitul se prosternă la pămînt, strigînd cu glas sonor, Ce vrei de la mine, Isus, Fiul Dumnezeului Celui Prea Înalt, te conjur în numele Domnului să nu mă chinuiești. Or, acum a fost prima dată cînd în public, și nu în vise private, de care prudența și scepticismul l-au sfătuit mereu să se îndoiască, un glas s-a ridicat, și era un glas diabolic, pentru a anunța că acest Isus din Nazaret era fiul lui Dumnezeu, ceea ce el însuși ignorase pînă atunci, căci, în timpul conversației pe care o avusese cu Domnul în deșert, chestiunea paternității nu fusese abordată, Voi avea nevoie de tine mai tîrziu, atît i-a spus Dumnezeu, și nici măcar nu era posibil să te iei după asemănări, avînd în vedere că tatăl i se arătase în chip de nor și coloană de fum. Posedatul se zvîrcolea la picioarele lui Isus, glasul dinăuntrul lui pronunțase ceea ce pînă azi nu fusese încă rostit și tăcuse, și, în clipa ceea, Isus, ca și cum tocmai s-ar fi recunoscut în altcineva, se simți și el, ca un posedat, posedat de puteri care aveau să-l ducă nu știa unde sau spre ce, însă, fără îndoială, cînd totul se va sfîrși, spre moarte și mormînt. Îl întrebă pe duh, Care ți-e numele, și duhul răspunse, Legiune, pentru că sîntem mulți. Isus spuse imperativ, Ieși afară din omul ăsta, duh necurat. Nici nu pronunțase bine aceste cuvinte că se înălță corul vocilor diabolice, unele subțiri și ascuțite, altele groase și răgușite, unele suave ca de femeie, altele care păreau ferăstraie tăind piatra, unele cu un ton de sarcasm provocator, altele cu prefăcute umilințe de cerșetor, unele trufașe, altele plîngărețe, unele ca de copilaș care învață să vorbească, altele doar urlet de strigoi și geamăt de durere, însă toate îl implorau pe Isus să nu le alunge din aceste locuri pe care le cunoșteau, va fi de ajuns să dea ordinul de expulzare

şi vor ieşi din trupul omului, dar, te rugăm, nu ne alunga din aceste ţinuturi. Isus întrebă, Şi unde vreţi să vă duceţi. Or, în apropierea muntelui, păştea o turmă mare de porci, şi duhurile necurate l-au implorat pe Isus, Trimite-ne în porci şi vom intra în ei. Isus reflectă şi i se păru că era o soluţie bună, căci animalele erau cu siguranţă ale unor păgîni, de vreme ce carnea porcului este impură pentru evrei. Ideea că, mîncîndu-şi porcii, păgînii i-ar putea înghiţi şi pe demonii care se ascundeau în ei, devenind posedaţi, nu-i trecu în minte lui Isus, aşa cum nu se gîndi la ceea ce, mai apoi, din nefericire s-a întîmplat, însă adevărul este că nici măcar un fiu al lui Dumnezeu, care, de altfel, nu era încă obişnuit cu o înrudire atît de înaltă, n-ar fi fost în stare să prevadă, ca la şah, toate consecinţele unei simple mutări, ale unei decizii simple. Duhurile necurate, foarte nerăbdătoare, aşteptau răspunsul lui Isus, făceau pariuri, iar cînd răspunsul a venit, Da, puteţi să treceţi în porci, au scos la unison un strigăt de neruşinată bucurie şi au intrat violent în animale. Fie pentru că şocul fusese neaşteptat, fie pentru că porcii nu erau obişnuiţi să găzduiască demoni, oricum rezultatul a fost că porcii au înnebunit toţi odată, aruncîndu-se în prăpastie toţi cei două mii de rîmători şi căzînd în mare, unde au murit înecaţi. Nu se poate descrie mînia stăpînilor nevinovatelor animale care, cu un minut mai devreme, se plimbau paşnice, scormonind prin lutul moale, cînd îl găseau, în căutarea rădăcinilor şi rîmelor, smulgînd iarba rară şi aspră de pe suprafeţele uscate, iar acum, văzuţi de sus, purceii îţi făceau milă, unii plutind fără viaţă, alţii, aproape leşinaţi, făceau un ultim efort titanic să-şi ţină urechile deasupra apei, căci se ştie că porcii nu-şi pot închide conductele auditive, apa le intră în şuvoaie prin urechi şi, în mai puţin timp de cît îţi trebuie să spui amin, sînt inundaţi pe

dinăuntru. Porcarii, furioşi, aruncau de la distanţă cu pietre în Isus şi în însoţitorii lui şi alergau spre el cu scopul, cît se poate de justificat, de a cere despăgubiri autorului prejudiciului, o sumă x pe cap, de înmulţit de două mii de ori, socotelile sînt uşor de făcut. Dar nu şi de plătit. Pescarii sînt oameni cu bani puţini, trăiesc din solzi, iar Isus nu era nici măcar pescar. Nazarineanul vru totuşi să-i aştepte pe reclamanţi, să le explice că cel mai rău lucru pe lume este Diavolul, că faţă de el două mii de porci nu înseamnă nimic şi că sîntem cu toţii condamnaţi să suferim pierderi în viaţă, materiale şi de alte soiuri, Aveţi răbdare, fraţilor, le-ar fi spus Isus, cînd ar fi ajuns faţă în faţă. Dar Iacob şi Ioan n-au fost de acord să aştepte o întîlnire care, după cum promitea, n-avea să fie cîtuşi de puţin paşnică, buna creştere şi excelentele intenţii ale unora neservind la nimic împotriva brutalităţii şi dreptăţii celorlalţi. Isus rezistă, dar, în cele din urmă, trebui să se dea bătut în faţa unor argumente care cîştigau tot mai multă forţă persuasivă cu fiecare piatră care cădea tot mai aproape. Coborîră în goană coasta spre mare, dintr-un salt au ajuns în barcă şi, vîslind cu putere, s-au pus curînd la adăpost, urmăritorii lor nu păreau a avea înclinaţii pentru viaţa de pescar, căci, dacă aveau bărci, acestea nu se zăreau. S-au pierdut nişte porci, s-a salvat un suflet, cîştigul e al lui Dumnezeu, spuse Iacob. Isus îl privi ca şi cum se gîndea la altceva, la un lucru pe care cei doi fraţi, care se uitau la el, ar fi vrut să-l ştie şi despre care erau nerăbdători să vorbească, insolita revelaţie, făcută de demoni, că Isus era fiul lui Dumnezeu, însă Isus îşi întorsese privirea spre ţărmul de unde fugiseră, vedea marea, porcii plutind şi legănîndu-se în valuri, două mii de animale nevinovate, în el germina o neliniște, îşi căuta ieşirea, şi deodată, Demonii, unde sînt demonii, strigă, iar apoi scoase

un hohot de rîs, uitîndu-se spre cer, Ascultă-mă, Doamne, ori tu ţi-ai ales prost fiul care au zis că sînt şi care trebuie să-ţi îndeplinească scopurile, ori printre miile tale de puteri lipseşte cea a unei inteligenţe capabile s-o învingă pe a Diavolului, Ce vrei să spui, întrebă Ioan, îngrozit de cutezanţa interpelării, Vreau să spun că demonii care locuiau în posedat acum sînt liberi, doar ştim că demonii nu mor, prieteni, nici măcar Dumnezeu nu-i poate omorî, ce am făcut eu a fost totuna cu a tăia marea cu sabia. Pe celălalt mal coborau acum mulţi oameni, unii se aruncau în apă ca să recupereze porcii care pluteau mai aproape de ţărm, alţii săreau în bărci şi porneau la vînătoare.

În noaptea aceea, în casa lui Simon şi Andrei, situată lîngă sinagogă, cei cinci prieteni se adunară în taină pentru a dezbate uluitoarea revelaţie a demonilor, după care Isus ar fi fost fiul lui Dumnezeu. Cei care participaseră la aventură se puseseră de acord, după straniul incident, să lase inevitabila discuţie pentru la noapte, dar acum sosise momentul să se lămurească totul. Isus începu prin a spune, Nu te poţi încrede în vorbele părintelui minciunii, referindu-se firesc la Diavol. Andrei spuse, Adevărul şi minciuna trec prin aceeaşi gură şi nu lasă urme, Diavolul nu e mai puţin Diavol dacă a zis uneori adevărul. Simon spuse, Că tu nu eşti un om ca noi, o ştiam, dovada e peştele pe care nu l-am pescui fără tine, furtuna care era să ne omoare, apa pe care ai preschimbat-o în vin, adultera pe care a-i salvat-o de la lapidare, iar acum demonii alungaţi dintr-un îndrăcit. Isus spuse, Nu sînt singurul care am alungat demoni din oameni, Ai dreptate, spuse Iacob, dar ai fost primul în faţa cărora ei s-au umilit, numindu-te fiul lui Dumnezeu Prea Înaltul, Această umilire nu mi-a servit la mare lucru, tot eu am fost pînă la urmă cel umilit, Nu asta contează, eu am fost

acolo şi am auzit, interveni Ioan, de ce nu ne-ai spus că eşti fiul lui Dumnezeu, Nu ştiu dacă sînt fiul lui Dumnezeu, Cum se poate s-o ştie Diavolul şi tu să n-o ştii, E o întrebare bună, dar numai ei îţi pot răspunde, Ei, care ei, Dumnezeu, al cărui fiu susţine Diavolul că sînt, Diavolul, care numai de la Dumnezeu poate s-o ştie. Se lăsă o tăcere, ca şi cum toţi cei prezenţi ar fi vrut să le dea timp personajelor invocate să se pronunţe, şi, în cele din urmă, Simon puse întrebarea decisivă, Ce e între tine şi Dumnezeu. Isus suspină, Iată întrebarea pe care aşteptam să mi-o puneţi de cînd am venit aici, Nu ne-am fi închipuit niciodată că un fiu al lui Dumnezeu ar vrea să se facă pescar, V-am mai spus că nu ştiu dacă sînt fiul lui Dumnezeu, Ce eşti atunci. Isus îşi acoperi faţa cu mîinile, căuta printre amintirile trecutului un punct de unde să-şi înceapă confesiunea pe care i-o cereau, deodată îşi văzu viaţa ca şi cum ar fi fost a altcuiva, dacă diavolii au spus adevărul, atunci tot ce i se întîmplase trebuia să aibă un sens diferit de cel pe care părea să-l aibă şi, într-adevăr, anumite evenimente doar în lumina revelaţiei pot fi înţelese. Isus îşi luă mîinile de pe faţă, îşi privi prietenii unul cîte unul, cu o expresie rugătoare, parcă recunoscînd că încrederea, pe care le-o cerea, depăşea ceea ce un om îi poate da altui om, şi, după o lungă tăcere, spuse, Eu l-am văzut pe Dumnezeu. Nici unul nu pronunţă vreun cuvînt, aşteptau. El continuă, cu ochii în pămînt, L-am întîlnit în deşert şi el m-a anunţat că atunci cînd va sosi momentul îmi va da gloria şi puterea în schimbul vieţii mele, dar nu mi-a spus că sînt fiul lui. Altă tăcere. Şi cum s-a arătat Dumnezeu ochilor tăi, întrebă Iacob, Ca un nor, o coloană de fum, Nu de foc, Nu, nu de foc, de fum, Şi altceva nu ţi-a mai spus, Că se va întoarce cînd va veni momentul, Momentul pentru ce, Nu ştiu, poate cel cînd îmi va lua viaţa, Dar

gloria, puterea, cînd ți le va da, Nu știu. O nouă tăcere, în casă era o căldură înăbușitoare, dar toți tremurau. Apoi Simon îl întrebă rar, Să fii tu oare Mesia, pe care va trebui să-l numim fiul lui Dumnezeu pentru că vei veni să eliberezi poporul lui Dumnezeu din robia în care se află, Eu, Mesia, N-ar fi mai de mirare decît că ești fiul natural al Domnului, zîmbi nervos Andrei. Iacob spuse, Mesia sau fiul lui Dumnezeu, ce nu pricep eu e cum de-o știe Diavolul, dacă Dumnezeu nici ție nu ți-a spus-o. Ioan spuse gînditor, Ce lucruri pe care nu le știm există oare între Diavol și Dumnezeu. Se uitară înfricoșați unii la ceilalți, pentru că le era teamă să știe, iar Simon îl întrebă pe Isus, Ce-o să faci, și Isus răspunse, Singurul lucru pe care-l pot face, să aștept ora.

Era tot mai aproape această oră, dar înaintea sosirii ei Isus a mai avut de două ori ocazia de a-și manifesta puterile miraculoase, deși ar fi mai bine să lăsăm să cadă un văl de tăcere asupra celui de-al doilea miracol, fiindcă a fost o greșeală, care a pricinuit moartea unui smochin la fel de nevinovat ca și porcii pe care demonii i-au făcut să se arunce în mare. Cu toate acestea, prima faptă ar fi meritat cu adevărat să fie adusă la cunoștința sacerdoților din Ierusalim pentru a fi apoi gravată cu litere de aur pe frontonul Templului, căci așa ceva nu se văzuse niciodată înainte, nici nu s-a mai văzut după aceea, pînă în zilele noastre. Istoricii se contrazic în ce privește motivele care i-au făcut pe atîția oameni foarte diferiți între ei să se adune în același loc, a cărui amplasare, s-o spunem în treacăt, dar cu rost, suscită și ea îndoieli, afirmînd unii, în privința motivelor, că era vorba de un simplu pelerinaj tradițional, a cărui origine se va fi pierdut în noaptea timpurilor, alții că nu, nici vorbă, se răspîndise zvonul, care mai apoi s-a dovedit neîntemeiat, c-ar fi sosit un plenipotențiar de la

Roma ca să anunțe o scădere de impozite, în timp ce ultimii, fără a propune nici o ipoteză sau soluție pentru această problemă, protestează că naivii pot crede într-o scădere a poverilor fiscale și într-o revizie a bazei de impozitare, favorabile contribuabilului, susținînd, în ceea ce privește presupusa origine necunoscută a sărbătorii, c-ar fi oricînd posibil să se descopere un indiciu pentru cauza prima, dacă aceia care vor să primească totul pe tavă și-ar bate capul să studieze imaginarul colectiv. Ce se știe cu siguranță este că, în locul cu pricina, se aflau între patru și cinci mii de bărbați, fără a număra femeile și copiii, și că toată această mulțime s-a pomenit la un moment dat că nu mai are de mîncare. Cum se face că un popor atît de prevăzător, atît de deprins să călătorească și să-și ia provizii chiar cînd e vorba de un drum scurt, s-a trezit deodată fără o coajă de pîine și fără o fărîmă de carne, e un lucru pe care, astăzi, nimeni nu reușește și nici nu încearcă să-l explice. Dar faptele sînt fapte, și faptele ne spun că acolo se aflau între douăsprezece și cincisprezece mii de oameni, dacă de astă dată nu mai uităm femeile și copiii, toți cu stomacul gol de nu se știe cîte ore, trebuind, mai devreme sau mai tîrziu, să se întoarcă acasă, în primejdie de a muri de foame pe drum sau de a se lăsa în seama carității și avutului trecătorilor. Copiii, care, în asemenea cazuri, sînt întotdeauna primii care dau semnalul, cereau deja, nerăbdători, unii scîncind, Mamă, mi-e foame, situația amenințînd să devină, cum se spunea pe atunci, incontrolabilă. Isus se afla în mijlocul mulțimii împreună cu Maria din Magdala, prietenii lui erau și ei acolo, Simon, Andrei, Iacob și Ioan, care, după episodul cu porcii și tot ce aflaseră după aceea, îl însoțeau aproape întotdeauna și care, spre deosebire de ceilalți, își luaseră provizii, cîțiva pești și cîteva pîini. Puteau, cum s-ar spune, să poftească la masă.

Dar, dacă s-ar fi apucat să mănînce în faţa atîtor oameni, ar fi fost nu numai dovada unui dezgustător egoism, ci asta ar fi implicat şi anumite riscuri, de vreme ce de la necesitate la lege nu e decît un pas, foarte scurt, şi cea mai expeditivă justiţie, o ştim de la Cain, e aceea pe care ne-o facem cu propriile noastre mîini. Lui Isus nici prin cap nu-i trecea că ar fi fost capabil să ajute atîta sumedenie de oameni aflaţi în necaz, însă Iacob şi Ioan, cu siguranţa caracteristică martorilor oculari, se apropiară, spunînd, Dacă ai fost în stare să faci să iasă din trupul unui om demonii care-l măcinau, vei putea şi să faci să intre în trupul acestor oameni mîncarea de care au nevoie pentru a trăi, Dar cum aş putea să fac asta, n-avem decît puţinele merinde pe care le-am adus, Eşti fiul lui Dumnezeu, poţi s-o faci. Isus o privi pe Maria din Magdala, Ai ajuns într-un punct de unde nu mai poţi da înapoi, şi pe chipul ei se citea mila, Isus nu-şi dădea seama dacă îi era milă de el sau de oamenii înfometaţi. Atunci, luînd cele şase pîini pe care le aduseseră, o rupse pe fiecare în două jumătăţi, pe care le dădu celor ce-l însoţeau, făcu acelaşi lucru cu cei şase peşti, păstrînd o pîine şi un peşte. Apoi spuse, Veniţi cu mine şi faceţi ce voi face eu. Ştim ce-a făcut, dar nu vom şti niciodată cum a făcut-o. Mergea din om în om, rupînd şi împărţind pîinea şi peştele, totuşi, fiecare primea, cu fiecare bucată, un peşte şi o pîine întreagă. La fel procedau Maria din Magdala şi ceilalţi patru, iar pe unde treceau era ca şi cum un vînt binevoitor ar fi suflat holde, ridicînd spicele căzute, unul după altul, cu un foşnet de frunze care aici erau gurile mestecînd şi mulţumind, Este Mesia, spuneau unii, E un vrăjitor, spuneau alţii, însă nimănui nu i-a trecut prin minte să întrebe, Eşti fiul lui Dumnezeu. Iar Isus le spunea tuturor, Cine are urechi de auzit să audă, dacă nu veţi împărţi, nu veţi înmulţi.

E bine că Isus a dat această povață, ocazia era cît se poate de nimerită. Dar nu e bine că el însuși și-a interpretat literal învățătura cînd nu era cazul, lucru care s-a întîmplat cu smochinul pomenit mai devreme. Mergea așadar Isus pe un drum de cîmpie, cînd i se făcu foame, și, văzînd în depărtare un smochin înfrunzit, se apropie să caute niscaiva fructe, dar, ajungînd lîngă el, nu găsi decît frunze, pentru că nu venise încă vremea smochinelor. Atunci a spus, De acum încolo în veac să nu mai dea rod din tine, și pe dată smochinul s-a uscat. Maria din Magdala, care-l însoțea, rosti, Vei da cui are nevoie, nu vei cere cui n-are. Cuprins de remușcări, Isus îi porunci smochinului să învie, însă acesta murise.

O dimineaţă ceţoasă. Pescarul se scoală de pe rogojină, priveşte spaţiul alb prin uşa casei şi îi spune nevestei, Azi n-o să merg pe mare, cu o ceaţă ca asta pînă şi peştii se rătăcesc sub apă. A spus-o acesta, şi cu aceleaşi cuvinte sau cu altele asemănătoare au spus-o toţi ceilalţi pescari, de pe malul de aici şi de dincolo, nedumeriţi de extraordinara apariţie a ceţii cînd nu e anotimpul ei. Numai unul, care nu e pescar de meserie, chiar dacă alături de pescari îşi duce viaţa şi îşi desfăşoară munca, se iveşte în uşa casei ca pentru a se convinge că aceasta e ziua şi, uitîndu-se la cerul opac, spune, întorcîndu-se spre interiorul casei, Mă duc pe mare. Din spate, Maria din Magdala întreabă, Trebuie într-adevăr să mergi, iar Isus răspunse, E timpul, Nu mănînci, Ochii ajunează cînd se deschid de dimineaţă. O îmbrăţişă şi spuse, În sfîrşit, voi şti cine sînt şi la ce servesc, apoi, cu o incredibilă siguranţă, căci ceaţa nu-l lăsa să-şi vadă nici propriile picioare, coborî povîrnişul care ducea spre apă, sui într-una din bărcile legate la ţărm şi începu să vîslească spre invizibilul care era mijlocul mării. Sunetul vîslelor atingînd şi lovind bordul bărcii, clipocitul apei dislocate şi împroşcate de vîsle răsunau pe toată suprafaţa mării şi îi obligau pe pescari să-şi ţină ochii deschişi, deşi nevestele cumsecade le spuseseră, Dacă nu te poţi duce la pescuit, profită şi dormi. Neliniştiţi, tulburaţi, sătenii fixau pîcla impenetrabilă în direcţia unde trebuia să se găsească marea şi aşteptau, fără să ştie, să se întrerupă brusc zgomotul vîslelor şi al apei, ca să se întoarcă la casele lor şi, cu chei,

zăvoare şi lacăte, să ferece toate uşile, chiar ştiind că o simplă răsuflare le va scoate din ţîţîni, dacă cel care se ascundea în ceaţă era cine credeau ei şi se va hotărî să sufle în direcţia lor. Negura se dă la o parte ca să treacă Isus, dar ochii lui nu văd dincolo de vîrful vîslelor şi de pupă, cu scîndura ei simplă care slujeşte drept banchetă. Restul e un zid, mai întîi mat şi cenuşiu, apoi, pe măsură ce barca se apropie de destinaţie, o luminozitate difuză începe să înălbească şi să facă să scînteieze ceaţa, care vibrează de parcă ar căuta, fără a reuşi, un sunet în tăcere. Într-un cerc larg de lumină, barca se opreşte, e mijlocul mării. Aşezat pe banca de la pupă stă Dumnezeu.

Nu e, ca prima dată, un nor, o coloană de fum, căci astăzi, pe o vreme ca asta, s-ar fi putut pierde şi confunda cu ceaţa. E un bătrîn înalt, cu o barbă fluvială care i se revarsă pe piept, are capul descoperit, părul lăsat liber, faţa lată şi puternică, gura cu buze cărnoase, din care va vorbi fără ca buzele să pară că se mişcă. E înveşmîntat ca un iudeu bogat, cu o tunică lungă, purpurie, o mantie albastră, cu mîneci, tivită cu o ţesătură de aur, dar poartă în picioare nişte sandale grosolane, rustice, din cele care se spune că sînt făcute pentru drum, ceea ce dovedeşte că nu poate fi o persoană cu obiceiuri sedentare. După ce va pleca, ne vom întreba, Cum era părul, şi nu ne vom aminti dacă era alb, negru sau castaniu, după vîrstă, ar trebui să fie alb, dar există persoane care încărunţesc tîrziu, poate e cazul lui. Isus puse vîslele în barcă, de parcă s-ar fi gîndit că vor avea multe să-şi spună, şi zise, simplu, Iată-mă. Fără grabă, metodic, Dumnezeu îşi aranjă faldurile mantiei peste genunchi şi spuse şi el, Iată-ne. După tonul vocii, s-ar crede că a zîmbit, însă buzele nu i s-au mişcat, doar lungile fire din mustaţă şi barbă au tresărit, ca un clopot vibrînd. Isus rosti, Am venit ca să

aflu cine sînt şi ce va trebui să fac de acum înainte ca să-mi îndeplinesc faţă de tine partea mea de contract. Dumnezeu spuse, Sînt două chestiuni, deci trebuie să le luăm pe rînd, cu care vrei să începem, Cu prima, cine sînt, întrebă Isus, Nu ştii, întrebă, la rîndul său, Dumnezeu, Credeam că ştiu, credeam că sînt fiul tatălui meu, La ce tată te referi, La tatăl meu, la tîmplarul Iosif, fiul lui Eli, sau al lui David, nu ştiu prea bine, Cel care a murit pe cruce, Nu credeam că mai e vreunul, A fost o tragică eroare a romanilor, tatăl acela a murit inocent şi fără vină, Ai spus tatăl acela, asta înseamnă că mai am unul, Te admir, eşti un băiat isteţ, inteligent, În acest caz nu inteligenţa m-a ajutat, am auzit-o din gura Diavolului, Umbli cu Diavolul, Nu umblu cu Diavolul, el mi-a ieşit în cale, Şi ce-ai auzit tu din gura Diavolului, Că sînt fiul tău. Dumnezeu făcu încet un gest afirmativ din cap şi rosti, Da, eşti fiul meu, Cum poate fi un om fiul lui Dumnezeu, Dacă eşti fiul lui Dumnezeu, nu eşti om, Sînt om, trăiesc, mănînc, dorm, iubesc ca un om şi ca om voi muri, În locul tău n-aş fi aşa de sigur, Ce vrei să spui, Asta e a doua întrebare, dar avem timp, ce i-ai răspuns tu Diavolului cînd ţi-a zis că eşti fiul meu, Despre asta, nimic, am aşteptat ziua cînd te voi întîlni, iar pe el l-am alungat din posedatul pe care-l chinuia, se chema Legiune şi erau mulţi, Unde sînt acum, Nu ştiu, Ai spus că i-ai alungat, Fără îndoială, ştii mai bine decît mine, cînd alungi diavolii dintr-un trup, nu ştii unde se duc, Şi de ce ar trebui eu să fiu la curent cu treburile Diavolului, Fiind Dumnezeu, trebuie să ştii totul, Pînă la un punct, doar pînă la un punct, Care punct, Punctul de unde începe să devină interesant să mă prefac că ignor, Cel puţin vei fi ştiind cum şi de ce sînt fiul tău, şi în ce scop, Observ că eşti mult mai iute la minte, ba chiar uşor impertinent, avînd în vedere situaţia, decît

atunci cînd te-am văzut prima dată, Eram un băiat speriat, acum sînt bărbat, Nu ţi-e teamă, Nu, Îţi va fi, n-ai nici o grijă, teama vine întotdeauna, chiar şi la un fiu al lui Dumnezeu, Mai ai şi alţii, Alţii ce, Fii, N-aveam nevoie decît de unul, Şi eu, cum de-am ajuns să fiu fiul tău, Mama ta nu ţi-a spus, Mama mea ştie, I-am trimis un înger să-i explice cum s-au petrecut lucrurile, am crezut că ţi-a povestit, Şi cînd a fost îngerul ăsta la mama mea, Stai să văd, dacă nu greşesc mult la socoteală, asta s-a întîmplat după ce ai plecat a doua oară de acasă şi înainte să faci figura cu vinul din Cana, Va să zică, mama ştia şi nu mi-a spus, i-am povestit că te-am văzut în deşert şi n-a crezut, dar trebuia să creadă după ce i-a apărut îngerul, dar n-a vrut să recunoască în faţa mea, Ar trebui să ştii cum sînt femeile, doar trăieşti cu una, după ştiinţa mea, au toate nişte sensibilităţi, nişte scrupule, ca nimeni altcineva, Ce sensibilităţi, ce scrupule, Vezi tu, eu am amestecat sămînţa mea cu sămînţa tatălui tău înainte de a te fi conceput, era metoda cea mai simplă, care bătea cel mai puţin la ochi, Şi fiind sămînţa amestecată, cum poţi fi sigur că sînt fiul tău, E adevărat că, în aceste subiecte, în general, nu e prudent să arăţi prea multă siguranţă, şi cu atît mai puţin una absolută, dar eu o am, la ceva tot îmi foloseşte că sînt Dumnezeu, Şi de ce-ai vrut să ai un fiu, Cum nu aveam nici unul în cer, a trebuit să fac rost de el pe pămînt, nu e nimic original, pînă şi în religii cu zei şi zeiţe care ar putea face copii unii cu ceilalţi, s-a văzut cîte unul coborînd pe pămînt, pentru variaţie, presupun, şi ameliorînd întrucîtva o fracţiune din genul uman prin crearea eroilor şi a altor fenomene, Şi acest fiu, care sînt, de ce l-ai vrut, Nu din dorinţa de varietate, nu e nevoie să ţi-o spun, Atunci de ce, Pentru că aveam nevoie de cineva ca să mă ajute aici pe pămînt, Ca Dumnezeu ce te afli, n-ar trebui să ai nevoie de ajutoare, Aceasta e a doua întrebare.

În tăcerea care a urmat, a început să se audă dinăuntrul pîclei, totuşi din nici o direcţie precisă care s-ar fi putut determina, zgomotul făcut de cineva care se apropia înot şi care, judecînd după gîfîitul pe care-l scotea, ori nu aparţinea corporaţiei maeştrilor înotători, ori ajunsese la capătul puterilor. Lui Isus i se păru că Dumnezeu zîmbeşte şi că dinadins prelungeşte pauza pentru a-i da timp înotătorului să se arate în cercul fără ceaţă în mijlocul căruia se afla barca. Apăru pe la tribord, pe neaşteptate, cînd s-ar fi crezut că va sosi din partea opusă, o pată întunecată cu contururi nedefinite în care, în prima clipă, imaginaţia lui Isus crezu că vede un porc cu urechile iţite deasupra apei, dar care, după încă vreo cîteva braţe, se văzu că era un om sau ceva foarte asemănător. Dumnezeu îşi întoarse capul spre înotător, nu numai curios, ci şi interesat, de parcă ar fi vrut să-l încurajeze în acest ultim efort, iar gestul, poate pentru că venea de la cine venea, avu un rezultat imediat, mişcările finale fură rapide şi armonioase, nici n-ai fi crezut că proaspătul sosit venea de atît de departe, de pe ţărm, vrem să spunem. Mîinile se încleştară de bordul bărcii în timp ce capul îi era încă pe jumătate cufundat în apă, şi erau nişte mîini mari şi puternice, cu unghii tari, mîinile unui trup, care, ca şi cel al lui Dumnezeu, trebuia să fie mare, înalt şi bătrîn. Barca se înclină din cauza impulsului, capul ieşi din apă, trunchiul îl urmă, cu apa revărsîndu-se de pe el ca o cataractă, picioarele după aceea, era leviatanul ivindu-se din adîncul adîncurilor, era, cum se văzu, după toţi aceşti ani, păstorul care zicea, Iată-mă şi pe mine, în timp ce se instala pe marginea bărcii, exact la jumătatea distanţei dintre Isus şi Dumnezeu, totuşi, ciudat lucru, de astă dată ambarcaţiunea nu se înclină spre partea unde stătea, de parcă Păstor s-ar fi hotărît să-şi elimine propria greutate sau ar fi

levitat, dînd impresia că şade, Iată-mă, repetă, sper să fi ajuns la timp ca să asist la discuţie. Este destul de avansată, dar n-am intrat încă în miezul ei, spuse Dumnezeu, şi, adresîndu-i-se lui Isus, Acesta e Diavolul, despre care am vorbit adineauri. Isus se uită la unul, se uită la celălalt şi văzu că, exceptînd barba lui Dumnezeu, erau ca doi gemeni, e adevărat că Diavolul părea mai tînăr, mai puţin zbîrcit, dar putea fi o iluzie a ochilor sau o păcăleală indusă chiar de el. Isus spuse, Ştiu cine e, am trăit patru ani în compania lui, cînd se numea Păstor, iar Dumnezeu răspunse, Trebuia să stai cu cineva, cu mine nu era posibil, cu familia ta nu voiai, nu rămînea decît Diavolul, El m-a căutat ori tu m-ai trimis la el, La drept vorbind, nici una nici alta, să spunem că am fost de acord că era cea mai bună soluţie pentru cazul tău, De aceea ştia el ce spune cînd, prin gura posedatului gadaren, m-a numit fiul tău, Exact, Va să zică, am fost înşelat de amîndoi, Aşa cum li se întîmplă întotdeauna oamenilor, Ai spus că nu sînt om, Şi o confirm, am putea spune, stai, care e termenul tehnic, am putea spune că te-ai incarnat, Şi acum, ce vreţi de la mine, Cine vrea sînt eu, nu el, Sînteţi aici amîndoi, am văzut foarte bine că apariţia lui n-a fost pentru tine o surpriză, va să zică îl aşteptai, Nu chiar, deşi, în principiu, oricînd trebuie să te aştepţi la Diavol, Dar dacă chestiunea pe care trebuie s-o discutăm, tu şi cu mine, ne priveşte numai pe noi doi, el de ce a venit, de ce nu-l trimiţi la plimbare, Poţi trimite la plimbare plevuşca din slujba Diavolului, dacă devine necuviincioasă în vorbe şi fapte, dar niciodată pe Diavol, Va să zică a venit pentru că această conversaţie îl priveşte şi pe el, Fiule, nu uita ce-ţi voi spune, tot ce-l interesează pe Dumnezeu îl interesează şi pe Diavol. Păstor, pe care din cînd în cînd îl vom numi astfel ca să nu menţionăm în fiecare clipă numele

Duşmanului, ascultă dialogul fără să dea semne de atenţie, ca şi cum nu despre el ar fi fost vorba, negînd astfel, în aparenţă, ultima şi fundamentala afirmaţie a lui Dumnezeu. Dar pe dată se văzu că indiferenţa era o simplă prefăcătorie, a fost destul ca Isus să spună, Să trecem acum la a doua chestiune, ca să fie numai ochi şi urechi. Totuşi, din gura lui nu ieşi nici o singură vorbă.

Dumnezeu inspiră adînc, privi negura dimprejur şi murmură, cu tonul celui care tocmai a făcut o descoperire neaşteptată şi curioasă, Nu m-am gîndit pînă acum, aici e ca în deşert. Îşi întoarse ochii spre Isus, făcu o pauză lungă, iar apoi, ca şi cum s-ar fi resemnat cu inevitabilul, începu, Insatisfacţia, fiul meu, a fost pusă în inima oamenilor de Dumnezeul care i-a creat, vorbesc de mine, bineînţeles, dar această insatisfacţie, ca şi tot restul care i-a modelat după chipul şi asemănarea mea, am luat-o de unde ea se afla, din propria mea inimă, iar timpul care a trecut de atunci n-a făcut-o să piară, ci, dimpotrivă, a făcut-o mai intensă, mai urgentă, mai exigentă. Dumnezeu se întrerupse cîteva clipe ca pentru a aprecia efectul introducerii, apoi continuă, De patru mii patru ani sînt dumnezeul evreilor, norod din fire certăreţ şi complicat, dar cu care, făcînd bilanţul relaţiilor noastre, nu m-am înţeles rău, fiindcă mă iau în serios şi aşa vor rămîne cît de departe poate ajunge viziunea mea asupra viitorului, Eşti, aşadar, mulţumit, spuse Isus, Sînt şi nu sînt, sau, mai bine zis, aş fi dacă n-aş avea această inimă neliniştită, care, în fiecare zi, îmi zice ei, bine, frumos destin ţi-ai aranjat, după patru mii de ani de muncă şi bătaie de cap, pe care sacrificiile de pe altare, oricît de abundente şi de variate ar fi, nu-i vor compensa niciodată, te încăpăţînezi să nu fii decît zeul unui popor minuscul care ocupă o parte neînsemnată din lumea pe care tu ai creat-o cu tot ce are pe ea, spune-mi tu, fiul

meu, dacă pot trăi mulţumit avînd în faţa ochilor, în fiecare zi, această, ca să zic aşa, vexantă evidenţă, Eu n-am creat nici o lume, nu pot să judec, Aşa e, nu poţi judeca, dar poţi ajuta, Ajuta la ce, Să-mi lărgesc influenţa, să devin dumnezeul unui număr mult mai mare de oameni, Nu înţeleg, Dacă îţi vei juca bine rolul, cel pe care, în planul meu, l-am prevăzut pentru tine, sînt absolut sigur că, în puţin mai mult de o jumătate de duzină de secole, deşi vom avea de luptat, tu şi cu mine, cu multe adversităţi, voi deveni din dumnezeul evreilor dumnezeul celor pe care îi vom numi catolici, pe stil grecesc, Şi care este rolul pe care mi l-ai destinat în planul tău, Cel de martir, fiul meu, cel de victimă, nimic nu e mai bun pentru a răspîndi o religie şi a înflăcăra o credinţă. Cele două cuvinte, martir, victimă, ieşiseră din gura lui Dumnezeu de parcă limba dinăuntru ar fi fost numai din lapte şi miere, însă un frig subit îngheţă membrele lui Isus, ca şi cum ceaţa s-ar fi închis asupra lui, în timp ce Diavolul îl privea cu o expresie enigmatică, un amestec de interes ştiinţific şi de milă involuntară. Mi-ai spus că îmi vei da putere şi glorie, bîigui Isus, tremurînd încă de frig, Şi îţi voi da, îţi voi da, însă aminteşte-ţi de acordul nostru, le vei avea, însă după moarte, Dar la ce-mi folosesc puterea şi gloria dacă voi fi mort, Ei, bine, nu vei fi chiar mort, în sensul absolut al cuvântului, căci, fiind tu fiul meu, vei fi cu mine sau în mine, încă nu m-am hotărît definitiv, În acest sens de care vorbeşti, ce înseamnă să nu fii mort, Înseamnă, de exemplu, să vezi cum, pentru totdeauna, vei fi venerat în temple şi altare, şi, în asemenea măsură, pot deja să ţi-o spun, încît în viitor oamenii îl vor uita întrucîtva pe Dumnezeul iniţial care sînt eu, dar asta n-are importanţă, ce e mult se poate împărţi, ce e puţin nu e cazul. Isus îl privi pe Păstor, îl văzu zîmbind şi înţelese, Pricep acum ce caută

aici Diavolul, dacă autoritatea ta se va întinde peste mai multe popoare şi mai multe ţări, atunci şi puterea lui asupra lor se va întinde, căci limitele tale sînt limitele lui, nici un pas în plus nici un pas în minus, Ai pe de-a-ntregul dreptate, fiul meu, sînt bucuros de perspicacitatea ta, şi dovada o ai în faptul, care nu e niciodată remarcat, că demonii unei religii nu pot avea nici o înrîurire în altă religie, tot aşa cum un dumnezeu, închipuindu-ne că s-ar angaja într-o confruntare directă cu alt dumnezeu, nu îl poate învinge şi nici de el nu poate fi învins, Şi cum va fi moartea mea, Unui martir i se potriveşte o moarte dureroasă şi, dacă se poate, infamă, pentru ca atitudinea credincioşilor să devină cu mai mare uşurinţă receptivă, pasionată, emotivă. Lasă-te de ocolişuri, spune-mi pe şleau ce moarte voi avea, Dureroasă, infamă, pe cruce, Ca tatăl meu, Tatăl tău sînt eu, nu uita, Dacă mai pot încă să-mi aleg tatăl, îl aleg pe el, chiar dacă a fost, aşa cum s-a întîmplat, infam un ceas din viaţa lui, Ai fost ales, nu poţi alege, Rup contractul, mă dezleg de tine, vreau să trăiesc ca un om obişnuit, Vorbe zadarnice, fiul meu, încă n-ai înţeles că te afli în puterea mea şi că toate documentele sigilate pe care le numim acord, pact, tratat, contract, alianţă, figurînd eu ca una dintre părţi, ar putea conţine o singură clauză, cu mai puţină risipă de cerneală şi hîrtie, o clauză care ar prescrie fără atîtea înfloriturí Tot ce vrea legea lui Dumnezeu e obligatoriu, excepţiile de asemenea, or, fiul meu, fiind tu, într-o certă şi remarcabilă manieră, o excepţie, ajungi să fii la fel de obligatoriu ca legea, şi cum sînt eu, care am făcut-o, Dar cu puterea pe care o ai, n-ar fi mult mai uşor, şi mai curat din punct de vedere etic, să te duci tu însuţi să cucereşti aceste ţări şi aceste popoare, Nu se poate, o interzice pactul care există între zei, acesta, într-adevăr, imuabil, niciodată să nu ne băgăm direct în conflicte,

mă vezi pe mine într-o piaţă publică, înconjurat de necredincioşi şi de păgîni, încercînd să-i conving că dumnezeul lor este o gogoriţă şi că adevăratul dumnezeu sînt eu, nu sînt lucruri pe care un dumnezeu le-ar face altuia, ca să nu mai spun că nici unui zeu nu-i place să faci la el în casă ceea ce ar fi incorect să facă el în casa ta, Şi atunci, vă folosiţi de oameni, Da, fiul meu, omul este un lemn bun pentru orice lingură, de cînd se naşte şi pînă moare e întotdeauna dispus să se supună, îl trimiţi încolo, şi el se duce, îi spui să stea, şi el stă, îi porunceşti să se întoarcă înapoi, şi el face cale întoarsă, omul, atît pentru pace cît şi pentru război, vorbind în termeni generali, e lucrul cel mai bun ce li se putea întîmpla zeilor, Dar lemnul din care am fost eu făcut, fiind om, pentru ce lingură va folosi, fiind fiul tău, Va fi lingura pe care o voi cufunda în omenire ca s-o scot plină de oamenii ce vor crede în noul zeu care voi deveni, Plină de oameni, ca să-i devorezi, N-am nevoie să devorez pe cel ce singur se va devora.

Isus băgă vîslele în apă şi spuse, Rămîneţi cu bine, mă întorc acasă, vă veţi întoarce pe drumul pe care aţi venit, tu, înot, şi tu, care nitam-nisam ai apărut, nitam-nisam poţi să dispari. Nici Dumnezeu, nici Diavolul nu se mişcară de pe locurile lor, şi Isus adăugă ironic, Aha, preferaţi să mergeţi cu barca, sigur, e mai bine aşa, domnilor, vă duc pînă la mal ca toţi să-i poată, în sfîrşit, vedea pe Dumnezeu şi pe Diavol aşa cum sînt, ce bine se înţeleg, cît de mult seamănă. Isus întoarse barca, îndreptînd-o spre ţărmul de unde venise, şi, cu mişcări puternice şi largi, pătrunse în ceaţa atît de deasă încît Dumnezeu încetă să se mai vadă, iar din Diavol nici măcar conturul. Se simţi sprinten şi vesel, cu o vigoare ieşită din comun, din locul unde stătea nu putea desluşi prora bărcii, dar o simţea săltînd la fiecare impuls al vîslelor

precum capul unui cal alergînd în galop, care în orice clipă pare că se va desprinde de trupul împovărător, dar trebuie să se resemneze să tragă de el pînă la capăt. Isus vîsli, vîsli, ţărmul trebuia deja să fie aproape, care va fi, se întrebă el, atitudinea oamenilor cînd le voi spune, Bărbosul e Dumnezeu, celălalt e Diavolul. Isus aruncă o privire rapidă peste umăr, acolo unde ar fi trebuit să fie malul, zări o luminozitate diferită şi anunţă, Am ajuns, şi vîsli cu şi mai multă putere. Aştepta să audă din clipă în clipă alunecarea moale a fundului bărcii peste nămolul gros al malului, atingerea veselă a pietricelelor plutind slobode, însă prora bărcii, pe care n-o vedea, era îndreptată spre mijlocul mării, iar luminozitatea, pe care o percepuse, redevenise cea a strălucitorului cerc magic, a capcanei fulgurante din care Isus crezuse că a scăpat. Istovit, îşi lăsă capul în piept, îşi încrucişă mîinile pe genunchi, punîndu-şi palmele una peste alta, de parcă ar fi aşteptat să vină cineva să i le lege, şi nici nu se gîndi să pună vîslele în barcă, atît de imperioasă şi de exclusivă devenise conştiinţa inutilităţii oricărui gest pe care l-ar fi făcut. Nu va vorbi primul, nu-şi va recunoaşte cu voce tare înfrîngerea, nu-şi va cere iertare pentru că încălcase voinţa şi decretele lui Dumnezeu, atentînd, indirect, şi la interesele Diavolului, naturalul beneficiar al efectelor secunde, dar nu secundare, ale voinţei şi realizării efective a proiectelor Domnului. Tăcerea, după evadarea ratată, a fost scurtă, Dumnezeu, aşezat pe bancă, după ce-şi potrivise din nou falduriile tunicii şi gulerul de la mantie cu falsa solemnitate rituală a judecătorului pe cale să pronunţe o sentinţă, spuse, S-o luăm de la capăt, să reîncepem din momentul cînd ţi-am spus că eşti în puterea mea, pentru că tot ce nu e o acceptare de către tine, umilă şi paşnică, a acestui adevăr, e un timp pe care n-ar trebui să-l pierzi şi nici să mă obligi

pe mine să-l pierd, Să reîncepem atunci, spuse Isus, dar ia notă că refuz să fac miracolele pentru care apare ocazia, şi, fără miracole, proiectul tău nu e nimic, o aversă căzută din cer, care n-a potolit nici o sete adevărată, Ai avea dreptate, dacă ar sta în mîinile tale puterea de a face miracole sau nu, Şi nu este, Ce idee, miracolele, cele mici ca şi cele mari, cel care le face sînt întotdeauna eu, în prezenţa ta, bineînţeles, pentru a primi prin tine beneficiile ce-mi convin, în fond, eşti un superstiţios, crezi că e nevoie ca făcătorul de miracole să stea la căpătîiul bolnavului pentru a se întîmpla minunea, ori, dacă eu vreau, un om agonizînd fără un suflet lîngă el, singur în cea mai adîncă solitudine, fără medic, fără infirmieră, fără o rudă dragă alături, dacă eu vreau, repet, acest om ar scăpa şi ar trăi în continuare, ca şi cum nimic nu i s-ar fi întîmplat, Şi atunci de ce n-o faci, Pentru că şi-ar închipui că a primit vindecarea ca răsplată pentru meritele sale personale şi s-ar apuca să spună prostii de genul Un om ca mine nu putea muri, or, e deja prea multă îngîmfare în lumea pe care am creat-o, n-o să îngădui acum asemenea sminteli, Aşadar, toate miracolele îţi aparţin, Cele pe care le-ai făcut şi cele pe care le vei face, şi chiar admiţînd, dar e vorba de o simplă ipoteză, utilă numai pentru clarificarea chestiunii care ne-a adus aici, admiţînd că te-ai încăpăţîna să-mi ignori voinţa, dac-ai umbla prin lume proclamînd, dau un exemplu, că nu eşti fiul lui Dumnezeu, eu aş isca pe unde treci atît de multe şi atît de formidabile miracole, încît n-ai mai avea ce face decît să te dai bătut înaintea celor ce-ţi vor mulţumi pentru ele şi, prin urmare, înaintea mea, Deci n-am scăpare, Nici una, şi să nu faci ca mielul speriat care nu vrea să meargă la sacrificiu, se zbate, geme de ţi se rupe inima, dar destinul lui e deja scris, sacrificatorul îl aşteaptă cu satîrul, Eu sînt acest miel.

Ce eşti tu, fiul meu, eşti mielul lui Dumnezeu, pe care însuşi Dumnezeu îl duce la altar, cel pe care-l pregătim noi aici.

Isus îl privi pe Păstor ca şi cum ar fi aşteptat de la el nu un ajutor, ci, fiind negreşit diferită înţelegerea pe care trebuia s-o aibă asupra lucrurilor lumii, căci om nu e şi n-a fost, nici dumnezeu nu e şi nu va fi, poate o privire, un semn din sprîncene, i-ar putea cel puţin sugera un răspuns abil, de păsuire, care l-ar putea elibera, fie şi pentru scurtă vreme, din starea de animal încolţit în care se află. Însă ceea ce citeşte Isus în ochii lui Păstor sînt cuvintele pe care i le-a spus cînd l-a alungat de lîngă turmă, N-ai învăţat nimic, pleacă, acum Isus înţelege că nu ajunge să nu i te supui o dată lui Dumnezeu, că cel care nu i-a jertfit mielul nu trebuie să-i jertfească oaia, că nu-i poţi spune Da lui Dumnezeu pentru ca apoi să-i spui Nu, ca şi cum Da şi Nu ar fi mîna stîngă şi mîna dreaptă, şi bună numai treaba pe care împreună o fac. Dumnezeu, în ciuda obişnuitelor sale demonstraţii de forţă, el e universul şi stelele, el e fulgerele şi trăsnetele, el e glasurile şi focul din vîrful muntelui, nu avea puterea să te silească să omori mioara, dar, tu, din ambiţie, ai omorît-o, sîngele vărsat de ea n-a fost absorbit pe de-a-ntregul de pămîntul deşertului, priveşte cum a ajuns pînă la noi, e firul roşu curgînd la suprafaţa apei, care, atunci cînd vom pleca, ne va urmări oriunde ne vom duce, pe tine, pe Dumnezeu şi pe mine. Isus îi spuse lui Dumnezeu, Îi voi vesti pe oameni că sînt fiul tău, unicul fiu pe care-l are Dumnezeu, dar cred că, nici măcar în aceste ţinuturi care-ţi aparţin, atît nu va fi de ajuns pentru a-ţi creşte imperiul atît de mult cît vrei, Te recunosc, în sfîrşit, fiul meu, ai renunţat, în fine, la obositoarele veleităţi de rezistenţă cu care aproape ai reuşit să mă scoţi din sărite şi intri, din proprie iniţiativă, în modus

faciendi, or, printre nenumăratele lucruri ce pot fi spuse oamenilor, oricare le-ar fi rasa, culoarea, crezul sau filozofia, unul singur este valabil pentru toţi, unul singur, în sensul că nici unul dintre aceşti oameni, înţelept sau ignorant, tînăr sau bătrîn, puternic sau mizerabil, n-ar îndrăzni să-ţi răspundă Asta n-are nici o legătură cu mine, Despre ce este vorba, întrebă Isus, acum fără să-şi ascundă interesul, Orice om, răspunse Dumnezeu cu tonul celui care ţine o lecţie, oricine ar fi el, oriunde s-ar afla, orice ar face, e un păcătos, păcatul e, ca să spunem aşa, la fel de inseparabil de om pe cît a devenit omul de inseparabil de păcat, omul e o monedă, întoarce-o şi vezi păcatul, Nu mi-ai răspuns la întrebare, Ba da, îţi răspund, şi astfel singurul cuvînt pe care nici un om nu-l poate respinge este, Pocăieşte-te, pentru că toţi oamenii au căzut în păcat, chiar şi numai o singură dată, au avut un gînd rău, au încălcat un obicei, au comis o crimă mai mică sau mai mare, l-au dispreţuit pe cel care a avut nevoie de ei, nu şi-au îndeplinit datoriile, au insultat religia şi pe preoţii ei, l-au renegat pe Dumnezeu, lor nu va trebui să le spui decît Pocăiţi-vă Pocăiţi-vă Pocăiţi-vă, Pentru atît de puţin n-ar fi nevoie să sacrifici viaţa celui căruia zici că-i eşti tată, ajungea să faci să apară un profet, Vremea în care îi dădeaù ascultare a trecut, astăzi ne trebuie un revulsiv puternic, ceva care să poată şoca sensibilităţile şi dezlănţui sentimentele, Un fiu al lui Dumnezeu pe cruce, De exemplu, Şi ce va trebui să le mai spun acestor oameni, în afară de a le pretinde o dubioasă pocăinţă, dacă, plictisiţi de mesajul tău, îmi vor întoarce spatele, Într-adevăr, să le ceri să se pocăiască nu cred că va fi suficient, va trebui să faci apel la imaginaţie, să nu spui că n-ai, şi azi admir modul cum ai reuşit să nu-mi jertfeşti mielul, A fost uşor, animalul n-avea de ce să se căiască, Isteţ răspuns, însă fără

rost, dar şi asta e bine, trebuie să semeni în oameni nelinişti, îndoieli, să-i faci să creadă că, dacă nu reuşesc să înţeleagă, vina e a lor, Trebuie deci să le spun poveşti, Da, poveşti, parabole, exemple morale, chiar dacă trebuie să deformezi puţin legea, nu-ţi face probleme, e o cutezanţă pe care oamenii timoraţi o apreciază întotdeauna la alţii, pînă şi mie, dar nu pentru că aş fi timorat, mi-a plăcut modul cum ai scăpat-o de la moarte pe femeia adulteră, şi uite că, din partea mea, înseamnă mult c-o spun, căci această pedeapsă eu am pus-o în regulamentul pe care vi l-am dat, Îngădui să-ţi fie deformate legile, semn rău, O îngădui cînd îmi e de folos, şi o vreau cînd îmi e util, aminteşte-ţi ce ţi-am explicat despre lege şi excepţii, ceea ce vrea voinţa mea devine obligatoriu în aceeaşi clipă, Voi muri pe cruce, ai spus, Aceasta e voinţa mea. Isus îi aruncă o privire păstorului, dar chipul lui părea absent, ca şi cum ar fi contemplat un moment din viitor şi nu i-ar fi venit să creadă în ceea ce îi vedeau ochii. Isus îşi lăsă în jos braţele şi rosti, Facă-se voia ta.

Mulţumit, Dumnezeu dădu să se ridice ca să-şi îmbrăţişeze fiul iubit, cînd un gest al lui Isus îl opri, Cu o condiţie, Ştii bine că nu poţi pune condiţii, răspunse Dumnezeu cu o expresie de nemulţumire, Să nu-i spunem condiţie, să-i spunem rugăminte, o simplă rugăminte a condamnatului la moarte, Bine, spune, Tu eşti Dumnezeu, şi, Dumnezeu trebuie să răspundă cu adevărul la orice întrebare îi e pusă, şi fiind tu Dumnezeu, cunoşti tot timpul trecut, viaţa de azi, care se află la mijloc, şi tot timpul viitor, Aşa e, eu sînt timpul, adevărul şi viaţa, Atunci, spune-mi, în numele a tot ce zici că eşti, cum va fi viitorul după moartea mea, ce se va afla în el care nu s-ar afla dacă n-aş fi acceptat să mă dau jertfă nemulţumirii tale, dorinţei tale de a domni peste mai mulţi oameni şi mai multe ţări.

Dumnezeu făcu un gest de lehamite, dîndu-şi seama că s-a încurcat în plasa întinsă de propriile sale cuvinte, şi căută, fără convingere, un refugiu, un subterfugiu, O, fiule, viitorul e enorm, viitorul cere o groază de timp să-l povesteşti, De cînd stăm noi aici în mijlocul mării, învăluiţi de ceaţă, întrebă Isus, de o zi, de o lună, de un an, prea bine, continuăm încă un an, încă o lună şi încă o zi, Diavolul se poate duce, dacă vrea, oricum îşi are asigurată partea, iar dacă beneficiile vor fi proporţionale, aşa cum pare drept, cu cît va creşte Dumnezeu, cu atît va creşte şi Diavolul, Rămîn, spuse Păstorul, era primul cuvînt pe care îl rostea de cînd îşi făcuse apariţia, Rămîn, repetă, iar apoi, Şi eu pot vedea cîte ceva din viitor, dar nu deslușesc întotdeauna dacă e adevăr sau minciună ceea ce îmi închipui că văd, adică îmi văd minciunile drept ceea ce sînt, adevărurile mele, totuşi nu ştiu niciodată în ce măsură adevărurile celorlalţi sînt minciunile lor. Labirintica tiradă ar fi avut nevoie, pentru a se încheia cum se cuvine, ca Păstor să dezvăluie ceea ce el vedea în viitor, însă glasul i se curmă brusc ca şi cum ar fi înţeles că spusese deja prea multe. Isus, care nu-şi dezlipise ochii de Dumnezeu, rosti, cu un soi de ironie tristă, La ce bun te prefaci că nu ştii ce ştii, ştiai că-ţi voi pune această întrebare, ştii că-mi vei spune ce doresc să ştiu, nu mai amîna prin urmare clipa cînd voi începe să mor, Ai început să mori de cînd te-ai născut, Aşa e, dar acum am început să mă zoresc. Dumnezeu îl privi pe Isus cu o expresie care, dacă ar fi fost om, am spune că arăta un respect subit, gesturi şi fiinţă s-au umanizat, şi, aparent fără legătură, deşi niciodată nu vom cunoaşte înlănţuirile profunde care există între toate lucrurile şi faptele, ceaţa se adună în jurul bărcii, o împrejmui ca un zid de netrecut, pentru ca din strînsoarea ei să nu răzbată şi să nu se împrăştie în lume vorbele

lui Dumnezeu despre efectele, rezultatele şi consecinţele jertfei acestui Isus, fiul său, după cum susţine, şi al Mariei, însă al cărui tată adevărat este Iosif, după acea lege nescrisă care cere să te încrezi numai în cea ce vezi, cu toate că, se ştie, noi, oamenii, nu vedem întotdeauna aceleaşi lucruri în acelaşi fel, ceea ce, de altfel, s-a dovedit excelent pentru supravieţuirea şi relativa sanitate mentală a speciei.

Dumnezeu rosti, Va exista o Biserică, aşa cum ştii, înseamnă adunare, o societate religioasă pe care tu o vei întemeia, sau va fi întemeiată în numele tău, e aproape acelaşi lucru dacă ne mărginim la ce contează, iar această biserică se va întinde în lume pînă pe tărîmuri încă necunoscute, se va numi catolică pentru că va fi universală, lucru care, din păcate, nu-i va scuti de certuri şi disensiuni pe cei ce te vor lua drept referinţă spirituală, mai mult, cum ţi-am mai spus, decît pe mine însumi, dar numai pentru o vreme, cîteva mii de ani, fiindcă eu eram înainte ca tu să fii şi voi fi veşnic după ce vei înceta să fii ceea ce eşti şi ceea ce vei fi, Vorbeşte limpede, îl întrerupse Isus, Nu e cu putinţă, spuse Dumnezeu, vorbele oamenilor sînt precum umbrele, iar umbrele niciodată nu vor şti să explice lumina, între ele şi lumină stă şi se interpune corpul opac ce le-a dat naştere, Te-am întrebat de viitor, De viitor vorbesc, Vreau să-mi spui cum vor trăi oamenii ce vor veni după mine, Te referi la cei ce-ţi vor urma învăţătura, Dacă vor fi mai fericiţi, Mai fericiţi, ceea ce se înţelege prin fericire, n-aş spune, dar vor avea speranţa fericirii în cerurile unde eu veşnic vieţuiesc, vor avea aşadar speranţa de a trăi veşnic în preajma mea, Doar atît, Ţi se pare puţin, să trăieşti în preajma lui Dumnezeu, Puţin, mult sau totul, se va afla doar după Judecata de Apoi, cînd îi vei judeca pe oameni pentru binele şi răul pe care-l

vor fi făcut, deocamdată trăiești în cer de unul singur, Îi am pe îngerii și arhanghelii mei, Îți lipsesc oamenii, Da, îmi lipsesc, și pentru ca ei să vină la mine vei fi tu răstignit, Vreau să știu mai multe, rosti Isus, aproape cu violență, de parcă ar fi vrut să alunge imaginea în care se văzuse, atîrnînd pe o cruce, scăldat în sînge, mort, Vreau să știu cum vor ajunge oamenii să creadă în mine și să mă urmeze, nu-mi spune că va fi de ajuns ce le voi spune, nu-mi spune că va fi de ajuns ceea ce în numele meu vor spune aceia care cred în mine, îți dau un exemplu, păgînii și romanii, care au alți zei, îmi vei spune că așa deodată, cît ai bate din palme, îi vor schimba cu mine, Nu cu tine, cu mine, Cu tine sau cu mine, tu însuți spui că este același lucru, să nu ne jucăm cu vorbele, răspunde la întrebarea mea, Acela care va avea credință va veni la noi, Așa, cît ai bate din palme, la fel de ușor pe cît e s-o spui, Ceilalți zei se vor împotrivi, Iar tu vei lupta împotriva lor, desigur, Nici vorbă, tot ce se petrece pe pămînt se petrece, cerul este etern și pașnic, destinul oamenilor îl împlinesc oamenii, acolo unde sînt, Vorbind acum pe șleau, chiar dacă vorbele sînt umbre, vor muri oameni pentru tine și pentru mine, Oamenii au murit întotdeauna pentru zei, chiar pentru zeii falși și mincinoși, Zeii pot minți, Pot, Iar tu ești, între toți, unicul și adevăratul, Da, unicul și adevăratul, Și, fiind adevărat și unic, nici așa nu poți evita să moară oamenii pentru tine, ei care ar trebui să trăiască prin tine, vreau să spun, aici pe pămînt, nu în cer, unde nu vrei să le dai nici una dintre bucuriile vieții, Bucurii false, toate, pentru că au fost zămislite din păcatul originar, întreabă-l pe Păstor, el îți va povesti cum a fost, Dacă între tine și Diavol există taine neștiute, sper ca una să fie aceea pe care am învățat-o de la el, chiar dacă îți va spune că n-am învățat nimic. Se lăsă tăcerea,

Dumnezeu şi Diavolul se priviră în ochi pentru prima dată, amîndoi păreau că vor vorbi, dar nu se întîmplă nimic. Isus spuse, Aştept, Ce anume, întrebă Dumnezeu, ca şi cum mintea i-ar fi rătăcit departe, Să-mi spui cîtă moarte şi cîtă suferinţă va costa victoria ta asupra celorlalţi zei, cu cîtă suferinţă şi moarte vor fi plătite luptele pe care, în numele tău şi al meu, le vor purta unii împotriva celorlalţi oamenii ce vor crede în noi, Te încăpăţînezi să vrei s-o ştii, Da, Bineînţeles că se va clădi adunarea de care ţi-am vorbit, dar temeliile ei, pentru a fi puternice, vor trebui săpate în carne şi turnate într-un ciment de renunţare, lacrimi, durere, tortură, alcătuit din toate morţile ce se pot azi închipui şi din cele care numai în viitor vor fi cunoscute, Vorbeşti, în sfîrşit, clar şi direct, continuă, Pentru a începe cu cei pe care îi cunoşti şi îi iubeşti, pescarul Simon, pe care îl vei numi Petru, va fi, ca şi tine, răstignit, dar cu capul în jos, răstignit de asemenea va fi Andrei, pe o cruce în formă de X, fiului lui Zebedeu, numit Iacob, îi vor tăia capul, Dar Ioan, Dar Maria din Magdala, Aceştia vor muri de moartea lor naturală, atunci cînd li se vor sfîrşi zilele naturale, dar alţi prieteni vei avea, discipoli şi apostoli ca şi ceilalţi, care nu vor scăpa de suplicii, este cazul unui Filip, legat de cruce şi bătut cu pietre pînă cînd i se va termina viaţa, unui Bartolomeu, care va fi jupuit de viu, unui Toma, care va fi ucis cu lăncile, unui Matei, despre care nu-mi amintesc acum cum va muri, unui alt Simon, tăiat în două cu ferăstrăul, unui Iuda, cu lovituri de buzdugan, unui alt Iacob, lapidat, unui Matia, decapitat cu securea, şi, de asemenea, lui Iuda Iscarioteanul, dar despre acesta tu vei şti mai multe decît mine, de propria mînă spînzurat de un măslin, Ei toţi vor trebui să moară din cauza ta, întrebă Isus, Dacă pui problema în termenii ăştia, da, toţi vor muri din cauza mea, Şi după

aceea, După accea, fiul meu, ţi-am mai spus, vi
urma o istorie interminabilă de fier şi de sînge, d
foc şi cenuşă, o mare nesfîrşită de suferinţă ş
lacrimi, Povesteşte-mi, vreau să ştiu tot. Dumnezeu
suspină şi, cu tonul monocord al celui care a preferat
să-şi amuţească mila şi mizericordia, îşi începu
litania, în ordine alfabetică pentru a evita să
nedreptăţească pe cineva, Adalbert din Praga, ucis
de o suliţă, Adrian, ucis cu lovituri de ciocan pe
nicovală, Afra din Augsburg, moartă pe rug, Agapit
din Preneste, mort pe rug, spînzurat de picioare,
Agata din Sicilia, moartă cu sînii tăiaţi, Agnesa
din Roma, eviscerată, Agricola din Bologna, mort
răstignit şi ciuruit de cuie, Alfegiu din Canterbury,
împuns de coarne de bou, Anastasia din Sirmium,
moartă pe rug şi cu sînii tăiaţi, Anastasie din
Salona, mort spînzurat, cu gîtul tăiat, Ansan din
Siena, ucis prin smulgerea viscerelor, Anton din
Rivoli, ucis cu pietrele şi ars, Antonin de Pamiers,
ucis prin sfîrtecare, Apolinarie din Ravenna, ucis
cu lovituri de măciucă, Apolonia din Alexandria,
ucisă pe rug după ce i s-au smuls dinţii, Augusta
din Treviso, ucisă prin decapitare şi arsă, Aurea
din Ostia, ucisă prin înecare cu o piatră de moară
legată de gît, Aurea din Siria, care a sîngerat pînă
la moarte, aşezată pe un scaun înţesat de cuie,
Auta, străpunsă de săgeţi, Babilas din Antiohia,
decapitat, Barbara din Nicomedia, decapitată,
Barnaba din Cipru, lapidat şi ars, Beatrice din
Roma, strangulată, Benignus din Dijon, ucis cu
lăncile, Blandina din Lyon, aruncată în coarnele
unui taur sălbatic, Blaziu de Sebasta, străpuns de
cuie de fier, Calixt, mort cu o piatră de moară la gît,
Casian din Ímola, ucis cu un stilet de elevii săi,
Castul, îngropat de viu, Cecilia din Roma, i-au tăiat
beregata, Ciprian din Cartagina, decapitat, Cirus
din Tars, omorît, cînd era încă un copil, de un jude-
cător care l-a izbit cu capul de scările tribunalului,

Clarus din Nantes, decapitat, Clarus din Viena, decapitat, Clement, mort prin înecare, cu o ancoră de gît, Crispin şi Crispinian din Soissons, decapitaţi, Cristina din Bolzano, omorîtă de tot ce pot face piatra, roata, cleştii, săgeţile şi şerpii, Cucufat din Barcelona, mort cu maţele smulse, ajungînd la finalul literei C, Dumnezeu spuse, mai departe totul e la fel, cu excepţia unor amănunte, care, prin rafinament, ar cere prea mult timp pentru a le explica, să ne oprim aici, Continuă spuse Isus, şi Dumnezeu continuă, abreviind pe unde putea, Donat din Arezzo, decapitat, Ecaterina din Alexandria, decapitată, Elifiu din Rampillon, i-au tăiat calota craniană, Emerita, arsă, Emil din Trevi, decapitat, Engratia din Saragoza, decapitată, Erasmus din Gaeta, numit de asemenea Elmo, tras pe un cabestan, Ermenegild, ciocan, Eschil din Suedia, lapidat, Escubiculus, decapitat, Esmeran din Ratisbona, legat de o scară şi masacrat, Eufemia din Calcedonia, cu o spadă înfiptă în trup, Eulalia din Mérida, decapitată, Eutropiu de Saintes, cu capul tăiat de secure, Fabian, spadă şi cuie de fier, Felicitas şi cei şapte fii, capetele tăiate de spadă, Felix şi fratele său Adauctus, idem, Ferréol de Besançon, decapitat, Fidel de Sigmaringen, buzdugan cu ţepi, Filomena, săgeţi şi ancoră, Firmin din Pamplona, decapitat, Flavia Domitiela, idem, Foi din Agen, cu gîtul tăiat, Fortunat din Évora, poate că idem, Fructuoso din Tarragona, ars, Gaudenţiu din Franţa, decapitat, Gelasie, idem, plus cuie de fier, Gengulf din Burgundia, încornorat, asasinat de amantul nevestei, Gerard Sagredo din Budapesta, lance, Gereon din Köln, decapitat, Gervasie şi Protasie, gemeni, idem, Godeliva de Ghistel, strangulată, Goretti Maria, idem, Gratus din Aosta, decapitat, Hieron, spadă, Hipolit, tîrît de un cal, Ianuariu din Neapole, decapitat, după ce a fost aruncat fiarelor sălbatice şi zvîrlit într-un

cuptor, Ignaţiu de Azevedo, ucis de calvinişti, ăştia nu sînt catolici, Ioan de Brito, decapitat, Ioan de Prado, înjunghiat în ceafă, Ioan Fischer, decapitat, Ioan Nepomuk din Praga, înecat, Ioana d'Arc, arsă de vie, Iulia din Corsica, i-au tăiat sînii şi apoi au răstignit-o, Iuliana din Nicomedia, decapitată, Iustina din Antiohia, arsă cu smoală topită şi decapitată, Justa şi Rufina din Sevilla, una pe roată, alta strangulată, Justus şi Pastor, nu acesta care e cu noi, ci din Alcalá de Henares, decapitaţi, Killian de Würzburg, decapitat, Laurenţiu, ars pe un grătar, Leucadia din Toledo, aruncată din vîrful unei stînci, Lievin din Gand, i-au smuls limba şi l-au decapitat, Longin, decapitat, Lucia din Siracusa, decapitată după ce i-au scos ochii, Ludgeriu din Autun, idem, după ce i-au scos ochii şi i-au tăiat limba, Ludmila din Praga, strangulată, Magin din Tarragona, decapitat cu o seceră dinţată, Mamed din Capadocia, cu maţele smulse, Manuel, Sabel şi Ismael, Manuel cu un cui înfipt în fiecare parte a pieptului şi un piron traversîndu-i capul de la o ureche la alta, toţi decapitaţi, Margareta din Antiohia, torţă şi pieptene de fier, Marius din Persia, spadă, mîinile amputate, Martina din Roma, decapitată, martirii din Maroc, Berard de Cobio, Petru de Geminiano, Otto, Adjutus şi Acursius, decapitaţi, cei din Japonia, douăzeci şi şase de răstigniţi, străpunşi de suliţe şi arşi, Mauriciu din Agaune, spadă, Meinrad din Einsiedeln, măciucă, Menas din Alexandria, spadă, Mercuriu din Capadocia, decapitat, Thomas Morus, idem, Nicasius din Reims, idem, Odile de Huy, săgeţi, Pafnutie, răstignit, Paius, sfîrtecat, Pancraţiu, decapitat, Pantelimon din Nicomedia, idem, Patroclu din Troyes şi Soest, idem, Pavel din Tars, căruia îi vei datora prima ta biserică, idem, Perpetua şi Felicitas din Cartagina, Felicitas era sclava Perpetuei, împunse cu coarnele de o vacă furioasă,

Petru de Rates, spadă, Petru de Verona, cuţit în ceafă şi pumnal în piept, Piat de Tournai, i-au tăiat craniul, Policarp, înjunghiat şi ars, Prisca din Roma, devorată de lei, Procesus şi Martinian, aceeaşi moarte, cred, Quintian, piroane înfipte în cap şi în alte părţi, Quirinus din Rouen, vîrful craniului tăiat, Quiteria din Coimbra, decapitată de propriul ei tată, o oroare, Regina din Alesia, sabie, Renaud din Dortmund, mai de zidar, Restituta din Neapole, rug, Roland, spadă, Roman din Antiohia, limbă smulsă, strangulare, încă nu te-ai săturat, îl întrebă Dumnezeu pe Isus, şi Isus răspunse, Această întrebare ar trebui să ţi-o pui ţie însuţi, continuă, şi Dumnezeu continuă, Sabin din Assisi, lapidat, Sabinian din Sens, cu beregata tăiată, Saturnin din Toulouse, tîrît de un taur, Sebastian, săgeţi, Secund din Asti, decapitat, Servaţiu de Tongres şi Maastricht, ucis cu lovituri de galenţi, oricît de incredibil ar părea, Sever din Barcelona, piron înfipt în cap, Sidwell de Exeter, decapitat, Sigismund, regele burgunzilor, aruncat într-o fîntînă, Sinforian de Autun, idem, Sixt, idem, Ştefan, lapidat, Tarcis, lapidat, Tecla din Iconion, amputată şi arsă, Teodor, rug, Thomas Becket din Canterbury, spadă înfiptă în craniu, Tiburţiu, decapitat, Timotei din Efes, lapidat, Tirs, tăiat cu ferăstrăul, Torcat şi cei douăzeci şi şapte, omorîţi de generalul Musa la porţile oraşului Guimarães, Tropez din Pisa, decapitat, Urban, idem, Valeria din Limoges, idem, Valerian, idem, Venanţiu de Camerino, cu beregata tăiată, Victor din Marsilia, idem, Victor, decapitat, Victoria din Roma, omorîtă după ce i s-a smuls limba, Vincenţiu din Saragoza, piatră de moară şi grătar cu ţepi, Virgil din Trento, altul omorît cu lovituri de galenţi, Vitalie din Ravenna, lance, Wilgeforte, sau Liberata sau Eutropia, fecioară, răstignită, şi alţii, alţii, alţii, idem, idem, idem, ajunge, Nu ajunge, spuse Isus, ia care alţii te referi, Crezi că

e chiar indispensabil, Cred, Mă refer la cei care, nefiind martirizaţi şi murind de moarte firească, au suferit martiriul tentaţiilor cărnii, lumii şi demonului şi care, pentru a le învinge, au trebuit să-şi mortifice trupul prin post şi rugăciune, este chiar un caz interesant, un anume John Scorn, care şi-a petrecut atît timp îngenuncheat, încît a ajuns să facă bătături, unde crezi, la genunchi, bineînţeles, şi, de asemenea, se spune, asta te priveşte pe tine, că a închis Diavolul într-o cizmă, ha, ha, ha, Eu, într-o cizmă, se îndoi Păstor, astea sînt legende, ca să fiu închis într-o cizmă ar trebui ca ea să aibă mărimea lumii, şi, chiar şi aşa, aş vrea să văd cine era în stare s-o încalţe şi s-o descalţe, Doar prin post şi rugăciune, întrebă Isus, şi Dumnezeu răspunse, Şi de asemenea îşi vor chinui trupul cu dureri, sînge şi murdărie şi multe alte penitenţe, folosind cilicii şi practicînd flagelări, vor exista chiar unii care nu se vor spăla întreaga viaţă, sau aproape, alţii se vor arunca în spini sau se vor rostogoli în zăpadă ca să potolească zbuciumul cărnii suscitat de Diavol, căruia i se datorează aceste ispite, căci scopul lui este să abată sufletele de la drumul cel drept care le va duce la cer, femei goale şi monştri înspăimîntători, creaturile imaginaţiei bolnave, luxuria şi spaima, sînt armele cu care Diavolul chinuie bietele vieţi ale oamenilor, Toate astea le vei face, îl întrebă Isus pe Păstor, Mai mult sau mai puţin, răspunse el, m-am mărginit să iau pentru mine ceea ce Dumnezeu n-a vrut, carnea, cu bucuria şi tristeţea ei, tinereţea şi bătrîneţea, prospeţimea şi putreziciunea, dar nu e adevărat că frica ar fi arma mea, nu-mi amintesc să fi fost eu acela care a inventat păcatul şi pedeapsa lui, şi spaima care se ascunde în ele întotdeauna, Taci, îl întrerupse Dumnezeu, nerăbdător, păcatul şi Diavolul sînt două nume ale aceluiaşi lucru, Ce lucru, întrebă Isus, Absenţa mea, Şi

absența ta ce cauză are, te-ai retras tu sau ei te-au părăsit, Eu nu mă retrag niciodată, Dar îngădui să te părăsească, Cine mă părăsește, mă caută, Și dacă nu te găsește, vina, bineînțeles, e a Diavolului, Nu, el nu e vinovat de asta, vina e a mea, că nu reușesc să ajung unde mă caută, aceste cuvinte le rosti Dumnezeu cu o sfîșietoare și neașteptată tristețe, ca și cum deodată ar fi descoperit limitele puterii sale. Isus spuse, Continuă, Sînt alții, reîncepu rar Dumnezeu, care se retrag în pustietăți agreste și duc o viață solitară, în grote și caverne, în compania fiarelor, alții care se lasă zidiți în pereți, alții care se urcă pe stîlpi înalți și trăiesc acolo ani și ani în șir, alții, glasul scăzu, se stinse, Dumnezeu contempla acum o defilare interminabilă de oameni, mii și mii de bărbați și femei, în întreaga lume, intrînd în mînăstiri, unele, rustice construcții, multe, palate superbe, Aici vor rămîne ca să ne slujească pe mine și pe tine, de dimineața pînă seara, cu veghe și rugăciuni, și, avînd ei toți același scop și același destin, să ne adore și să moară cu numele noastre pe buze, vor folosi nume diferite, vor fi benedictini, bernarzi, augustinieni, gilbertini, trinitarieni, franciscani, dominicani, capucini, carmeliți, iezuiți și vor fi mulți, mulți, mulți, ah, cît mi-ar plăcea să pot exclama Doamne, pentru că sînt atît de mulți. În acest moment, Diavolul îi spuse lui Isus, Observă cum există, în ceea ce el a povestit, două moduri de a-ți pierde viața, unul prin martiriu, altul prin renunțare, nu era de ajuns că trebuie să moară cînd le bate ceasul, e nevoie, pe deasupra, să alerge într-un fel sau altul în întîmpinarea morții, răstigniți, eviscerați, decapitați, arși, lapidați, înecați, sfîrtecați, strangulați, jupuiți, străpunși în lance, sfîșiați de coarne, îngropați, tăiați, găuriți de săgeți, amputați, înfipți în piroane, ori dacă nu, înăuntrul și în afara chiliei, capitulului și claustrului, pedepsindu-se că s-au născut cu trupul

pe care Domnul l-a dat şi fără de care n-ar avea unde-şi pune sufletul, asemenea torturi nu le-a inventat acest Diavol care-ţi vorbeşte, Asta e tot, îl întrebă Isus pe Dumnezeu, Nu, mai lipsesc războaiele, Vor fi şi războaie, Şi masacre, De masacre ştiu, aş fi putut chiar să mor într-unul, dacă mă gîndesc bine, a fost păcat, nu m-ar aştepta acum un crucifix, L-am dus pe celălalt tată al tău acolo unde trebuia să se afle ca să poată auzi ceea ce am vrut să spună soldaţii, în fine, ţi-am cruţat viaţa, Mi-ai cruţat viaţa ca să mă faci să mor cînd o să ai chef şi o să-ţi fie de folos, e ca şi cum m-ai omorî de două ori, Scopurile justifică mijloacele, fiule, După cele auzite din gura ta de cînd sîntem aici, cred că da, renunţare, recluziune, suferinţe, moarte, şi acum războaiele şi măcelurile, ce războaie sînt astea, Multe, un şir nesfîrşit, dar mai ales cele care vor fi făcute împotriva ta şi a mea în numele unui dumnezeu care încă n-a apărut, Cum poate apărea un dumnezeu, dacă, într-adevăr, este aşa ceva, el nu poate decît să existe dintotdeauna şi pentru totdeauna, Recunosc că e greu de înţeles, şi la fel de greu de explicat, dar se va întîmpla cum îţi spun, un dumnezeu va veni şi se va lansa împotriva noastră, şi atunci cei care ne vor urma, popoare întregi, nu, nu am destule cuvinte pentru a-ţi povesti despre morţile, masacrele, măcelurile, închipuieşte-ţi altarul meu din Ierusalim înmulţit de o mie de ori, pune oameni în locul animalelor, şi nici aşa nu vei reuşi să ştii cu siguranţă ce-au fost cruciadele, Cruciade, ce înseamnă asta, şi de ce spui c-au fost, cînd încă n-au avut loc, Aminteşte-ţi că eu sînt timpul şi că, aşadar, pentru mine, tot ce trebuie să se întîmple s-a întîmplat deja, tot ce s-a întîmplat se întîmplă în fiecare zi, Povesteşte-mi despre cruciade, Bun, fiul meu, aceste locuri unde acum ne aflăm, incluzînd Ierusalimul şi alte ţinuturi la nord şi la occident, vor fi cucerite

de adepţii dumnezeului tîrziu de care ţi-am vorbit, iar ai noştri, cei care sînt de partea noastră, vor face totul ca să-i expulzeze din locurile pe care tu le-ai călcat cu piciorul şi pe care eu cu atîta asiduitate le frecventez, Pentru a-i alunga de aici pe romani, astăzi, n-ai făcut prea multe, Îţi vorbesc despre viitor, nu mă zăpăci, Continuă, atunci, Adaugă că tu te-ai născut aici, aici ai trăit şi aici ai murit, Deocamdată, încă nu am murit, Pentru ceea ce vorbim, e tot aia, chiar acum ţi-am explicat ce înseamnă, din punctul meu de vedere, a se întîmpla şi a se fi întîmplat, şi, te rog, nu mă întrerupe tot timpul dacă nu vrei să tac de-a binelea, Gata, tac, Bine, acestor ţinuturi oamenii viitorului le vor da numele de Locurile Sfinte, pentru că tu te-ai născut, ai trăit şi ai murit aici şi, prin urmare, nu i-ar sta deloc bine religiei care vei fi tu, să i se afle leagănul în mîinile nedemne ale necredincioşilor, motiv, cum vezi, mai mult decît suficient pentru a justifica faptul că, timp de vreo două sute de ani, mari armate, venite din Occident, vor încerca să cucerească şi să păstreze pentru religia noastră grota unde te-ai născut şi muntele pe care vei muri, pentru a nu vorbi decît de locurile principale, Aceste armate sînt cruciadele, Întocmai, Şi au cucerit ce voiau, Nu, dar au omorît multă lume, Şi cei care au participat, Au murit tot atîţia, dacă nu mai mulţi, Şi toate astea, în numele nostru, Se vor duce la război strigînd Domnul o vrea, Şi trebuie să fi murit zicînd Domnul a vrut-o, Va fi un sfîrşit frumos, Din nou sacrificiul a fost inutil, Sufletul, fiul meu, pentru a se mîntui, are nevoie de sacrificiul trupului, Cu aceste cuvinte sau cu altele, te-am mai auzit spunînd acelaşi lucru şi înainte, dar tu, Păstor, ce ne spui despre aceste uimitoare întîmplări viitoare, Spun că nimeni cu mintea întreagă n-ar putea afirma că Diavolul a fost, este sau va fi vinovat de asemenea măcel şi

de asemenea cimitire, doar dacă vreunui răuvoitor i-ar veni ideea calomnioasă să-mi atribuie mie ideea de a fi făcut să se nască Dumnezeul care va fi dușmanul acestuia, Mi se pare clar și evident că tu n-ai nici o vină, iar cît despre teama că ți-ar putea fi atribuite responsabilități, vei răspunde că Diavolul, fiind minciună, nu va putea crea niciodată adevărul care e Dumnezeu, Dar atunci, întrebă Păstor, cine-l va crea pe Dumnezeul dușman. Isus nu știa ce să răspundă, Dumnezeu, dacă tăcea, continua să tacă, însă, din ceață, coborî o voce care spuse, Poate că acest Dumnezeu și cel care va veni nu sînt decît niște heteronimi, Ai cui, a ce, întrebă, curioasă, altă voce, Ai lui Pessoa, a fost ce s-a perceput, dar, de asemenea, ar fi putut fi, Ai Persoanei. Isus, Dumnezeu și Diavolul s-au prefăcut la început că n-au auzit, dar imediat se priviră cu spaimă, așa e teama comună, unește cu ușurință diferențele.

Trecu un timp, ceața nu mai cuvîntă, iar Isus întrebă, acum cu tonul celui care nu mai așteaptă decît un răspuns afirmativ, Asta-i tot. Dumnezeu ezită, iar apoi, cu o voce obosită, spuse, Mai e și Inchiziția, dar despre ea, dacă nu te superi, am putea vorbi altă dată, Ce este Inchiziția, Inchiziția este altă istorie interminabilă, Vreau să știu, Ar fi mai bine să nu știi, Insist, Vei suferi în viața ta de azi remușcări care aparțin viitorului, Dar tu, nu, Dumnezeu e Dumnezeu, nu are remușcări, Atunci eu, dacă tot port povara de a muri pentru tine, pot suporta și remușcări ce ar trebui să fie ale tale, Aș prefera să te cruț, În fond, ce altceva ai făcut de cînd m-am născut, Ești ingrat cum sînt toți copiii, Să ne lăsăm de prefăcătorii, spune-mi ce va fi Inchiziția, Inchiziția, numită de asemenea tribunalul Sfîntului Oficiu, este răul necesar, instrumentul extrem de crud cu care vom combate infecția care, într-o zi, și pentru multă vreme, se va instala

în corpul Bisericii tale prin intermediul unor erezii funeste în general, ca şi al derivatelor şi corolarelor lor minore, la care se adaugă cîteva perversiuni fizice şi morale, ceea ce, totul adunat şi băgat în acelaşi sac de orori, fără preocupări de prioritate şi ordine, va include luterani şi calvinişti, molinişti şi iudaizanţi, sodomiţi şi vrăjitori, unii, flageluri ale viitorului, alţii, ale tuturor timpurilor, Şi, fiind, cum spui, un rău necesar, ce va face Inchiziţia pentru a elimina astfel de grozăvii, Inchiziţia este o poliţie şi un tribunal, de aceea va trebui să aresteze, să judece şi să condamne aşa cum fac tribunalele şi poliţiile, Va condamna la ce, La carceră, la surghiun, la rug, La rug, spui, Da, vor muri arşi, în viitor, mii şi mii şi mii de bărbaţi şi femei, Despre unii mi-ai vorbit deja, Aceia au fost aruncaţi în flăcări deoarece credeau în tine, ceilalţi vor fi pentru că se îndoiesc, Nu e voie să se îndoiască de mine, Nu, Dar noi ne putem îndoi că Jupiter al romanilor ar fi un dumnezeu, Singurul Dumnezeu sînt eu, eu sînt Domnul, şi tu eşti Fiul meu, Vor muri mii, Sute de mii, Vor muri sute de mii de bărbaţi şi de femei, pămîntul se va umple de ţipete de durere, de gemete şi de horcăit de agonie, fumul rugurilor va acoperi soarele, grăsimea lor va sfîrîi pe jăratec, mirosul va îngreţoşa, şi toate astea se vor întîmpla din vina mea, Nu din vina ta, din cauza ta, Tată, îndepărtează de mine paharul acesta, Să-l bei este condiţia puterii mele şi a gloriei tale, Nu vreau această glorie, Dar eu vreau această putere. Ceaţa se îndepărtă pînă unde se aflase mai devreme, se zărea puţină apă în jurul bărcii, o apă netedă şi mată, fără nici o încreţitură făcută de vînt sau vreun freamăt de înotătoare trecînd. Atunci Diavolul spuse, Trebuie să fii Dumnezeu ca să-ţi placă atît de mult sîngele.

Ceaţa reîncepu să înainteze, se va mai întîmpla ceva, altă revelaţie, altă durere, altă remuşcare.

Vorbi însă Păstor, Am să-ţi fac o propunere, spuse, adresîndu-i-se lui Dumnezeu, iar Dumnezeu, surprins, O propunere, tu, şi ce propunere mai e şi asta, tonul era ironic, superior, capabil să reducă la tăcere pe oricine n-ar fi fost Diavolul, cunoscut şi de-al casei de multă vreme. Păstor tăcu un moment, ca şi cum ar fi căutat cuvintele cele mai potrivite, şi explică, Am ascultat cu mare atenţie tot ce a fost spus în această barcă şi, deşi eu însumi am întrevăzut cîteva străfulgerări şi umbre ale viitorului, nu m-am gîndit că luminile erau de la ruguri, iar umbrele de la atîţia morţi, Şi asta te deranjează, N-ar trebui să mă deranjeze, de vreme ce sînt Diavolul, iar Diavolul profită întotdeauna de pe urma morţii, şi chiar mai mult decît tine, nu e nevoie să demonstrez că infernul va fi veşnic mai populat decît cerul, Atunci de ce te plîngi, Nu mă plîng, propun, Propune, dar grăbeşte-te, nu pot rămîne aici pe vecie, Tu ştii, şi nimeni n-o ştie mai bine decît tine, că şi Diavolul are inimă, Da, dar o foloseşti prost, Vreau astăzi să-mi folosesc bine inima pe care o am, accept şi vreau ca toată puterea ta să se întindă pînă la marginile pămîntului, dar fără să moară atîta lume, şi cum tu spui că tot ce nu ţi se supune şi te neagă e rodul Răului care sînt eu, care-l administrez în lume, îţi propun să mă primeşti din nou în cerul tău, iertîndu-mi răul din trecut în schimbul răului pe care în viitor nu va trebui să-l comit, şi să-mi accepţi şi să-mi păstrezi supunerea, ca în timpurile fericite cînd am fost unul dintre îngerii tăi preferaţi, mă numeai Lucifer, cel ce purta lumina, înainte ca ambiţia de a fi egal cu tine să-mi devoreze sufletul şi să mă facă să mă revolt împotriva autorităţii tale, Şi de ce-ar trebui eu să te accept şi să te iert, îmi poţi spune, Pentru că, dacă o vei face, dacă acum îmi vei da mie iertarea, pe care, în viitor, o vei promite cu atîta uşurinţă în stînga şi în dreapta, atunci

Răul se va termina chiar astăzi, fiul tău nu va mai trebui să moară, împărăţia ta nu va mai fi doar această ţară a iudeilor, ci întreaga lume, cunoscută şi necunoscută încă, şi mai mult decît lumea, universul, pretutindeni Binele va guverna, iar eu voi cînta, în ultimul şi cel mai umil rînd de îngeri care ţi-au rămas fideli, mai fidel decît toţi, pentru că m-am pocăit, îţi voi cînta laude, totul se va sfîrşi ca şi cum nu s-ar fi întîmplat niciodată, totul va începe ca şi cum aşa va fi întotdeauna, Ştiam că ai talent să îmbrobodeşti sufletele şi să le duci la pierzanie, dar un discurs ca ăsta n-am mai auzit niciodată de la tine, ce talent oratoric, cîtă elocvenţă, mai-mai să mă convingi, Nu mă accepţi, nu mă ierţi, Nu te accept, nu te iert, te vreau aşa cum eşti şi, dacă se poate, şi mai rău decît eşti acum, De ce, Pentru că Binele care sînt eu n-ar exista fără Răul care eşti tu, un Bine care ar trebui să existe fără tine ar fi de neconceput, într-o asemenea măsură încît nici măcar eu nu mi-l pot imagina, în sfîrşit, dacă tu te termini, şi eu mă termin, pentru ca eu să fiu Binele e necesar ca tu să fii în continuare Răul, dacă Diavolul nu trăieşte ca Diavol, Dumnezeu nu trăieşte ca Dumnezeu, moartea unuia ar fi moartea celuilalt, E ultimul tău cuvînt, Primul şi ultimul, primul pentru că a fost prima dată cînd am spus-o, şi ultimul pentru că n-o voi repeta. Păstor ridică din umeri şi îi spuse lui Isus, Să nu se spună că Diavolul n-a încercat odată să-l ducă pe Dumnezeu în ispită, şi, sculîndu-se, se pregătea să-şi treacă un picior peste bordul bărcii, dar brusc îşi suspendă mişcarea şi spuse, Ai în traistă un lucru care-mi aparţine. Isus nu-şi amintea să fi venit cu desaga în barcă, dar adevărul e că se afla acolo, făcută ghemotoc la picioarele lui, Ce lucru, întrebă el, şi deschizînd-o, văzu că înăuntru nu se afla decît vechea strachină neagră, pe care o adusese din Nazaret, Asta, Asta,

răspunse Diavolul, şi i-o luă din mîini, Într-o zi, se va întoarce în posesia ta, dar nu vei apuca să ştii că o ai. Puse strachina în veşmîntul grosolan de păstor, în care era îmbrăcat, şi coborî în apă. Nu se uită la Dumnezeu, se mulţumi să spună, de parcă s-ar fi adresat unui auditoriu invizibil, Adio, pentru totdeauna, dacă el aşa a vrut. Isus îl urmări cu privirea, Păstor se îndepărta încetul cu încetul în direcţia cetii, nu se gîndise să-l întrebe din ce capriciu venise şi se retrăgea înot, la distanţă semăna din nou cu un porc cu urechile ciulite, se auzea răsuflarea bestială, dar un auz mai fin ar fi perceput fără greutate şi un gîfîit de teamă, nu de a se îneca, ce idee, Diavolul nu moare, am aflat adineauri, ci de a trebui să existe pentru totdeauna. Păstor se pierdea deja printre primele fuioare de ceaţă cînd glasul lui Dumnezeu răsună deodată, grăbit, ca al celui care e pe punctul să plece, Voi trimite un bărbat, pe nume Ioan, pentru a te ajuta, dar va trebui să-l convingi că eşti cel ce vei spune că eşti. Isus privi, dar Dumnezeu nu mai era. În aceeaşi clipă, ceaţa se ridică şi se risipi în văzduh, lăsînd marea curată şi netedă de la un ţărm la altul, printre munţi, în apă nici urmă de Diavol, în aer nici urmă de Dumnezeu.

Pe ţărmul de unde venise, Isus zări, în ciuda distanţei, o mare mulţime de oameni şi multe corturi ridicate în spatele lor, ca şi cum locul s-ar fi transformat în tabăra unor inşi care, nefiind din partea locului şi neavînd unde să doarmă, fuseseră nevoiţi să se organizeze pe cont propriu. Lucrul i se păru ciudat, dar nu-i dădu prea multă atenţie şi-şi băgă vîslele în apă, îndreptîndu-şi barca într-acolo. Aruncînd o privire peste umăr, observă că erau împinse nişte bărci în apă şi, încordîndu-şi mai mult privirea, îi recunoscu pe Simon şi pe Andrei, şi pe Iacob şi pe Ioan, amestecaţi cu alţii, pe care nu şi-i amintea să-i mai fi văzut pe

aici, cu excepţia cîtorva. Curînd se apropiară, atît de mare era zelul cu care mînuiau vîslele, şi, ajungînd la distanţa de unde puteau fi auziţi, Simon strigă, Unde ai fost, evident nu asta voia să ştie, însă trebuia să înceapă într-un fel, Aici, pe mare, răspunse Isus, cuvinte la fel de fără rost unele ca şi celelalte, într-adevăr comunicarea nu pare să înceapă prea bine în noua epocă a vieţii fiului lui Dumnezeu, al Mariei şi al lui Iosif. Peste cîteva clipe, Simon sări, în sfîrşit, în barca lui Isus, şi incomprehensibilul, imposibilul, absurdul a fost dezvăluit, Ştii cît timp ai stat pe mare, în mijlocul ceţii, fără să ne putem lansa bărcile în apă, pentru că, de fiecare dată, o forţă de neînvins ne împingea înapoi, întrebă Simon, Toată ziua, răspunse Isus, o zi şi o noapte, adăugă pentru a răspunde agitaţiei lui Simon cu o expectativă similară, Patruzeci de zile, strigă Simon, şi cu o voce mai scăzută, Ai stat patruzeci de zile pe mare, patruzeci de zile în care ceaţa nu s-a ridicat nici o singură clipă, vrînd parcă să ascundă ochilor noştri ce se întîmpla înăuntrul ei, ce-ai făcut acolo, căci în patruzeci de zile nu ne-a fost îngăduit să scoatem nici măcar un peşte din apele astea. Isus îi lăsase o vîslă lui Simon, iar acum vîsleau şi vorbeau, umăr la umăr, fără grabă, aşa se fac cel mai bine confidenţele, de aceea, înainte să se apropie celelalte bărci, Isus spuse, Am fost cu Dumnezeu şi ştiu care-mi va fi viitorul, timpul pe care-l voi trăi şi viaţa de după viaţa mea, Cum e el, cum e Dumnezeu, vreau să spun, Dumnezeu nu se arată într-o singură formă, poate să ne apară ca un nor, ca o coloană de fum, sau poate să vină îmbrăcat ca un iudeu bogat, îl recunoaştem mai mult după glas, după ce l-am auzit odată, Ce ţi-a zis, Că sînt fiul lui, A confirmat, Da, a confirmat, Atunci, Diavolul a avut dreptate cînd cu povestea cu porcii, Diavolul a fost şi el în barcă, a asistat la tot ce s-a întîmplat, pare

a şti la fel de multe despre mine ca şi Dumnezeu, deşi, în anumite momente, am impresia că ştie mai mult decît Dumnezeu, Şi unde, Unde, ce, Unde stăteau ei, Diavolul pe bordul bărcii, chiar aici, între tine şi Dumnezeu, care a stat pe banca de la pupă, Ce ţi-a spus Dumnezeu, Că sînt fiul lui şi că voi fi răstignit, Dacă mergi în munţi să lupţi alături de bandiţi, vom merge cu tine, Veţi merge cu mine, dar nu în munţi, ce contează nu e să-l învingem pe Cezar cu armele, ci să-l facem pe Dumnezeu să triumfe prin cuvînt, Atît, Prin exemplu, de asemenea, şi prin sacrificiul vieţilor noastre, cînd va fi nevoie, Sînt cuvintele Tatălui tău, De azi înainte toate cuvintele mele vor fi cuvintele lui, şi cei care vor crede în el vor crede în mine, pentru că nu e posibil să crezi în Tată şi să nu crezi în Fiu, căci noul drum pe care Tatăl şi l-a ales pentru sine doar prin Fiul, care sînt eu, va putea să înceapă, Ai spus că vom merge cu tine, la cine te referi, La tine, în primul rînd, la Andrei, fratele tău, la cei doi fii ai lui Zebedeu, Iacob şi Ioan, în plus, Dumnezeu mi-a spus că îmi va trimite un bărbat pe nume Ioan ca să mă ajute, dar nu poate fi acesta, N-avem nevoie de mai mulţi, nu sîntem un cortegiu al lui Irod, Vor veni şi alţii, şi cine ştie dacă unii n-or fi deja aici, aşteptînd un semn, un semn pe care Dumnezeu îl va face prin mine, pentru ca să mă creadă şi să mă urmeze cei de care el nu se lasă văzut, Ce le vei spune oamenilor, Să se căiască de păcatele lor, să se pregătească pentru noile vremuri ale lui Dumnezeu, care se apropie, timpul cînd spada lui învăpăiată îi va sili să-şi îndoaie grumazul pe cei care i-au respins cuvîntul şi peste el au scuipat, Le vei spune că eşti Fiul lui Dumnezeu, vei fi nevoit s-o spui, Voi spune că Tatăl meu m-a numit Fiul său şi că port aceste cuvinte în inimă de cînd m-am născut şi că acum a venit şi Dumnezeu şi mi-a spus Fiul meu, un tată nu te face să-l uiţi

pe celălalt, însă azi poruncește Tatăl Dumnezeu, să ne supunem lui, Lasă atunci lucrurile pe seama mea, spuse Simon, și imediat lăsă vîsla din mînă, se duse la prora ambarcațiunii, și cum glasul său putea fi deja auzit de pe țărm, strigă, Osana, iată că sosește Fiul lui Dumnezeu, el care a stat pe mare patruzeci de zile vorbind cu Tatăl, iar acum se întoarce la noi ca să ne căim și să ne pregătim, Să nu spui că era și Diavolul acolo, se grăbi să-i spună Isus, temîndu-se că va fi făcută publică o situație, pe care i-ar fi foarte greu s-o explice. Simon scoase din nou un strigăt, mai vibrant, care provocă agitație printre oamenii care așteptau pe țărm, iar apoi reveni iute la locul lui, spunîndu-i lui Isus, Dă-mi mie vîsla și du-te să stai la proră, în picioare, dar nu spune nimic, pînă n-ajungem pe uscat să nu scoți o vorbă. Așa au făcut, Isus în picioare, la prora bărcii, cu tunica lui veche, desaga goală pe umăr, brațele pe jumătate ridicate, ca și cum ar fi vrut să salute sau să binecuvînteze și l-ar fi reținut timiditatea ori lipsa de încredere în propriile sale merite. Dintre cei care îi așteptau, trei, mai nerăbdători, se băgară în apă pînă la brîu și, ajunși lîngă barcă, o prinseră și începură s-o împingă și s-o tragă, în timp ce, din exterior, cu mîna rămasă liberă, unul dintre ei încerca să atingă tunica lui Isus, nu pentru că ar fi fost convins de adevărul proclamației lui Simon, ci pentru că i se părea un lucru ieșit din comun faptul că un om lipsise timp de patruzeci de zile în mijlocul mării, de parcă ar fi fost în deșert în căutarea lui Dumnezeu, întorcîndu-se acum din rărunchii reci ai unui munte de ceață, fie că îl văzuse ori nu pe Dumnezeu. N-ar trebui să fie nevoie să adăugăm că nu s-a vorbit de altceva în satele din împrejurimi, mulți dintre cei care se află aici au venit din pricina fenomenului meteorologic, auziseră numai că înăuntru era prins un om și spuseseră, Bietul

de el. Barca acostă fără nici o smucitură, ca şi cum ar fi fost aşezată pe ţărm de aripi de îngeri. Simon îl ajută pe Isus să coboare, îndepărtîndu-i cu o nerăbdare abia stăpînită pe cei care intraseră în apă şi de aceea se credeau îndreptăţiţi la o plată diferită, Lasă-i, spuse Isus, într-o zi vor auzi c-am murit şi vor regreta că nu mi-au putut purta trupul mort, lasă-i să mă ajute cît sînt viu. Isus se urcă pe un dîmb şi-şi întrebă prietenii, Unde e Maria, în aceeaşi clipă o văzu, ca şi cum, pronunţîndu-i numele, ar fi făcut-o să iasă din neant sau din ceaţă, aveai impresia că nu e prezentă, dar era de ajuns să-i pronunţi numele şi ea se ivea, Sînt aici, iubitul meu Isus, Vino lîngă mine, să vină şi Simon şi Andrei, să vină şi Iacob şi Ioan, fii lui Zebedeu, ei sînt cei care mă cunosc şi cred în mine, cei care mă cunoşteau şi mă credeau cînd încă nu le puteam spune nici lor, nici vouă, că sînt Fiul născut din Dumnezeu, Fiul care a fost chemat de Tată şi patruzeci de zile a petrecut cu el în mijlocul mării şi care s-a întors pentru a vă spune că a sosit vremea Domnului şi că trebuie să vă căiţi înainte să vină Diavolul să culeagă spicele putrede, care au căzut din holda pe care Dumnezeu o duce în braţe, spicele care sînteţi voi, dacă, spre răul vostru, vreţi să fugiţi din îmbrăţişarea iubitoare a lui Dumnezeu. Un murmur străbătu mulţimea, ridicîndu-se deasupra capetelor ca valurile mici care din nou se văd pe mare, de fapt, mulţi dintre cei prezenţi auziseră de miracolele făptuite în diverse locuri de cel din faţa lor, unii fuseseră chiar martori oculari şi beneficiari, Eu am mîncat din pîinea şi peştele acela, spunea unul, Eu am băut din vin, spunea altul, Eram vecin cu femeia adulteră, adăugă al treilea, dar, între asemenea isprăvi, oricît de neobişnuite au fost sau au părut a fi, şi această supremă minune, proclamată aici, că Isus e Fiul lui Dumnezeu şi, în consecinţă, Dumnezeu

însuşi, distanţa e ca de la cer la pămînt, iar aceasta, din cîte se ştie, n-a fost pînă azi măsurată. Atunci, din mijlocul mulţimii, se ridică un glas, Dă-ne o dovadă că eşti fiul lui Dumnezeu şi eu te voi urma, Tu m-ai urma oricum dacă inima te-ar împinge spre mine, însă inima ta e prizonieră într-un piept ferecat, de aceea îmi ceri o dovadă pe care simţurile tale ar putea s-o înţeleagă, prea bine, îţi voi da o dovadă care îţi va convinge simţurile, dar pe care mintea ta o va refuza, astfel că, pînă la urmă, nedumerit şi sfîşiat între minte şi simţuri, singura soluţie va fi să te laşi călăuzit spre mine de inima ta, Cine poate să înţeleagă va înţelege, eu nu înţeleg, spuse omul, Cum te numeşti, Toma, Vino aici, Toma, vino cu mine la marginea apei, vino să mă vezi cum fac nişte păsări din acest noroi pe care-l adun cu mîinile, observă cît e de uşor, frămînt şi modelez trupul şi aripile, dau formă capului şi ciocului, încrustez aceste pietricele care vor fi ochii, potrivesc penele lungi din coadă, îi echilibrez picioarele şi ghearele şi, după ce am terminat-o pe asta, mai fac încă unsprezece, iată-le, una, două, trei, patru, cinci, şase, şapte, opt, nouă, zece, unsprezece, douăsprezece păsări de noroi, închipuieşte-ţi, le putem da chiar un nume, aceasta e Simon, aceasta Iacob, aceasta Andrei, aceasta Ioan, şi aceasta, dacă nu te deranjează, se va numi Toma, cît despre celelalte vom aştepta ca numele lor să apară, de multe ori numele întîrzie pe drum, ajung mai tîrziu, şi acum priveşte ce fac, arunc această plasă peste păsările ca să nu poată fugi, dacă nu sîntem atenţi, Vrei să spui că, dacă ridicăm plasa, păsările fug, întrebă, neîncrezător, Toma, Da, dacă ridicăm plasa, păsările fug, Asta e dovada cu care voiai să mă convingi, Da şi nu, Cum adică, da şi nu, Cea mai bună dovadă, dar ea nu depinde de mine, ar fi ca tu să nu ridici plasa şi să crezi că păsările vor fugi dacă o vei ridica, Sînt din lut, nu

pot să fugă, Încearcă, şi Adam, primul nostru tată, a fost din lut şi tu te tragi din el, Lui Adam i-a dat viaţă Dumnezeu, Nu te mai îndoi, Toma, ridică plasa, eu sînt Fiul lui Dumnezeu, Tu ai vrut-o, aceste păsări nu vor zbura, şi, cu o mişcare rapidă, Toma ridică plasa, şi păsările, libere, îşi luară zborul, se rotiră de două ori, ciripind, deasupra mulţimii uluite, şi dispărură în văzduh. Isus spuse, Vezi, Toma, pasărea ta a zburat, iar Toma îi răspunse, Nu, Doamne, e aici în genunchi la picioarele tale, pasărea aceea sînt eu.

Cîţiva bărbaţi se desprinseră din mulţime, iar în urma lor, dar nu depinzînd de ei, apărură şi cîteva femei. Se apropiară şi îşi spuseră numele, Sînt Filip, şi Isus văzu în el pietrele şi crucea, Sînt Bartolomeu, şi Isus văzu în el un trup jupuit, Sînt Matei, şi Isus îl văzu mort, înconjurat de barbari, Sînt Simon, şi Isus văzu în el ferăstrăul care-l hăcuia, Sînt Iacob, fiul lui Alfeu, şi Isus văzu cum îl omorau cu pietre, Sînt Iuda Tadeul, şi Isus văzu măciuca ridicîndu-i-se deasupra capului, Eu sînt Iuda Iscarioteanul, şi lui Isus i se făcu milă de el pentru că îl văzu spînzurîndu-se cu propriile mîini de smochin. Atunci Isus îi chemă pe ceilalţi şi le spuse, Acum sîntem toţi, ceasul a sosit. Şi spre Simon, fratele lui Andrei, Cum mai avem un alt Simon printre noi, tu, Simon, de acum înainte te vei numi Petru. Întoarseră spatele mării şi porniră la drum, în urmă mergeau femeile, celor mai multe n-am reuşit să le aflăm numele, dar, de fapt, nu contează, aproape toate sînt Maria, şi chiar dacă nu sînt, vor răspunde la acest nume, spunem femeie, spunem Maria, iar ele îşi ridică ochii şi vin să ne slujească.

Isus şi ai lui umblau pe drumuri şi prin sate, şi Dumnezeu vorbea prin gura lui Isus şi iată ce spunea, S-au împlinit timpurile şi împărăţia lui Dumnezeu se apropie, căiţi-vă şi credeţi în vestea cea bună. Auzind asemenea cuvinte, norodul de rînd se gîndea că între a se împlini şi a se sfîrşi timpurile nu putea fi vreo deosebire şi că, prin urmare, se apropie sfîrşitul lumii, care e pragul unde timpul e măsurat şi se consumă. Cu toţii îi mulţumeau lui Dumnezeu pentru mizericordia de a fi trimis înainte, pentru a anunţa solemn evenimentul iminent, un bărbat care spunea că-i este Fiu, ceea ce chiar ar fi putut să fie adevărat, căci din senin săvîrşea cîte un miracol pe oriunde trecea, singura condiţie, dacă poate fi numită condiţie, însă imperativă, fiind credinţa sinceră a celui ce-l cerea, aşa cum a fost cazul leprosului care l-a implorat, Dacă vrei, poţi să mă cureţi, iar Isus, cuprins de o adîncă milă faţă de nenorocitul acoperit de plăgi, îl atinse şi porunci, O vreau, fii curat, şi, în aceeaşi clipă, carnea putredă s-a însănătoşit, pielea care dispăruse s-a refăcut, şi cel care fusese pînă atunci un lepros hidos şi murdar, de care fugea toată lumea, redeveni un om curat şi perfect, apt de orice. Un alt caz, demn de asemenea de a fi relatat, a fost cel al unui paralitic care, pentru că la poartă era mare înghesuială, a trebuit să fie ridicat, iar apoi coborît, pe targa lui, printr-o gaură din acoperişul casei unde se afla Isus, care trebuie să fi fost a lui Simon, numit Petru, şi meritînd recompensă atîta credinţă, Isus spuse, Fiul meu, îţi sînt iertate păcatele, dar s-a

întîmplat să fie de față cîțiva scribi bănuitori, din aceia care văd în orice un motiv de recriminare, care invocă fără încetare legea și care, auzind aceste cuvinte, rostite de Isus, nu s-au putut stăpîni să nu protesteze, De ce vorbești așa, spui blasfemii, numai Dumnezeu poate ierta păcatele, la care Isus răspunse printr-o întrebare, Ce este mai ușor, să-i spun paraliticului Îți sînt iertate păcatele, sau să-i spun Ridică-te, ia-ți targa și umblă, și, fără să aștepte răspunsul celorlalți, încheie, Ei bine, ca să știți că am pe pămînt puterea de a ierta păcatele, îți poruncesc, asta i-o spunea paraliticului, să te ridici, să-ți iei targa și să te duci acasă, cuvinte care imediat îl făcură pe infirm să se scoale în picioare, întreg și, pe deasupra, cu forțele refăcute, în ciuda inactivității provocate de paralizie, căci își luă targa și și-o puse în spinare, apoi plecă la treburile lui, mulțumindu-i Domnului de mii și mii de ori.

Bineînțeles că nu toată lumea cere miracole, fiecare dintre noi ne obișnuim cu timpul cu micile sau mediile noastre mizerii și ne învățăm să trăim cu ele, fără să ne treacă prin minte să inoportunăm cu ele puterile prea înalte, însă păcatele sînt altceva, păcatele macină pe sub ce se vede, nu sînt un picior mai scurt sau un braț strîmb, nu sînt lepra din afară, ci lepra dinăuntru. De aceea, Dumnezeu avusese mare dreptate cînd îi spusese lui Isus că orice om are cel puțin un păcat de care să se pocăiască, și cel mai obișnuit și firesc e că are o mulțime. Or, lumea pămîntească fiind aproape de sfîrșit și apropiindu-se împărăția lui Dumnezeu, decît să intrăm în ea cu un trup refăcut pe seama miracolelor, mai important este să fim călăuziți de un suflet, al nostru, purificat de căință și vindecat prin iertare. De altfel, dacă paraliticul din Capernaum își petrecuse o parte din viață pe o targă era pentru că păcătuise, căci se știe că orice

beteşug este consecinţa păcatului, de aceea, concluzie de o imbatabilă logică, adevărata condiţie a unei bune sănătăţi, care este şi a nemuririi sufletului, dacă nu cumva şi a trupului, nu poate fi decît o puritate integrală, o absenţă absolută a păcatului, printr-o pasivă şi eficace ignorare sau printr-o respingere activă, atît în faptă cît şi în gînduri. Totuşi, să nu credeţi că Isus străbătea ţinuturile Domnului irosind puterea de a vindeca şi autoritatea de a ierta, care de acelaşi Domn îi fuseseră conferite. Nu că n-ar fi vrut, bineînţeles, căci inima lui bună îl făcea să dorească mai degrabă să devină un panaceu universal decît să vestească tuturora sfîrşitul timpurilor şi să pretindă de la fiecare să se căiască, aşa cum era obligat de porunca lui Dumnezeu, şi pentru ca păcătoşii să nu piardă prea mult timp cu reflecţii care nu făceau decît să amîne dificila decizie de a spune, Am păcătuit. Domnul punea în gura lui Isus vorbe care făgăduiau şi ameninţau, precum, Adevăr vă spun vouă că unii dintre cei care sînt aici de faţă nu vor muri înainte de a vedea sosind împărăţia lui Dumnezeu, cu toată puterea sa, închipuiţi-vă acum efectele devastatoare pe care o asemenea proclamaţie o producea în conştiinţa noroadelor, din toate părţile se înghesuiau mulţimile neliniştite şi începeau să se ţină după Isus ca şi cum el ar fi fost acela care trebuia să le călăuzească de-a dreptul în noul paradis pe care Dumnezeu avea să-l instaureze pe pămînt, deosebindu-se de primul prin aceea că, de astă dată, mulţi se vor bucura de el, după ce vor fi răscumpărat prin rugăciune, penitenţă şi căinţă păcatul lui Adam, numit şi păcat originar. Şi cum, în majoritatea lor, aceşti inşi încrezători proveneau din straturi sociale umile, meşteşugari şi lucrători cu sapa, pescari şi femei fără căpătîi, într-o zi, cînd Dumnezeu l-a lăsat mai în voie, Isus se încumetă să improvizeze un discurs care

i-a entuziasmat pe toţi cei care l-au auzit, vărsînd lacrimi de bucurie aşa cum numai cei fără speranţă pot vărsa cînd îşi văd salvarea cu ochii, Ferice de voi, spuse Isus, ferice de voi, care sînteţi săraci, pentru că a voastră este împărăţia lui Dumnezeu, ferice de voi, care sînteţi acum flămînzi, pentru că voi veţi fi săturaţi, ferice de voi, care acum plîngeţi, pentru că voi veţi rîde, dar, în acest moment, Dumnezeu băgă de seamă ce se petrecea, şi, neputînd suprima ceea ce spusese Isus, îi sili limba să pronunţe alte cuvinte, care au transformat lacrimile de bucurie în negre lamentaţii în faţa unui negru viitor, Ferice de voi, cînd oamenii vă vor urî, vă vor izgoni dintre ei, vă vor ocărî şi se vor lepăda de numele vostru infam, din pricina Fiului Omului. Cînd Isus sfîrşi de rostit această frază, simţi că i se frînge inima de durere căci, în aceeaşi clipă, i se zugrăvi în minte tragica viziune a chinurilor şi morţilor pe care Dumnezeu i le prevestise pe mare. De aceea, în faţa mulţimii care-l privea încremenită de groază, Isus căzu în genunchi şi, prosternat, se rugă în tăcere, nimeni din cei care se aflau acolo nu-şi putea imagina că le cerea tuturor iertare, el care se mîndrea, ca Fiu al lui Dumnezeu, că are puterea să-i ierte pe ceilalţi. În noaptea aceea, în intimitatea cortului unde dormea cu Maria din Magdala, Isus spuse, Eu sînt păstorul care, cu acelaşi toiag, îi mînă la sacrificiu pe cei inocenţi şi pe cei vinovaţi, pe cei care s-au mîntuit şi pe cei care s-au pierdut, pe cei care s-au născut şi pe cei care se vor naşte, cine mă va elibera de această remuşcare, pe mine care mă văd astăzi în aceeaşi situaţie precum odinioară tatăl meu, dar el este responsabil pentru douăzeci de vieţi, iar eu pentru douăzeci de milioane. Maria din Magdala plînse împreună cu Isus şi-i spuse, Tu n-ai vrut-o, Asta e cel mai rău, îi răspunse el, iar ea, ca şi cum, de la bun început, ar fi ştiut tot ceea ce noi,

încetul cu încetul, am văzut şi am auzit, Dumnezeu este cel care croieşte drumurile şi le porunceşte celor care trebuie să păşească pe ele, pe tine te-a ales ca să deschizi, în slujba lui, o cale între căi, însă tu nu vei merge pe ea şi nu vei construi un templu, alţii îl vor construi peste sîngele şi rărunchii tăi, de aceea ar fi mai bine să accepţi cu resemnare destinul pe care Dumnezeu l-a orînduit şi l-a scris pentru tine, căci toate gesturile tale sînt prevăzute, cuvintele pe care le vei pronunţa te aşteaptă în locurile unde va trebui să mergi, acolo te vor aştepta şchiopii cărora le vei da picioare, orbii cărora le vei da vedere, surzii cărora le vei da auz, muţii cărora le vei da glas, morţii cărora le-ai putea da viaţă, Nu am putere împotriva morţii, N-ai încercat niciodată, Ba da, dar măslinul n-a înviat, Timpurile sînt acum altele, eşti obligat să vrei ce vrea Dumnezeu, dar Dumnezeu nu-ţi poate refuza ceea ce tu vei vrea, Să mă elibereze de această povară, nu vreau altceva, Vrei imposibilul, dragă Isus, singurul lucru pe care Dumnezeu într-adevăr nu-l poate este să nu se vrea pe sine însuşi, De unde ştii, Femeile au alt fel de a gîndi, poate pentru că trupul nostru este diferit, asta trebuie să fie, da, asta trebuie să fie.

Într-o zi, pentru că pămîntul este mereu prea vast pentru efortul unui singur om, chiar cînd e vorba de o porţiune minusculă, cum e, în cazul nostru, Palestina, Isus se hotărî să-şi trimită prietenii, cîte doi, să vestească prin oraşe, cetăţi şi sate sosirea apropiată a împărăţiei lui Dumnezeu, povăţuind şi propovăduind pretutindeni, aşa cum făcea el. Şi cum rămase singur cu Maria din Magdala, căci celelalte femei îi însoţeau pe bărbaţi, în funcţie de gustul şi de preferinţa fiecăruia şi fiecăreia, se gîndi să facă împreună o călătorie la Betania, care-i aproape de Ierusalim, omorînd astfel, dacă expresia nu e necuviincioasă, doi iepuri dintr-o lovitură,

vizitînd adică familia Mariei, căci era timpul să se împace fraţii şi cumnaţii, să se cunoască grupul mergînd apoi, din nou reunit, la Ierusalim, căci Isus le fixase întîlnire tuturor prietenilor lui peste trei luni, în Betania. Despre ce au făcut cei doisprezece în ţara Israelului nu sînt multe de spus, mai întîi, pentru că, exceptînd cîteva momente ale vieţii şi circumstanţe ale morţii, nu istoria lor am fost chemaţi noi s-o povestim, iar, în al doilea rînd, pentru că nu li se dăruise decît puterea de a repeta, totuşi, după firea fiecăruia, lecţiile şi faptele învăţătorului, ceea ce vrea să însemne că au dat poveţe ca şi el, dar au tămăduit cum s-au priceput. Păcat că Isus le-a ordonat categoric să nu umble pe drumurile păgînilor şi să nu intre în nici un oraş al samaritenilor, căci, din pricina acestei surprinzătoare manifestări de intoleranţă, la care n-ar fi trebuit să ne aşteptăm din partea unei persoane atît de bine pregătite, s-a ratat ocazia de a se abrevia eforturi viitoare, fiindcă, avînd Dumnezeu intenţia, destul de clar exprimată, de a-şi lărgi teritoriile şi influenţa, mai devreme sau mai tîrziu va veni şi rîndul, nu numai al samaritenilor, ci, mai ales, al păgînilor, de aici şi de aiurea. Isus le spusese să vindece bolnavi, să învie morţi, să cureţe leproşi, să alunge demoni, însă, în realitate, în afara unor aluzii vagi şi foarte generale, nu se constată că ar fi rămas vreo urmă scrisă sau vreo amintire a unor astfel de acţiuni, în măsura în care, într-adevăr, le vor fi săvîrşit, ceea ce, pînă la urmă, serveşte pentru a arăta că Dumnezeu nu se încrede în oricine, oricît de bune i-ar fi recomandările. Cînd se vor întîlni din nou cu Isus, cei doisprezece vor avea desigur cîte ceva de povestit cu privire la rezultatul îndemnurilor la pocăinţă pe care le-au împărţit în stînga şi în dreapta, însă vor avea foarte puţine de spus la capitolul vindecări, cu excepţia alungării cîtorva demoni subalterni,

din cei care n-au nevoie de exorcisme din cale afară de imperioase pentru a sări de la un om la altul. Vor povesti, în schimb, că ei înșiși au fost adesea alungați ori prost primiți pe drumuri care nu erau ale păgînilor sau în orașe care nu erau ale samaritenilor, fără altă consolare decît că-și scuturau la plecare praful de pe sandale, ca și cum vina ar fi fost a bietului colb, pe care toți îl calcă în picioare și care de nimeni nu se plînge. Însă Isus le spusese că așa trebuiau să acționeze în astfel de cazuri, ca mărturie împotriva celor ce refuzau să-i asculte, un răspuns deplorabil, un răspuns, în fond, resemnat, căci era vorba chiar de cuvîntul lui Dumnezeu, care astfel era respins, cu toate că Isus fusese foarte explicit, Nu vă bateți capul cu ce va trebui să spuneți, în acel moment vi se va sufla ce veți avea de spus. Or, poate că lucrurile nu sînt chiar atît de simple, poate că, în acest caz ca și în altele, soliditatea doctrinei, care e deasupra, depinde de factorul personal, care e dedesubt, lecția, dacă nu e temerar s-o afirmăm, pare bună, să profităm de ea.

S-a întîmplat să fie o vreme precum a trandafirilor proaspăt culeși, fragedă și parfumată ca și ei, iar drumurile curate și primitoare de parcă, în fața lor, ar fi pășit îngeri, stropindu-le cu rouă și măturîndu-le apoi cu mături de laur și de mirt. Isus și Maria din Magdala călătoreau incognito, noaptea nu dormeau niciodată în caravanseraiuri, ferindu-se și să se alăture vreunei caravane, unde riscul să-l recunoască ca cineva pe Isus era mai mare. Nu pentru că Isus și-ar fi neglijat obligațiile, oricum nu i-ar fi îngăduit-o supravegherea minuțioasă a lui Dumnezeu, dar părea că Dumnezeu însuși se hotărîse să-i acorde cîteva zile nelucrătoare, căci, pe drum, nu se iveau leproși cerînd tămăduire, nici posedați respingînd-o, iar satele pe care le traversau se răsfățau bucolic în pacea Domnului,

ca şi cum, prin propria lor virtute, o luaseră înainte pe calea pocăinţei. Dormeau pe unde se nimerea, fără să-şi dorească alt confort decît braţele celuilalt, uneori cu firmamentul drept unic acoperiş, imensul ochi negru al lui Dumnezeu, ţintuit de luminiţele care sînt reflecţia lăsată de privirile oamenilor care au contemplat cerul, generaţie după generaţie, interogînd tăcerea şi ascultînd singurul răspuns pe care ea îl dă. Mai tîrziu, cînd va rămîne singură pe lume, Maria din Magdala va încerca să-şi amintească aceste zile şi aceste nopţi şi, de fiecare dată, va trebui să lupte din greu ca să-şi apere memoria de asalturile durerii şi amărăciunii, ca şi cum s-ar strădui să protejeze o insulă a iubirii de atacurile unei mări zbuciumate şi de monştrii ei. Această vreme nu mai e departe, însă, privind pămîntul şi cerul, semnele apropierii ei nu se deslueşesc, tot aşa zboară o pasăre în nemărginitul văzduh, şi nu zăreşte uliul care, cu ghearele întinse, fulgerător coboară asupra ei precum o piatră. Pe drum, Isus şi Maria din Magdala păşesc cîntînd, ceilalţi călători, care nu-i cunosc, spun, Iată nişte oameni fericiţi, şi nu există deocamdată alt adevăr mai adevărat. Aşa au ajuns la Ierihon, iar de acolo, fără grabă, mergînd agale vreme de două zile, căci era mare căldura şi umbrele absente, s-au îndreptat spre Betania. După mulţii ani care trecuseră, Maria din Magdala nu ştia cum va fi primită de fraţi, cu atît mai mult cu cît îşi părăsise casa pentru a duce o viaţă de desfrîu, Poate chiar îşi închipuie că am murit, zicea, poate chiar îşi doresc să fi murit, dar Isus încerca să-i alunge din minte negrele presimţiri, Timpul le vindecă pe toate, o asigura el sentenţios, uitînd că rana care era pentru el propria sa familie era în continuare deschisă şi dureroasă, sîngerînd fără încetare. Au intrat în Betania, Maria acoperindu-şi chipul pe jumătate, de ruşine c-ar fi putut s-o recunoască vecinii, iar

Isus o mustra cu blîndeţe, De cine te ascunzi, nu mai eşti femeia care a trăit cealaltă viaţă, aceea nu mai există, Nu mai sînt cea care am fost, e adevărat, dar sînt cine eram, şi cea care sînt şi cea care eram sînt încă legate una de alta prin ruşinea celei care am fost, Acum eşti cine eşti, şi eu sînt cu tine, Domnul fie lăudat pentru asta, el care într-o zi mi te va lua, iar Maria lăsă să-i cadă mantia, descoperindu-şi chipul, însă nimeni nu spuse, Iat-o pe sora lui Lazăr, cea care a plecat să ducă o viaţă de prostituată.

Aceasta e casa, spuse Maria din Magdala, dar nu găsi curaj să bată, nici glas să se anunţe. Isus împinse uşor poarta, care nu era încuiată, şi întrebă, E cineva acasă, dinăuntru o femeie spuse, Cine e, ieşi în poartă, adusă parcă de propriile cuvinte, era Marta, sora Mariei, gemene, dar nu identice, pentru că asupra acesteia vîrsta făcuse mari stricăciuni, ori poate munca, sau caracterul şi felul de a fi. Dădu mai întîi cu ochii de Isus, iar chipul ei, ca şi cum s-ar fi ridicat norul care-l umbrea, deveni deodată luminos şi senin, dar, imediat, văzîndu-şi sora, avu îndoieli, o expresie de nemulţumire i se desenă pe faţă, El cine e, dacă sînt împreună, e cu putinţă să fi gîndit, ori mai ştii, Cum poate să fie cu ea, dacă este ceea ce pare, însă Marta n-ar fi în stare să spună, dacă i s-ar da acest ordin, ce i se părea că este Isus. Şi, fără îndoială, acesta a fost motivul pentru care, în loc să-şi întrebe sora, Ce mai faci, sau, Ce cauţi aici, cuvintele rostite au fost, Cine este bărbatul care te însoţeşte. Isus zîmbi, şi zîmbetul îi merse Martei drept la inimă, cu iuţeala şi şocul unui zbor de săgeată, iar acolo începu să doară, să doară, ca o necunoscută şi stranie plăcere, Mă numesc Isus din Nazaret, rosti, şi sînt cu sora ta, cuvinte echivalente, mutatis mutandis, cum ar şti să spună romanii în latineasca lor, cu cele pe care i le strigase fratele său

Iacob atunci cînd se despărţiseră pe malul mării, Se numeşte Maria din Magdala şi e cu mine. Marta deschise larg poarta şi spuse, Intraţi, eşti la tine acasă, dar nu se putu şti la care dintre cei doi se gîndise. În curte, Maria din Magdala îşi apucă sora de braţ şi-i spuse, Aparţin acestei case aşa cum tu îi aparţii, aparţin acestui bărbat care ţie nu-ţi aparţine, sînt cu tine şi cu el, aşa că să nu faci din virtutea ta predică şi din imperfecţiunea mea sentinţă, în pace am venit şi în pace vreau să rămîn. Marta spuse, Te primesc ca pe sora mea de sînge şi sper să vină ziua cînd te voi primi din iubire, dar nu astăzi, era cît pe aci să spună, totuşi o reţinu un gînd, căci nu ştia dacă bărbatul care a venit împreună cu sora ei era sau nu la curent cu viaţa pe care aceasta o dusese, dacă nu cumva o ducea în continuare, iar atunci, în acest punct al raţionamentului, roşi, încurcată, o clipă îi urî pe amîndoi şi pe sine însăşi, dar Isus vorbi în sfîrşit, pentru ca Marta să priceapă ce era de priceput, nu era aşa de greu să ghiceşti ce le umblă oamenilor prin minte, Dumnezeu ne judecă pe toţi şi, în fiecare zi, ne va judeca altfel, în funcţie de ceea ce sîntem în fiecare zi, or, dacă Dumnezeu ar trebui azi să te judece, Marta, să nu crezi că în ochii lui ai fi diferită de Maria, Explică-te mai bine, nu înţeleg, Nu-ţi voi spune mai mult, păstrează în inimă cuvintele mele şi repetă-ţi-le cînd te vei uita la sora ta, Maria acum nu mai, Vrei să ştii dacă nu mai sînt curvă, întrebă brutal Maria din Magdala, retezînd reticenţele surorii sale. Marta făcu un pas înapoi, îşi acoperi faţa cu mîinile, Nu, nu vreau să-mi spui, îmi ajung cuvintele lui Isus, şi, nemaiputîndu-se stăpîni, începu să plîngă. Maria se apropie, o luă în braţe de parcă ar fi vrut s-o legene, Marta spunea printre suspine, Ce viaţă, ce viaţă, dar nu era limpede dacă se referea la ea sau la sora ei. Unde e Lazăr, întrebă Maria, La

sinagogă, Şi cum merge cu sănătatea, Continuă să sufere de vechile lui sufocări, în afară de asta, e bine. Martei îi veni să adauge, într-un nou acces de amărăciune, că interesul venise foarte tîrziu, căci, în toţi aceşti ani de vinovată absenţă, sora risipitoare, risipitoare cu timpul şi cu trupul ei, gîndi Marta cu o ironie înciudată, nu-şi amintise niciodată să ceară veşti despre familie, mai ales despre un frate a cărui sănătate fragilă părea în fiecare clipă gata să se frîngă. Întorcîndu-se spre Isus, care, doi paşi mai încolo, urmărea cu atenţie conflictul abia ascuns, Marta spuse, Fratele nostru copiază cărţi la sinagogă, sănătatea nu-i îngăduie mai mult, iar tonul, deşi, cu siguranţă, nu aceasta îi fu intenţia, dezvăluia nedumerirea celui care nu va pricepe niciodată cum se poate trăi fără această forţă diligentă, fără această muncă neîntreruptă, căci cît e ziulica de lungă nu am nici o clipă de odihnă. De ce suferă Lazăr, întrebă Isus, De nişte sufocări, de parcă inima ar vrea să se oprească, apoi se face palid, palid, pare că-şi dă sufletul. Marta făcu o pauză şi adaugă, E mai tînăr decît noi, a spus-o fără să gîndească, poate fiindcă îşi dăduse seama cît era de tînăr Isus, din nou spiritul îi fu cuprins de tulburare, un sentiment de gelozie îi muşcă inima, iar rezultatul a fost o frază care a sunat straniu fiind de faţă Maria din Magdala, căci numai ea avea datoria şi dreptul s-o pronunţe, Eşti obosit, aşază-te, şi lasă-mă să te spăl pe picioare. Puţin mai tîrziu, singură cu Isus, Maria spuse, pe jumătate în serios, pe jumătate în glumă, După cît am văzut şi am auzit, aceste două surori par a se fi născut ca să se înamoreze de tine, iar Isus răspunse, Inima Martei e plină de tristeţe pentru că n-a trăit, Tristeţea ei nu e asta, e tristă pentru că îşi spune că nu mai e dreptate în cer dacă femeia impură primeşte răsplata, iar cea virtuoasă are sufletul gol, Dumnezeu o să aibă pentru ea

alte compensații, Tot ce se poate, însă Dumnezeu, care a făcut lumea, n-ar trebui să lipsească de nici un rod al lucrării sale pe femeile pe care tot el le-a creat, Să cunoască bărbatul, de exemplu, Da, așa cum tu ai cunoscut femeia, neavînd de fapt nevoie s-o cunoști, fiind, cum ești, fiul lui Dumnezeu, Cine se culcă cu tine nu e fiul lui Dumnezeu, ci fiul lui Iosif, Adevărul este că niciodată, de cînd ai apărut, n-am simțit că mă culc cu fiul unui zeu, Lui Dumnezeu, vrei să spui, Ce n-aș da să nu fii.

Printr-un băiețel, fiul unor vecini, Marta își anunță fratele că Maria se întorsese, dar nu fără a fi ezitat mult înainte, căci astfel avea să se răspîndească mai repede inevitabila și picanta știre că sora prostituată a lui Lazăr se întorsese acasă, iar familia va ajunge din nou în gura lumii, după ce timpul, de bine de rău, o făcuse să tacă. Se întrebă cu ce față va putea ieși a doua zi în lume, și, mai grav, dacă va avea curajul să-și ia sora, fiind obligată s-o prezinte vecinelor și prietenelor, spunînd, e un exemplu, Îți amintești de sora mea Maria, iat-o, s-a întors acasă, iar cealaltă, cu un aer complice, Îmi amintesc, cum să nu-mi amintesc, cine nu-și amintește, aceste detalii prozaice nu trebuie să scandalizeze pe cei care trebuie să-și piardă timpul cu ele, istoria lui Dumnezeu nu e toată divină. Marta își reproșă gîndurile meschine cînd, sosind, Lazăr o luă în brațe pe Maria, spunîndu-i simplu, Fii binevenită, sora mea, de parcă nu l-ar fi durut atîția ani de absență și de mută suferință, și cum Marta se cuvenea să dea și ea acum un semn de bună dispoziție, îl arătă pe Isus și îi spuse fratelui ei, Iată-l pe Isus, cumnatul nostru. Cei doi bărbați se priviră cu simpatie și îndată se așezară să stea de vorbă, în timp ce femeile, repetînd gesturi și mișcări care odinioară fuseseră comune, se apucară să pregătească masa. Or, după ce au luat cina, Lazăr și Isus au ieșit în

curte la răcoare, surorile au rămas în casă pentru a rezolva importanta chestiune a aşezării rogojinilor, avînd în vedere că familia îşi modificase compoziţia, şi, după o tăcere, Isus, privind primele stele care se iveau pe cerul încă luminos, întrebă, Suferi, Lazăr, iar Lazăr răspunse, cu un glas ciudat de liniştit, Da, sufăr, Vei înceta să suferi, spuse Isus, Desigur, cînd o să fiu mort, Vei înceta să suferi acum, Nu mi-ai spus că eşti medic, Frate, dacă aş fi medic, n-aş şti cum să te vindec, Chiar nefiind medic, nu mă poţi vindeca, Eşti vindecat, murmură blînd Isus, luîndu-l de mînă. În aceeaşi clipă, Lazăr simţi că boala i se scurgea din trup precum o apă neagră, devorată de soare, răsuflarea îi căpăta amplitudine, iar inima îi reîntinerea, şi, neputînd înţelege ce se petrece, sufletul i se umplu de teamă, Ce se întîmplă, întrebă, cu glasul răguşit de nelinişte, Cine eşti tu, Medic nu sînt, zîmbi Isus, În numele Domnului, spune-mi cine eşti, Nu invoca în van numele Domnului, Ce trebuie să înţeleg, Cheam-o pe Maria, ea îţi va spune. N-a fost nevoie, atrase de subita ridicare a vocilor, Marta şi Maria apărură în uşă, bărbaţii oare se certau, dar îşi dădură seama pe dată că nu, toată curtea era albastră, mai bine zis văzduhul, iar Lazăr, tremurînd, îl arăta cu degetul pe Isus, Cine e acest om, întreba, care, atingîndu-mă cu mîna şi spunîndu-mi Eşti vindecat, m-a vindecat, Marta se apropie de fratele său, vrînd să-l liniştească, cum ar fi putut fi vindecat cînd tremura în asemenea hal, dar Lazăr o dădu la o parte şi spuse, Vorbeşte, Maria, tu care l-ai adus, cine e el. Fără să se mişte din prag, Maria spuse cu simplitate, E Isus din Nazaret, fiul lui Dumnezeu. Or, chiar fiind aceste locuri şi timpul scurs pe ele, de la începutul lumii, blagoslovite adesea cu revelaţii profetice şi povestiri apocaliptice, lucrul cel mai firesc din viaţă ar fi fost totuşi ca Lazăr şi Marta să manifeste o

neîncredere fățișă, pentru că una e să te vezi dintr-o dată vindecat ca efect evident al unui miracol, și alta e să ți se spună că omul care ți-a atins mîna și te-a eliberat de boală e însuși fiul lui Dumnezeu. Cu toate acestea, credința și iubirea sînt în stare de multe, unii chiar afirmă că n-au nevoie să fie împreună ca să poată totul, în orice caz, Marta se aruncă plîngînd în brațele lui Isus, apoi, speriată de propria îndrăzneală, se lăsă să alunece la pămînt, unde rămase, murmurînd în neștire, cu chipul transfigurat, Te-am spălat pe picioare, te-am spălat pe picioare. Lazăr nu se mișcase, paralizat de uimire, am putea chiar să presupunem că subita revelație nu-l fulgerase numai pentru că un oportun gest de iubire îi pusese, cu o clipă mai devreme, o inimă nouă în locul inimii vechi. Zîmbind, Isus îl îmbrățișă și-i spuse, Să nu te surprindă că fiul lui Dumnezeu e fiul unui om, de bună seamă, Dumnezeu n-a mai avut de unde alege, așa cum bărbații își aleg femeile și femeile își aleg bărbații. Ultimele cuvinte erau destinate Mariei din Magdala, căreia îi vor face plăcere, însă Isus nu se gîndi că vor crește suferința Martei și disperarea singurătății ei, aceasta este deosebirea dintre Dumnezeu și un fiu de-al său, Dumnezeu le-ar rosti dinadins, fiul le-a scăpat dintr-o prea omenească stîngăcie. În sfîrșit, e mare azi bucuria în această casă, mîine Marta va reîncepe să sufere și să suspine, însă de un lucru poate fi sigură de pe acum, nimeni nu va îndrăzni să bîrfească pe străzile și în piețele Betaniei viața desfrînată a surorii ei, atunci cînd se va afla, chiar Marta va avea grijă de asta, că bărbatul pe care l-a adus l-a vindecat de boală pe Lazăr fără poțiuni nici ceaiuri. Se aflau în casă, bucurîndu-se în liniște de ceasul binecuvîntat, cînd Lazăr spuse, Am auzit din cînd în cînd zvonul că un bărbat din Galileea ar face miracole, dar nu și că ar fi fiul lui Dumnezeu,

Unele veşti aleargă mai iute decît altele, spuse Isus, Tu eşti bărbatul acela, Tu ai spus-o. Atunci Isus îşi povesti viaţa de la început, dar nu în întregime, nu suflă o vorbă despre Păstor, iar despre Dumnezeu spuse doar că-i apăruse ca să-i zică, Eşti fiul meu. Fără acel prim zvon despre miracole îndepărtate, devenite purul adevăr prin evidenţa palpabilă a celui de acum, fără puterea credinţei, fără iubire şi puterile ei, lui Isus i-ar fi fost fără îndoială foarte greu, numai cu o frază laconică, chiar pusă în gura lui Dumnezeu, să-i convingă pe Lazăr şi pe Marta că bărbatul care, în curînd, se va culca cu sora lor, era plămădit din duh divin, deşi cu omeneasca lui carne se apropiase de ea, care cunoscuse atîţia bărbaţi fără a se teme de Dumnezeu. Să-i iertăm Martei orgoliul care o făcuse să spună, în şoaptă, cu capul acoperit de cearşaf ca să nu vadă şi să n-audă, Eu aş fi mai demnă.

A doua zi de dimineaţă, noutatea se răspîndi ca fulgerul, toată Betania răsuna de laude şi mulţumiri aduse Domnului, pînă şi cei care, modeşti, se îndoiseră la început de adevărul întîmplării, considerîndu-şi aşezarea prea neînsemnată pentru ca, în ea, să se petreacă lucruri măreţe, au fost nevoiţi să se dea pînă la urmă bătuţi la vederea lui Lazăr, vindecat în chip miraculos, despre care niciodată n-ar trebui să se spună că are sănătate de vînzare, pentru că avea un suflet atît de bun încît, dacă ar fi putut, ar fi dat-o gratis pe toată. La poarta casei se adunau curioşii care voiau să-l vadă cu ochii lor, care nu-i mint, pe autorul mult lăudatei isprăvi, şi, dacă era cu putinţă, ca finală şi definitivă certitudine, să-l atingă cu mîna. Au venit şi bolnavii în căutarea vindecării, unii pe propriile picioare, alţii pe targă, sau aduşi în cîrcă de rude, astfel că nu se mai putea pătrunde pe uliţa îngustă unde locuia Lazăr cu surorile sale. Cînd Isus află de înghesuială, le trimise veste că va vorbi cu toţi în

piaţa mare a satului, să se ducă acolo, căci el li se va alătura. Dar cine a prins o pasăre în mînă nu va fi atît de neghiob încît să-i dea drumul să zboare, dimpotrivă, îşi va strînge degetele într-o colivie mai sigură. Din pricina acestei prudenţe sau neîncrederi, nimeni nu se dădu dus, iar Isus fu nevoit să se arate şi să iasă ca un om obişnuit, făcîndu-şi apariţia în pragul porţii ca oricare dintre noi, fără muzică ori aureolă, fără să se cutremure pămîntul şi să se clatine cerurile, Iată-mă, spuse el, străduindu-se să vorbească pe un ton firesc, însă, presupunînd c-a reuşit, aceste simple cuvinte, venind de la cine veneau, erau în stare să îngenuncheze un sat întreg, implorînd milă, Mîntuieşte-ne, strigau unii, Tămăduieşte-mă, se rugau alţii. Isus îl vindecă pe unul, care fiind mut nu putea să i-o ceară, iar pe ceilalţi îi trimise acasă pentru că n-aveau destulă credinţă, să se întoarcă altă dată, dar, mai întîi, trebuiau să se pocăiască de păcatele lor, căci împărăţia lui Dumnezeu e aproape, iar vremurile gata să se împlinească, doctrină pe care o cunoaştem deja. Eşti fiul lui Dumnezeu, l-au întrebat, iar Isus răspunse în modul enigmatic cu care îi obişnuise pe cei care-l ascultau, Dacă n-aş fi, Dumnezeu mai curînd te-ar amuţi, decît să-ţi îngăduie să-mi pui această întrebare.

Cu aceste răsunătoare fapte începu şederea lui Isus în Betania, în aşteptarea zilei cînd se va întîlni, aşa cum stabilise, cu discipolii care umblau prin ţinuturi îndepărtate. Bineînţeles că, fără întîrziere, au început să vină oameni din oraşele şi satele din împrejurimi de îndată ce s-a răspîndit vestea că omul care făcea miracole în nord se afla acum în Betania. N-ar avea nevoie Isus să iasă din casa lui Lazăr, căci toţi dădeau năvală spre ea ca spre un loc de pelerinaj. Isus totuşi nu-i primea, le poruncea să se adune pe un deal din afara satului,

iar acolo le propovăduia căinţa şi făcea cîteva vindecări. Atîta s-a vorbit şi atît de multe s-au spus, încît veştile au ajuns şi la Ierusalim, drept care mulţimile se îngroşau, începînd Isus să se întrebe dacă făcea bine să mai rămînă aici, căci, în aglomeraţiile excesive, există întotdeauna riscul de răzvrătire. Din Ierusalim venise mai întîi norodul de jos, atras de zvonul unei speranţe de mîntuire şi de vindecare, dar, foarte curînd, au început să apară şi inşi din clasele de sus, ba chiar şi cîţiva farisei şi scribi, care refuzaseră să creadă că un ins întreg la minte ar fi putut să aibă îndrăzneala, s-o numim sinucigaşă, de a se intitula nici mai mult nici mai puţin decît Fiul lui Dumnezeu. Se întorceau la Ierusalim iritaţi şi nedumeriţi pentru că Isus nu dădea niciodată un răspuns afirmativ cînd îi puneau această întrebare, dacă venea vorba de filiaţii se numea pe sine Fiul Omului, şi dacă, vorbind de Dumnezeu, i se întîmpla să spună Tată, dădea a înţelege că Dumnezeu era tatăl tuturora şi nu numai al său. Mai rămînea, şi era o chestiune care nu suferea controverse, puterea curativă pentru care prezenta succesive dovezi, exercitată fără artificiale pase magice, în modul cel mai simplu, un cuvînt sau două, Umblă, Ridică-te, Grăieşte, Vezi, Fii curăţat, un subtil contact al mîinii, o suavă atingere cu vîrful degetelor, şi, de îndată, pielea leproşilor strălucea ca roua atinsă de primele raze de soare, muţii şi bîlbîiţii se îmbătau cu şuvoiul torenţial al cuvîntului eliberat, paraliticii săreau de pe targă şi dansau pînă îi lăsau puterile, orbilor nu le venea să-şi creadă ochilor, şchiopii alergau şi iar alergau, apoi, de bucurie, se prefăceau şchiopi ca să poată din nou s-o rupă la fugă, Pocăiţi-vă, spunea Isus, pocăiţi-vă, şi nu le cerea altceva. Dar sacerdoţii superiori ai Templului, cunoscînd mai bine ca oricine dezordinile şi alte perturbări istorice, cărora le dăduseră naştere, la vremea lor, profeţii

şi alţi vestitori de diferite soiuri, au decis, după ce-au cîntărit şi cumpănit toate cuvintele auzite din gura lui Isus, că, de astă dată, nu se vor mai vedea convulsii religioase, sociale şi politice, ca cele din trecut, şi că, de azi înainte, vor urmări cu atenţie tot ce va face şi va spune galileanul, pentru ca răul ce se prefigurează să fie tăiat şi smuls din rădăcină, dacă va fi necesar, şi totul pare să indice că vom ajunge acolo, căci, spunea supremul sacerdot, Nu mă păcălește el pe mine, Fiul Omului este Fiul lui Dumnezeu. Isus nu se dusese să-şi semene grăunţele în Ierusalim, însă, în Betania, îşi făurea, călea şi ascuţea coasa cu care acolo va fi într-o zi secerat.

Între timp, azi doi, mîine doi, de fiecare dată cîte doi, sau patru, dacă s-au întîlnit pe drum, discipolii au început să sosească în Betania. Aduceau cu toţii aceeaşi veste, deosebindu-se doar prin amănunte şi circumstanţe fără importanţă, şi anume că, din deşert, se ivise un om care profetiza în stil vechi, ca şi cum ar fi rostogolit pietroaie cu glasul şi ar fi mutat munţii cu braţele, anunţînd pedepse pentru popor şi venirea iminentă a lui Mesia. Nu reuşiseră să-l vadă, căci se deplasa fără încetare dintr-un loc într-altul, motiv pentru care informaţiile pe care le aduceau, deşi coincizînd în mare măsură, erau toate la mîna a doua, şi, spuneau ei, nu porniseră în căutarea lui numai pentru că se împlinea termenul stabilit, de trei luni, şi nu voiau să lipsească la întîlnire. Isus îi întrebă atunci dacă ştiau ce nume avea profetul, iar ei răspunseră că se numea Ioan, or, acesta era numele omului care trebuia să vină să-l ajute, aşa cum spusese, la despărţire, Dumnezeu. A venit, spuse Isus, iar prietenii n-au înţeles ce însemnau aceste cuvinte, le-a înţeles numai Maria din Magdala, însă ea ştia tot. Isus voia să plece imediat să-l caute pe Ioan, care, fără îndoială, umbla în căutarea lui, dar, dintre cei

doisprezece, mai lipseau încă Toma şi Iuda Iscarioteanul, şi cum aceştia s-ar fi putut să aducă ştiri mai directe şi complete, întîrzierea lor îl contraria. A meritat însă aşteptarea, întîrziaţii îl văzuseră pe Ioan şi îi vorbiseră. Au venit şi ceilalţi din corturile unde locuiau, în afara Bretaniei, pentru a auzi relatarea lui Toma şi a lui Iuda Iscarioteanul, aşezaţi cu toţii în cerc, în casa lui Lazăr, în vreme ce Marta şi Maria şi celelalte femei îi serveau. Atunci Toma şi Iuda Iscarioteanul au luat cuvîntul pe rînd şi au spus că Ioan se afla în deşert cînd Dumnezeu i-a vorbit, după care a plecat pe malurile Iordanului să propovăduiască botezul pocăinţei pentru iertarea păcatelor, însă venind mulţimile să fie botezate, le-a primit cu următoarele vorbe, pe care le-am auzit şi ne-au înspăimîntat, Pui de năpîrci, cine v-a învăţat să fugiţi de mînia viitoare, faceţi dar roduri vrednice de pocăinţa voastră şi nu vă apucaţi să ziceţi voi înşivă că îl aveţi pe Abraham ca tată, căci vă spun că Dumnezeu din pietrele acestea poate să ridice noi fii lui Abraham, lăsîndu-vă pe voi pradă dispreţului, priviţi, securea a şi fost înfiptă la rădăcina pomilor, şi, de aceea, orice pom care nu face roade bune va fi tăiat şi aruncat în foc, şi noroadele, pline de teamă, l-au întrebat, Atunci ce trebuie să facem, şi Ioan le-a răspuns, Cine are două haine să împartă cu cine n-are nici una, şi cine are de mîncare să facă la fel, celor ce strîng dările le-a spus, Să nu cereţi nimic mai mult peste ce vă porunceşte legea să luaţi, dar să nu credeţi că legea e dreaptă doar pentru c-o numiţi lege, iar soldaţilor care l-au întrebat, Dar noi ce trebuie să facem, el le-a răspuns, Să nu stoarceţi nimic de la nimeni prin ameninţări, nici să nu învinuiţi pe nimeni pe nedrept, ci să vă mulţumiţi cu lefurile voastre. Tăcu atunci Toma, cel care începuse, iar Iuda Iscarioteanul luă cuvîntul, continuînd, L-au întrebat atunci dacă ei era

Mesia, şi el a răspuns, Cît despre mine, eu vă botez cu apă ca să vă împing la pocăinţă, dar vine acela care este mai puternic decît mine şi căruia eu nu sînt vrednic să-i dezleg cureaua încălţămintelor, el vă va boteza cu Duhul Sfînt şi cu foc, căci el are lopata în mînă, îşi va curăţi aria cu desăvîrşire şi îşi va strînge grîul în grînar, iar pleava o va arde într-un foc care nu se stinge. Iuda Iscarioteanul tăcu şi cu toţi aşteptară să vorbească Isus, însă el făcea cu un deget desene enigmatice pe pămînt şi părea că aşteaptă să ia cuvîntul alt discipol. Atunci Petru spuse, Tu eşti Mesia, pe care Ioan a venit să-l vestească, iar Isus, desenînd în continuare în praf, răspunse, Tu o spui, nu eu, mie Dumnezeu nu mi-a spus decît că sînt fiul lui, făcu o pauză, şi încheie, Voi pleca să-l caut pe Ioan, Mergem cu tine, spuse cel care se numea şi el Ioan, fiul lui Zebedeu, însă Isus clătină încet din cap, Voi merge singur, numai cu Toma şi cu Iuda Iscarioteanul, şi spre Iuda, Cum arată, E mai înalt ca tine, şi mult mai puternic, are o barbă lungă, care pare făcută din ţepi, umblă îmbrăcat cu o piele de cămilă şi împrejurul mijlocului e încins cu un brîu de curea, şi, în deşert, se spune că se hrănea cu lăcuste şi miere sălbatică, Seamănă mult mai mult cu Mesia decît mine, spuse Isus, şi părăsi cercul.

Cei trei au plecat a doua zi, în zori, şi, ştiind că Ioan nu rămînea niciodată mai multe zile în acelaşi loc şi că cel mai probabil l-ar fi putut găsi botezînd pe malul Iordanului, au coborît de pe înălţimile Betaniei pînă la Betabara, care se află pe ţărmul Mării Moarte, plănuind s-o ia de-a lungul rîului pînă la Marea Galileii, şi chiar mai spre septentrion, pînă la izvoare, dacă va fi nevoie. Dar cînd au plecat din Betania, nu-şi închipuiau cît de repede li se va încheia călătoria, căci, în Betabara, l-au şi întîlnit pe Ioan, singur, de parcă i-ar fi aşteptat.

L-au zărit de departe, silueta minusculă a unui bărbat stînd pe malul rîului, înconjurat de munţi livizi, care aminteau de cranii omeneşti şi de văi care păreau cicatrici încă dureroase, şi, întinzîndu-se spre dreapta, sclipind sinistru sub soare şi cerul alb, suprafaţa cumplitei Mări Moarte, ca de cositor topit. Cînd s-au apropiat ca la o aruncătură de praştie, Isus întrebă, El e, cei doi îşi încordară privirea, apărîndu-şi ochii cu mîna făcută streaşină, şi răspunseră, Ar trebui să fie geamănul lui dacă n-ar fi el, Aşteptaţi-mă aici, spuse Isus, nu vă apropiaţi orice s-ar întîmpla, şi, fără a mai adăuga nici o vorbă, începu să coboare spre rîu. Toma şi Iuda Iscarioteanul se aşezară pe pămîntul calcinat, îl văzură pe Isus îndepărtîndu-se, apărînd şi dispărînd în funcţie de accidentele terenului, iar apoi, pe terenul neted al ţărmului, îndreptîndu-se spre locul unde se afla Ioan, care nu se mişcase în tot acest timp. Numai să nu ne fi înşelat, spuse Toma, Ar fi trebuit să ne apropiem mai mult, spuse Iuda Iscarioteanul, dar Isus a fost sigur că-i el de cum l-a văzut, a pus întrebarea numai de formă. În vale, Ioan se ridicase şi se uita la Isus, care se apropia. Oare ce vor să-şi spună, întrebă Iuda Iscarioteanul, Poate că Isus ne-o va spune, poate că va tăcea, spuse Toma. Acum cei doi bărbaţi, atît de departe, se aflau faţă în faţă şi vorbeau cu însufleţire, îţi puteai da seama după gesturi, după mişcările pe care le făceau cu toiegele, apoi coborîră spre apă, de aici nu pot fi văzuţi pentru că relieful ţărmului i-a ascuns, totuşi Ioan şi Toma ştiau ce se petrece acolo pentru că şi ei se lăsaseră botezaţi de Ioan, intrînd cei doi în valuri pînă la brîu, iar Ioan luînd apă în căuşul palmelor, ridicînd-o apoi spre cer şi lăsînd-o să curgă deasupra capului lui Isus, în timp ce rostea, Botezat eşti cu apă, fie ca ea să îţi hrănească focul. Deja a făcut-o, deja a spus-o, Ioan

şi Isus au ieşit din apă şi urcă pe ţărm, şi-au ridicat de jos toiegele, fără îndoială îşi iau rămas-bun, şi-au luat şi s-au îmbrăţişat, apoi Ioan porneşte de-a lungul ţărmului, spre nord, iar Isus se îndreaptă spre noi. Toma şi Iuda Iscarioteanul îl aşteptau în picioare, el ajunge în faţa lor, şi, din nou fără a le adresa nici un cuvînt, îi depăşeşte şi trece mai departe, luînd-o pe drumul spre Betania. Discipolii merg în urma lui, înciudaţi, roşi de o curiozitate nesatisfăcută, şi, la un moment dat, Toma nu se putu stăpîni şi, ignorînd gestul cu care Iuda încerca să-l reţină, întrebă, Nu vrei să ne vorbeşti despre ce ţi-a spus Ioan, N-a venit încă ora, răspunse Isus, Ţi-a spus cel puţin dacă tu eşti Mesia, N-a venit încă ora, repetă Isus, iar ucenicii n-au înţeles dacă se mărginea să repete ce spusese mai devreme, sau îi informa că încă nu bătuse ceasul venirii lui Mesia. Spre această ipoteză înclina Iuda Iscarioteanul cînd, descurajaţi, rămaseră în urmă, în timp ce Toma, sceptic dintr-o decisă şi îndărătnică predispoziţie a spiritului, era de părere că fusese vorba de o simplă repetiţie, care, adăuga el, indica, pe deasupra, şi un soi de nerăbdare.

Numai Maria din Magdala a aflat, în noaptea aceea, ce se petrecuse, nimeni altcineva. N-am vorbit multe, îi spuse Isus, nici nu ne-am salutat bine că el a şi vrut să ştie dacă eu sînt cel care e menit să vină, ori dacă trebuie să aşteptăm pe altcineva, Şi tu ce i-ai răspuns, I-am spus că orcii îşi capătă vederea şi şchiopii umblă, leproşii sînt purificaţi şi surzii aud, iar vestea cea bună este propăvăduită sărmanilor, Şi el, Mi-a spus că Mesia nu e nevoie să facă atît de multe, dacă face ce trebuie, Aşa a spus, Da, sînt exact cuvintele lui, Şi ce trebuie să facă Mesia, Asta l-am întrebat şi eu, Şi el, Mi-a răspuns că va trebui să descopăr singur, Şi apoi, Atît, m-a dus la rîu, m-a botezat şi

a plecat, Ce cuvinte a rostit cînd te-a botezat, Fii botezat cu apă şi fie ca ea să îţi hrănească focul. După această discuţie cu Maria din Magdala, Isus n-a mai vorbit timp de o săptămînă. A plecat din casa lui Lazăr şi s-a dus să trăiască afară din Betania, acolo unde i se aflau discipolii, dar se retrase într-un cort, la distanţă de ceilalţi, stătea închis înăuntru toată ziua, singur, nici măcar Maria din Magdala n-avea voie să intre, şi ieşea noaptea ducîndu-se pe munţii pustii. Discipolii l-au urmărit de cîteva ori pe furiş, invocînd pretextul că voiau să-l apere de atacurile fiarelor sălbatice, de care, în realitate, nimeni n-auzise c-ar fi existat în aceste ţinuturi, şi l-au văzut căutînd cîte o poiană cu vegetaţie rară unde se aşeza privind, nu spre cer, ci drept înainte, ca şi cum, din umbra neliniştitoare a văilor sau de pe creasta unei coline, ar fi aşteptat să se ivească cineva. Era lună plină, cine s-ar fi apropiat ar fi putut fi zărit de departe, însă n-a venit nimeni. Cînd aurora călca pe primul prag al luminii, Isus se retrăgea şi se întorcea în tabără. Mînca numai o mică parte din hrana pe care Ioan şi Iuda Iscarioteanul, cînd unul, cînd altul, i-o aduceau, însă nu le răspundea la salut, şi o dată s-a întîmplat chiar să-l alunge cu asprime pe Petru, care nu voia decît să ştie cum se simte şi dacă are vreo poruncă de dat. Petru nu se înşelase întru totul făcînd ce făcuse, fusese însă prea devreme, pentru că, opt zile mai tîrziu, Isus ieşi din cort în plină zi, li se alătură discipolilor şi mîncă împreună cu ei, iar cînd termină spuse, Mîine mergem la Ierusalim, la Templu, acolo veţi face ceea ce voi face şi eu, pentru că a venit timpul ca Fiul lui Dumnezeu să afle scopul pentru care serveşte în casa Tatălui său şi Mesia să se apuce să facă ce trebuie. L-au întrebat ucenicii la ce se referea, însă el se mărgini să le spună, Nu va trebui să mai trăiţi mult ca s-o aflaţi. Dar discipolii

nu erau obişnuiţi să-l audă vorbindu-le pe acest ton, nici să-i vadă pe chip această expresie de asprime, chiar că nu mai seamănă cu acel Isus pe care-l cunoşteau, blînd şi liniştit, pe care Dumnezeu îl mîna unde îi era vrerea şi care abia dacă ştia să se plîngă. Nu era nici o îndoială că schimbarea se datora motivelor, deocamdată necunoscute, care-l făcuseră să se rupă de comunitatea prietenilor şi să rătăcească, posedat parcă de demonii nopţii, prin munţi şi prin rîpe în căutarea unui cuvînt, e ceea ce se caută întotdeauna. I se păru totuşi lui Petru, cel mai vîrstnic dintre cei prezenţi, că nu era drept ca, fără nici o explicaţie, Isus să le poruncească, Plecăm la Ierusalim, de parcă ei n-ar fi fost decît nişte vite, bune numai de mînat încolo şi încoace, fără dreptul de a cunoaşte motivele pentru care porneau la drum. Aşa că spuse, Întotdeauna ţi-am recunoscut şi ţi-am respectat puterea şi autoritatea, atît din pricina lucrurilor pe care le spui ca şi a celor pe care le-ai făcut, atît pentru că eşti fiul lui Dumnezeu cît şi pentru omul care eşti, dar nu e drept să te porţi cu noi de parcă am fi nişte copii fără minte sau nişte bătrîni senili, neîmpărtăşindu-ne intenţiile tale şi spunîndu-ne numai că trebuie să facem ceea ce tu vei face, fără ca judecata cu care sîntem înzestraţi să poată judeca ce vrei de la noi, Iertaţi-mă cu toţii, spuse Isus, eu însumi nu ştiu ce mă împinge să merg la Ierusalim, mi s-a spus numai că trebuie s-o fac, atît, dar voi nu sînteţi obligaţi să mă însoţiţi, Cine ţi-a spus că trebuie să mergi la Ierusalim, Cineva care a intrat în mintea mea pentru a hotărî ce trebuie şi ce nu trebuie să fac, Te-ai schimbat mult de cînd te-ai întîlnit cu Ioan, Am înţeles că n-ajungea să aduc pacea, trebuie s-aduc şi sabia, Dacă împărăţia lui Dumnezeu e aproape, ce rost are sabia, întrebă Andrei, Dumnezeu nu mi-a spus în ce fel va ajunge la voi împărăţia sa, am încercat

cu pacea, să încercăm acum cu sabia, şi Dumnezeu va alege, dar, o spun încă o dată, nu sînteţi obligaţi să mă însoţiţi, Ştii foarte bine că vom merge cu tine oriunde te vei duce, spuse Ioan, iar Isus răspunse, Să nu juraţi, o veţi şti cei care veţi ajunge acolo.

A doua zi de dimineaţă, cînd Isus s-a dus acasă la Lazăr, nu atît pentru a-şi lua rămas-bun, cît pentru a da un semn binevoitor că se întorsese printre oameni, Marta i-a spus că fratele plecase deja la sinagogă. Atunci Isus şi ai lui au pornit pe drumul Ierusalimului, Maria din Magdala şi celelalte femei i-au însoţit pînă la ultimele case din Betania, unde s-au oprit făcînd semne de rămas-bun, au fost nevoite să se mulţumească numai cu atît pentru că bărbaţii nu şi-au întors capul nici măcar o singură dată. Cerul este înnorat, ploaia ameninţă, poate de aceea sînt puţini oameni pe drum, cei care n-au motive de forţă majoră pentru a merge la Ierusalim au rămas acasă, aşteptînd ce vor hotărî astrele. Înaintează, aşadar, cei treisprezece, pe un drum de multe ori pustiu, în timp ce norii groşi şi cenuşii se rostogolesc peste vîrfurile munţilor, ca şi cum, în sfîrşit, şi pentru totdeauna, se vor încastra cerul şi pămîntul, tiparul şi mulajul, masculinul şi femininul, concavul şi convexul. Totuşi, cînd au ajuns la porţile oraşului, şi-au dat seama îndată că mulţimea nu prezenta mari deosebiri de varietate şi de număr faţă de ce-şi aminteau şi că va fi nevoie, ca de obicei, de mult timp şi de multă răbdare pentru a-şi croi un drum spre Templu. N-a fost totuşi aşa. Înfăţişarea celor treisprezece bărbaţi, aproape desculţi, cu toiegele lor mari, bărbile hirsute, grelele şi întunecatele mantii peste tunicile care păreau că văzuseră începutul lumii, făcea să se îndepărteze mulţimea înspăimîntată, întrebîndu-se, Cine sînt aceşti oameni, cine e acela care merge în frunte, şi nu

afla răspuns, pînă cînd un ins care venise din Galileea spuse, Este Isus din Nazaret, cel care spune că e fiul lui Dumnezeu şi face minuni, Dar unde merg, se auzea întrebarea, şi cum singurul mod de a afla era să se le calce pe urme, mulţi s-au luat după ei, astfel că, atunci cînd au ajuns la intrarea în Templu, nu mai erau treisprezece, ci o mie, care s-au postat afară, aşteptînd să-şi astîmpere curiozitatea. Isus se îndreptă spre locul unde stăteau zarafii şi le spuse discipolilor, Iată ce-am venit să facem, şi, de îndată, se apucă să răstoarne mesele, îmbrîncind şi lovind fără oprire pe cei care cumpărau şi pe cei care vindeau, provocînd un asemenea tămbălău încît nu i s-ar fi putut auzi cuvintele dacă, în mod straniu, glasul dat de natură nu i-ar fi bubuit deodată cu un dangăt de bronz, precum urmează, Din această casă, care ar fi trebuit să fie o casă de rugăciuni pentru toate noroadele, voi aţi făcut o vizuină de bandiţi, şi continua să răstoarne mesele, împrăştiind monedele care se rostogoleau, spre enorma bucurie a cîtorva dintre cei o mie care se ţinuseră după ei şi care au dat năvală să culeagă toată această mană risipită pe jos. Discipolii făceau acelaşi lucru, tejghelele vînzătorilor de porumbei erau şi ele răsturnate şi porumbeii sloboziţi zburau pe deasupra Templului, rotindu-se în cercuri nebune, sus, în jurul fumului altarului, unde nu vor mai fi arşi căci le sosise salvatorul. Şi-au făcut apariţia gărzile Templului, înarmate cu bastoane, ca să-i pedepsească şi să-i prindă ori să-i alunge pe scandalagii, dar, spre ghinionul lor, au dat peste treisprezece sălbatici galileeni care, cu toiagul în mînă, măturau pe oricine îndrăznea să le stea împotrivă, strigînd, Să mai vină şi alţii, să vină cu toţii, Dumnezeu ajunge pentru toată lumea, şi-i atacau pe soldaţi şi distrugeau tarabele, deodată apăru o torţă aprinsă, curînd prelatele erau cuprinse de flăcări, o nouă

coloană de fum se înălţa în aer, cineva ţipă, Chemaţi-i pe soldaţii romani, dar nimeni nu-l luă în seamă, orice s-ar fi întîmplat, romanii, aşa spunea legea, nu vor intra în templu. Apărură alte gărzi, acestea înarmate cu sabie şi lance, cărora li se alăturară şi cîte un zaraf şi cîte un vînzător de porumbei, hotărîţi să nu lase doar în mîini străine apărarea intereselor lor, iar soarta bătăliei începu treptat să se schimbe, căci, dacă Dumnezeu dorea această luptă, aşa cum va dori cruciadele, nu dădea semne că s-ar fi străduit din cale-afară să învingă ai lui. Atunci se ivi în capul scărilor supremul sacerdot, însoţit de alţi preoţi, ca şi de bătrînii şi de scribii pe care reuşise să-i adune în mare grabă, şi, cu un glas care nu era mai prejos decît glasul lui Isus, strigă, Lăsaţi-l de astă dată să plece şi dacă se va întoarce, atunci îl vom secera şi-l vom zvîrli afară, aşa cum facem cu neghina cînd s-a înmulţit prea mult în holdă şi ameninţă să înăbuşe grîul. Andrei îi spuse lui Isus, care se bătea lîngă el, Bine ai spus că ai venit să aduci sabia şi nu pacea, acum am văzut că toiegele nu sînt săbii, şi Isus răspunse, În braţul care învîrte toiagul şi mînuieşte spada se vede diferenţa, Ce facem acum, întrebă Andrei, Ne întoarcem la Betania, răspunse Isus, nu sabia ne lipseşte, ci braţul. Se retraseră în ordine, cu toiegele întinse spre huiduielile şi ocările mulţimii, care la gesturi mai curajoase nu se încumeta, şi curînd reuşiră să iasă din Ierusalim, după care, istoviţi cu toţii, iar unii răniţi, o luară pe drumul de întoarcere.

Cînd au intrat în Betania, au observat că vecinii care ieşeau la poartă îi priveau cu o expresie de milă şi tristeţe, însă li se păru firesc avînd în vedere starea de plîns în care ajunseseră după încăierare. Curînd au înţeles însă că altul era motivul, cînd au pătruns pe uliţa unde locuia Lazăr şi-au dat seama că se întîmplase o nenorocire. Isus

o luă la fugă înaintea celorlalţi, intră în curte, oameni cu chipuri îndurerate îi făcură loc, dinăuntru se auzeau plînsete şi lamentaţii, Vai, iubitul meu frate, era glasul Martei, Vai, iubitul meu frate, era glasul Mariei. Întins pe jos, pe o rogojină, îl văzu pe Lazăr, liniştit de parcă ar fi dormit, cu trupul şi mîinile nemişcate, dar nu dormea, nu, era mort, aproape toată viaţa inima amenințase că-l va părăsi, apoi se vindecase, martoră era întreaga Betania, iar acum era mort, deocamdată senin de parcă ar fi fost din marmură, intact de parcă ar fi intrat în eternitate, însă, dinăuntrul morţii lui, curînd va urca la suprafaţă primul semn de putreziciune pentru a face şi mai insuportabilă angoasa şi spaima celor vii. Isus, ca şi cum i s-ar fi tăiat dintr-o lovitură tendoanele gleznelor, căzu în genunchi şi plînse, gemînd, Cum s-a întîmplat, cum s-a întîmplat, e o idee care ne vine întotdeauna în faţa iremediabilului, să-i întrebăm pe ceilalţi cum s-a întîmplat, într-o disperată şi zadarnică încercare de a amîna momentul cînd va trebui să acceptăm adevărul, vrem să ştim cum s-a întîmplat, de parcă am mai putea pune în locul morţii viaţa, înlocuind ce s-a întîmplat cu ce s-ar fi putut întîmpla. Printre hohote convulsive şi amare, Marta îi spuse lui Isus, Dacă erai aici, fratele meu nu murea, dar ştiu că orice-i vei cere lui Dumnezeu, el îţi va face pe plac şi-ţi va da, aşa cum ţi-a dat vederea orbilor, curăţenia leproşilor, glasul muţilor şi toate celelalte minuni care stau în voinţa ta şi-ţi aşteaptă rostirea. Isus spuse, Fratele tău va învia, iar Marta răspunse, Ştiu că va învia la învierea din ultima zi. Isus se ridică, simţi că o forţă infinită îi exalta spiritul, putea, în această oră supremă, să făptuiască orice, să împlinească orice, să expulzeze moartea din acest trup, să facă să se întoarcă la el existenţa deplină şi fiinţa deplină, cuvîntul, gestul, rîsul, chiar şi lacrima,

dar nu de durere, putea să spună, Eu sînt învierea şi viaţa, cine crede în mine, chiar dacă e mort, va trăi, şi o va întreba pe Marta, Crezi, iar ea răspunde, Da, cred că eşti fiul lui Dumnezeu care trebuia să vină pe lume, or, aşa stînd lucrurile, toate cele necesare fiind împărţite şi orînduite, forţa şi puterea şi voinţa de a le folosi, Isus nu mai are decît să-şi întindă braţele spre trupul abandonat de suflet, ca pentru a-i arăta drumul de întoarcere, spunînd, Lazăr, scoală-te, iar Lazăr se va scula pentru că aşa a vrut Dumnezeu, dar, în această clipă, într-adevăr ultima şi cea mai de pe urmă, Maria din Magdala pune mîna pe umărul lui Isus şi rosteşte, Nimeni n-a păcătuit atîta în viaţă ca să merite să moară de două ori, atunci Isus îşi lăsă braţele în jos şi ieşi să plîngă.

Ca o răsuflare înghețată, ca o răceală împietrită, moartea lui Lazăr stinse dintr-o dată ardoarea combativă pe care Ioan o făcuse să se nască în sufletul lui Isus, unde, în timpul unei îndelungate săptămîni de reflecție și al cîtorva fulgurante clipe de acțiune, se confundaseră, într-un sentiment unic, slujirea lui Dumnezeu și slujirea oamenilor. După ce-au trecut primele zile de doliu, cînd, încetul cu încetul, obligațiile și obiceiurile vieții cotidiene au început să-și recupereze spațiul pierdut, oferind în schimb vremelnice momente de ațipire unei dureri care nu ceda, Petru și Andrei veniră să-i vorbească lui Isus, să-l întrebe ce planuri mai are, dacă vor merge din nou să propăvăduiască în orașe sau se vor întoarce la Ierusalim pentru un nou atac, căci discipolii se plîngeau de inactivitatea prelungită, așa nu mai merge, nu de asta ne-am părăsit avutul, meseria și familia. Isus îi privi de parcă nu i-ar fi deosebit de propriile sale gînduri, îi ascultă de parcă ar fi trebuit să le identifice vocile în mijlocul unui cor de țipete discordante și, după o lungă tăcere, le spuse să mai aștepte puțin, mai trebuia să reflecteze și simțea că, în curînd, se va întîmpla ceva care le va hotărî definitiv viețile și morțile. Le-a mai spus că nu va întîrzia să li se alăture în tabără, iar Petru și Andrei n-au înțeles, adică cele două surori vor rămîne singure cînd încă nu se hotărîse ce vor face bărbații, Nu e nevoie să te întorci printre noi, rămîi mai bine aici, spuse Petru, care nu putea bănui că Isus se zbătea între două griji, obligațiile față de bărbații și femeile care lăsaseră și părăsiseră

totul pentru a-l urma, iar aici, în această casă, datoria față de cele două surori, egale și vrăjmașe precum chipul și oglinda, o permanentă, minuțioasă, chinuitoare sfîșiere morală. Lazăr era prezent și nu se dădea dus. Era prezent în cuvintele mușcătoare ale Martei, care nu-i ierta Mariei că împiedicase învierea propriului frate, care nu-i ierta lui Isus că renunțase să se folosească de o putere pe care o primise de la Dumnezeu. Era prezent în lacrimile inconsolabile ale Mariei care, pentru a nu-și supune fratele la o a doua moarte, va trebui să trăiască, pentru totdeauna, cu remușcarea de a nu-l fi eliberat de prima. Era prezent, în sfîrșit, trup imens umplînd toate spațiile și ungherele, în mintea tulburată a lui Isus, în cvadrupla contradicție în care s-a prins, să fie de acord cu ceea ce spusese Maria și să-i reproșeze c-a spus-o, să înțeleagă cererea Martei și s-o blameze pentru că i-o făcuse. Isus se uita la bietul său suflet și îl vedea ca și cum ar fi fost tras și smucit în patru direcții diferite de patru cai furioși, ca și cum patru cabluri înfășurate pe cabestane i-ar fi rupt cu încetul fiecare fibră a spiritului, ca și cum mîinile lui Dumnezeu și ale Diavolului s-ar fi jucat divin și diabolic cu ceea ce mai rămăsese din el. Nefericiți și bolnavi plini de plăgi veneau la poarta casei care fusese a lui Lazăr, implorînd vindecarea trupurilor lor chinuite, dar, uneori, Marta îi alunga, ca și cum ar fi protestat, N-a existat salvare pentru fratele meu, nu va exista vindecare nici pentru voi, dar ei se întorceau mai tîrziu, se întorceau mereu, pînă cînd reușeau să-l găsească pe Isus, care îi vindeca și îi trimitea acasă, fără să le mai spună, Căiți-vă, căci însănătoșirea era precum o nouă naștere fără ca mai întîi să fi murit, cel care se naște nu are păcate, nu trebuie să se căiască pentru ce n-a făcut. Totuși, aceste isprăvi de regenerare fizică, dacă nu e o necuviință s-o spunem, deși erau fapte

de maximă mizericordie, lăsau o arsură în sufletul lui Isus, un soi de gust amar, pentru că nu erau, de fapt, decît o amînare a inevitabilei decadenţe, cel care azi a plecat sănătos şi mulţumit, mîine se va întoarce plîngîndu-şi noile dureri care vor fi fără leac. Tristeţea lui Isus se adînci în asemenea măsură încît, într-o zi, Marta îi spuse, Să nu-mi mori şi tu acum, căci atunci aş afla ce-ar fi însemnat să-mi moară din nou Lazăr, iar Maria din Magdala, în taina nopţii întunecate, suspinînd sub învelitoarea comună, vaiet şi geamăt de animal care s-a ascuns ca să sufere, Azi ai nevoie de mine mai mult ca niciodată, dar eu nu pot ajunge acolo unde te afli, te-ai ascuns în dosul unei porţi care nu e pe măsura forţelor omeneşti, şi Isus, care Martei îi răspunsese, În moartea mea vor fi prezente toate morţile lui Lazăr, el va fi cel care va muri mereu şi nu poate fi înviat, îi ceru Mariei, cu un glas rugător, Chiar dacă nu poţi intra, nu te îndepărta de mine, întinde-mi întotdeauna mîna, chiar dacă nu mă poţi vedea, dacă n-o vei face, voi uita viaţa, sau ea mă va uita. După cîteva zile, Isus li se alătură ucenicilor, şi Maria din Magdala îl însoţi, Mă voi uita la umbra ta, dacă nu vrei să mă uit la tine, îi spuse, iar el replică, Vreau să fiu unde va fi umbra mea, dacă într-acolo vor privi ochii tăi. Se iubeau şi îşi spuneau cuvinte din acestea, nu numai pentru că erau frumoase şi adevărate, dacă e cu putinţă să fie amîndouă lucrurile în acelaşi timp, ci pentru că presimţeau că timpul umbrelor se apropia, şi trebuiau să înceapă să se deprindă, cît mai erau încă împreună, cu bezna absenţei definitive.

În tabără sosi atunci vestea despre prinderea lui Ioan Botezătorul. Nu se ştia decît atît, că fusese prins, şi că însuşi Irod poruncise să fie închis, drept care, neputîndu-şi imagina alte motive, Isus şi ai lui crezură că pricina celor întîmplate nu

putea fi decît vestirea necurmată a venirii lui Mesia, care reprezenta substanţa ultimă a ceea ce Ioan proclama pretutindeni, între un botez şi alt botez, Altul va veni care vă va boteza cu foc, între o imprecaţie şi altă imprecaţie, Pui de năpîrci, cine v-a învăţat să fugiţi de mînia viitoare. Atunci Isus le spuse ucenicilor că trebuiau să fie pregătiţi pentru tot soiul de batjocuri şi persecuţii, căci era de crezut că, răspîndindu-se în ţară, şi nu de puţină vreme, vestea despre ceea ce ei înşişi făceau şi spuneau în acelaşi sens, Irod va ajunge la concluzia că doi şi cu doi fac patru şi va căuta într-un fiu de tîmplar, care se lăuda că este fiul lui Dumnezeu, şi adepţii lui, al doilea şi cel mai puternic cap al balaurului care ameninţa să-l dea jos de pe tron. Fără îndoială, o veste proastă nu e mai bună decît lipsa de veşti, dar e de înţeles că e primită cu sufletul senin de cei care, după ce aşteptaseră şi speraseră totul, s-au văzut, în ultima vreme, confruntaţi cu nimicul. Ucenicii se întrebau unii pe alţii şi toţi îl întrebau pe Isus ce-ar trebui să facă, să rămînă împreună şi împreună să înfrunte răutatea lui Irod, sau să se împrăştie prin oraşe, ori, poate, să se retragă în deşert, hrănindu-se cu miere sălbatică şi cu lăcuste, aşa cum făcuse Ioan înainte de a ieşi în lume, spre slava lui Isus şi, după cît se pare, spre nenorocul lui. Dar, cum nu exista nici un semn că soldaţii lui Irod ar veni în Betania pentru a-i omorî pe aceşti alţi inocenţi, Isus şi ai lui au avut timp să cîntărească diferitele alternative, lucru de care se ocupau cînd a sosit a doua şi a treia veste în acelaşi timp, şi anume că Ioan fusese decapitat şi că motivul încarcerării şi al execuţiei nu avea nimic de-a face cu prevestirile despre Mesia sau împărăţiile lui Dumnezeu, fiind, de fapt, că Ioan protestase şi se indignase împotriva adulterului pe care Irod îl făptuia, căsătorindu-se cu Irodiada, nepoata şi cumnata lui, în timp ce

bărbatul ei era încă în viaţă. Moartea lui Ioan a făcut să curgă multe lacrimi în tabără, unde se auzeau numeroase lamentaţii, neputîndu-se observa nici o deosebire între expresia durerii bărbaţilor şi cea a femeilor, însă faptul că fusese ucis din motivul invocat era un lucru care scăpa înţelegerii celor prezenţi, căci un alt motiv, acesta de ordin suprem, ar fi trebuit să prevaleze în sentinţa lui Irod, dar, pînă la urmă, era ca şi cum azi n-ar exista, iar mîine nu va avea importanţă, spunea mînios Iuda Iscarioteanul, care, aşa cum se cuvine să ne amintim, fusese botezat de Ioan, Ce înseamnă asta, întreba tot grupul adunat laolaltă, inclusiv femeile, Ioan anunţă că vine Mesia să mîntuie poporul şi îl omoară pentru acuzaţii de concubinaj şi adulter, poveşti de alcov şi de căsătorie între unchi şi cumnată, ca şi cum n-am şti că acesta a fost întotdeauna modul de viaţă curent şi comun al familiei, de la primul Irod pînă în ziua de azi, Ce înseamnă asta, repeta Iuda, dacă Dumnezeu l-a trimis pe Ioan să-l vestească pe Mesia, şi eu nu pun la îndoială, din simplul motiv că nimic nu se poate întîmpla fără s-o fi vrut Dumnezeu, dacă Dumnezeu l-a trimis, explicaţi-mi atunci, cei care ştiţi mai multe despre el, de ce vrea Domnul ca intenţiile sale să fie astfel tîrîte în noroi, şi, vă rog, nu veniţi cu argumentul că Dumnezeu ştie şi noi nu putem şti, pentru că vă voi răspunde că ceea ce vreau eu să ştiu este exact ce ştie Dumnezeu. Un fior de spaimă străbătu întreaga adunare, de parcă mînia Domnului se pusese deja în mişcare ca să-l trăsnească pe îndrăzneţ şi pe toţi ceilalţi, care nu-l făcuseră să plătească pe loc blasfemia. Or, nefiind de faţă Dumnezeu pentru a-i da satisfacţie lui Iuda Iscarioteanul, provocării nu-i putea răspunde decît Isus, care era aici persoana cea mai apropiată de supremul interpelat. Dacă alta ar fi fost religia şi alta situaţia, poate că lucrurile s-ar

fi oprit aici, mărginindu-se la surîsul enigmatic al lui Isus, în care, deşi atît de uşor şi de fugar, s-au putut recunoaşte trei părţi, una de surpriză, alta de bunăvoinţă, alta de curiozitate, ceea ce, părînd mult, nu era, de fapt, nimic, surpriza fiind instantanee, bunăvoinţa condescendentă, obosită curiozitatea. Însă zîmbetul dispăru la fel de repede cum venise, iar în locul lui rămase o paloare mortală, chipul supt al celui care tocmai îşi văzuse soarta cu propriii ochi. Cu o voce lentă, aproape inexpresivă, Isus rosti, în sfîrşit, Să plece femeile, iar Maria din Magdala se ridică cea dintîi. Apoi, cînd tăcerea, încetul cu încetul, se transformă în zid şi în acoperiş pentru a-i închide în caverna cea mai adîncă a pămîntului, Isus spuse, Să-l întrebe Ioan pe Dumnezeu de ce a făcut să moară astfel, dintr-un motiv atît de meschin, pe omul care venise să vestească lucruri atît de măreţe, o spuse şi tăcu pentru o clipă, şi cum Iuda Iscarioteanul părea că vrea să vorbească, îi făcu un semn cu mîna să aibă răbdare şi încheie, Datoria mea, am înţeles adineauri, este să vă spun ce ştiu eu din ce ştie Dumnezeu, dacă Dumnezeu însuşi nu mă va împiedica. Între ucenici începu să crească o rumoare de vorbe, rostite de voci tulburate, o frămîntare, o agitaţie neliniştită, se temeau să afle ceea ce jinduiau să ştie, doar Iuda Iscarioteanul îşi păstra expresia de sfidare cu care provocase dezbaterea. Isus spuse, Ştiu soarta mea şi pe a voastră, ştiu soarta multora dintre cei ce se vor naşte, cunosc motivele lui Dumnezeu şi intenţiile lui, şi despre asta trebuie să vă vorbesc, pentru că vă priveşte pe toţi şi vă va privi şi mai mult în viitor, Pentru ce, întrebă Petru, pentru ce trebuie noi să ştim ce ţi-a comunicat Dumnezeu, ar fi mai bine să taci, Dumnezeu ar putea să-mi închidă gura chiar în această clipă, Atunci, dacă taci sau nu are aceeaşi importanţă pentru Dumnezeu, adică nici una, şi dacă Dumnezeu

a vorbit prin gura ta, prin gura ta va continua să vorbească, chiar atunci cînd, ca acum, vei crede că te ridici împotriva voinţei sale, Tu ştii, Petru, că voi fi răstignit, Mi-ai spus-o, Dar nu ţi-am spus că şi tu însuţi, şi Andrei, şi Filip, veţi fi răstigniţi, că Bartolomeu va fi jupuit, că pe Matei îl vor omorî barbarii, că lui Iacob, fiul lui Zebedeu, i se va tăia capul, că al doilea Iacob, fiul lui Alfeu, va fi lapidat, că Toma va fi străpuns de suliţe, că lui Iuda Tadeul îi va fi zdrobit capul, că Simon va fi tăiat cu ferăstrăul, asta n-o ştiai, dar o ştii acum şi o ştiţi cu toţii. Revelaţia a fost primită în tăcere, n-avea rost să se mai teamă de un viitor ce se dezvăluise ca şi cum Isus le-ar fi spus pur şi simplu, Veţi muri, iar ei i-ar fi răspuns în cor, Mare noutate, o ştim prea bine. Însă Ioan şi Iuda Iscarioteanul n-auziră nimic despre ei înşişi şi, de aceea, întrebară, Dar eu, şi Isus spuse, Tu, Ioan, vei ajunge la bătrîneţe şi vei muri de bătrîneţe, cît despre tine, Iuda Iscarioteanul, fereşte-te de măslini, căci, în curînd, te vei spînzura de unul cu propria ta mînă, Vom muri, aşadar, din cauza ta, rosti un glas, nu se ştie al cui, Din cauza lui Dumnezeu, nu din cauza mea, răspunse Isus, Ce vrea Dumnezeu, la urma urmelor, întrebă Ioan, Vrea o adunare mai mare decît cea pe care o are acum, vrea să stăpînească întreaga lume, Dar dacă Dumnezeu este stăpînul universului, cum poate lumea să nu fie a lui, şi nu de azi sau de mîine, ci dintotdeauna, întrebă Toma, Asta nu ştiu, spuse Isus, Dar tu, care ai trăit atîta timp cu aceste lucruri în suflet, de ce ni le spui acum, Lazăr, pe care l-am vindecat, e mort, Ioan Botezătorul, care ne-a vestit venirea, a murit, moartea e printre noi, Toate fiinţele trebuie să moară, spuse Petru, oamenii ca şi celelalte, Vor muri mulţi în viitor din voinţa lui Dumnezeu şi din cauza lui, Dacă e voinţa lui Dumnezeu, e o cauză sfîntă, Vor muri pentru că nu s-au născut

nici înainte nici după, Vor fi primiţi în viaţa veşnică, spuse Matei, Da, însă condiţia pentru a intra în viaţa veşnică n-ar trebui să fie atît de dureroasă, Dacă fiul lui Dumnezeu a spus ceea ce-a spus, s-a negat pe sine însuşi, protestă Petru, Te înşeli, numai fiului lui Dumnezeu îi este îngăduit să vorbească astfel, ceea ce în gura ta ar fi o blasfemie, într-a mea este celălalt cuvînt al lui Dumnezeu, răspunse Isus, Vorbeşti de parcă ar trebui să alegem între tine şi Dumnezeu, spuse Petru, Întotdeauna alegerea voastră va trebui să fie între Dumnezeu şi Dumnezeu, eu mă aflu, la fel ca voi şi ca ceilalţi oameni, la mijloc, Ce ne poruncești atunci să facem, Să ajutaţi ca moartea mea să cruţe viețile celor ce vor veni, Nu poţi merge împotriva voinţei lui Dumnezeu, Nu, dar e de datoria mea să încerc, Tu vei fi mîntuit pentru că eşti fiul lui Dumnezeu, dar noi ne vom pierde sufletele, Nu, dacă veţi hotărî să-mi daţi ascultare, vă veţi supune tot lui Dumnezeu. La orizont, la capătul deşertului, se ivi marginea roşie a lunii, Vorbeşte, spuse Andrei, dar Isus aşteptă să se ridice cu totul luna de pe pămînt, enormă şi însîngerată, şi numai după aceea spuse, Fiul lui Dumnezeu va trebui să moară pe cruce pentru ca astfel să se împlinească voinţa Tatălui, dar, dacă în locul lui vom pune un simplu om, Dumnezeu nu va mai putea să-şi sacrifice Fiul, Vrei să pui un om în locul tău, pe unul dintre noi, întrebă Petru, Nu, chiar eu voi ocupa locul Fiului, Explică-te, pentru numele lui Dumnezeu, Un simplu om, desigur, dar un om care s-a proclamat pe sine însuşi regele iudeilor, care vrea să răscoale poporul pentru a-l răsturna pe Irod de pe tron şi pentru a-i alunga pe romani din ţară, iată ce vă cer, unul dintre voi să alerge la Templu spunînd că eu sînt acel om, şi poate că, dacă justiţia va fi rapidă, justiţia lui Dumnezeu nu va avea vreme s-o corecteze, aşa cum

n-a putut retrage mîna călăului care l-a decapitat pe Ioan. De uluire toţi rămaseră fără glas, însă pentru puţină vreme, căci, de îndată, din toate gurile s-au auzit vorbe de indignare, de protest, de stupefacţie. Dacă eşti fiul lui Dumnezeu, ca fiu al lui Dumnezeu trebuie să mori, striga unul, Am mîncat din pîinea pe care ai împărţit-o, cum aş putea acum să te denunţ, gemea altul, Să nu vrea să fie regele iudeilor cel care va fi regele lumii, spunea un al treilea, Să moară pe loc cel care va pleca de aici pentru a te acuza, ameninţa ultimul. Atunci se auzi, clar, distinctă, vocea lui Iuda Iscarioteanul, Mă duc eu, dacă asta vrei. Ceilalţi s-au aruncat asupra lui, deja ieşeau cuţite dintre faldurile tunicilor, cînd Isus porunci, Daţi-i drumul, nimeni să nu-i facă nici un rău. Apoi se ridică, îl îmbrăţişă şi-l sărută pe amîndoi obrajii, Du-te, ceasul meu e ceasul tău. Fără o vorbă, Iuda Iscarioteanul îşi petrecu capătul tunicii peste umăr şi, de parcă l-ar fi înghiţit noaptea, dispăru în întuneric.

Gărzile Templului şi soldaţii lui Irod veniră să-l aresteze pe Isus cînd dădu prima geană de lumină. După ce-au încercuit în tăcere tabăra, cîţiva atacară, înarmaţi cu spadă şi lance, iar cel care-i comanda strigă, Unde e cel care zice că e regele iudeilor, şi din nou, Să vină cel care zice că e regele iudeilor, atunci Isus ieşi din cort, cu el era Maria din Magdala care plîngea, şi spuse, Eu sînt regele iudeilor. Atunci se apropie de el un soldat care îi legă mîinile, spunîndu-i în şoaptă, Dacă, deşi azi eşti arestat, vei fi într-o zi regele meu, aminteşte-ţi că te-am prins din ordinul altui rege, vei porunci atunci să-l prind pe el, şi eu te voi asculta aşa cum am ascultat acum, dar Isus spuse, Un rege nu arestează alt rege, un dumnezeu nu ucide alt dumnezeu, oamenii de rînd au fost făcuţi pentru a aresta şi ucide. Lui Isus i-au pus

şi un laţ în jurul picioarelor ca să nu poată fugi, iar el îşi spuse, pentru că aşa credea, S-a întîmplat tîrziu, deja am fugit. Atunci Maria din Magdala scoase un ţipăt de parcă i se rupea sufletul în două, şi Isus spuse, Vei plînge pentru mine, şi voi, femeilor, veţi plînge toate, cînd va sosi o clipă asemănătoare pentru voi şi pentru cei care se află aici, dar să ştiţi că, pentru fiecare dintre lacrimile voastre, o mie se vor vărsa în timpurile ce vor veni, dacă eu nu voi sfîrşi aşa cum mi-e voinţa. Şi, întorcîndu-se spre cel care comanda, îi spuse, Lasă-i să plece pe aceşti oameni care erau cu mine, eu sînt regele iudeilor, nu ei, şi, fără să mai adauge o vorbă, avansă spre soldaţii care îl înconjurară. Soarele răsărise şi urca pe cer deasupra caselor din Betania, cînd mulţimea de oameni, cu Isus în frunte, între doi soldaţi care ţineau capetele frînghiei care îi lega mîinile, începu să urce pe drumul care ducea la Ierusalim. În spate mergeau discipolii şi femeile, ei mînioşi, ele plîngînd, dar suspinele unora erau la fel de neputincioase ca şi mînia celorlalţi, Ce trebuie să facem, se întrebau în taină, să ne năpustim asupra soldaţilor şi să încercăm să-l eliberăm pe Isus, murind poate în luptă, sau să ne împrăştiem pînă nu vine alt ordin să ne aresteze şi pe noi, şi cum nu erau în stare să aleagă o alternativă sau alta, n-au făcut nimic, continuînd să urmeze, de departe, detaşamentul de soldaţi. La un moment dat, au văzut că grupul din faţă se oprise şi nu înţelegeau de ce, doar dacă nu cumva venise un contraordin şi acum îi desfăceau nodurile lui Isus, dar pentru a gîndi aşa ceva trebuia să ai o imaginaţie bezmetică, şi unii o aveau, dar nu prea mulţi. Se defăcuse, într-adevăr, un nod, însă era nodul vieţii lui Iuda Iscarioteanul, acolo, pe marginea drumului pe unde trebuia să treacă Isus, spînzurat de gît, se afla discipolul care se prezentase voluntar pentru a se putea împlini

ultima dorință a învățătorului. Cel care comanda escorta făcu un semn soldaților să taie frînghia și să dea jos cadavrul, Încă e cald, spuse unul dintre ei, era foarte posibil ca Iuda Iscarioteanul, așezat pe creanga de măslin, cu lațul la gît să fi așteptat răbdător să-l vadă apărînd pe Isus departe, la cotitura drumului, pentru a-și da drumul de pe creangă, împăcat cu sine însuși pentru că-și făcuse datoria. Isus se apropie, soldații nu l-au împiedicat, și privi îndelung chipul lui Iuda crispat de rapida agonie, Încă e cald, spuse din nou soldatul, atunci Isus se gîndi că i-ar fi putut face acestui om ce nu-i făcuse lui Lazăr, l-ar fi putut învia, pentru a avea, altcîndva, altundeva, propria sa moarte, inevitabilă, distantă și obscură, și nu viața și amintirea interminabilă a trădării. Dar a știut că numai fiul lui Dumnezeu are puterea de a reînvia, nu și regele iudeilor care merge pe drum, cu spiritul amuțit și cu mîinile și picioarele legate. Cel care comanda spuse, Lăsați-l aici ca să-l îngroape oamenii din Betania sau să-l mănînce corbii, dar uitați-vă mai întîi dacă are ceva de valoare, iar soldații căutară și nu găsiră, Nici măcar o monedă, spuse unul, nu era de mirare, cel care se ocupa de fondurile comunității era Matei, care cunoștea meseria pentru că fusese strîngător de dări pe vremea cînd se numea Levi. Nu i-au plătit denunțul, murmură Isus, iar altul, care-l auzise, răspunse, Au vrut, dar el a spus că avea obiceiul să-și plătească datoriile, dar iată, n-o să și le mai plătească. Cortegiul merse mai departe, cîțiva discipoli rămaseră pe loc, privind cu milă cadavrul, dar Ioan spuse, Să-l lăsăm, nu era de-al nostru, iar celălalt Iuda, care era și Tadeu, se grăbi să corecteze, Ne place sau nu, va fi întotdeauna de-al nostru, nu vom ști ce să facem cu el, și totuși va continua să fie de-al nostru. Să mergem mai departe, spuse Petru, locul nostru nu e lîngă Iuda Iscarioteanul, Ai dreptate, spuse

Toma, locul nostru ar trebui să fie lîngă Isus, dar acest loc este gol.

Au intrat, în sfîrşit, în Ierusalim, şi Isus a fost dus în faţa sinedriului format din bătrîni, sacerdoţii principali şi scribi. Acolo se afla marele preot, care se bucură văzîndu-l şi îi spuse, Te-am prevenit, dar n-ai vrut să mă asculţi, acum orgoliul tău n-o să te mai poată apăra şi minciunile tale îţi vor aduce osînda, Ce minciuni, întrebă Isus, Prima, că eşti regele iudeilor, Sînt regele iudeilor, Alta, că eşti fiul lui Dumnezeu, Cine ţi-a spus că spun că sînt fiul lui Dumnezeu, Toată lumea, Nu-i asculta, eu sînt regele iudeilor, Atunci, mărturiseşti că nu eşti fiul lui Dumnezeu, Îţi repet că sînt regele iudeilor, Ai grijă, doar această minciună şi este de ajuns ca să fii condamnat, Ce-am spus, am spus, Foarte bine, te voi trimite la procuratorul romanilor, care este dornic să-l cunoască pe omul care vrea să-l alunge şi să sustragă aceste teritorii puterii lui Cezar. Soldaţii l-au luat pe Isus şi l-au dus la palatul lui Pilat şi, cum se aflase deja că acela care spunea că e regele iudeilor, care-i păruise pe zarafi şi dăduse foc tarabelor, fusese prins, oamenii dădeau fuga să vadă cum arată un rege care e tîrît pe străzi sub ochii tuturora, cu mîinile legate ca un criminal de rînd, fiind indiferent, în acest caz, dacă era un rege autentic sau un impostor. Şi, cum se întîmplă întotdeauna, pentru că oamenii nu sînt toţi la fel, unora le era milă, altora nu, unii spuneau, Lăsaţi-l să plece, e nebun, alţii, dimpotrivă, considerau că a pedepsi o crimă înseamnă a da un exemplu şi dacă crimele sînt multe nici exemplele nu trebuie să fie mai puţine. În mijlocul mulţimii, confundîndu-se cu ea, umblau, rătăciţi, discipolii, ca şi femeile care veniseră cu ei, ele se recunoşteau imediat după lacrimile care le curgeau pe obraji, numai una dintre ele nu plîngea, era Maria din Magdala, pentru că plînsul o mistuia pe dinăuntru.

Nu era mare distanţa între casa supremului sacerdot şi palatul procuratorului, dar lui Isus i se părea că nu va ajunge acolo niciodată, şi nu atît pentru c-ar fi fost insuportabile huiduielile şi fluierăturile mulţimii, dezamăgită, în cele din urmă, de jalnica apariţie a acestui rege, ci pentru că era nerăbdător să se înfăţişeze la întîlnirea pe care singur şi-o stabilise cu moartea, să n-apuce Dumnezeu s-arunce o privire în această direcţie, spunînd, Ce se întîmplă, nu faci ce-am convenit. La poarta palatului se aflau soldaţii Romei cărora soldaţii lui Irod şi gărzile Templului l-au predat pe prizonier, rămînînd aceştia afară, în aşteptarea rezultatului, în timp ce, împreună cu el, au intrat cîţiva sacerdoţi care aveau autorizaţie. Aşezat în jilţul său de procurator, Pilat, căci acesta îi era numele, văzu intrînd un soi de vagabond, zdrenţăros, bărbos şi desculţ, cu tunica plină de pete vechi şi recente, acestea din urmă de la fructele coapte, pe care zeii le-au creat cu alte scopuri, nu pentru răbufniri de ură, nici pentru a fi un semn de infamie. În picioare, în faţa lui, prizonierul aştepta, capul şi-l ţinea drept, dar privirea i se pierdea în spaţiu, aţintită asupra unui punct apropiat, totuşi de nedefinit, dintre ochii unuia şi ochii celuilalt. Pilat nu cunoştea decît două soiuri de acuzaţi, cei care-şi plecau ochii şi cei care-i foloseau ca pentru a-şi proclama sfidarea, pe primii îi dispreţuia, de ceilalţi se temea întotdeauna puţin şi, de aceea, îi condamna mai repede. Dar acesta de acum stătea în faţa lui ca şi cum n-ar fi fost prezent, atît de sigur de el de parcă ar fi fost, de fapt şi de drept, un cap încoronat, căruia, nefiind tot ce se întîmplă decît o deplorabilă neînţelegere, i se va restitui neîntîrziat coroana, sceptrul şi mantia. Pilat ajunse la concluzia că cel mai potrivit ar fi totuşi să-l includă pe acest prizonier în a doua categorie şi să-l judece în consecinţă, drept

care începu interogatoriul, Cum te numeşti, omule, Isus, fiul lui Iosif, m-am născut în Betleemul Iudeii, dar sînt cunoscut ca Isus Nazarineanul pentru că în Nazaretul Galileii am trăit, Tatăl tău, cine era, Ţi-am spus-o, numele lui era Iosif, Ce meserie avea, Tîmplar, Explică-mi atunci cum de-a ieşit un rege Isus dintr-un tîmplar Iosif, Dacă un rege poate avea fii tîmplari, un tîmplar poate avea fii regi. În acest moment interveni un sacerdot din cei importanţi, spunînd, Îţi amintesc, Pilat, că acest om a afirmat şi că este fiul lui Dumnezeu, Nu e adevărat, spun numai că sînt fiul Omului, răspunse Isus, iar sacerdotul, Pilat, nu te lăsa înşelat, în religia noastră, e totuna să spui că eşti fiul Omului sau fiul lui Dumnezeu. Pilat făcu un gest de indiferenţă cu mîna, Dacă ar umbla pe aici proclamînd că e fiul lui Jupiter, cazul, avînd în vedere că au mai fost precedente, m-ar interesa, dar c-ar fi, sau că n-ar fi, fiul zeului nostru, e o chestiune fără importanţă, Judecă-l atunci pentru că-şi zice regele iudeilor, nouă ne este de ajuns, Rămîne de ştiut dacă va fi şi pentru mine, răspunse acru Pilat. Isus aştepta liniştit sfîrşitul dialogului şi reluarea interogatoriului. Ce spui că eşti, întrebă procuratorul, Spun ce sînt, regele iudeilor, Şi ce doreşte regele iudeilor care spui că eşti, Tot ce se cuvine unui rege, De exemplu, Să-şi guverneze poporul şi să-l protejeze, Să-l protejeze de cine, De toţi cei care sînt împotriva lui, Dacă înţeleg bine, l-ai proteja de Roma, Ai înţeles bine, Şi pentru a-l proteja i-ai ataca pe romani, Nu există alt mod, Şi ne-ai alunga de pe aceste pămînturi, Un lucru duce la altul, evident, Aşadar, eşti duşmanul lui Cezar, Sînt regele iudeilor şi gura mea nu se va deschide pentru a rosti altceva. Exultînd, sacerdotul îşi ridică mîinile la cer, Vezi, Pilat, a mărturisit şi tu nu-l poţi lăsa slobod şi nevătămat pe unul care, de faţă cu martori, s-a declarat împotriva ta şi

împotriva lui Cezar. Pilat oftă, îi spuse sacerdotului, Taci din gură, şi, întorcîndu-se spre Isus, întrebă, Ce mai ai de spus, Nimic, răspunse Isus, Mă obligi să te condamn, Fă-ţi datoria, Vrei să-ţi alegi moartea, Am ales-o, Care, Crucea, Atunci vei muri pe cruce. Ochii lui Isus, în sfîrşit, căutară şi priviră ţintă în ochii lui Pilat, Pot să-ţi cer o favoare, întrebă, Dacă nu va fi împotriva sentinţei pe care ai auzit-o, Te rog să pui deasupra capului meu o inscripţie unde să fie scris, ca să se ştie, cine sînt şi ce sînt, Asta e tot, Asta e tot. Pilat îi făcu semn unui secretar, care îi aduse instrumentele de scris, şi, cu propria mînă, scrise Isus Nazarineanul Regele Iudeilor. Sacerdotul, care se lăsase pradă mulţumirii, îşi dădu seama ce se întîmpla şi protestă, Nu poţi să scrii Regele Iudeilor, ci Cel Care Se Pretindea Regele Iudeilor, dar Pilat era supărat pe el însuşi, i se părea c-ar fi trebuit să-i dea drumul omului să-şi vadă de ale sale, căci şi cel mai bănuitor judecător şi-ar fi putut da seama că nici un rău n-avea cum să-i vină lui Cezar de la un duşman ca acesta, aşa că îi răspunse sec, Nu mă bate la cap, ce-am scris, am scris. Făcu un semn spre soldaţi să-l ia pe condamnat şi ceru apă ca să se spele pe mîini, cum făcea de obicei după o judecată.

L-au adus pe Isus pe o înălţime numită Golgota, şi, cum i se frîngeau picioarele sub povara crucii, în ciuda constituţiei lui robuste, centurionul comandant porunci unui trecător, care se oprise o clipă ca să vadă cortegiul, să-l ajute pe osîndit. Despre fluierături şi huiduieli am vorbit mai devreme, ca şi despre mulţimea care le lansa. Am vorbit de asemenea despre rarele semne de milă. Cît despre discipoli, sînt şi ei aici, chiar acum o femeie l-a interpelat pe Petru, Nu eşti tu unul dintre cei care umblau cu el, iar Petru răspunse, Eu, nu, şi, după ce-o spuse, se ascunse în mulţime, dar acolo

se întîlni din nou cu aceeaşi femeie şi din nou îi spuse, Eu, nu, şi pentru că nu există doi fără trei, căci Dumnezeu a numărat de trei ori, Petru a mai fost întrebat acelaşi lucru a treia oară, şi a treia oară a răspuns, Eu, nu. Femeile urcă alături de Isus, unele de-o parte, altele de cealaltă, iar Maria din Magdala merge cel mai aproape, dar nu se poate apropia mai mult pentru că n-o lasă soldaţii, aşa cum nu vor lăsa să ajungă nici bărbaţii nici femeile în apropierea locului unde sînt ridicate trei cruci, două deja ocupate de doi bărbaţi care urlă şi ţipă şi plîng, iar a treia, în mijloc, aşteptîndu-şi omul, dreaptă şi verticală ca o coloană ce susţine cerul. Soldaţii i-au spus lui Isus să se întindă, şi el s-a întins, i-au pus braţele desfăcute pe cruce, şi cînd primul cui, sub brutala lovitură a ciocanului, îi străpunse încheietura prin intervalul dintre două oase, timpul se prăvăli înapoi într-un vertij instantaneu, iar Isus simţi durerea aşa cum o simţise tatăl său, se văzu pe sine însuşi aşa cum îl văzuse pe el, răstignit în Seforis, apoi cealaltă încheietură, şi imediat prima sfîşiere a cărnii, ruptă cu violenţă cînd începu să fie tras şi ridicat cu smucituri pe cruce, toată greutatea lui suspendată de oasele fragile, simţind aproape o uşurare cînd îi împinseră picioarele în sus şi un al treilea cui îi traversă călcîiele, acum nu mai este nimic de făcut, nu-i rămîne decît să aştepte moartea.

Isus moare, moare, şi viaţa îl părăseşte, cînd, deodată, cerul deasupra capului său se deschide larg şi apare Dumnezeu, îmbrăcat aşa cum fusese în barcă, iar vocea lui răsună peste întreg pămîntul, spunînd, Tu eşti Fiul meu preaiubit, în tine mi-am găsit toată plăcerea mea. Atunci, Isus înţelese că fusese ademenit în capcană aidoma unui miel dus la sacrificiu, că viaţa lui fusese urzită ca să moară astfel de la începutul începuturilor, şi, reamintindu-şi de rîul de sînge şi de

suferință care din trupul lui avea să izvorască și să inunde întreg pământul, strigă spre cerul deschis, unde Dumnezeu zîmbea, Oameni, iertați-l, pentru că nu știe ce-a făcut. Apoi muri în mijlocul unui vis, era în Nazaret și își auzea tatăl vorbind, ridicînd din umeri și zîmbind și el, Nici eu nu-ți pot pune toate întrebările, nici tu nu-mi poți da toate răspunsurile. În el mai pîlpîia un rest de viață cînd simți că un burete îmbibat în apă și oțet îi atingea buzele, și, privind în jos, văzu un om care se îndepărta cu o găleată și o trestie pe umăr. Dar nu mai apucă să vadă, așezată pe pământ, strachina neagră unde sîngele lui picura.

Evanghelia eretică a lui José Saramago

Cel mai controversat roman al lui José Saramago, publicat în 1991, s-a născut, după cum declară scriitorul, dintr-o iluzie optică: aflîndu-se la Sevilla, în 1987, în timp ce încă mai lucra la *Istoria asediului Lisabonei*, scriitorului i s-a părut că vede într-un chioşc de cărţi o carte cu un titlu în portugheză: *O Evangelho Segundo Jesus Cristo*, care l-a nedumerit şi l-a făcut apoi să viseze. Ideea prinde viaţă doi ani mai tîrziu, în timpul unei vizite la Pinacoteca din Bologna, unde, înconjurat de opere de artă sacră, Saramago vizualizează scena naşterii lui Isus într-o peşteră, înţelegînd de asemenea că punctul nodal al romanului va fi constituit de întîlnirea cu Iehova, care îi va revela fiului său nu numai propriul viitor, ci şi pe cel al religiei căreia jertfa sa îi va da naştere: „Isus refuză acest rol şi fuge. Miracolele vor fi operate de Iehova în faţa lui Isus pentru a-l forţa să accepte propunerea".[1]

Evanghelia după Isus Cristos va reconstrui astfel o apocrifă viaţă a lui Isus, dintr-o perspectivă pur umană – ce poate fi considerată a omului Isus, care se vede mînat de-a lungul unei întregi existenţe spre sacrificiul final, o mişcare esenţială în „partida de şah", jucată de un Dumnezeu machiavelic cu creaturile sale, şi în care, după cîteva mişcări, divinitatea „dă şah mat, adică moartea pe cruce".[2] Scopul jocului este

1. Clara Ferreira Alves, „No meu caso, o alvo é Deus", *Expresso*, 2.11.1991, p. 82.
2. José Carlos de Vasconcelos, „Deus é o mau da fita", *Jornal de Letras*, 5.11.1991, p. 8.

de a extinde dominația lui Dumnezeu de la o țară mică la întreaga lume. Manipulînd emoțiile colective, ca orice exponent al unei puteri totalitare, Dumnezeu a creat un scenariu, care prevede un adevărat holocaust – martiri, oameni care refuză să trăiască alegînd mortificarea trupului pentru o ipotetică salvare spirituală, cruciade, Inchiziția, războaie religioase de tot soiul –, compunîndu-și o istorie care va da consistență unei religii universale, fondată pe credința într-un Dumnezeu al iubirii, capabil, din milă pentru omenire, să-și sacrifice fiul mult iubit, căci, afirmă Dumnezeu, nimic nu este mai bun ca o victimă „pentru a răspîndi o religie și a înflăcăra o credință": „Unui martir i se potrivește o moarte dureroasă, și, dacă se poate, infamă, pentru ca atitudinea credincioșilor să devină cu mai mare ușurință receptivă, pasionată, emotivă". În realitate, noua religie, departe de a fi o religie a iubirii, va fi o „religie de orori", „întemeiată pe sînge, suferință, sacrificiu și martiriu".[1] Dumnezeul ei va fi tot ce poate fi mai contrar ideii de iubire: „Ori este un nemernic, spune Saramago, ori este ființa cea mai ironică din Univers, care se distrează pe socoteala noastră într-un mod aproape sadic".[2] „Politician" fățarnic și întruchipare a puterii discreționare, Dumnezeu își sacrifică voluntar fiul, iar după el, generații de oameni, care și ei sînt, în ultimă instanță, tot creaturile sale, fără ca vreo remușcare sau vreun fior de compasiune să-i zdruncine proiectul imperial unde singurul rol al omului este de simplă marionetă, pe care Dumnezeu se complace s-o manipuleze. „Omul, spune Dumnezeu în romanul lui Saramago, e un lemn bun pentru orice lingură, de cînd se naște și pînă moare este întotdeauna dispus să se supună, îl trimiți încolo, și el se duce, îi spui să stea, și el stă, îi poruncești să se întoarcă, și el face cale întoarsă, omul, atît pentru

1. Mário Pontes, „A tentação de Saramago", *Jornal do Brasil*, 2.11.1991, p. 7.
2. Roberto Pompeu de Toledo, „Cristo é o Deus cruel", *Veja*, 6.11.1991, p. 94.

pace cît şi pentru război, vorbind în termeni generali, e lucrul cel mai bun ce li se putea întîmpla zeilor". Iar Diavolul comentează: „e nevoie să fii Dumnezeu ca să-ţi placă atît de mult sîngele". Dumnezeu şi Diavolul sînt cele două feţe ale aceleiaşi monede, „căci Binele şi Răul nu există în sine, fiecare este numai absenţa celuilalt", însă Diavolul este creatura lui Dumnezeu şi subordonat lui, „Răul" există aşadar din voinţa „Binelui". Deşi însărcinat să îndeplinească răul, pînă şi Diavolul se simte zguduit de milă şi de oroare în faţa viitorului pe care şi-l va construi creştinismul şi va încerca să-l „ducă în ispită" pe Dumnezeu, oferindu-se să se retragă din rolul său malefic şi să revină în preajma sa ca înger pocăit. Răspunsul lui Dumnezeu este semnificativ: „Nu te accept, nu te iert, te vreau aşa cum eşti, şi dacă se poate, şi mai rău decît eşti acum, De ce, Pentru că Binele care sînt eu n-ar exista fără Răul care eşti tu, un Bine care ar trebui să existe fără tine ar fi de neconceput, într-o asemenea măsură încît nici măcar eu nu mi-l pot imagina, în sfîrşit, dacă tu te termini, şi eu mă termin, pentru ca eu să fiu Binele e necesar ca tu să fii în continuare Răul, dacă Diavolul nu trăieşte ca Diavol, Dumnezeu nu trăieşte ca Dumnezeu, moartea unuia ar fi moartea celuilalt".

În discursul ţinut în decembrie 1998 în faţa Academiei Regale Suedeze, cu ocazia decernării Premiului Nobel, José Saramago şi-a descris evoluţia literară ca pe o călătorie care l-a dus de la carte la carte, autorul fiind, de fiecare dată, „învăţăcelul" personajelor sale. Cînd a ajuns în universul *Evangheliei după Isus Cristos*, învăţăcelul a constatat că nu mai era vorba, ca în cărţile anterioare, „de a privi dincolo de paginile *Noului Testament* în căutarea contrariilor, ci de a le ilumina razant suprafaţa, aşa cum se face cu o pictură, pentru a-i scoate în evidenţă reliefurile, semnele de trecere, obscuritatea adînciturilor. Astfel, învăţăcelul, acum înconjurat de personaje evanghelice, a citit, ca şi cum ar fi fost pentru prima dată, descrierea masacrului inocenţilor, şi, terminînd de citit, n-a înţeles. N-a

înțeles că puteau deja exista martiri ai unei religii care va mai avea de așteptat încă treizeci de ani pentru ca întemeietorul ei să rostească primul cuvînt, n-a înțeles că n-a salvat viața copiilor din Betleem singurul om care putea s-o facă, n-a înțeles absența, din sufletul lui Iosif, a unui minim sentiment de responsabilitate, de remușcare, de vină, sau măcar de curiozitate, după ce s-a întors din Egipt cu familia. Nu se poate argumenta, în apărarea cauzei, că a fost necesar ca pruncii din Betleem să moară pentru a putea fi salvată viața lui Isus: simplul bun-simț, care ar trebui să guverneze toate lucrurile, atît pe cele umane cît și pe cele divine, ne amintește că Dumnezeu nu și-ar putea trimite fiul pe pămînt, cu atît mai mult cu însărcinarea de a răscumpăra păcatele omenirii, pentru ca el să moară la vîrsta de doi ani, înjunghiat de un soldat al lui Irod. În această Evanghelie, scrisă de învățăcel cu respectul pe care-l merită marile drame, Iosif va fi conștient de vina sa, va accepta remușcarea ca pe o pedeapsă pentru greșeala pe care a săvîrșit-o și se va lăsa dus la moarte aproape fără împotrivire, ca și cum acesta ar fi ultimul lucru pe care-l mai avea de făcut pentru a-și încheia socotelile cu lumea. Evanghelia învățăcelului nu este, așadar, încă o legendă edificatoare despre preafericiți și dumnezei, ci povestea cîtorva ființe umane supuse unei puteri împotriva căreia luptă, dar pe care n-o pot învinge. Isus, care va moșteni sandalele cu care tatăl său pășise prin colbul drumurilor pămîntului, va moșteni de la el și sentimentul tragic al responsabilității și al vinei care nu-l va mai părăsi niciodată, nici măcar atunci cînd își va ridica glasul din înaltul crucii: „Oameni, iertați-l pentru că nu știe ce face", desigur referindu-se la Dumnezeul care îl trimisese acolo, dar, cine știe, și la cel care, în carne și sînge, omenește îl zămislise. Așa cum se poate vedea, învățăcelul străbătuse deja un drum lung atunci cînd, în eretica sa Evanghelie, a scris ultimele cuvinte ale dialogului dintre Isus și scrib: «Vina este un lup care-și mănîncă fiul după ce l-a devorat pe tată, spuse scribul. Acest

lup de care vorbești l-a mîncat deja pe tatăl meu, spuse Isus, Atunci, curînd te va devora și pe tine, Dar tu, în viața ta, ai fost mîncat, sau devorat, Nu doar mîncat și devorat, ci și vomitat, răspunse scribul»"[1].

Nucleul tematic în jurul căruia se construiește romanul este constituit de păcatul omisiunii – sau, în termeni moderni, de non-asistență a unei persoane aflate în pericol – o crimă în ochii civilizației contemporane, care privilegiază valoarea civică a solidarității. A fi putut ajuta, dar a nu fi făcut-o – din egoism, oportunism sau pur și simplu din neglijență – constituie o culpă mai gravă, în ochii lui Saramago, decît chiar gestul criminal, pentru că victimele prin omisiune sînt mult mai numeroase decît cele ale crimelor propriu-zise. Cum îi spune îngerul Mariei, după ce masacrul inocenților a fost consumat: „crimele oamenilor buni sînt fără număr, și, în pofida a ceea ce se crede, sînt singurii ce nu pot fi iertați". Adevăratul păcat, consideră Saramago, este păcatul împotriva celuilalt și nu cel împotriva lui Dumnezeu: „interlocutorul omului trebuie să fie omul, nu trebuie să ajung la celălalt prin intermediul unui Dumnezeu care îmi impune o obligație de fraternitate, trebuie să ajung la celălalt direct, printr-o fraternitate firească și evidentă".[2]

În cazul lui Iosif, este vorba de o cursă pe care i-a întins-o Dumnezeu. Avertizat de aparițiile nocturne ale profetului Michea, Irod ordonă ca toți copiii sub trei ani din Betleem să fie asasinați, și, dintr-o simplă întîmplare, care conține însă toate indiciile c-a fost pusă la cale de o entitate supranaturală, Iosif află de planul criminal și aleargă înnebunit să-și salveze fiul, adăpostit împreună cu mama într-o peșteră din apropierea Betleemului. Panica și graba pot justifica îndeajuns faptul că Iosif nu se abate din drum pentru a-i anunța pe părinții copiilor din Betleem de moartea ce-i așteaptă. Lui Iosif pur și simplu nu-i trece prin minte să-i avertizeze pe ceilalți, iar circumstanțele

1. *Público*, 7.12.1998, p. 7.
2. R.P. de Toledo, loc. cit.

inventate de Saramago îi dau, într-o oarecare măsură, dreptate: ajunge în peşteră aproape în acelaşi moment cînd soldaţii regelui sosesc în Betleem, şi, la numai cîteva clipe după ce descoperă că fiul său este viu şi nevătămat, aude ţipetele disperate ale părinţilor pruncilor asasinaţi. Crima este mai mult simbolică decît reală şi constituie un element al planului pus la cale de Dumnezeu pentru condiţionarea lui Isus: „tot ce trebuia să se întîmple s-a întîmplat, – îi spune îngerul Mariei, – mai lipseau aceste morţi, lipsea, înaintea lor, crima lui Iosif". Această crimă va deveni un vis obsesiv şi terorizant pentru tîmplarul din Nazaret, care, noapte de noapte, va visa că merge la Betleem, soldat între soldaţi, ca să-şi ucidă propriul fiu. Pentru a-şi plăti vina, Iosif se va îndrepta din proprie voinţă spre moarte, încercînd, într-un gest excesiv, să-şi salveze un vecin, participant la răscoala lui Iuda Galileanul împotriva romanilor. Răstignirea lui Iosif la treizeci şi trei de ani, prins de romani şi confundat, în graba execuţiilor sumare, cu un insurgent, prefigurează moartea primului său născut, cel care, meditînd asupra destinului tatălui său, va spune că acesta „a murit nevinovat, dar nu a trăit nevinovat". Vina şi visul tatălui vor trece asupra fiului, care, la rîndul său, se va visa în fiecare noapte sub chipul unuia dintre inocenţii din Betleem care retrăieşte scena asasinatului, ştiind, în plus, că cel care vine să-l ucidă este propriul său tată. Cei doi – tatăl şi fiul – trăiesc, în fapt, dusă pînă la ultimele consecinţe, vina pe care Dumnezeu ar trebui s-o simtă, pentru că El este, în fond, cel care a plănuit asasinatul, interzicîndu-le oamenilor liberul arbitru. Scenariul culpei în care Isus este prins încă din adolescenţă îi va modela şi acestuia întreaga viaţă, transformîndu-l într-o victimă pasivă în mîinile marelui manipulator. În conversaţia de patruzeci de zile de pe mare, Dumnezeu dezvăluie resortul pe care îşi va construi puterea: „singurul cuvînt pe care nici un om nu-l poate respinge este, Pocăieşte-te, pentru că toţi oamenii au căzut în păcat, chiar şi numai o singură dată au avut un gînd rău, au încălcat un obicei, au

comis o crimă mai mică sau mai mare, l-au dispreţuit pe cel care a avut nevoie de ei, nu şi-au îndeplinit datoriile, au insultat religia şi pe preoţii ei, l-au renegat pe Dumnezeu, lor nu va trebui să le spui decît Pocăiţi-vă Pocăiţi-vă Pocăiţi-vă". Remuşcarea pentru un păcat pe care nu l-a înfăptuit, prezenţa obsedantă a culpei constituie mecanismul pe care l-a montat Dumnezeu pentru a îngrădi libertatea fiului său. Saramago sugerează că Isus ar fi putut avea o opţiune şi că a existat un moment cînd ar fi putut alege o cale diferită. Isus îşi petrece patru ani în deşert, slujind ca păstor al turmei Diavolului, iar aici „spiritul care se neagă" va încerca discret să-l înveţe libertatea, arătîndu-i faţa ascunsă, crudă şi nemiloasă a Domnului: „dacă există Dumnezeu va trebui să fie un singur Domn, dar ar fi mai bine să fie doi, aşa ar exista un dumnezeu pentru lup şi un dumnezeu pentru oaie, unul pentru cel care moare, şi altul pentru cel care omoară, un dumnezeu pentru condamnat, un dumnezeu pentru călău". Poate sub influenţa Diavolului, dar mai probabil mînat de inima sa bună, Isus va face primul gest de revoltă împotriva poruncilor lui Dumnezeu, refuzînd să sacrifice o fiinţă vie pe altarele însîngerate ale Ierusalimului. Gestul este însă anulat chiar de el însuşi atunci cînd, după ce a salvat mielul, va sacrifica oaia, înţelegînd prea tîrziu că „nici o salvare nu e suficientă, orice condamnare e definitivă". Diavolul subliniază această ratare şi îl alungă pe Isus în lume, rostind: „N-ai învăţat nimic, pleacă", cuvinte enigmatice, care sugerează eşecul proiectului de eliberare. Ca şi Iosif, Isus va face un ultim gest disperat pentru a-şi răscumpăra păcatul: îşi va înscena singur execuţia, vrînd să moară ca fiu al omului şi nu ca Fiu al lui Dumnezeu şi crezînd că moartea infamă va anula valoarea sacrificiului care, astfel, nu va mai ajunge să constituie sursa unei religii, cu toate consecinţele nefaste pe care le întrevăzuse. Moartea pe cruce, „trădat", la propria sa rugăminte, de Iuda, nu „va cruţa" însă „vieţile celor ce vor veni", pentru că scenariul divin prevăzuse pînă şi această mişcare minusculă de revoltă. Isus „fusese

ademenit în capcană aidoma unui miel dus la sacrificiu", înţelegînd abia în momentul morţii „că viaţa lui fusese urzită ca să moară astfel de la începutul începuturilor", şi că, de acum înainte, nu va mai exista nici o stavilă în calea „rîului de sînge şi de suferinţă care din trupul lui avea să izvorască şi să inunde întreg pămîntul".

Întrebat înainte de publicarea *Evangheliei* dacă crede că va deveni un nou „caz Rushdie", Saramago a refuzat să ia în considerare o asemenea ipoteză, fără a-şi putea imagina proporţiile scandalului pe care cartea sa avea să-l genereze. La apariţie, romanul a stîrnit manifestări de protest în mediile catolice şi o uriaşă polemică ce a depăşit graniţele Portugaliei. Imediat, dioceza din Braga s-a exprimat împotriva cărţii, declarînd-o o blasfemie. Diverşi recenzenţi cucernici au criticat cartea, iar Saramago a fost invitat la dezbateri publice cu teologi dominicani şi iezuiţi pentru a-şi „justifica" şi „explica" viziunea asupra vieţii lui Cristos. Punctul culminant al polemicii a fost atins cînd secretarul de stat pentru cultură, invocînd motive religioase, a eliminat romanul lui Saramago de pe lista candidaţilor portughezi la Premiul Literar al Comunităţii Europene. Excluderea a avut loc într-un moment ales parcă ironic, pe 25 aprilie 1992, data aniversării revoluţiei din 1974, simbol al eliberării de statul totalitar de sorginte salazaristă şi al desfiinţării poliţiei politice şi a cenzurii. Într-un gest de promptă solidaritate, ceilalţi candidaţi portughezi s-au retras şi ei de pe lista întocmită de guvern, protestînd faţă de ceea ce considerau o reinstaurare a cenzurii şi reafirmînd dreptul inalienabil al unui scriitor de a trata cu deplină libertate un subiect, fie el şi extraordinar de sensibil pentru o mare parte a publicului său. La interdicţia cărţii lui Saramago va reacţiona şi Biroul Permanent al Parlamentului European, iniţiind, pe 8 mai al aceluiaşi an, procedura de dezbatere a cazului. Gestul incalificabil, prin care un personaj oficial şi-a utilizat prerogativele delegate de stat pentru a-şi manifesta o repulsie personală, a stîrnit o amplă

dezbatere în mediile jurnalistice şi culturale portugheze şi internaţionale. Trebuie spus însă că nu toţi reprezentanţii Bisericii au avut reacţii „fundamentaliste". Un prelat dominican a declarat, de exemplu, că *Evanghelia* lui Saramago va contribui la trezirea portughezilor din : „letargia teologică" în care au căzut, dioceza oraşului Porto a salutat public apariţia cărţii din aceleaşi motive, iar profesorul Freitas do Amaral, un important om politic şi exponent al dreptei catolice conservatoare, a afirmat chiar că Biserica ar trebui să-i mulţumească lui Saramago pentru că a scris o astfel de carte.

Discuţiile, care au dovedit o dată în plus că libertatea cuvîntului este un drept care trebuie mereu recucerit, s-au purtat la diverse niveluri – de la cel teologic şi erudit la cel al dreptului unui scriitor comunist şi ateu de a se juca cu „mitul" sau „adevărul" care stă chiar în inima culturilor de construcţie creştină, unde toate marile valori morale, îmbrăţişate de credincioşi şi de agnostici deopotrivă, îşi au obîrşia în cuvintele lui Cristos. Aşa cum Saramago, de altfel, recunoaşte : „în fond, cu toţii am supt din acelaşi lapte al creştinismului, chiar şi cei care nu cred datorează ceea ce sînt creştinismului".[1] Însă tot el spune, „Nu cred în Dumnezeu ! Dar dacă Dumnezeu există pentru alţii, există şi pentru mine"[2], adăugînd în altă intervenţie : „chiar dacă sînt ateu, chiar dacă sînt comunist, nimic nu-mi poate retrage dreptul de a chestiona sau studia o figură care este decisivă, este figura fundamentală a civilizaţiei în care trăiesc".[3] Conştient că el însuşi este produsul civilizaţiei creştine şi că trăieşte într-o lume modelată de imaginarul creştin, Saramago consideră, totuşi, că creştinismul „n-a meritat osteneala" – cele douăzeci de secole de frămîntări religioase au fost complet inutile, neîmbunătăţind în mod substanţial viaţa omenească în raport cu vechile

1. J.C. de Vasconcelos, loc. cit.
2. R.P. de Toledo, loc. cit.
3. J.C. de Vasconcelos, loc. cit.

religii: „dacă am fi continuat cu vechii zei, n-am fi foarte diferiţi de ceea ce sîntem".[1]

Ca şi celelalte romane ale scriitorului, *Evanghelia* reprezintă „o meditaţie asupra erorii", nefiind vorba, ca, de exemplu, în *Istoria asediului Lisabonei,* de o simplă eroare de interpretare a unui fapt istoric, ci de o eroare totală şi absolută. „Dacă Dumnezeu nu există, spune Saramago, Isus nu poate fi fiul său şi atunci întreaga civilizaţie căreia i-a dat naştere, numită iudeo-creştină, e zidită pe neant".[2] „Falsitatea" creştinismului rezultă, după Saramago, din incapacitatea logică şi doctrinară de a-şi integra variantele interne – ereziile, şi externe – religiile concurente, derivate din aceeaşi revelaţie originară: „Dacă există Dumnezeu, ar trebui să existe unul singur. De la acest Dumnezeu au provenit revelaţiile care au dus la iudaism, la creştinism şi la islamism. Or, cum aceste revelaţii, fie în spirit, fie în formă, nu sînt identice (şi ar trebui să fie, de vreme ce s-au născut din aceeaşi sursă), se poate deduce că Dumnezeu e istoric, Dumnezeu e simplă istorie. Cu alte cuvinte: cînd istoria are nevoie de un Dumnezeu, îl fabrică".[3] Şi ca orice creaţie umană, la un moment dat, „ia frîul în dinţi" şi începe să condiţioneze fiinţele care au creat-o.

Dezbaterile, avînd în centru relaţia *Evangheliei după Isus Cristos* cu textele canonice şi cu doctrina oficială, au scos în evidenţă înrudirea sau diferenţa naraţiunii lui Saramago în raport cu diferitele erezii care au marcat istoria creştinismului – de la docetismul pe care autorul l-ar fi adoptat prin expresia ironică, folosită de înger, care o descrie pe Maria, cu un termen actual, ca „mamă purtătoare", pînă la cainism, gnosticism sau maniheism. Romanul a fost calificat drept o tentativă laică de „a crea o nouă erezie", iar unii dintre combatanţi – teologi catolici – au ajuns să

1. C. Ferreira Alves, loc. cit.
2. J.C. de Vasconcelos, loc. cit.
3. José Saramago, *Cadernos de Lançarote – II*, Lisabona, Ed. Caminho, 1995, pp. 251-252.

exalte vechi vrăjmaşi ai catolicismului, ereziile antice, din dorinţa de a combate „demonul din casă", căzînd astfel într-unul din acele paradoxuri ironice atît de dragi lui Saramago. Într-adevăr, cartea presupune o serie de încălcări „scandaloase" ale dogmelor creştine: este contrazisă teza virginităţii Mariei *ante partum, in partum* şi *post partum*; Iosif este un bărbat tînăr şi foarte activ din punct de vedere sexual, care va avea împreună cu Maria nouă copii; Isus se naşte în urma împreunării carnale a părinţilor săi pămînteşti, şi este Fiul lui Dumnezeu pentru că acestuia, aflat în trecere, „i se trezeşte apetitul" şi îşi amestecă „sămînţa" cu cea a tatălui: anunţul magilor este înlocuit de un vis profetic; în loc de patruzeci de zile în pustie, Isus petrece patruzeci de zile pe mare, după ce a trăit patru ani în deşert în compania unui Păstor ambiguu, îngerul care i-a adus Mariei bună-vestirea, în realitate, Diavolul; departe de a duce o viaţă castă, Isus va trăi o relaţie pasională şi carnală cu Maria Magdalena; Lazăr nu va învia pentru că, aşa cum spune Maria Magdalena: „Nimeni n-a păcătuit atîta în viaţă ca să merite să moară de două ori", iar învierea va fi absentă.

Deşi romanul poate fi citit, în mod evident, ca o expresie a materialismului ateu al autorului, Saramago preferă o interpretare chiar mai radicală a impulsului care a motivat crearea *Evangheliei*. În jurnalul său anual, citează – şi aprobă – o frază dintr-o recenzie publicată în Olanda: „poate că această *Evanghelie* deziluzionată este mai puţin animată de un spirit comunist şi mult mai mult de o anarhie radicală şi disperată",[1] deşi nu este, probabil, întîmplătoare apariţia romanului curînd după căderea comunismului, moment de criză pentru orice intelectual occidental de stînga. Cu toate că a criticat întotdeauna totalitarismul comunist – una dintre ţintele sale predilecte fiind, înainte de 1990, regimul de la Bucureşti –, Saramago continuă să creadă în posibilitatea unui comunism viabil, lipsit de perversităţile secolului XX.

1. *Idem*, p. 38.

Stăruința sa de a crede într-o soluție universală pentru problemele omenirii poate fi interpretată ca o traducere laică a unei speranțe mesianice, transferată din sfera religioasă în spațiul secular. În mod paradoxal, deși scriitorul ar respinge o asemenea interpretare, universul construit de cărțile sale are o intensă dimensiune mistică, toate romanele sau piesele de teatru reprezentînd, într-o măsură mai mare sau mai mică, o tentativă de a conferi sacralitate unei lumi lipsite de Dumnezeu: numai că sacrul nu mai aparține sferei propriu-zis divine, ci omului sanctificat. Omul, prin suferința, truda și creația lui, dar mai ales prin dragostea completă și absolută pe care este capabil să o dăruiască unei alte ființe umane, ia locul lui Dumnezeu și este chemat, de aceea, să recreeze sacrul prin fiecare nouă prezență a sa în lume. Acest misticism laic constituie și resortul *Evangheliei după Isus Cristos* – sacralitatea istoriei povestite este integral păstrată, numai că focarul ei se află chiar în ființele omenești – fără ca „sfințenia", care, în concepția lui Saramago, se traduce prin intensitatea și autenticitatea trăirii, să fie mediată și cauționată de Dumnezeu.

De la un scriitor ateu ar fi fost de așteptat, așa cum au remarcat numeroși comentatori, o reinterpretare „pozitivistă" a datelor Evangheliilor, eventual o rescriere sociologică și psihologizantă, care, prin alternative raționalizate, ar fi eliminat miraculosul sau l-ar fi anulat prin explicații „științifice", ajungînd în ultimă instanță la negarea existenței lui Dumnezeu. Nu asta face însă Saramago – ficțiunea sa nu demistifică miracolele și nu-l elimină pe Dumnezeu. Dimpotrivă, în urzeala sa ficțională, Saramago ia în serios infailibilitatea lui Iehova, condiția sa de Dumnezeu – cunoașterea întregului viitor și al întregului trecut, posibilitatea de a-și judeca gesturile după efectele pe care le vor produce și, în consecință, libertatea pe care ar avea-o Dumnezeu de a opta între diverse cursuri ale evenimentelor în funcție de caracterul lor benefic pentru un număr cît mai mare de oameni.

Ca orice reflecție etică, *Evanghelia* se centrează pe valorile morale creștine, constitutive civilizației

europene, cu singura diferență – esențială – că din decizia etică este eliminat Dumnezeu, prea adesea utilizat ca alibi pentru crime monstruoase și ca mijloc de deresponsabilizare. Saramago nu crede în remuș-care, cu toate surogatele de răscumpărare a vinii, mediate de figura lui Dumnezeu, crede, în schimb, în responsabilitate și într-o intervenție promptă în favoarea propriilor semeni.

Probabil că n-ar fi nevoie să spunem, dacă n-am trăi într-un spațiu marcat de fundamentalism, că *Evanghelia după Isus Cristos* n-a fost scrisă pentru a întemeia o nouă erezie sau pentru a-i îndepărta pe credincioși de la ortodoxie: o credință autentică și sinceră nu are a se teme de o ficțiune literară. Isus este o ficțiune printre altele, cum arată chiar Saramago, având tot atîta existență ca și celelalte creaturi de hîrtie și cerneală, născocite de autor: „Acest Isus este unul dintr-o mie posibili, este Isusul meu, pe care eu l-am inventat, pe care eu l-am creat pornind de la anumite date cărora le-am dat viață. Nu am nici un motiv particular pentru a crede mai mult în acest Isus pentru că este al meu decît în oricare altul care s-ar putea să apară în altă carte, scrisă de alt autor. Am deci conștiința clară că Isusul meu este o creatură fictivă, și el are, pentru mine, același statut, din acest punct de vedere, pe care-l au Blimunda, Ricardo Reis sau Raimundo Silva".[1]

„Datele" de la care a pornit Saramago au fost, ca și în *Istoria asediului Lisabonei*, lacunele și nevoia de a complementa istoria printr-o intrigă alternativă, verosimilă și coerentă: „Evangheliile vorbesc numai de cîteva episoade ale copilăriei, foarte puține, iar apoi de partea finală a vieții lui Isus, cînd încep miracolele. Între aceste două momente există un mare gol; trebuia așadar *ocupat* sau *umplut* tot timpul rămas; în plus, trebuia să-i dau o coerență".[2] La aceste lapsusuri se adaugă „uitarea" lui Iosif după întoarcerea

1. J.C. de Vasconcelos, loc. cit.
2. *Idem*, p. 8.

din Egipt, incoerențele și nepotrivirile care apar între *Sinoptice*, absența unor explicații verosimile privind ostilitatea manifestă dintre Isus și membrii familiei sale, incorectitudinea unor informații istorice, care, în tradiția creștină, fundamentează anumite credințe esențiale – cum ar fi, de exemplu, virginitatea Mariei într-o lume în care anul de logodnă care preceda căsătoria permitea relațiile sexuale între viitorii soți sau reprezentarea iconografică a răstignirii, care ignoră faptul, dovedit de istorici, că celor executați li se frîngeau oasele picioarelor pentru a încăpea pe cruce etc. Corectarea „erorilor" și completarea omisiunilor, prezentate în relatările canonice, nu sînt nici singulare, nici noi – ne sugerează Saramago, deschizîndu-și cartea cu un capitol care descrie în amănunt o gravură a lui Dürer, reprezentînd răstignirea. Opera de artă, pe care nimeni n-ar îndrăzni să o conteste, ca element consacrat și prestigios al unei tradiții iconografice, conține metaforic „programul" romanului: o fuziune între fantezie și exegeză, o tentativă de a aduce în planul prezentului, pentru a și-o apropia și a o înțelege, o istorie situată în timpuri și vremuri aproape inaccesibile.

Pentru a-și construi ficțiunea, Saramago a împrumutat cu mare libertate date și episoade din Evangheliile apocrife, pe care le-a interpretat dezinvolt, situîndu-le în alte contexte temporale și de semnificație, așa cum se întîmplă, de exemplu, cu scena din Pseudo-Toma, unde copilul Isus plăsmuiește douăsprezece păsări de lut, cărora le dă drumul să zboare. La Saramago, episodul este plasat spre sfîrșitul vieții lui Isus și servește, metaforă a viitoarei autonomii a apostolilor, ca instrument de convingere a neîncrezătorului Toma. Sclava Zelomi, care o moșește pe Maria, este împrumutată din aceeași apocrifă, dar nu are rolul de a servi ca martoră a virginității Maicii Domnului, ci pur și simplu de a face posibilă nașterea copilului în condițiile foarte precare din peștera din Betleem, primind abia mai tîrziu funcția de martor, atunci cînd îi va relata tînărului Isus, pornit în căutarea

adevărului, circumstanțele venirii sale pe lume. Saramago utilizează liber și numeroase episoade din Evanghelii, schimbîndu-le ordinea cronologică, sau persoane reevaluate, precum Iuda Iscarioteanul, aici singurul dintre apostoli care înțelege dorința lui Isus de a nu fi, împotriva voinței sale, întemeietorul unei religii aducătoare de moarte și care, într-un gest de o excepțională noblețe, își sacrifică onoarea, acceptînd să rămînă veșnic în memoria oamenilor sub figura odioasă a trădătorului. Maria din Magdala este, la rîndul său, un personaj croit din mai multe figuri biblice: femeia păcătoasă care, în casa fariseului, îi unge lui Isus picioarele cu mir, Magdalena din care Isus a alungat șapte demoni, Maria din Betania, sora lui Lazăr, femeia căreia Isus i-a apărut după Înviere, reprezentînd, ca toate protagonistele feminine ale lui Saramago, „o continuă sursă de expansiune a conștiinței" pentru bărbatul pe care-l acompaniază, și fiind probabil, alături de Blimunda din *Memorialul mînăstirii*, unul dintre cele mai fascinante personaje create de romancier. O serie de citate biblice, atît din *Noul*, cît și din *Vechiul Testament*, mai ales din *Cartea lui Iov, Ecleziastul* sau *Cîntarea Cîntărilor*, sînt inserate în text, pe tot parcursul romanului, într-un joc intertextual cu valențe parodice sau, în mod alternativ, de o mare intensitate poetică, așa cum se întîmplă în scena de iubire dintre Isus și Maria din Magdala, unde gesturile senzuale ale celor doi amanți sînt susținute de o conversație formată în mare parte din citate din *Cîntarea Cîntărilor*. În plus, Saramago recurge la inserturi sau la aluzii la opere literare portugheze, care dau o dimensiune ironică textului, uneori greu de surprins de către un cititor neavizat. Gîndul și meandrele lui sînt descrise la un moment dat „așa cum alții au zis-o sau poate n-a fost decît unul singur, precum un mare ghem făcut dintr-un singur fir răsucit, slăbit pe alocuri, ori strîns pînă la sufocare și gîtuire", descriere care parafrazează o celebră frază prin care heteronimul Ricardo Reis, personaj al altui roman al lui Saramago, l-a caracterizat pe

Fernando Pessoa, *um novelo enrolado para dentro*. În convorbirea pe care Isus o poartă cu Dumnezeu şi cu Diavolul în barca învăluită în ceaţă, o voce venită de nicăieri sugerează statutul de heteronim al Dumnezeului creştin şi al viitorului Dumnezeu al Islamului: „Poate că acest Dumnezeu şi cel care va veni nu sînt decît nişte heteronimi, Ai cui, a ce, întreabă curioasă altă voce, Ai lui Pessoa, a fost ce s-a priceput, dar, de asemenea, ar fi putut fi Ai Persoanei". Mai mult decît o simplă glumă literară, jucînd pe omonimia dintre numele poetului portughez şi substantivul comun *pessoa* (persoană), aluzia la multiplicarea heteronimică pessoană se constituie ca un rapel la caracterul ficţional şi ludic al textului romanesc şi ca un semnal complice al unui narator ce se situează deasupra lui Dumnezeu ca stăpîn al discursului, unde fiinţa supremă este prizonieră în aceeaşi măsură ca şi creaturile pe care le domină.

Poate mai mult decît în celelalte romane, ironia de sursă voltairiană, sub forma ei extremă de sarcasm, joacă în *Evanghelie* un rol predominant: ea demontează şi relativizează întîmplări, discursuri şi credinţe, amintind prin varii anacronisme – de la referinţe la psihanalişti la rupturi de registru lingvistic şi la comentarea evenimentelor în funcţie de sisteme de referinţă inadecvate epocii – caracterul construit al discursului ficţional, o variantă ludică a unei naraţiuni consensuale, pe care nu doreşte, subversiv, s-o substituie, ci numai s-o problematizeze. „Ceea ce îmi doresc, spunea Saramago într-un interviu, este ca această carte să nu fie citită numai din perspectiva aspectelor polemice – pe care, desigur, le are – ci să fie privită ca operă literară, ceea ce, în fond, şi este."[1]

Tensiunea dintre o lectură a *Evangheliei după Isus Cristos* ca operă literară autonomă şi o lectură prin grilă creştină se va reînnoi însă probabil cu fiecare nou cititor. Romanul lui Saramago va produce la

1. *Idem*, p. 10.

nesfîrşit lecturi conflictuale, care creează un spaţiu de controversă între cititor şi autor şi, mai mult, între cititor şi propriile sale credinţe, convingeri sau simple deferenţe. La acuzaţia de erezie, Saramago a dat deja un răspuns: „ereticul e cel care alege şi actul de a alege este un act liber, iar Isus Cristos, alegînd o cale, separîndu-se de iudaism, a fost eretic".[1]

În ultimă instanţă, marea lecţie pe care o dă această carte priveşte relaţia pe care o avem cu numele, independent de modul cum ne situăm în raport cu religia. Dacă personajele şi locurile menţionate în *Evanghelia după Isus Cristos* ar fi purtat alt nume, observa undeva Saramago, romanul ar fi fost citit ca o parabolă şi, chiar stîrnind polemici, n-ar fi iscat totuşi atîtea pasiuni. „Realismul" culturii noastre, eficacitatea simbolică pe care o au „numele" – o temă esenţială a reflecţiei lui Saramago, căreia autorul i-a dedicat romanul *Toate numele*, apărut în 1997 – reprezintă una dintre cele mai productive surse de conflict şi de moarte din istoria oamenilor, prezentul nefăcînd excepţie.

Mioara Caragea

---

1. Afonso Praça, „O Evangelho de Saramago na capela do Rato", *Jornal de Letras*, 3.12.1991, p. 5.

BIBLIOTECA POLIROM

PROZĂ XXI

O relatare provocatoare şi controversată a vieţii lui Isus Cristos semnată de José Saramago, laureat al Premiului Nobel pentru literatură în anul 1998.

„Chiar dacă ar fi scris doar acest roman, Saramago şi-ar fi cîştigat un loc în biblioteca universală şi în memoria umanităţii."

The Nation

„***Evanghelia după Isus Cristos*** este iluminată de o inteligenţă feroce, de pasiune şi poezie."

Los Angeles Times Book Review

„Cel mai polemic roman al lui Saramago, care porneşte de la un eveniment abominabil din Evanghelii: uciderea pruncilor. După cum se ştie, avertizat de un înger despre planul lui Irod, Iosif fuge împreună cu Maria şi copilul Isus în Egipt. Oare ce am fi făcut noi, simpli muritori, în locul lui Iosif? se întreabă Saramago. Ceea ce lui Iosif nu i-a trecut prin minte: ne-am fi anunţat vecinii despre masacrul care urma să aibă loc... În jurul vinii şi responsabilităţii unui om devenit sfînt, care nu încearcă nici cel mai mic regret, Saramago îşi construieşte unul dintre cele mai frumoase romane ale sale."

Magazine littéraire

EDITURA POLIROM

ISBN 973-681-282-0

9 789736 812828

www.polirom.ro